AGATHYVS

De Bello Gotthorum Et aliis Peregrinis Historiis Per Christophorum Persona Romanum Priorem Sãctae Balbinae e Graeco in Latinum traductus.

✠

Cum solito Priuilegio Pontificio.

¶ Iacobus Mazochius Ro: Academiæ Bibliopola Aegidio Rem Germano ex Augusta Vindelicorum. V. I. Doctori / ac Canonico Ecclesiæ Patauiensis.
.S.D.P.

COGITANTI Mihi sępius/ac sępius mi doctissime Aegidi de hominum (in qua uiuimus) imbecillitate nihil in nobis præclarius / nihil diuinius quam ipsorum temporum memoria in mentē incidit. Illa etenim rerum gestarum/locorum/morum/ac gentium notitiam facile contĩnet / & quęcunq; domi/militięq; tractentur/nō omnino ignara est/siquidem p hanc diuina humanaq; omnia patēt/quia solo est in homine/q primas apud omnia animantia obtinet/sub illo quoq; nō aīalia rōnis exptia/post quę arbusta/plantę/&cętera id genus uegetabiliū/post hęc lapides/metalla/& ea quę ex terrę profunditate eruūtur/postquę uapores/habitus/pluuia/nix/grando/spiritus/& cętera quæ ī pfecta cōposita nuncupantᷣ/ultima aūt naturę loca elemēta ignis/aer/aqua terra/sibi uendicāt/&hęc pulchra naturę series,nō nisi ab ipso hoīne edocta uit/p ipsam qdē reꝝ memoriā homo cęlestis origo efficitᷣ/ad imaginē ipsius dei informatᷣ. Quid igī ipsa historia nobilius/quę nos ęternū uiuos facitᷣ? & e cōtrario nil homini pniciosius/nil abominabilius ipsa sui obliuiōe accidere posse cōpertū est. At cū super his animum uersarē uenit in manus meas Agathyus q de bellis Gotthoꝝ Gręce memoriā reliqt & qdē perelegāter a Christophoro Persona Romano doctissimo uiro latinitatis fonti dedit⁹/ego uero cū Reip. literarię semp aliquo mō pfuisse conater hūc nrīs typis excudendū duxi/tibiq; dicandū ut doctū ad doctū ire nō puderet. Tu uero ut ī hac nr̄a florētissima Academia Romana unus es q tot honoribus tot studiis pditus es ita accipe/plege/amplectere elegātissimū tuū Agathyū ab elegātissimo interprete elaboratū/licet tu p te ipm satis posses adtui post mortē memoriā/tn̄ ut amici officio fūgerer nō ueritus sum tibi hoc munerīs nō gratissimū fore/& si armoꝝ strepitū infractū adhuc minetᷣ/ensemq; stringere uideatᷣ Phalanges instruere/bella exercere/tn̄ legenti tibi animū ita mitem/ita facilem demulcebit/ut non minus ingenio q̄ arte elaboratū/perfectumq; esse asseueres. Vale Romæ. XV. Kal. Martias. M.D.XVI.

¶ AGATHIVS DE BELLO GOTTHORVM ET ALIIS PEREGRINIS HISTORIIS PER CHRISTOPHORVM PERSONA ROMANVM PRIOREM SANCTE BALBINAE EX GRAECO IN LATINVM TRADVCTVS.

PERAE Pretium in Bello Victoriæ sunt/Trophea/urbiumq; exædificationes/& ornamēta/cuncta deníq;/quę vel magnitudine pręstēt/uel digna sunt laude:hęc ferme & istiusmodi cætera adeptis iam & gloriam afferunt) & voluptatē/mortuos uero/& ad vitam aliā abeuntes/haud quaq̄ sequi facile uolunt/quin potius obliuio mox interueniens:occultando auertit veros rerum gestaꝶ euētus:& ubi e vita excesserint qui eas nouerunt/abscēdit simul & fugit una oblitterata cognitio sic fit vt nuda recordatio quædam & simplex multis sit & plane incostans:ita ut nequeat prorsus in longum extendi tēpus:ipse uero haud quaq̄ existimauerim ullos hominū/aut pro patria subiisse picula/aut alios suscipisse labores:cum essent non nescii:quod si vel res maximas gesserint deperituram secū una quandoq; & gloriam esse defluxuramq; breui: ut que eoꝶ dūtaxat vitæ curriculo dimensa sit:nisi quis ut apparet:prouidētia quadam diuina naturæ obfirmante fragilitatē quę historiæ insunt:quęue ex ea sparantur:super induxerit bona.Non.n.coronæ ob gratiam quę ex oleastro selinoue cōstet Olympionicæ Athletę in palestris exuebantur:nec bello boni decertatores:exinuiaꝶ decausa assequendarum/& futuri mox lucri auiditate:imprompta sese & aperta discrimina ingerunt:sed ob firmiorē immortalemq; gloriam/qua frui haud sane aliter queūt:nisi accedat historia:quę ipsos faciat immortales:non ut Zamolxidis instituta & getica desipientia faciūt:sed modo quodam dimodo & immortali & quo solo mortalia ista viuere perpetuo possunt:nō igr̄ facile fuerit omnia explicare aut enumerare:que bonis historia humanā expleat vitam & sūmatim ut dicam ciuili philosophia haud longe inferiorem hanc duxerim:in forte plus aliqd conferat:Siquidem hęc ipsa historia haud secus ac domina:nec mutabūda quidem nec adulatrix iubet plerūq;:& plane constituit:quibus nam sit inhe

Zamolsis

Laus historię

rendũ queue ſint fugienda:& perinde neceſſitatem præſuadendo immiſceat in animos ſe dum inſinuat uirtutemq́ collocat:ubi plurimũ allicibili utitur oratione:vel exemplorum uarietate:ueluti condimentis quæ narrant excolit: ea dicendo confirmans in quibus homines rectiore conſilio uſi:vel ęquitate probatiores ſunt redditi:vel forte pro cuiuſq̃ ſententia:ſiue fortuna duce &hac aduerſante:falſi quãdoq́ a recto decoroq́ aberrauerint:nam mortaliũ animis eſt illud præcipue inſitũ:vt ad uirtutem inclinent & vltro hanc appetant:Ipſe igitur hoc iampridem animaduertens:& admiranda eſſe maximũ in modũ ratus:collaudandos exiſtimaui:vt in omnes beneficos:q tale aliquid ſcribendo elaborarunt:ſed mihi haud quaq̃ ante hac uiſum:id vt laboris aggrederer:vel a principio attentare:fuerã namq́ vel in primęua illa mea ętatula:heroicis modulationibus apprime debitus:& poeticę artis ſuauitudinibus delectabar:atq́ adeo:vt in hexametro breuia pœmata quędam ediderim quæ daphnica nuncupantur amatoriis fabulis variata nonnullis:& eiuſmodi plena deceptiunculis:Et ſane tum primũ dignũ id laude videbatur/ & nihil ingratũ:ſi ea quę apud quoſdam recens conſcripta eſſent:nec inaptum a nonnullis:vt inuſitantibus ederentur in unũ:vt cunq́ liceret colligerem & ſingula quęq́ ordine ſuo diſtincta perſcriberem:& id qdem mihi ſedulo factitatũ:hac igitur noſtra ętate:vbi magna undequaq́ terrarum bella ex inſperato contingerit erupiſſe:exciriq́ ſedibus ſuis barbarorum nationes non paucas:& rerũ geſtarum fidem uix capientium:abſurdiores conſtet fuiſſe euẽtus:temerarioſq́/& diuerſos fortunę caſus generationes:pręterea ad internitionẽ attritas:& vrbes captas:traductoſq́ alio incolas/atq́ adeo ut commota omnia ſint:timor inceſſit animũ:ne forte haud quaq̃ par ſit ea facta quę vt ingentia ſunt & miranda:ita & poſteris profutura:inexplicata relinquere ac ſilentio pręterire.Quo circa non indicens fore exiſtimaui/vtcũq́ illa periclitando perſcribere:ne omnis vita in fabulis & ſuperuacaneo quodam labore conſumeretur:& quamuis haud prius me ad hiſtoriam conſcribendam contulerim: q̃ Iuſtinus ipſe & iunior Iuſtiniano:ſuo iam fato perfuncto imperiũ gubernaret:recurrã tamen ad tempora ipſa ſuperiora ita ut quę alius nemo ſcribendo elaborauit:propriũ opus facturus ſim temet ſi pleraq́ Iuſtiniani tẽpore geſta:quę procopius Cęſarienſis rhetor diligẽter conſcripſit:prętereunda nunc videantur ut eũ ſufficienter iam explicata quę uero deinceps ſunt ſubſecuta:pro uiribus mihi narranda deſumpſi:Cęterum Procopius ab Archadii morte exorſus hiſtoriam eſt:qui Iſdigerti Perſarum regi:&

Suauitudo

Auctor ab initio poetices ſtudioſus.

De qbus ſcripſerit.

Procopius auctor.

Iſdigertes Perſarum rex.

regi & imperii procurationem:& theodori filii curam reliquit:& ab his in super quę Vrbano Perozoq; accidere. Narrat pręterea quēadmodū Cauades Imperator creatus regno priuatus sit: quod statim recuperarit: Vtq; Amidam Anastasius Romanorum rex ceperit:& post hūc. Itē Iustinianus Imperator & senior eadē in re ut plurimum insudarit. Post hęc Persarum pręlia explicat:& quę Iustinianus Imperator aduersus Cauadē Chosroēq; reges circa Syriam Armeniamq; & Pelasgorum confinia gesserit: utq; uandalorum gelinier:id loco est nomen. Charchidonq; urbs:& Afrorū regio omnis per bonifatiū Gezezicūq; pręfectos: post defectionem multis post annis Iustiniano in seruitutem concesserint:cum alias quondam sub Romanorum fuissent imperio:deletisq; Vandalis:quę nam gens illa siue fuerit:siue pp̄essa sit mala: cū in lybia & multis in locis cōtra Romanos acie instructa processerit: utq; Stateras ille & Gonthares: & si partium Romanorum fuissent. Tyrāmni tñ iam facti ingentium calamitatum & seditionum lybiis causam pręběre. Nec prius sedata sint mala q̄ uiri isti deperderentur. Ciuilem pręterea scribit byzantii aduersus Imperatorem seditionē exortam:maximum processisse in malum:& damno rempublicam affecisse/factasq; per Vnnos incursiones:qui ea tempestate histrum flumen transgressi Romanū impiū acerbissime deuastari. Illyrios Thessalosq; & Europę alia pleraq; depopulati:& Asię partē nōnullam:in Helespontum trāsierint. Surorūq; Vrbem:in Syria Berriaq;:& ad Orontē fluuiū Antiochiam hostiliter fuisse a Chosroho persarum rege deletas. Edessemq; ciuitatē obsessam:a qua postmodum depulsus abscesserit. Poterunt igitur ex Procopii scriptis non solum hęc noscitari. Sed ęthiopum Omeritarumq; acies perui deri:& causa simul cur utreq; hę gentes ad inimicitias uenerint. Quā multa ille de morbo pestilētissimo disserit:qui tunc temporis in genus humanū irrepserat.& q̄ absurda cum eo simul inuaserint. Poterit deinceps ex eodē ipso Procopio colligi:quēadmodū multa & strenue Romanus exercitus circa Lazorum castella: & petre presidium aduersus Chorianē:& Mermeroem persarumq; multitudinē gesserit. Porro trāsgressus ad occidētis is plagam:haud quāq; preteriit/Theodoricum gotthorum regē excessisse e uita: eiusq; filium Aminundam per theudatum quendā occisum:unde & Gottichum bellum eruperit. Nec plane ommisit. Vittigē quēpiā qui post theudatum Gotthorū potitus imperio est:per Bellissarium pręfectum:post multa certamina bello fuisse deuictū. Byzantiūq; demū ad Impatorē trāsmissū.

Cauades regno erectus ex uinculis & cathenis ad imperium est restitutus.
Amida ab Anastasio captus.
Gelinier opidum.
Charchidon urbs.
Chosrois persarum Rex.
Chorianus. Mermeroes

Siciliamq; & Romam & uniuersam Italiam barbaris peregrinis eiectis iterato patrium & pristinum decus recuperasse: Narsetemq; eunuchū libere mox potestatis prefectum: aduersus Totillam gotthorū imperatorē creatū egregie bella gessisse: post hūc Phredigerni Teiam gotthorū suscepto impio fuisse: haud longe post interfectum: hec omnia ad annum usq; uigesimum sextum imperii Iustiniani sunt gesta. Deniq; procopius Rhetor in his finē historie fecit: ipse uero ad ea que ex his ipsis dependēt: & subsecuta postmodum sunt: explicanda accedam: hincq; mihi initium historię sumam.

¶INITIVM HISTORIAE.

Teias cadit

TEIAS post Totillā Gotthorū dux factus: in unū contractis iam exercitibus aduersus Narsetem; Romanosq; uniuersis uiribus bellum parauit: in eoq; ad internitionē deuictus p̄liās cadit. Qui uero ex prelio & si non multi superfuere. Romanis instantibus: nec fuge spatium permittentibus: crebris tamen oppressi incursionibus: ubi in loca aridiora se coegissēt: a Narsete has pacis accepere conditiones: ut suas terras libere & sine formidine regerent: Romanorum tamen imperatori obedienter tributa dependerent. Cum itaq; hisce in locis res prospere cederent: uisum est omnibus belli finem Italiam decetero habituram. Cum id alioquin alterius belli principium esset: atq; adeo ut plane autumem: nunq̄ nostrum id seculum mala huiusmodi relictura: sed permansura perpetuo: & in maius hęc semp auctum iri: quo ad humana hec natura perstiterit: quādoquidem uel a principio: ut ita dixerim: cum uita simul mortalium inuecta sint prelia: & sane poetica omnis & queuis historia bellorum sunt plene. Nec aliud es in his competurus uberius proditum. Cuius rei causam haud quaq̄: ut uolunt plerīq;: astrorum esse decursus uel fatum: uel absurdas quasdam necessitates crediderim. Nam si fortuna in omnibus superaret: demereturq; & mortalibus arbitrari & uelle: profecto instructiões omnes & artes disciplinasq; uanas & plane inutiles iudicaremus: depderetur q; & euanesceret: infructuosaq; foret spes recte uiuentiū. Haud tñ ita se habet: nō enim deū q mihi cognitiōis sit causa preliorū ducē esse: & cediū cōuenit: cū nāq; qui & summę sit bonitatis & malorū ab actor: homicidā esse: & preliis delectari. Nec affirmanti quidē fidē sum prebiturus. Sed incupiditates & iniustitias animi hominū sponte labūtur: discordiisq; & pturbationibus omnia cōplēt. Hinc ni mirum pernities affatim occurrit: nationesq; diripiuntur mortaliū: & mortes infinite exoriuntur. Hunc igitur in modum ea tempestate & Gotthi

Cur bella serere innatum hominibus.

ictis cum Romanis fœderibus diuersi mox abiere. Siquidem qui infra padum loca incolerent: in Thusciā Liguriamq̧ quocunq̧ animus ferret: uel forte singuli insueuissent mox abscessere. Alii uero pado traiecto circa Venetiam per castella & oppida dispergebantur in quibus antea permāsissent. Cum igitur gotthorum hoc statu res essent: prodecuisset hos haud dubie re ipsa & factis ut cōfirmarēt quæ iureiurādo sanxissent: suaq̧ securius iam possidentes a diuturnis periculis uindicarent: ut aliquando tandem a malis respirarent preteritis. At contra hi cum se ad breue continuissent res nouandi percupidi: uel denuo aggredi bellum parabant: suis tamen hi uiribus parum confisi: cum se pares Romanis minus existimarent: confestim ad Frācos se contulerunt. Longe melius presentia processura sibi hoc pacto rati: utilitatemq̧ ex eo esse ad omnia suffecturam: si cum finitimis propinquisq̧ ciuitatibus belli societatem inirent: sic fore ut hostes ocius debellarent. Est autem francorum hec natio Italie proxima: & terminis iuncta: Veteres tamē hos esse germanos dixere: quod utiq̧ ex eo sat liquet. Nam circa Renum hi habitant: & huic propinquas incolunt terras: Galliarūq̧ maximam possident partem: non propriam sed ui & in posterum occupatam. Habēt preterea Massiliam urbem: Ionum olim Coloniā. Hāc enim Phocenses quōdam per medos sedibus suis ab acte incoluere. Dario istaspei filio rege persarum regnante: nunc uero græca ex urbe: reddita iam barbara est. Nam patrio illo reiecto & prisco uiuendi modo imperantium utitur institutis. Tam & si hoc tempore uideatur nō admodum pristina dignitate defectior: nimirum cum germani haud quaq̄ sint ut plurimi barbarorū pastores. Sed Romanorū politia & aliis institutis & multis utūtur. Hisdemq̧ legibus uiuūnt: & ceteris item ut in conuentibus faciendis & nuptiis: mediisq̧ eadem statuunt. Sunt quippe omnes hi Christiani: & rectissime inter ceteros omnis opinionēs: habent preterea per ciuitates antistites: sacerdotesq̧ festos insuper haud secus ac ipsi nos peragunt dies: & sane hi mihi & si cetera barbari: moribus tamen uidentur q̄ optimis præditi: & maximum in modum ciuiles. Nec quicq̄ habere quod a nobis hos faciat alienos: preter uestitus barbariē: & uocis innate sonū linguæq̧: quos equidē cū ob eorū uirtutes: tum ob in ceteros equitatem: interseq̧ concordiam: mirum in modum admiratione ac laudibus prosequor & magnifacio. Nā & si ante hac sepe & nostris his quidē tēporibus in principes tres. plures ue eorū sit partitum imperiū: nunq̄ tñ in inuicē bella suscepisse hos cōstat: nec ciuili patriā sanguine

Francorum natio.

Massilia.

Germanos Lau.

Christiani Franchi.

sanguine inquinasse. Cum alioquin ubi magni esse uidetur: & nõ impares aut dubii potentatus. Ibidẽ & necessarium sit omnino & multis de causis inflatiores animos fieri: honorũq; exoriri & primatus cupiditates: & infinitos alios animorũ affectus: ut pturbatõis ita & seditionũ plenissimos. Apud hos tñ: & si diuisa impia sint/nil prorsus offertur huiusmodi. Sed si qua fote de re inter principes oriatur cõtẽtio. Cęteri omnes ad bellũ se parãt/ut armis decertaturi: & ita instructi simul ꝓcedũt: qbus cõspectis. Vtrinq; paratę p dissidẽtes principe copię: depositis euestigio odiis: in gratiã redeũt: iussiq; parent: ut iure potius ea de quibus ambigitur/q̃ armis decernãt: alias uero si pergant suo se malo scirent decertaturos. Perinde haud quaq̃ par foret: nec patria id sineret cõsuetudo: ut pro priuatis inimicitiis detrimentũ respublica ruinãue patiat̃: his moniti falãgas mox soluũt: & arma deponũt: hoc pacto pace conciliata placantur: ex tutoq; accessus & mutuo fiunt: unaq; uersantur & odia abscessere. Sic fit ut inferiores & subditi iustitiã simul ac patriam colãt. Principes uero ubi oportunũ est & benignos se prebeãt: & facile obsequãt̃. Vnde & uires cũ habeãt/hi firmiores & legibus hisdẽ utant̃: nulla rerũ suarũ facta iactura: q̃ multa sibi & sedulo uendicant. Iustitia nanq; & caritas ubicũq; inter mortales fouent̃ fœlicẽ proculdubio rẽpublicã reddũt: stabilemq;/atq; adeo diumãsurã efficiunt: nec facile iniurię oportunã: ut capi ab hostibus queat. Franci igit̃ cũ optimũ degãt id uitę genus: seipos imprimis & proximos quosq; puincũt: & ex parẽtibus filii regna suscipiũt.

Iustitia & caritas.

His uero p id tẽporis quo ad se gotthi oratores misissent reges tres erãt. Sed haud quaq̃ ab re fore existimauerim si istorũ gnus paulo altius repetẽdo: & breuiter enarãdo quę his antea cõtigissent in eos sit trãsgressio nostra hęc desitura q nã ea gotthorũ tẽpestate imperio potirẽt̃. Cõstat sane Chilibertũ Chlotariũ Theudericũq; ac Clothomerũ germanos fratres fuisse. Hi itaq; patre defuncto ĩ partes quatuor partiti impiũ: quãtũ cognitiõe capere potui: ęquã singuli partẽ ciuitatũ & gẽtiũ accepere clothomerus uero haud longe post aduersus burguziões q & gotthicę sũt natiõis ductauit exercitũ: q cũ suapte natura & insolẽter esset ad res bellicas prõptior: pectus telo trãsuerberatus occidit̃: eo cadẽte mox burguziões coma adnimaduersa ꝓfusiore quę illi ad tergũ protendebatur: sensere hostium ducem se occidisse. Neq; enim fas erat francorum imperatoribus comam tondere. Sed a pueris intõsi manent: atq; adeo ut a tergo his defluãt crines. Nam a fronte discriminati utrinq; feruntur. Nec sane turcorũ more abarorũq; impexi & squalidi

Chilibertus oblotarius Theudericus Chlothomerus.

Reges frãcorũ intonsi:

sordidioresq;

sordidioresq́ capilli his sunt uel alias calamistrati & indecenter perplexi: sed uaria his superinfundunt unguenta & diligenter petendo expoliant Idq́ perinde pręcipuum & regium decus constitutū est solis vt regibus permittatur/nam subditi circuntonsi sunt oēs/nec prolixior his coma conceditur. Burguziones igit' Chlotomeri praecisum mox caput hostiū exercitibus ostenti: desperare de summa rerū iam ceperant & ignauiter adeo eorū diffracti sunt animi in eamq́ trepidationē iam venerant ut de ecętero inire preliū recusarent: Quo factū est/vt uictores: uti his uisum est datis cōditionibus & pro arbitrio pacti bellus se liberarint. Francorū copię qa incolumes & integri oēs dimitterentur volentes ad suas se receperūt/sic itaq́ Chlothomero occiso/quia nōdū liberos suscepisset eius statim imperiū inter se partiti sunt fr̄es Theudericus vero haud multo post tempore morbo correptus interiit Thediuerto filio inter cętera bona pręfecturę ēt dignitate relicta q paterno suscepto iam regno & alamanos bello prostrauit/& gentes alias uiciniores pānicie nam & audacissimus erat & turbulentissimus ac pręter modū cupidius discrimen omne adhibita: unde in ipso belli ardore qd̄ aduersus Totyllam Gotthorū ducem Romani susceperant: Id Thediuertus animo agitabat & curabat enixius vt dū interea Narses in Italia & Romani simul exercitus labore & sollicitudine temerentur. Ipse quā maximis posset fortissimis & bellicosissimis copiis in vnū coactis ad Thraciae regionē ductaret: ibiq́ oibus deuastatis Bysantiū regiam vrbem bellū transferret atq́ adeo id cōsilii re ipsa & factis exequebatur apparatūq́ superbiorem & ꝑpotentem insup factitabat: ut uel ad Gebedas Longobardosq́ & finitimas alias nationes: quosdā legarit vt secum hi omnes bellum susciperent: non enim ferendum esse existimabat Iustinianum imperatorem suis & imperatoriis praescriptionibus titulisq́ Latine/Alamanice/Gepediceq́/& Longobardice & eiusmodi nūcupationibus pręedicasse: se gentes has omnes nationes subactas habere: & quemadmodum ipse hanc grauiter ferret & iniuriam: ita & caeteros ut molestius tollerarent orabat: ut secum una contumeliam passos: Ipse uero si expeditionem hanc ille fecisset non in bonum audaciam sibi cessuram crediderim nam siue in Thraciam siue in Illyricos ille ductasset quandoquidem vtrobiq́ omnino & necessario: erat futurum ut Romanas incideret copias cum ingnominia haud dubie erat delendus quod si hęc ille animo demandasset: deinde id noluisset aut optasset vniuersaq́ & pro uotis de se perfecisset: expediebat tñ se se vt audacię & temeritatis argueret qui furorem atq́ de

Chlithomeri Rex.

Theuderici mors.

Thediuertus.

meritiam fortitudinem duceret. Nam si haud quaq̃ eius vitæ finis rem quã
animo destinarat mox prȩuenisset: iter forte aggressus foret/sed cum interea
venatum is isset mirȩ magnitudinis Taurus porrectis in altũ cornibus ei ob
Taurus Siluestris. uiam uenit erat aũt is non expusillis hisce qui terram aratro scindunt: sed sil
uestris montanus ferusq & cornupetens: & magna corporis mole: unde
quodcũq obuiũ habet obterrẽdo occidit istiusmodi multi ĩ his terris alũt
umbrosæ/namq ibi sunt siluæ: desilmontes locaq ipsa frigidiora: his omni
bus suapte natura animal id delectatur: hunc namq tauꝝ Theudericus cũ
e loco superiore in feruentem vidisset: mox constitit ut venabulum obiectu
rus tum ille vbi in proximo fuit: cursu delatus & impetu arborem haud sa
ne magnam fronte & cornibus impetit: quȩ statim omnis concussa procu
buit: simulq ex ea ingens deffactus ramus & solo violenter impactus The
Theuderici mors. noderici caput afflixit: tũ ille cum lȩtifera esset & incurabili plaga affectus su
pinis mox cecidit: & interdum domũ delatus die eadem e uitam excessit.
Theudiualdus. Theudiualdus itaq filius regnum suscepit/quem & si iuuenis admodum
esset: & sub Pædagogo adhuc nutriretur/lex tñ patria ad paternũ regnũ vo-
cabat. Eo igitur tp̃e quo Teias suo perfunctus est fato & Gotthicis rebus pe-
regrina erant per necessaria auxilia: apud francos Theudiualdus: & is q̃dem
adoloscentulus: Childiuertusq Chlotarius reges Theudiualdi cõiunctissi
ma iuxta leges Romanas cognatione auunculi erant ad hos tamen q̃a lon-
gius aberant haud quaq̃ eundem Gotthi existimarunt non tñ ex vniuersȩ
gentis consensu: sed eoꝝ qui iuxta padũ tunc habitarent: nam cȩteris Got-
this haud dubie erat reꝝ hȩc innouatio voluptati & status firmioris turba
tio: percellebantur tñ futuri prænotione & fortunæ inȩquabilitatem exti-
mescebant/siquidem suspensis hi animis & dubiis essent expectando & rogi
tando quȩ interea fierent: cum alioquin eius sententiæ essent victoribus in
ditionem vt cederent: Gotthoꝝ itaq oratores ubi regi in conspectum ve-
nere: & magistratibus cȩteris coram astitere: ne se despicerent prȩcabantur: a
Romanis oppresos: sed secum se vna aduersus hos certamen susciperent gẽ
temq vt finitimam: ita & beniuolentia coniunctissimam subleuarent: quȩ
ne euerteretur in discrimine esset. Monebant præterea non minus & illis p-
maxime id profutuꝝ: si Romanis nil cesserint ad tam magnas uires eue-
ctis: sed enixe nunc ne vltra proueherentur coerceant:: nam si Gotthoꝝ ge-
nus omne procul abegerint: haud longe post vel aduersus francos uenturos
hos esse asseuerabant: Instauraturosq pristina bella: nec fore ut honestior

aliqua

aliqua causa ad auaritiæ prouocationem his desit:quin potius iure hi uide buntur & uos attemptasse:dum Marios & Camillos & Cęsarum plerosq̃ cōmemorabunt ut qui bella quōdam Priscis Germanis intulerint & trans Rhenum occupauerint:uniuersa hac uia : non uim intulisse hi uidebunt sed iure exercitus immisisse:ut nil alienum repetituri possessionem nec absi milem quidem contra nos alias quondam adinuenta occasione / perinde Theudericus qui Gotthis post undeuigesimum regem tūc imperabat & no uas his sedes pararat:indecenter Italiam occupasset nostra omnia diripuere ac nostrę gentis maiori parte occisa:Selicium tūc hominū & primoꝝ uxo res liberosq̃ indemētius abduxere/tamet si nō ui Theudericus cepisset Ita liam:sed Zenonis eoꝝ imperatoris permissu suę fecisset hanc ditionis: Cū nil prorsus ademisset Romanis:quippe qui talia priuati iam essent q̄n po tius Odoagro aduentitia & peregrino strenue debellato tyranno belli iure quæ illius fuerant obtinuit:&t hi ubi uim proferre iam poterant nihil ex ęquo mox agere:sed Theudato primum Amalasunte ob gratiā infestiores esse/idq̃ belli principiū & causam facere:atq̃ adeo ut ne uel ad id tempesta tis bellum id intermiserint : ut sed uiolenter omnia agunt & rapiunt. Isti ergo sapientes haberi uolunt & acerrimi deoꝝ cultores/ut qui soli in terris iuste se uiuere iactent/ne itaq̃ nos qui ista nūc patimur negligentię demū & nil opportune peniteat uel erit ab hostibus his pręcauendū nec presens id tempus intermittendū quominus exercitum in hos belicosum mox im mittamus atq̃ adeo e uestris imperatoribus quempiam belli peritum qui pręlio aduersus Romanos optime gesto : hinc eos confestim propellat & quam celerrime saluas nobis terras has faciat. Si ita egeritis & Gotthice gē ti rem gratiam factum estis : ut quibus salutis eritis auctores; propulsato resq̃ malorum : & uestra simul in tuto constituetis uel si nobis aliud ni hil qui Romanis infestissimi sumus ex uestra propinquitate utilitatis ac cederet : Ad hæc autem & pecuniæ nobis innumeræ non modo Roma norum res populantibus : sed aliæ per nos dependuntur. Vbi uero lega ti dicendi finem fecere Theudibaldus ut erat adolescentulus abiectior quidem & plane imbellis : ac iam morbidus factus : ut qui corpore esset inualido legatis haud multum fauebat nec ferme dignum existimabat porro alienis calamitatibus propriis sibi / ut labores insumeret Leutaris tamen Bulernusq̃ & si res ea regi minus placeret cum his fędera inierunt

Odoager.

erant namq; hi duo germani fratres:genere quidem Alemani:sed apud frãcos uires quam maximas consecuti:ita ut suæ genti Theudibaldi permissu preessent: Alemani aũt:si Asinio quadrato uiro italicensi fides pręstanda ẽ: q res germanoꝝ diligenter perscripsit aduentii sunt & ex uaria hominum colluuione conflati:quod sane eorum cognomento pręfertur: hos nimirũ Theudericus olim Gotthorum rex cum totius italię potiret imperio:tributarios fecerat:& gentem hanc subegerat uniuersam:ubi uero is humanis excessit:& Iustinianus Romanorum imperator: & Gotthi bella interse uel acerrima gererent Gotthi ipsi cum francis interea adulando gererent morem & enixe quauis arte machinarentur ut amicos hos sibi & beniuolos conciliarent q̃ maxime uel ex aliis pluribus suis eiecti sunt locis iamq; Alemanorum gentem reliquerant:nã undequaq; cogendas sibi tũc uires esse existimabant:& subditos omnes quos superuacaneos ducerent:& nil oportunos mox omittẽdos:perinde haud quaq̃ iam de imperio & gloria decertaturi:pro quo ipsa Italia ne ad internitionẽ deperderentur propulsatim discrimen:uñ cũ futuri temporis periculũ aĩo precepissent uolũtariã fecerant necessitatẽ:sic itaq; Alemanoꝝ gentẽ p Gotthos dimissam Theudiualdus inditionẽ accepit quo mortuo ut supra iã diximus: ad Theudiualdũ filiũ cũ cęteris:& hi simul in potestatẽ cessare huic genti legitima quedam & patria sunt instituta siquidẽ in rebus publicis administrandis & magistratibus Francnrum politiam sectantur & leges in his tamen quæ ad religionem ac deum spectant ab his longe dissentiunt: Nimirum qui arbores quasdam adorent propitientq; / nec secus & fluminum aquas collesq; & saltus: quibus perinde religiose id agant: equos & boues & infinita: huiusmodi pecora desectibus ceruicibus immolant: sed cum francis assidua conuersatio maximum his in modum conducit & ornamenti plurimum affert adseq; quotidie trahit: qui sui compotes sũt & spero fore ut non longo post temporis interuallo istorum peruictura sit pertinatia. Nam & prauæ opinionis absurditas ipsa: atq; uesania: uel utentibus ipsis innotescẽt quãdoq; & facile uanitatis coarguentur:restinguiq; haud magna ui poterũt:ni forte oĩno demẽtiant & efferant/sed hi ꝓfecto misericordia potius sũt q̃ odio digni ut oẽs ueniã assequant. Quocũq; a uero aberant nõ .n. hi uel captant uel labunt uolentes: sed boni forsitan ducti cupiditate

& si alioqu

Alemanoꝝ sup̄stitio.

& si alioquin iuditio falsis conceptis opinionibus qualescunq; sint:pertinacius herent:ipse uero huic sacrificiorum immanitati & infelici deorum cultui: haud quaq̃ intelligo: utrum mederi uerbis quis possit: siue in siluis hęc peragantur & lucis: ut apud Barbaros: siue legitimis fiant priscorum diis: ut apud gręcos & quondam gentiles. Sed nil equidem aris insse reor quod iocũdius sit sanguine inquinatis:& uiolẽtissima bestiarum pernitie. Quin potius ad istiusmodi quodcunq; cõcesserit:nec bonum omnino futurum est:nec mansuetum:sed ferum magis & furibundum qualem pauorem timoremq; fingunt poetę:bellonamq; quandam Iacturam insuper ac indefessam: ut perhibent isti:contentionem: adde si uelis uel apud persas Arimine quempiam uocitatum: & ex inferis phantasmatibus quecunq; maleficia sint ac sanguinaria. Sed hęc forsitan uideri cuiq̃ poterunt non ad modum nostre historię conuenire:quin potius superuacanea esse:& ab his aliena:ad quę ipsi contendimus. Me uero iuuat in medium cuncta producere: quę cognita sunt: & quę rectiora fuerint collaudare: apertiusq; improbare quę nõ istiusmodi sint & perinde inutilia coargnere. Nam si haud ita se haberẽt historię:ut hoc pacto diuariatę meliores delectabilioresq; efficerentur: & uite magis conducerent: sed sola fieret rerũ gestarum simplex & indiligens quędã narratio: indiscrimen he forte apud nõnullos ueniret si dictu id sit admodum graue: ne haud multum uiderentur prestantiores ac decãtate in opere muliebri sunt fabule. Verum de his ut lubet sentiat quisq;: mihi uero ad ea quę cęperam progrediendum. Leutaris itaq; Bultinusq; ubi se primum aduersus Romanos ductare exercitus impetus cępit inflati ac spei pleni:nec sua sorte contenti. Narsetem Romanorum prefectum:nec primam quidem incursionem laturum existimabant: sibi uero Italiam omnem in possessionem cessuram: & se simul in potestatem Siciliam redacturos:mirariq; se Gotthos iactabant:qui homuntionem cubili assuetum: & umbrę delitiis deditum & plane effeminatum reformidarent. Hi itaq; dũ ita sentirent fremendo & acies magnificando suas:ex Alemanis Germanisq; exercitu:ad duo & septuaginta milia fortiorũ uirorum coacto:sese ad bellum parabant: ut iam iã Italiam inuasuri. Narses uero Romanorum prefectus:& si ea quę apud hos gererent haud satis calleret: prouidentia tamen fretus & maxima:ut qui mallet semper hostium impetus preuenire:intellexit castella quedam in Tuscia per Gotthos iam occupata:summa ui cõmuniri: Is sane uir nec uictoria preter modum uel inde

Leutaris Bultinus

Narses.

center efferebatur:nec post labores ad delitias declinabat & luxum:ut alii so lent pleriq;:sed confestim exercitu moto ad Cymen ductabat:est autem op
Cume. pidū id in colle sitū aditu difficili preruptoq;:& i tyrreni maris prospectū: & quoniam supra littus sic imminet collis:ut ad inferiorem partem ingēti cum strepitu diffracti fluctus illidāt:& loco superiore ualidis circū cingitur muris turribus & propugnaculis firmius elaboratis:iccirco eo in oppido perinde tutissimo per Totillam Teiamq; qui inter Gotthos priores regna rant:quecunq; uel pretiosa uel admiranda his erant recondebātur. Eodem igitur Narses ubi uentum iā est : quā maximi faciebat: ut celerius oppido & pecuniis potiretur:ne de cętero Gotthi locum haberent. Vnde insultus tuto & pro arbitrio factitarent:& ipse tādem uictorię finē enixe agendo:&
Aligernus. operando assequeretur. Fuerat Aligernus Teie Gotthorum ducis germa/nus frater: Is infra oppidum erat exercitumq; circa se quo ad licuit maio/rem coegerat:nec pacificum quicq̄ animo agitabat:tum quia Teias in bel/lo ceciderat : tum etiam quia Gotthorum res iam declinassent:& dissolutū has iri pro indubitato acceperat:sed alioquin nec animo angebatur: nec al/latam & presentem fortunam extimescebat:sed loco confisus & rerum ne/cessariarum ubertati & copię audētior erat:& ea animi magnitudinę : ut in hos uideretur qui se utcunq; aggrederentur uindicaturus. Tunc Narses iu bendo copias statim oppido applicauit. Romani uero ubi non paruo labo re in collem proximum euasere:tela mox cominus in hostes iaculabantur: qui in propugnaculis comparebant:& crebra sagittarum emissione stridorē arcus edebant:fundisq; lapides sublimes deferebantur:admouebanturq; & bellica cętera instrumenta : quecunq; ad murorum oppugnationem para/ri solent. Contra uero qui circa Aligernum milites erant e turribus coeun/tes haud iaculando : sagittasq; emittendo preliabantur : e muroq; ma/gnę molis saxa manibus prouoluebant:sudes securesq; demittebant in sub euntes:armorumq; genus omne:quod ab ea uideretur necessitate non alie num:hostesq; oppugnando seq; tuendo : tormentis & machinis utebātur: ita ut nihil omnino sit intermissum:quod ad se tuendos ualeret. Sed impri mis Aligerni ducis sagittationes Romanis precipue noscitabātur. Nam & stridore multo per hunc emissę sagittę:& uelocitate non segni deferebātur: atq; adeo ut si in lapidem incidissent:siue aliud quidpiam durius prę uelo/citatę & impetus uiolentia:mox prorsus illise perfringerentur: unde palla/dium qui apud Narsetem non inter segnes locum tūc obtineret : sed copiis

preesset

præesset Romanis: & inter primores præfectus esset. Vbi Aligernus ferro & thorace armatum: animoq; ingenti & celeritate nimia inuadētem a duer tit: sagitta in eum ex prominenti immissa: cum thorace simul & scuto transfodit: tantopere uiribus multos hic anteibat: & tam illi ualide erant dum arcū inflecteret manus: sic multis deinceps diebus pugnatū: & leuibus pliis neutriq; ex spe uotoq; res procedebant: Romanis quidem turpis discessio uidebatur: nisi prius in potestatem oppidum redegissent: & Gotthos iam satis constabat obsidioni nil concessuros: Narses uero prefectus fluctuatus animo angebatur quammaxime: egerrimeq; fereb at: si tempus esset & longius in expugnando tam perexiguo oppidulo conterendum. Versanti hæc animo ac singula meditanti: uisum est tandem hoc pacto presidium experiri: sub ea collis & super impositi presidii parte quę ad orientem solem uergebat. Spelūca erat utrinq; patentior & profunda penitissimisq; & amplissimis penetralibus: uoraginibusq; immensis in abruptum descenderat: hāc ferunt Sibillam Italicensem illam & magnam incoluisse: que Phebo capta & spiritu diuino instincta: petentibus futura prediceret. Si quidem & Enee Anchise filio tradunt se adeunti omnia prędixisse quę illi essent imposterū occursura. Et spelunce castelli pars quędam innitebatur quam ut dirueret Narses secum tacitus uersando precogitarat: & hunc in modum peregit magnam uim hominum in speluncę cōcauitates immisit: iussitq; ut dolabra & instrumenta eiusmodi cętera ad lapides excidendos murosq; demoliendos accomoda secum deferrent: sensimq; speluncę fastigium ea ex parte preciderent: qua presidii fundamenta obfirmarent. Quo factum est ut eotenus excidendo ædificii hi bassem purgarent: ut prima ipsa fundamenta denudarentur: quibus nudatis erecta ex ordine tigna subiiciunt: quibus muri innixa moles sustinebatur: ne statim rueret: uel compages ipsa dissolueretur: uel Gotthi quę gererentur celerius presentirēt: nam alias principio statim sarcita iactura suis mox rebus opē tulissent: de cæteroq; firmissimis custodiis omnia asseruassent: ne itaq; omnino quę fierent his innotescerēt: neue decisorum & cadentium lapidum fragor exaudiretur: ex altera superiore castelli parte q̄ maxime licuit Romanus inferebatur exercitus: ita ut cōclamantibus uniuersis & ex adhortatiōe mutua perstrepentibus: perturbatio quidem iniecta hostibus sit: & obsidio horridior reddita. Verum ubi iam muris eo spatio quo supra specum porrigebatur pēdulus totus & sub

Fortitudo Aligerni.

Vbi Sibilla habitauit.

limis est factus: ita ut lignis dũtaxat incumberet: quæ erecta ex ordine solo collocabantur aridiore & undequaq; collecta materia ac tignis supposita: igne iniecto confestim ipsi specu ex infimo prodiere. Flamma igitur non longe post excitata: substentacula statim igne correpta perfringebantur: & imposito ponderi cõcessere: presidii autẽ & pars omnis quę tignis subleuata detinebatur inuacuum collabendo subsedit: turresq; ea e regione & propugnacula celerrime a cætera compage diuulsa: in decliue deferebantur. Fores preterea portis arctissime inherentes: quę ut in hostium conspectu site claustris per custodes obseruatę ualidius occludebantur: cum uectibus ipsis obicibusq;: uadosum in littus & saxa extantia excutiuntur. His gestis Romani additu facile oppidum iam fore rebantur: & hostes de cętero contemnendos. Sed falsa hi spe ducebantur: si quidem abrupte iam fouee: & infra collem ipsum pręcipitia & patentia loca: ut subsidẽte iam solo fiũt: eum locum nil minus preruptum & ascensu difficilem ostendebãt. Sed Narses iterato presidium oppugnando aggreditur: ut celerrime directurus: Gotthis tamen in unum iam coeuntibus enixeq; depugnantibus: re infecta repellit: Tũ Narses ubi nec bello neq; incursionibus expugnari oppidum poterat nec ulla ui capi: statuit non omnibus copiis tantum hic laboris insumere: Sed Florentiam centumcellasq; parua tunc tuscie oppida se statim conferre ibiq; omnibus pro tempore constitutis: hostium pꝰuenire aduẽtum. Iã enim Leutarim Bultinumq; cum Francorum Alamanorumq; exercitibus infra padum adesse nuntiabatur: unde q̃ cõcitatissime maximam exercitus partem eo ductabat. Interea uero Philimuth sequentiũ se erullorum prefectus: nõ multis ante diebus morbo correptus obierat: unde cum esset necesse ut sub altero & sue gentis præfecto hi militarent: Fulcarem mox eis præfecit: Phanicei nepotem iussitq; ut cũ Ioãne bataliani: Valerianoq; & Artabane & aliis non nullis prefectis ac ducibus exercitus maiori & bellicosissima parte alpium mõte: qui Tuscie Emilięq; intermedius prominet circũito: circa padum se flumen reciperet: ibiq; belligerando & loca preoccupando munitiora hostium propulsaret insultus & coerceret: ea conditione ut si abigere prorsus hos quiret: gratias haberet fortune: sin uero pre multitudine uim pateretur: idq; exequi nequeat illorum saltem ut iter moretur indicit: nec sinat ut fidenter & intrepide progrediantur: sed q̃ maxime illos perterrendo & insultando q̃ longissime abigat: quo ad ipse in proximo omnia quemadmodum

Florentia centum celle.

quemadmodum geri uelit constituat tñ illi sic moniti abiere. Narses uero ad Cumam oppidũ quod appugnare occeperat exercitum non contemnendum reliquit: ut sedendo & cohibendo hostes contra oppidum contineret & longa obsidione hoc denique potiret͛ unde fossa Romani hiericũ ducta exitus asseruabãt: si quẽ forte pabulatum eũtem comprehenderent. rebaté͛ namq; si per annum obsiderent͛ omnia his defutura. Narses aũt Ciuitates aggrediendo maiorem in partem nullo labore in potestatem recipiebat Florentini nanq; obuiam illi & pacifice prodeundo: fide accepta nequid hostile paterentur sponte sese suaq; omnia tradiderũt Centum cellẽses deinceps id ipsum fecere Volaterraniq; item hos subsecuti: nec secus Lucenses Pisaniq; hoc pacto Narseti prospere & ex uoto omnia procedebant atq; adeo ut uel iter habendo proxima queq; reciperet Soli Lucenses Ciuitatis deditionem differre tentabant / nec illi se permittebant: tametsi pactionibus factis: & obsidibus datis iureiurando id confirmassent / quod si infra dies triginta nemo sibi suppetias miserit nec auxilia ferat: quibus aperte bello tutari se queant: & nõ e turribus mœnibusue depugnãdo: sed pede collato manus consererẽ: e uestigio Vrbem seq; tradituros / Sperabant nãq; nõ longe post Francorum exercitum sibi pręsidio affuturum: unde his illi confisi huiusmodi cum Narsete fecerant pactiones. Iamq; conuentum exierat tempus Franci uero nondum his opitulatum aduenerãt Lucenses itaq; cum perinde conuenta & paruifacere & renuere uellent illusus Narses: uti par erat: cum moleste id ferret: ad expugnãda mœnia se cõparabat. Cum interea e suis plerique decernerẽt a Lucensibus accepti ut obsides necarentur & hoc pacto ingenti ciues dolore affecti perfidiæ luerent penas: sed Narses qui prudenter omnia factitabat: ne iræ frenos laxaret: haud quãq; ad id crudelitatis euasit ut eos necaret qui nulla se iniuria affecissent / presertim cum alii in noxia essent / Sed arte hac usus obsides q̃ primum produxit in medium: manibus post terga reuinctis / capiteq; ad terram demisso: suisq; hos ciuibus tam calamitose affectos spectaculum prebuit: Comminabat͛q; se iamiam hos necaturum ni Lucenses ipsi quæ iurassent exequerentur: obsidibus autem a tergo ad collum lignum summittebatur pannis opertum ne hostes possent uel e longinquo dolum prospicere his ubi ne hoc quidem modo productis: ciues parerent. Iussit

Florentini se dediderunt.
C. cellenses.
Volaterrani.
Lucenses.
Pisani.

Prudẽtia narsetis in Captiuos Lucen̄.

oẽs ex ordine capite luere truncariq́ꝫ tum statim strictis milites gladijs uiolentissime feriebant perinde ceruices his precisuri/ sed illata plaga sine illorum pernitie ligno infligebatur:obsides tamen ut erant instructi proni in terrã ut:moribundi prolabebantur pedibusq́ꝫ identidem calcitrando dissimulabant se morte affectos:Tũc uero qui in ciuitate erant ubi tam atrox facinus prospectassent ut sepe fit: cum minus possent tam longo ex interuallo uera prospicere/comploratione mox facta calamitosa sibi existimabant que patrata iam essent/erant nanq́ꝫ obsides illi non uulgares qdam & sordidi generis:sed insignes & nobiles.Quo factum est cum suis se Lucenses priuatos putarent : ut exortus mox multiplex fletus circumsonaret ululatusq́ꝫ frequens: & flebiliter lamentabiles uoces : fęminarumque cętus pecutientium pectora laceratis uestibus in propugnaculis uagaret/siue matres hę essent:quę de se natos motuos crederent/siue sanguine propinquiores:siue alias utcũq́ꝫ illis afficerentur. Iamq́ꝫ omnes Narseti apertius ingerere contumelias:insolentiamq́ꝫ exprobrare & nanitatem & re q̃dem hunc uiolentum esse & sanguinarium dicere/ cum alioquin pium se frustra iactaret:& Dei cultorem:Hęc his inclamantibus Narses respondit: Nonne uos istis exitii causam prębuistis quorum nulla apud uos sit habita ratio?quandoquidem & hos proditos per uos esse sat cõstat:ac uobis ipsis uidemini nil recte consuluisse:qui iurando & peierando:fractis cõuentionibus & sacris contemptis:prodideritis fidem? Verum si placet iterato perdiscere quę uobis sint profutura:& factis cõuenta peragere:nihilo estis a me minora impetraturi: Nam & obsides ipsi ad uitam redibunt:& ciuitatem hanc uestram inoffensam tuebor:sin minus:necesse erit omnino ut malefactis demum indoleatis:nunc uero quid facturi sitis considerate ne & uos oẽs eadem hęc patiamini:Hęc ubi acceperũt Lucenses eludere:& se irridere prefectum rebantur:quia reuicturos mortuos diceret:& erant proculdubio pro eorum captu ludibria quę dicebantur : haud tamen eo tendebant: Sed alioquin tũc rursum promptissime fatebantur & iuramento asseuerabant seipsos Narseti ac Ciuitatem:ut pro arbitrio uteretur : mox dedituros:si obsides superstites cernerent:tanquam cum impossibile factu id uideret/ad se demũ ęqtatem transferrent: Tũc Narses ex tẽplo omnes simul existere iussit:ac suis spectando:exhibuit integros quidem & nil imminutos quibus

minutos quibus hi uisistuti par erat: spectaculi nouitate obstupuere: haud tamen id circo omnes obseruandum esse iusiurandum censebant: Sed erant qui promissis obsisterent: Nam ubi & suos uiuere certiores sunt facti: & quod molestum animis fuerat seq; angebat quam maxime in spem bonā euasit: rursum ut uulgus solet ad ingenium redibant & fraudem: perfidia q; apud eos superior erat: demum ubi ad id est dementię uentum Narses pręfectus magnitudine animi frętus obsides omnes ad suos remisit. nullam in redimendis uel accepta pecunia uel a Ciuitate expressa confessione. Lucensibus itaq; stupore affectis: & cuius rei ob gratiam id Narses egisset addubitantibus: non suę esse cōsuetudinis dixit: uana quędam & spem lubricam aliquam glorię ducere: sed uel nullis acceptis obsidibus se omnino facturum: nisi sese: ocius dedant: ut his armis (gladios ostentando:) in potestatem uenirent: obsides uero qui dimissi ad suos iam fuerāt: ciuibus suis immixti cętus hominum obeūdo Narsetem laudibus ferre & identidem memorare apud eum se comiter & amice non hostiliter habitos: per humanumq; Narsetem esse & popularem & cū Iustitia hunc coniunctam habere animi magnitudinem: ubiq; mussitabatur: unde futurū erat: ut uulgatus hic sermo maiora esset non longe post effecturus: quā arma: nimirum cum obsides multitudinem contentiosam & inconstantem facile uolutarent: & pluribus suaderent Romanorū ut partes susciperēt. Narses uero cum Luccam adhuc obsideret: ubi alterius exercitus quē in Aemiliam miserat acceptum detrimentum intellexit perturbatione affectus: ut decuit animi merore ingēti capiebatur: Si qdem postq̄ eo quo mittebatur exercitus ille peruenit/consultius oēs omnia factitabāt: in hostili namq; siue in uicos prędatum: siue in oppida eūdum erat: Compositi oēs admodū procedebant: nec temere agebant prędas: & si diuersi abissent: non dissipati palantesq; uagabantur: sed ordines suos seruabant: custodiis oportunis in locis ad omnem necessitatem locatis: & agmine quadrato incedēdo in medium prędam recipiebant ut eam firmissime tuerent. Sic itaq; tū primū depopulatis hostiū agris paucis post diebus uniuersa q̄ gesserāt euanuere Fulcaris nāq; Erullorum pręfectus & si cętera strenuus adeo ut hostile nil quippiam extimesceret: cum audax esset & turbulentus: & nil oportune ui res tum nactus: Imperatoris & pręfecti non modo phalangem ordi-

Liberalitas Narsetis in restituendis captiuis.

ne suo disponere peritiam esse arbitrabatur:sed ubi in aciem iam pduxisset:& furibūde medios insiluisset in hostes:rem ut mox bellicam exerceret hęc ille fremendo iactandoq; gloriabatur: Tūc itaq; insolentia magnū in modum elatus:incursionem in Parmam Vrbem ex templo fecit: erat aūt hęc sub Francoꝝ tunc tpis potestate:cū potius hunc decuisset: ut dimissis primo speculatoribus qd sibi hostes uellent perdisceret: deinceps ad precognita se statim offerret. At ille: percitacia ductus impetuoseq; satis & temerarie audere fidens:erulloꝝ sine ullo ordine copias in hostem duxit:& prosequentibus Romano ex agmine multis concitatius iter habebat/Hec uero ubi Bultinus Francoꝝ Princeps accepit:habebat.n.ad amphiteatrum p id tpis statiōem haud longe a Ciuitate situm quod utiq; his erat extructū qui cum Bestiis populo inspectante certarent.habito statum eoꝝ defectu q ex suo exercitum & audacia plurimū & bello ualerēt/hisq; in clandestinas insidias collocatis expectabat simul ei obseruabat benegerendę rei occasionem/Sed post Fulcaris Herulliq; in medios hostes sese cōtulere/dato tūc signo impressioneq; facta/Franci oēs uno agmine hos induūt segniter & temere prodeūtes:ex temploq; qui tam turpiter i manus uenissent subito & inopinato casu perterrefactos & retibus perinde cōprehensos gladiis cedūt:uix tñ istorum pars maior/Vbi tandem quo calamitatis uenissent:nō ignorarēt ignobilem & turpissimam maluerunt salutem.nam terga hostibus dātes celerrime in fugā se cōiecere pristine prius uirtutis obliti:& diuturnę in piculis adeūdis solertię/Sic itaq; deleto exercitu Fulcaris herullorū pfectus solus cū Satellitibus & bñficiatiis suis nōnullis relictus haud q̄ q̄ se dignū existimauit ut cū ceteris simul fugā capesseret / sed lōge melius sibi & cōsultius fore:si cū gloria obeat mortē:q̄ uitā p ignominiā duceret/ uñ & cōstitit ut licuit tutius ac pxio monumēto:tergo inixus: ex hostibus plures bellādo occidit:cū nūc hostē iuaderet/nūc facie aduersa se sensim reduceret:& cū ei licuisset:uel facillima qdē fuga salutē peteret:suiq; id ut faceret hortarent:& quonā pacto rñdit Narsetis linguā postea tuleret: me temeritatis isimilātem recriminatiōem itaq; ut uidebat:magis hic ueritus alienā q̄ gladios/diutius obsistēdo haud quaq̄ pugnā intermittebat quousq; tandem multitudine circumfusa & multis telorum ictibus pectore iam aperto exceptis securique capite intercisso: uix demum ut moribundus supra scutum

Fulcaris

Bultinus.

Amphitheatrum prope Parmam.

Beneficiarii Fulcaris fortitudo.

Gloriosa Fulcaris mors.

supra scutum procubuit. Super hunc & cęteri ad unum omnes quos circa se habuisset: siue sponte siue inuiti: ut ab hoste coacti contrucidantur. Pręfectus itaq; hoc modo occisus nec diu honoribus fretus: sed breui prospera usus fortuna haud secus ac somniantis letitia: celerem habuit pręfecture & uite finem. Id igitur Romanis iacturæ perpessis: Francorum animi magnum in modum intumescebant confirmabanturq;: & Gotthi qui Emiliā Liguriam locaq; illa propinquiora incolerent: & si prius dissimulāter quidem nec libere: pacem alioquin: & formidine potiusq; uoluntate cum Romanis & societatem: iniissent resumptis tamen iam animis fidentius & aperte ruptis fęderibus quamprimum ad Barbaros & sui similes se contulere: Romanorum uero exercitus quem Ioannes batiliani: ut diximus & Artabanes pręfecti ducebant: erullorumq; copiarum reliquie: quæ forte fuga integre iam euasere: Fauentiam confestim se receperunt: Pręfecti namq; haud quaq; eorum referre arbitrabantur: circa Parmam Vrbem tempus diutius terre pręsertim hostium coeunte iam multitudine: quæ pro rerum successu in delitiis ageret: nec prosperam ferret moderate fortunam: siquidem ad eos Gotthorum ciuitates affatim iam conualabant: ita ut ualidioribus receptis in potestatem præsidiis: satis illos constaret omnibus uiribus in se incursuros: quo metu perculsi q̄ proxime possunt Rauennam se recipere statuunt: ut hac uia hostes uitarent: quibus se bello haudquaquam pares fore rebantur. His rebus Narseti renuntiatis acerrime angebatur: & Barbarorum ut insolētiam: ita & Fulcarem tam subito interisse moleste ferebat: uirum sane nec ignobilem quidem: neq; obscurum: sed bello egregium & factis clarum uictoriisq; ornatum: & multis & qualem nec bello capi ab hostibus potuisse crediderim: si cōiunctum cum fortitudine consilium habuisset. Ob hæc igitur decora Narses & dolore afficiebatur ingenti: & tanti uiri interitum deplorabat: haud tamen ut quidā in aduersis consueuere perterrebatur. Interea tamē apud exercitum qui circa se erat pro re subita & clade accepta: animi consternatione perculsum: qualem esset habiturus orationem non ignorabat: ut ad bene sperandum hunc reuocaret: & formidine captis iam mederetur. Erat nimirum Narses sui admodum compos: industriaq; pollebat ac factis: & incidenti fortune aptare se percallebat: tametsi non magnam haberet litterarum peritiā, nec eloquentię studuisset: sed naturæ dexteritate in his tam clarus euaserat:

Ro. exercitus & erullorum reliquie Fauentię.

Qualis Narses.

Statura Narsetis.

Oratio Narsetis ad Milites.

ut uel confirmare cum ratione sat posset:quę in consultationem uenissent. et si apud principes fuisset per delitias enutritus: Erat autem statura is corporis breui exiliq;. Sed alioquin eam fuerat strenuitatem & in rebus gerendis magnitudinem animi iam cōsecutus ut credi uix posset:unde sat liquet cui animus insit liber ac strenuus: nil prorsus impedimento fore: quominus qua uis in re plurimum ualeat:Narses igitur ubi in medium prodiit ad milites uerba istiusmodi fecit. Existimo equidem qui quotidie hostes uincere consueuerunt: & continenter res prosperas experiri: siquid forte uel ad breue pręter uota acciderit: dempturum ex templo id ei ex re preterita & bene gesta lętitiam: & spem omnem hebetaturum. Enimuero decere sapientes nil ambigo:ne cum fortuna simul secundis in rebus se efferāt:sed quemadmodum facile presentia hec immutantur:ita & animum ad uarios uelim hi preparent casus: nam his quidem qui hoc pacto se habent suauissima apparebit fęlicitas:non tamē molestum si qua in re preter eorum sententiam utcunq; fallantur: Nunc uero o Viri animaduerto uos lōge plus angi quam recens hic exigat casus: & constat id plane non aliunde uos pati: nisi ex nimia gloria & uincendi consuetudine: tum quia in animum induxistis nulla in re aut falli aut peccare uos posse: quod si opinione hac ipsa deposita rem gestam dumtaxat spectabitis:haud quaquam id tam graue uidebitur:ac ipsi uos frustra existimatis. Nam si Fulcaris prefectus ut Barbarus:petulanter & temere in tantas se hostium copias periclitando ingessit: profecto iam habet quę se ut sequerentur par erat: haud tamen uobis iccirco uel pręsentia neglıgenda hec sunt:uel imposterum quę pręcognita sunt differēda. Nam si Gotthi uel eorum gente depēdita qui reliqui sint belli socios sibi asciscunt: & maiores excitant nobis labores: nec tamen prorsus in aduersis desperāt: Turpe proculdubio fuerit si hac sola de causa uictos nos esse duxerimus: quia non ipsi strenue uicimus: & hoc pacto preteritarum rerum gloriam negligamus:animi amissa iam promptitudine: cū deceat potius pro re male gesta ut alacritate afficiamur:ī ea nāq; fuisse reor fęlicitatis magnitudinē castigatā:nosq; hoc pacto inuidiam declinasse: atq; adeo ut de cętero liceat aīo esse fidētiore:ex ea iactura: iterato nos posse & detrimētū sarcire:& certamina uincere. Nā & si hostes multitudinē iactēt: ordine tñ & prouidētia:si modo sapimus superaturi hos sumus:est nāq; cū aduenis nobis susceptum certamen:& cū his quidē qui in aliena necessariis

indigent:cum alias ipsi nos omnibus abundemus:quãdoquidẽ & pręsidia multa & ciuitates securitatem nobis:si necessitas cogat:pręstabũt:cũ illis nulla sint uspiam ad receptum loca. Quinetiã omnia nobis ueri dei cultoribus pro ęquitate pro patria pro liberis & propinquis pugnãtibus pręsidio erũt. Cum illi aliena depopulentur. Fit itaq; ut absurdius uideatur:si non undequaq; q̃ optime sperandum duxeritis:ne dicam timore percelli quoq̃ pacto uos posse. Nunc uero Lucensibus istis ne respirandi quidem locum obsidendo iã demus:ad belliq; finẽ se quisq; uestrũ enixe & promptius paret. His Narses dictis & exercitum ad meliora sperandũ erexit. & Lucenses acrius obsidione urgebat:illis uero quos emissis iam prefecerat copiis succensebat:quia locis oportunioribus derelictis Fauẽtiam pauloante se recepissent: & res aliter lõge procederẽt: atq; ipse pro eius prouidẽtia iniunxisset. Si quidem circa Parmam pręsidii & obicis loco statuendas esse copias illas rebat: que hostes ne ultra progrederẽtur acrius coercerent:ut ipse paulopost in thuscia recte oĩbus cõstitutis aduersus eos confestim ductaret. Nunc uero relinquebatur Romani ut milites qui circa Narsetem tũc erant Lucẽsi ommissa obsidione:& procul ab hostibus abscedendo omnium primi Francis obuiam irent:unde cum haud quaq̃ ferendum id Narses censeret: ex templo ad pręfectos per idoneum uirum legauit: cui Stephanus nomẽ erat:ex Epidamno ortum castello illyrico:ut hos castigando timoris & fugę insimularet:& plane argueret deprehensos hos esse:rem publicã prodidisse:ni iterato quę dimisissent loca repeterent. Tum Stephanus ęquitibus ducentis: & bellicosissimis secum deductis:apprimeq; armis instructis: concitatissime iter aggressus est:sed multo cum labore uigiliisq;:cautior illa profectio erat. Frãci nimirum cum exercitus parte per proximos campos:ut pabuli: ita & prede gratia uagabãtur:quam ex agris auceherent. Vnde Romani noctu potius q̃ interdiu acie instructa progrediebantur: ex audiebatur itaq; agrestiũ eiulatus:& abactorum mugitus boum:sonitusq; pręcise materie: & fragores huiusmodi aures circum sonabant:ita uix tandem Fauentiam ad exercitum equites peruenerunt. Legatus uero ubi in cõspectu astitit pręfectorũ: Quod malum inquit uos cœpit o uiri:ubi nam rerum quondam gestarũ nunc gloria:& tantorum tropheorum commemoratio? Quo nam pacto Lucenses cœperit Narses:& quę infra Alpes sunt omnia est subacturus:si uos hostibus transitum perinde confederati dederitis hosq; sieritis pro arbitrio quo uelint abscedere. Sed ipse equidem nil prorsus quod uos urgeat

Stephanus Epidamniensis.

Castigatio Stephani ac Milites.

malum dicturus:in pręsentia fuerim: erit forte qui dicat mollitiem rem istam preferri & eorum ignauiam qui rempublicam iuuent. Sed unum illud uos monitos uelim:nisi q̄ primum redeundo Parmam uos contuleritis haud quaq̄ succensere uobis:nec iniuria desiturus est Narses: pro futurorum euentu uestram inertiam causando:si quid forte inferatur hostile: cauendum pręterea ne & uos oderit imperator:his auditis pręfecti non nescii Narsetis hęc esse mandata:nec quicq̄ haberent quo iniustius se insimulari arguerent:argumenta quędam & causas preferebant:ut coacti necessitate discesserint:perinde non potuissent ex circūiectis Parme oppidulis tantum commeatus habere quod satis exercitibus esset. Nec Antiochum sibi eparchum in tempore affuisse:cui ea cura demādabatur. Quinetiam nec pecuniam in stipendium consuetam sibi depensam fuisse. Tum Stephanus celerrime Rauennam se conferens: & eparchum ad pręfectos perduxit:& ambiguis omnibus quo ad licuit iam medicatis:his persuasit ut Parmam repeterent: eodemq; ut stationem haberent. His omnibus breui peractis Lucam reuertit. Narsetemq; iussit bono animo esse: & promptiore rē exequi: ut minus uerendum hostes sibi impedimento fore:Sed eorum coerceri iam impetus:Romanis exercitibus his opportune instantibus. Narses igitur cum haud quaq̄ ferēdum esse iam duceret:quod Lucenses obsessi remissius:tamdiu sibi repugnando obstiterint:menibus ipsis admouit exercitum:iamq; & machinationes tormentaq; ad diruendam urbem muris applicabātur. Ad locaq; eminentiora cum igne emittebātur sagitte:simulq; q in turribus cōparebant feriebantur:subruebāturq; nonnulla in parte & mœnia:atq; adeo ut queuis species mali Vrbem iam circūsisteret. Tunc qui prius obsides fuerant: oblata occasione Romanam rem enixe ciuibus optime consulendo iuuabant:& quantum in eis erat ciuitas ad deditionem mox inclinasset: ni Francorum legati qui intus constituti ad Vrbis custodiā fuerāt: mox obstitissent:& q̄ acerrime alios ad prælium concitassent:armisq; propulsassent obsidionem. Vnde ex templo factū:ut apertis & dispatētibus portis eruptiōe repētius facta:impressionē in Romanos hi facerent:hac uia existimantes se fore superiores. Sed parum hostibus obfuerunt: sibi uero q̄ maxime. Nam pleriq; Lucensiū his plane confisi:quæ in Vrbe iam gererentur ultro preliabantur. Verum ubi sæpe iā temptata fortuna spes nulla procederet. Sed suorum iacturam maximam facerent:turpiterq; & per ignauiam fugam capesserent:& intra Vrbem sepe reiecti ita coercerentur ut nulla his esset de

cætero

cætero in hostem prodeundi facultas: Tunc uniuersi quandoquidem alia nulla iam esset ad salutem uia: compulsi ad pacem animum induxerũt: Ita demum a Narsete fide accepta: ut sibi pro preteritis factis nil succẽseret: ciuitate tradita libenter exercitum intra mœnia exceperunt: tertium iam mẽsem obsessi sic iterato Lucenses Romanorũ inditiõem uenere: Narses uero post eam Lucæ obsidiõem quãdoquidem nec hostile aliquid reliquũ esset eodem moram ut diutius traheret necessarium fore nil ratus: tandiu immorandum censebat: quoad respirare milites a laboribus sineret: relicto itaq; ibi Bono/id illi erat nomen/præfecto ex Misea oriũdo: ad Istrum flumen apposita/uiro sane qui & mirifice saperet ac domi forisq; maximum in modum ualebat: traditaq; ei magna militum copia: qua hos facile posset: si quam forte rem innouarent: & uincere & cohibere: Hisq; sic constitutis: recta ire Rauẽnam pergit/ibiq; exercitum in hibernis dimisit: Nã cum autũni finis adesset & tempus iam in hyemem uergeret: haud quaq̃ per id tempestatis belligerandum esse Narseti est uisum/ Id nãq; Francis quibus æstus infensior est: & molestiæ plurimum affert: q̃ maxime conduxisset: ut qui haud quaq̃ uolentes per æstatem ineunt pugnam: sed in ipsis algoribus dum maxime rigẽt: ualidissimi fiunt & labores per libenter insumunt: Sunt.n. frigoribus assueti ut qui gelidam sint patriam nacti: & algere perinde his ingenitum est: Hisce de causis Narses rem extrahere nitebatur & ad Neota oppidum bellum transferre: Vnde cum Cẽturionibus tribunisq; militum: partito exercitu circa finitima castella & loca sic hibernare iniunxit ut ueris principio statim Romam oẽs aduentando se cogerent: ut inde cum uniuersis copiis dũcarentur/ his illi iussis dimissi in hiberna iam abscessere: Narses uero se Rauẽnam recipiens familiares,& Satellites priuatos quosdam secum reduxit: & alios nõnullos qui sibi in magistratu famularentur: nec secus & qui eius dignitatem curæ haberent: ne pro arbitrio se adeundi potestas omnibus fieret: Hunc præterea Zandilas præfectus eorum qui domi nutriebantur & domestici cæteri sunt cõsecuti: Eunuchiq; item cubiculares: hoc trecẽtorũ is hoĩum comitatu Rauẽnam peruenit: Interea uero Fredigerni filius Aligernus Teiæ Germanus frãcu ius & supra in Cymis obsidione meminimus: ubi Franci iam in Italiam aduenissent Gothiq; omnes ad eos transirent. Solus uisus est nosse qd sibi in rem fore existimasset & contemplatus futura deq; præsentibus con-

Lucẽses Narseti dedunt.

Galli melius per hyemem q̃ per æstatem labores bellicos tolerant.

sultando ad eam peruenit cognitiõem ut satis iam animo preuideret Frãcos sub nominis prętextu:decenti quodam & simulatione ineundę cum Gothis societatis perinde accitus uenisset & aliud sibi uellet ac prę se ferret nec fore omnino uel Romanis deuictis ut hi Italia:Gotthis decedãt:sed hos potius quibus uerbo non re suppetias uenerint:confestim ut subigãt & cum imperio simul sublatis prorsus & patriis legibus:his ipsis ut Francos pręficiant:hęc igitur Aligernus cum animo frequenter uersaret: obsidioneq; simul coherceretur.Fore id longe satius iudicauit:Narseti ut oppidum cum pecuniis traderet ac de cętero Romanis ut uiueret moribus ab omniq; discrimine & Barbarico cultu procul abesset:par nãq; fore censebat nõ amplius Italia Gotthos: potiri:sed ueteres ut eam habitatores & pristini duces recuperaretur:ut terrę assueti & geniti: & suis non perpetuo rebus fraudarẽtur:hęc ipse de se exequi & priuatim decernit:ut cęteris suę gentis exemplo foret: Vnde obsidentibus Romanis significauit se uelle si eorum permissu liceat:pręfectum mox conuenire permissus ille ad classes castellum in Rauẽnate agro situm ubi Narsetem morari didicerat:uenit: ibiq; ubi corã astitisset pręsidii claues illi in manus tradit: proq; sua uirili beniuole ministraturũ ei de se oĩa nauaturũq; opam pollicet. Tũ Narses aduenietẽm benigne suscepit:& maioribus bonis id se bñficii cõpensaturũ asseuerabat deinde eam exercitus ptem quę Cymen obsederat inire pręsidium iussit cũ eaq; simul ut pecuniam oẽm reciperẽt:in tutoq; oĩa conseruarẽt quod reliquũ eius exercitus fuit secedere in alia castella iniunxit ibidẽq; hibernare:Sic Narses egregie rem omnem ad id tps cõfecit. Verum cum Erullorũ iam copię iterato fuissent suo duce orbatę / Duo qdem iter hos erãt uiri isignes:quorũ studio diuersim plebs ipsa detinebat.Intersciſsa tũ sentẽtiis rem in dubiũ euocabat:nã pars altera Aruth maximi faciebat:& oĩa sibi pcessura in melius arbitrabat si ad hũc esset perfectura delata.Alteri uero placebat Osindual ut strenuus factisq; clarus: Hũc Narses assentiẽdo Erullis pfecit:emisitq; ubi cõmodius hibernaret/ Aligernũ uero ad Cassiã Vrbẽ ire iussit monitũ ut ubi eo se cõtulisset murũ cõscenderet illiq; sic apte incũberet:ut qs eẽt ab oĩbus facile noscitaret.Hęc aũt illi ccirco mãdauerat:ut Frãci: Nã ea erãt ptrãsituri:eũ uiderẽt: q spõte ad se cõcessisset desperarẽt quę p Cymen se iter facturos uel pecũias habituros eodẽ recõditas uel forte ut de sũma belli:opportunis iã locis oĩbus pocc upatis: nihil

Aligern' ad Narsetem.

patis:nihil his esset in posterum spei/At Algernus ubi Francos illac tran/seuntes ex eminēti uidisset:irridere hos simul & increpare:frustra se tandē & tā sero uenisse:& rebus pfectis quandoquidem Gotthoꝝ opes cū duci/bus ipsis Romani sibi iā uendicarint:ita ut siquis inter Gotthos compeat impator neminē hēat cui uel cognitus uel honoratior fit:sed militarē his ut induat uestem sit oīno futurum & ex habitu ipo priuatus ut uiuat/Tū Frāci hunc probris afficere & incessere contumeliis suęq gentis proditorē identidem nūcupare:unde factum est ut pro præsentium reꝝ conditione in ambiguo his animus uersaretur atq adeo ut utrum bellū gerēdum eēt inter se consultarēt:uicit tñ ea sententia ne cæptę iam rei hos pęniteret:sed ad ea quę aggressi iam essent progrederent.Narses uero dū hæc agerent: Rauēnę cū esset ibidēq cū manētibus copiis uersaret:suo ex ordine oibus cōstitutis se Ariminū cōtulit:deducto quē secū habuerat comitatu:Vaca/rus interim Barnus genere pauloante e uita excesserat. Vis sane grauis & bellicosus:Huius Theudiualdus fili° cū Burnis suis sequacibus Jmpatori Romano statim accessit:Arimini aderat: ut Narsetē iā cōuenturus:cuius gr̄a eo cōtēderat:itaq auro donatis liberaliter oibus firmissimā cū Roma nis iniuit societatē.Cū itaq hæc Theudiualdus ageret Frācoꝝ milites ad duo milia peditū eqtibus intermixti q pdatum in agrū Ariminēsem adue nerāt:a suis pfectis dimissi cū ciuitati appropinquassent agro depopulato Arātiū Boum pdā agebāt:ipudēterq oia puastabant/Quę Narses ubi ex ędito ędificii loco spectasset:unde i campū erat pspectus: idecoꝝ eē ex ma lis pātibus iudicauit nō stati uim & iniuriā uindicare:itaq equo īscēso du ctu pfacili supbioreq q nō modo agilius psilire & desaltare nō indecētet sed icursiōes isup facere & media in acie apte uersari expiētia & exercitatōe pdidicisset/iussisq oibus q nō oīno certaminis eēnt ignari cōfestim se seq: urbē egredit:in hostesq ducit:tū illi mox eqs īscēsis/ erāt.n.uiri trecēti/de cē una seqbant & cursu citato recta hostes petebāt.Tū hi cū in se iri uidis/sent nō dispsi ut prius populabant:neq.n. hos pdæ duxerim oportunos eqtes qppe ac pedites i unū ptinus coire & se in Phalāgē coegerāt haud tām hāc dēsiorē:q.n.fieri id poterat:cū pdatū nō multi pdissēt:sed ualidā alioqn:qa cōi defensiōe & coeūtibus cornibus ex ordine se turbant.Ro/mani uero ubi ad sagittæ iactū ad hostes uēissent:cū his tā bñ īstructis ma nus cōserere & pliari haudquaq̄ i rē fore duxerūt: sagittādo tñ & iaculādo

Theudiual/dus.

qui primi bellando starent fallere pertentabant: & a fronte densitatem per
rumpere: sed illi scutis optime cōmuniti stabiles permanebāt & plane im-
moti: aciēq tam bn̄ dēsatam nuspiā auellebāt & eo minus quo & spissio-
rem siluam tunc nacti: pro munitione arboribus uterentur iamq telorꝫ
iaculatione se tuebantur: uerum ubi nihil inferri iacturę his poterat: om
nibus Narses animo agitatis: belligerandi genus quoddam & Barbarum
excogitandum machinabatur. Vnnorum gentibus primum tunc adnu-
entem iussit nanque qui circa se essent ut hostibus terga dando quam
primum retrose uerterent tanquam timore in fugam actos & hostes insu-
per a siluis ad nudos expeditosq campos quam possent longius auocarēt
: sibi uero reliqua curę fore: militibus itaq imperia exequendo fugam iam
capessentibus: Franci hac fuga illusi & ueram esse formidinem rati: intrepi
de Phalange soluta: & siluis relictis ad hos insectandos enixe incubuere:
ac primi quidem equites cucurrerunt: hos pedites sequebantur: qui & for
tissimi essent & pnicissimi: ita ut fugientibus effuse omnes insiscerent: per-
inde Narsetem ipm̄ uiuum capturi: & exiguo cum labore impósituri bel-
lo optatum iādiu finē: sed hi quidem militaris disciplinę: prorsus obliti ef
fusius & icaute ꝓcedebāt: alacres & bōa spe freti. Romani uero laxatis ha
benis Ariminū uersus deferebant diceres illos certiore captos formidine
quadā fugā inisset adeo hi ad uerꝫ q̄ ꝓxime timorē dissimulāt: & ubi nu-
do in cāpo erāt iā Barbari dissipati: & a nemore q̄ lōge diuulsi: tūc Roma
ni Narsetis significatōe & iussu: ęqs cōuersis: ex aduersoq sese explicantes
persequentibus hostibus: obuiam his in frontem eundo se obtulerunt: &
omnes re subita consternatos inclementer urgebant: ita ut qui fugere ui-
debantur e uestigio hostes insectarentur Barbarorum igitur ęquites ubi
instans periculum pręsens essent celerrimo cursu exercituiq ad siluam re-
ducto: saluti fuere: pedites tamen relicti fede & passim iam cedebantur: at
q adeo ut torpentes iam redditi ne manus quidam mouerent/erant nimi
rum ex subita rerum immutatione ob stupefacti & quasi sui nil compo-
tes unde pecudum more perstrati per campos iacebant his itaq supra nō
ingentos iam cesos cęteri abscessere & ad suos: sic se recepere duces ut non
alias sibi in tuto fore existimarent/a cęteris se copiis abgregari. Narses igi-
tur Rauenna repetēs omnibus ibi egregie dispositis rebus Romam se de-
mum hyemandi causa contulit.

Genꝰ pugnę nouum.

LIBER SECVNDVS.

VERE autem iam ineũte uti edictum per Narsetem antea fuerat ad Vrbem Romanam magna uis militum se conferebat & non parui cogebantur exercitus: quos Narses magnum in modum ut in bellis simulachris exercerentur iniunxit: sic militantium animos assidua exercitatione firmabat: Nam & decurrere eos cogebat: & in equum agiliter desilire: armatosq; tripudiis agitari: & tuba classicum personãte obtundi: ne forte ex longa hibernorũ quiete & ocio/belli prorsus obliti in ueris prœliis remollescerent: Interea Barbari dum liberius uagarent: quę in promptu erant populabantur & peruastabant: ab Vrbe tñ Roma & locis urbi proxime circumiectis iter q̃ longe hñtes progrediebant: ita ut ad dexteram Thyrrenũ mare hẽrent: utrinq; uero ionici sinus littora protendebant: Sed ubi in agrum samnitem uenere huic inde diuisi ab inuicẽ principes abiere: Bultinus nãq; cum maiori copiarũ parte p thyrrenum littus tendebat & q̃ multa campanię loca depredabatur. Nam & Lucanos transgressus est: & ad Brutios deinde diuertit: ad fretumq; demum puenit Quod Siciliam isulam & Italię dirimit fines: Leuthares uero qd' reliquũ erat exercitus ductãs apuliã & Calabriã petit: & adusq; Hydrũtem Vrbẽ pcessit: quę supra littus insidet adriatici maris: unde Ionieis incipit sinus: eo ubi uentum iam est Franci omnes qui locis hisce ante insueuissent: erga sacra pietate & reuerentia utebant. ut qui ad potiores leges tanq̃ ueręi dei cultores cõcesserant: ut supra iam diximus: & haud secus: ac Romani sacrificarent. Sed Alamanorũ exercitus oĩs nam aliter longe hi sentiũt sine ullo delectu & p impietatem tẽpla diripiebãt simul & deformabãt. Sacraq; ex auro uasa & ad peragendam rem diuinã parata preciosamq; cęterã supellectilẽ cum sustulissent in possessionem turpiter uendicabãt. cũq; ea patrassent nec dum malefactis exaciati uel urnas ipsas quibus templorũ structores recondebantur frangebant: euertebantq; pauimenta: & cruore templa fędabant/prędaq; omnis conspurcabatur. eum mortuos insepultos disiicerent. haud tamen diuina longe post ira quę ob tanta hęc scelera inferebatur: hos penis affecit quãdoq dem bello partim: partim morbo interierenta ut eorũ nemo quippiam sit ex pristina rapiendi spe consecutus / Iniustitia nanq; & erga deũ impietas ut fugiẽda p maxĩe sunt: ita ei pdesse

Crudelitas Alemanorũ.

Adhuc urnis ... utebãt

nil poterũt & in ipso ꝓsertim bello: Nam patrię opē ferre ac patrias leges tueri: & has deuastantibus se minus ꝑmittere: sed enixius hos impugnare: Æquum ꝓculdubio fuerit & generosum: Qui uero lucri & auaritię grã odiiꝗ nulla rõne subnixi cũ nullũ criminãdi ius hẽant. si uelint in alienã irrumpere: & eos incessere: q iniurię nihil intulerit ꝓfecto insolẽtes hi sũt & plane insaniũt: neq qd ius fasꝗ sit norũt: nec magni id faciũt: si malefi cis sit ĩfensior deus. Quo fit ut acriora his inferant̃ supplicia & ad ĩsanabi lem calamitatẽ q̃ praue gesserint/recidãt: & si ad breue fęlices existiment̃: Leuthari itaꝗ Bultinoꝗ istiusmodi euenere. Nã ubi ea tã scelestę patrarũt manubiatũꝗ & ꝑdę ingẽti se copia obduxere: Et iã ueris tp̃s & frumenta in ꝓrimo erant: ut demeterent̃ matura / Leuthares iterea ex ducibus alter animo agitabat se domum recipere. & opibus male partis ingurgitare/un de & eius germanum fratrem Bultinum nuntiis missis ad celerem in pa triam reditum hortabatur abire in rem malam & bella iubens & fortunę incertitudines: Bultinus uero cum iureiurando iam confirmasset aduer sus Romanos & pro Gotthis se bella gesturum hisꝗ adulando Barba rum permulcerent: ac suum imperatorem fore se prędicarent. Visum est tandem manendum apud hos potius esse: & peragenda conuenta: un de apud Gotthos is mãsit: & ad bellũ necessaria compabat. Leuthares ita ꝗ cum cęteris circa se copiis prędam oẽm q̃primũ deferre secũ accelerabat & domũ cõtenderet: sed maxime is confidebat germanũ statim ad se trans missurum q̃ periclitanti sibi pręsidio forent: uersi tñ nec illi quidem quę cogitarat optatum sunt finem sortita: cum fratri auxilia mittere Bultino nil placuisset: leuthari igitur eadem qua uenerat uia iam redeũti: adusꝗ pi cenum agrum nihil hostile obuium fuit ubi autem eo peruentum est: po sitis circa Fanum oppidum castris: pręmissis ex templo: ut antea cõsuerat exploratores ad hoĩum tria milia: qui nõ solũ q̃ ante se fierent specularen tur: sed sic unde ẽt hostes forsitan comperent cum his bellũ capesserẽt. Ar tabanes interea & Vldach. Vnnus qui ad Pinsaurum iunctis exercitibus stationem habebant: & saltum insederãt ubi pręuios hostium equites cõ spexere in ipso littore ionici sinus iter habentes: ex oppido mox prodeun tes hostes inuadunt multosꝗ gladiis cedẽdo obtrũcant nõnulli rupe prę cipiti superata deinde in decliue delati in Mare prono capite desaltantes: uorticibus absorpti moriebantur: Eo nanꝗ in loco littus aliquanto erigi tur/&

Fanum.

Vldach.

tur/& tumultum perinde facit:nō undequaq; sat peruium:nec illi qui ad ad eius summitatem peruenerit facilem præbet descensum / lubricum præterea:& id quidem abruptum:ut pleraq;:in ponti profunditatem deuergit:ex his itaq; maiori suorum parte ammissa qui forte superfuere:nullo ordine in fugam se coniecerunt: & clamore ingenti & eiulatu: in sua castra trepidi irrumpentes:perturbationis & tumultus sic omnia complēt ac Romani iamiam instando in se aduētarent:Tum Leuthares ipse ad in eundum prœlium excitatus:uniuersum exercitum mouit:atq; ita ut armati omnes in Phalangem instruerentur:& hanc quidem densissimam & lōge protensam/Cum igitur ita se Franci haberent & nihil aliud quod animos faceret tempus afferret:captiui eorum apud hos magna uis erat cum relicti sine custodiis essent:hostium occupationibus opportune abusi: q̄ celerrime poterant sese in fugam dedere:exuuias quascunq; his licuit e castris direptas in proxima oppida contulerunt: sed Artabanes Romanorum:& Valdach Vnnorum præfecti:cum haudquaquam in hostes educerent copias nimirum qui nec bello his pares se fore existimarent tamen Franci soluta iam acie:ubi in castra se recepere quanta rerum fuissent iactura affecti intellexerunt:prius itaq; quam damni aliud quippiam paterentur: Visum est in bonum his concessurum si celerrime educto exercitu ultra progrederentur: Exemplo itaq; iter aggressi relicto.a dextera ionico sinu: & littore omni harenosaq; uia iuxta Appennini montis radices iter fecere. Sic itaq; in Emyliam procedentes:uix pado transmisso:cum ad Venetię loca iam peruenissent:Cenedam Vrbem sue tunc ditionis inco luere: in ea de cætero ut in tuto uicturi: angebantur tamen & per quam moleste ferebant:quia tanta ex præda haud multum his reliquum esset:uisumq; est frustra tantos subiisse labores: sed non eo tenus processit his infortunium:nam & paulopost pestilens morbus de repente cum hos inuasisset multitudinem absumebat: ita ut partim circumiectorum locorum aerem: ut noxium causarentur: & eius mali originem fuisse hunc ducerent: partim etiam uitæ incusarent mutationem: quandoquidem ex assidua belli exercitatione longisq; itineribus ad ocium & delitias diuertissent morbi tamen principium & calamitatis necessitatem non admodum pernoscebant. Iniustitia nanq; & rebus sacris humanisq; legibus illata iniuria exitii causa his ut equidem reor fuere cui rei uel princeps

Artabanes.

Emyliam.
Ceneda

Cā pestilētię

ipse argumento sat fuit quem ex Deo ingesta supplicia diuexabant: quippe qui demens iam factus in apertam est rabiem uersus ut amentes solẽt: & furibundi uertigo preterea crebrior quadam eum excepit eiulatusq; ede bat horribiles cernuusq; nõnunq̃ uel utrũq; in latus se proruendo illisus solo uolutabatur abundantiq; spuma os ipsum proluebat: tñ oculi horri biles uisu inuersiq; erant/ & eo iã miser uesaniç uenerat: ut uel ppria mem bra desęuiendo gustaret: brachiis siqdem ubi iam mordicus inhęsisset: dẽ tibus carne dilacerata in ferę bestię morẽ is uescebat/ defluentemq; linge bat cruorem: sic demũ suo exsaciatus: & paulatim deperditus miserrime ex humanis excessit: cęteri uero passim moriebantur nil penitus remittẽte ma lo: quousq; tandem uniuersi interiere: quin ẽt uel febre maior pars degra uata mortem obibat: nonnullos apoplexię morbus acerrimus inuadebat/ alii capitis dolore peribant: & mẽtis excessu quidam. Itaq; dum uarie om nes afficerentur in pernitiem morbi ipsi cedebant/ Cum leuthare igitur & cęteris omnibus qui se sequebantur: sic actum: & hunc ea expeditio habu it finem: unde cum Venetię se res ita haberent Bultinus interea alter Frã corum prefectus oppidis castellisq; omnibus ad siculum usq; fretum fere deuastis exemplo campaniam uersus Vrbemq; Romam redibat/ intelle xerat nãq; Narsetem & Imperatoris exercitus eodem iam cõuenisse: unde inerat animo illis in locis nec morã diutius trahere: nec alias diuagari: sed cum omnibus copiis acie decertare & sũmę rerum periculum facere/ quã doquidem sui exercitus pars non exigua interiret morbo correpta iã enim ęstas finierat & Autũno mox subeunte Vineę fructibus abundant: quos tamen Narsetis milites cum summa rerum his esset omnium copia: con tinentissime iam pręcipuerãt: Bultini tamen copię omnes: direptis Vuis & manu compressis noui se odoris musto ingurgitabant: unde intumefa ctus his uenter disrumpebatur: atq; adeo ut e uestigio interirent nonnulli quidam uero morbo uim superarẽt: sed Bultinus ipse prius quam oẽs hic morbus peruinceret belligerãdum esse percensuit: utcũq; belli futurus eẽt euentus Quocirca cũ se in campaniã contulisset haud longe a Capua ca strametatus est & in ipsa Casilini fluminis ripa: qđ ex appenino defluens monte: p proximos circũagens se campos in tyrrenum mare defertur: hic itaq; cũ locasset exercitũ: fossaq; & uallo firmissimo cõmunisset/ ei loco sa tis fidebat/ ab leua nãq; pro munitione esse pximũ flumen existimabat: ne quis ea ex

Leutharis mors misera bilis.

Casilinũ flu.

qs ea ex parte libere insultaret: &/e/curribus totas quos secum affatim deduxerat inuicem iunctas: in terram ad axem usq; ita defixit ut superne semicirculus dumtaxat extaret his ille & magna stipitum ui exercitu com munito: exitum quendam non satis amplum nec uallo obductum reliqt ut ea facile ire dum uellent sui in hostem possent incursus recursusq; facere/qyin et ne supra flumen pōs sibi icustoditus relinqueretur: ne ue ex eo iacturam acciperet hunc statim preoccupat: & lignea turri desuper structa in ea uires imponit ut pugnacissimos/ita & armis optime cōmunitos/ cū ut e tecto preliarentur: tum ut hostes transitu prohiberent si transire forsitan pertentassent: his itaq; singulis hoc pacto dispositis uisum est: opportune se omnia preparasse: ita ut uel dormienti sibi liceret iam bellū iferre: nec quoq̄ pacto sibi id contra posse inuito in ferri: quę aūt fratri apud Venetiam accidissent nondum intellexerat: admiratiōe tamen capiebat: cur sibi uti inter se forte cōuenerant nondum ille misisset exercitū nec deerat qu in suspitiōem ueniret haudquaq̄ eū morę id tādiu traxisse nisi aliqua sibi & grauia occurrissent. Sed alioqn uel sine fratris pręsidio superaturū se hostes sperabat ut q maiores q̄ illi hēret apud se copias. nimirū quod reliquū sibi exercitus fuit ad triginta milia uirorū fortiū accedebat: Cū Romanis uix duo de uiginti milia eēnt/ Vnde q̄ maxie cōfidebat se rē bene gesturū itaq; uniuersum exercitū ꝑ impio hortabat: ut sciret non puis de rebus p̄sens id fore certamē: nā aut Italiā possessuri inqt nos sumus: cuius rei huc grā uenimus/uel plane id relinquet ut oēs hic p ignauiam moriamur/Quocirca o uiri fortissimi illud potius q̄ hoc uelle debemus: cū satis cōstet si bello boni futuri sumus ea nos conseq posse q̄ diu optamini. Bultinus itaq; his multitudinē cōmonefacere nihil itermittebat/Milites uero ut spei iā pleni confirmabant & utcūq; uisum arma parabant si quidem alibi secures acuebantur: hic patria tela quæ illi angonas dicunt: illic uero scuta refracta sarciebantur/& facile expediebantur eiusmodi cætera. Huic nationi tenuis est & neglectior armatura: & quæ non uaria ad ornatum indigeat opificū arte/nisi eoꝝ q ea utuntur: si qd forte ut fit corrūpat nō. n. thoraces hi uel ocreas norūt: plerisq; i bello detecta sūt capita ppauci cassi de optimis decernūt: sed pectore nudato & tergis ad ifimos renes/amiculo ꝑterea lineo primum: p̄ in/e/corio succincti: & tibias cōtegūt: eqs haud q̄q̄ utunt ꝑter paucos admodū: ut q p̄rio more pedestri i pugna coaluerūt

Arma Francorum.

Exercit⁹ Bultini.

Anegnas Tela.

itaq; exercitū egregie sunt: ensis a femore leuo/ex latere scutum dependet/ arcus funda & torméta eiusmodi cętera tela saxa ue torquētia insueta his sunt: sed dolabra securesue concipites gestant & breuia pro patria consuetudine tela quæ ipsi Anconas: ut dicimus uocitant & qbus res magnas cū opus est gerunt/ac tunc prçsertim cum pede collato decertāt/ aut in hostē incurrunt: huius teli pars maior ferro obducta est: ita ut ex hasta parū aliquid prçter capulum totum uix proferatur: in superiori aūt parte circa ferri aciem ipsam: recuruç extant utrinq; tanq̄ hami: laminulç quçdam coarcuatç peracutçq; & ad ipsius teli partem inferiorem deuergunt: id teli genus in ipso congressu emittunt: ita ut si altius forte inheserit corpi subeat mox uti par est: & acies ipsa: hamata: unde nec qui uulnus exceperit: nec alius quispiam queat: id telum auellere: urget nāq; recurua acies illa Ceruice latius: herens doloresq; affert acerbiores: atq; adeo ut si nō alias hostis lçtali sit uulnere ictus: ex eo tn̄ emoritur quod si in pactum clipeo telū id fuerit ex eo mox pendulum hçret & circunfertur: per solumq; trahit: unde ea est Francorū cōsuetudo: ut ubi affixum scuto telum id uiderint impetu facto ac pede capulo conculcato hostis scutum umbone quassatum perfringant quo fit ut & gestātis manu deprçssa: caput illi nudetur: & pectus: hoc pacto hostem quis nactus nulla parte munitum siue frontem securi percutiat: siue gulam ferro traiiciat confestim obtruncat: Istiusmodi igitur Francis sunt arma & in prælium ituri hoc se armatu cōmuniebāt: Narses uero Romanorū prçfectus ubi Francorū in se aduentare exercitum comperit ex templo oībus ęductis ex Vrbe copiis tam longe ab hostibus castra locat: ut & audire strepitum posset & uallū ꝑspicere. Sic itaq; duo exercitus cum ad inuicē in cōspectū uenissent dū īterea acies utrinq; īstrueret & locaret ꝑsidia uigiliçq; frequētes iā fierēt ac duces spectādo copias circūirēt: spes q dē & timor mutuis erat & assiduus huiusmodi cçteri qbus affici solēt qui magnis de rebus cōtendūt: uicissim hos inuadebāt: nec secus & Italię oppida uniuersa suspēsa qdem & nutātia erāt: & ad quosnam accederēt dubia Frāci īterea ꝓximos depopulati necessaria aptius iportabāt: Quod Narses ubi primū aduertit: sibi qdē si id pateret idecorū fore arbitrabat & alias aīo haud satis ęquo ferebat: si aduersus onera gestātes exeūdū iā eēt q tā libere & q̄ ꝓrie uagarent: ꝑideac ipacata hostile nihil spectarēt: itaq; uisū ē tn̄ haud qq̄ de cętero tm̄ his licētię ꝑmittēdū: sed inhibēdos enixius esse

Charāges

Anconas quales.
Arma Francorum.

Charáges uir quidam Armenius erat: ut corpore ualidissimus: ita & prudentia: mirifice pditus: & cũ res posceret: adire pericula assuetus huic itaq; fuerat/nãq; in ultimis castris hostibus iminẽs ex aduerso locatus/iniunxit Narses ut in eos q uehicula ducerent cõfestim irrũperet: & quãcunq; his posset iacturã inferret ne ultra hi audirẽt Pabula tã licenter inuehere: At Charáges equo insceso cũ paucis suę turmę militibus carpẽta ptim hostibus demit ductores ptim obtrũcat. Vnũ forte arido & siluestri onustũ fęno ad turrim q̃ Frãci supra pontem & ligneã fabricarãt q̃ pxime applicat & igne imisso flãmaq; ingẽti ocyus excitata: machina oĩs illa contabulata corripit. Tunc Barbari qui in eo fuerant pręsidio collocati cũ se ac turrim tueri nil possent relinquere locum decernũt: & uix cũ se ex alto pręcipitassent ad Francoꝝ exercitum fuga se receperunt & Romani ponte/&/uestigio potiuntur: his igitur ita peractis Franci q̃ primum uti par erat turbati: tumultus & trepidationis omnia complent frementesq; ac ira succensi & rabidi ad arma capessenda procedunt: ita ut animum continere nil possent: sed pretermodum oĩa auderint: & ea confidentia essent: ut nec quiescendum sibi amplius esse censerent nec belli tempus aliud expectandum sed die eadem in aciem prodeundum: tametsi his Alemanicę uates prędixerant: ne eo die bellum susciperent q si fecissent scirent se oẽs ad internitionem interituros: ipse uero nil ambigo: siue in alterum diẽ: siue in aliũ itẽ atq; aliũ utcũq; fuisset proelio decertatum: eũdem euẽtum hos habituros fuisse q & tunc fuit: Nõ.n. diei hæc imutatio his satis fuisset: ne impietatis & scelerum luerent pœnas: siue igitur ob eorum facinora: id ita euenerit: siue pro suarum uatum oraculo prædicentium utcũq; futura: haud tñ uel uanum fuisse: id uaticinium: uel nõ finem sortitum: ut multis iam uisum fuerat: sat constat: Nunc uero quemadmodum res gesta hæc sit ad uerum iam explicemus. Franci cum eo aĩ impetu eẽnt & iam arma tractarent Narses armari suos mox iussit & in eum locum eduxit exercitum ubi in Phalangem erat hic militem instructurus: dum interea mouetur exercitus: & præfectus equum inscenderet interuenit qui nuntiaret: Erullum quempiam nec apud suos uulgarem: neq; obscurum/sed clarum & primarium uirum domesticũ seruum & delinquẽtem miserrime occidisse. Tũc Narses ihibito frenis equo deduci i mediũ iubet q hoiem occidisset pide haud quaq̃ par eẽt prius in pliũ ire q̃ abolitũ esset & expurgatum scelus

Charanges

Vates femię.

Eo igitur factum id percõtante: fatebatur Barbarus nec inficias ibat & licere dñis asserebat: pro arbitrio seruos necare: ut eiusmodi fortis & cęteri scirent eadem se ni sapiant perpessuros: At Narses ubi hoiem uidit cõmissi facinoris nil penitere: sed audaciam adhuc prę se & insolẽtiam ferre: & prudentię sibi nimium uendicare: lictoribus iubet in eum iure ut agerẽt & necarent: unde mox ilia ense trãsfossus occubuit: Erullo℞ tñ turma omnis ut Barbara: id ęgre factum ferebãt: & acerrime angebatur: Tum Narses cędis iam scelere expiato & Erullorum nõ magna habita ratiõe: in aciem statim processit: ingenti uoce id clamitans: qcũq; uictorię uult se participem fieri: me sequat: ea hic erat animi magnitudine atq; adeo diuino ꝓsidio cõfidebat: & ad rem procedebat longe ante pręcognitam: Sindual autem Erullorum pręfectus & turpe simul: nec plane ingenuum fore rebatur si in tanta belli mole: cum ipse rum Erullo℞ exercitus defectionis & perfidię arguerẽtur: & re quidem appareret se hostes reformidare & alioquin sub pretextu quodam in mortuum beniuolentię cõceptam animo formidinem occultarent: Igitur cum non ultra interpositam iam moram tulisset: Narseti significauit se ut statim cum exercitu uenturum operiretur: & si alias unq̃ nunc tñ q̃ maxime opem laturum: Tũ ille expectandi tp̃s non esse respondit: cutaturum se tñ ut & hi ordine suo locent: si uel paulo serius ad se aduentarint: Erulli itaq; armis q̃ optime cõmuniti & instructi sensim ꝓgrediebantur: Narses uero ubi ad locum peruenit quo erat acie decernẽdum exercitum ex templo in phalangem istruxit: Equites utrinq; dispositi erãt Postremi peltati hastatiq; que gladios pręacutos & sarissas gestarent Narses ipse in dextro constitit cornu: Zandalas deinceps familię & domesticorum pręfectus nõ tñ imbellium hunc sequebatur: e duobus lateribus Valeriani & Artabanis milites erant: His imperatum in dẽsiorem se siluę partem occulerent: & ubi in congressionem hostes uenissent de improuiso aggrederentur terroremq; illis incuterent: Pedites deinde quicquid erat iter medium loci tenebant. In fronte pręterea principes stabant quibus ad bellum erat cũ Romanis inita societas thoraces ob longos induti & solidissimos cassides capitibus gestantes: post hos & alii densiores sibi inuicem incumbebãt: sic ad postremos usq; agmen claudebatur: Leuis insuper armaturę omnes & sagittatores post hos collocauit: sagittandi tempus operiens fuerat Erullis locus in phalangis medio seorsumq; destinatus: Isq; adhuc

Ordo aciei Narsetis.

uacuus era

uacuus erat:nondum enim aduenerăt:Interea ex Erullis duo ubi iam ad/
uenissent:sua sponte ad hostes se pauloante contulerant ignari tamen qd
postea Sindual eorum pręfectus animi essent:Francosq concitarunt ut q̃
celerrime in Romanos irruerent:fore nãq hi affirmauerăt ut Romanos
turbatos territosq & sine ordine ullo deprenderent quandoqdem Erul/
lorum exercitus his merito succenseret:negaretq pro his se bellum gestu/
rosiunde & pro istorum deflectione cęteram esse multitudinem territam.
Tunc Bultinus his facile persuasus: ut qui ita rem fore q̃ maxime copie/
bat confestim in hostes copias duxit:rectaq & animi nõ mediocri cũ prõ/
ptitudine Barbari in Romanos prodibant nõ quieti neq ex ordine: sed
pro:Erullorum & transfugarum dictis:rapidi & uolitantes: Barbarico cũ
ululatu turbido:qdem & petulanti:perinde clamoribus reuolaturi quod
cũq obuium fieret:erat aũt Barbarici agminis species triangularis:& del/
tę litterę similis frons ipsa anterior quę in acutum claudebatur frequens
quidem & densior erat:quia circũquaq scutis obstruebatur:dixeris sane su
is bos caput ex ea instructi agminis serie figurasse. Alę aũt utrinq per tur
mas & agmina condensatę & q̃ maxime introrsus protensę placide ab in/
uicem dirimebant:in progressuq inuastam terminabatur hę latitudinem
ita ut in medio uacuus locus relinqueretur: e quo terga nudata ex ordine
comparerent. Nam terga tergis inuicem uerterant:ut facie uersi in hostem
essent/e/totoq & scutis pręlatis certarent posteriora uero opposita erant:
ut se tutius tuerentur. Narseti uero ut prosperam fortunam iam nacto: &
his quę gerenda essent q̃ optime arte & prudentia pręparatis: cuncta in rẽ
successere:nam postq̃ Barbari cum clamore ingẽti & ululatu:citatoq cur/
su uadentes:impetum in Romanos fecere ex templo qui in fronte prin/
cipes erant circa uacuum locum Erullis relictũ irruendo mouerunt: mox
primi ex Barbaris agminum dẽsitate perfracta:& strage haud sane magna
tunc edita ad postremã aciem peruaserũt:nõnulli etiam impetu facto hãc
pręteruecti pertransierunt:ut Romanum prorsus exercitũ sublaturi. Tũc
Narses inflexo sensim porrectoq cornu:phalange facta equitibus sagitta
riis iussit utrinq in hostium terga sagittas immitterẽt: At illi iussa exeque
bantur/ex equis nanq pedites Barbaros distantes dispersosq: & ex edito
ferire quam facillime poterant:& cum non procul ea ex parte hi ab equiti
bus essent q tunc extrema tenerent/hostes haudquaq̃ longe astãtes & ea

Forma agmi nis.

regione qua & ipsi bellarēt sagittis/erat minus difficile superare & q se ex aduerso offerrēt ferire:undequaq̧ igitur Frācis terga traiciebanť:cum interea a dextro cornu Romani ex ea regione hostes uastarent:& alios uti q utrinq̧ pugnarēt:quo factum est:ut cū non ex ordine Romani:sed alternis in hostes ferrenť & obuium quodcūq̧ fieret deperderēt:Barbaros ꝑ sus latere quēadmodum se tuerenť:nec unde nā ictus exciperēt satis considerarēt:nā cū in Romanos uersi hi astitissent & sibi qsq̧ dūtaxat itēderet cū armatisq̧ q in cōspectu eēnt manus cōsererent sagittarios equites a se prorsus auersos instructosq̧ nōdum cōspicati quāquidem nō pectore cederenť:sed tergo:quo maloꝝ uenissent noxę nil poterūt tametsi multis ut hoc aīo agitarent:nec locus qdem daretur:subsequēte mox uulnus morte nā primis q in fronte prębarenť affatim cadētibus: Alii q in interiorem aciē erāt prodibant cūq̧ continēter id fieret:cōsumebanť his copię & magna uis hoīum iteribat:& ad paucitatē redigebanť:Interea Sindual Erulisq̧ cū e ꝑimo pugnę:interuenissent:hostibus obuiā fiunt q acie iā excedebāt:cū his statim ubi ad manus uenissent:rē enixe gerebāt:tū illi re subita cōsternati:insidias ueriti:ex tēplo in fugā uersi Erullos transfugas ꝑditionis insimulabant.Sindual uero agmine toto in hostē imissoꝺpis nihil intermittēdo tādiu fugiētibus institit:quoad ptim ꝑstrasset partim in fluuium impegisset:his peractis:ubi in aciē reducti hi cōstitissent:locus ille & uacuus in phalāge relictus oppletꝰ.Franci itaq̧ perinde retibus inuoluti undiq̧ cedebanť:nā & ordo ipse dissolutus his penitus erat: & se passim & temere cōfusi inuicem adglomerabāt:cū sibi qd agēdum esset:ut in re trepida:nil internoscerēt/Tū Romani nō solū hos sagittis necabant: sed unā oēs q uel armis cōtegebantur: uel leuioris armaturę milites eēnt acrius his instebāt:iaculādoq̧ & sudes diuerberādo turbatos insectabanť:& gladiis obtrūcabāt haud secus & eqtes:cornu altero facto in mediū hostes excipiebāt:& si q forte gladios declinassent:pręcipites his insectātibus: in flumen deferebantur & gurgitibus hausti interibant unde & barbaroꝝ cōtinens eiulatus ubiq̧ miserrime morientium audiebatur:demum & Bultinus ipse Francorum pręfectum cū uniuerso exercitu ad internitiōem occiso occumbit ita ut Francorum nemo se ad proprios larēs receperit: pręter homines quinq̧ utcūq̧ euaserint:inter hos & Erulli duo illi & transfugę cecidere: Quo igitur pacto non perspicuum fuerit fuisse hos scelerū

Cedes Francorum

penas: & maiorem uim aliquam hos affecisse quandoquidem infinita illa Francorum Alemanorumq; multitudo & cęteri omnes qui hos consecta ti bella gesserũt: sublati funditus sint: Romanorum uero octoginta dumtaxat desiderati: qui primam hostium impręssiõem susceperant: in hoc pręlio egregie se gessere Romani agminis fere omnes: sed Barbarorum qui simul belligerassent: Aligernus Gotthus qui & pugnę ĩterfuit Sindualq; Erullorũ pręfectus: & is nemini inferior factus Narsetem tñ omnes laudibus ferre & demirari qđ eius prudentia fuerint ad gloriam ingentem euecti: ipse uero uictoriam tam claram & celebrem non alteri cuiq̃ antehac duxerim exercitui contigisse: & si quos forte quondam compereris non absimilem fuisse cladem perpessos q̃ & Franci hoc pręlio tulerint: ob iniusticiam tamen inuenies hos interiisse. Datis olim darii pręfectus & Satrapes: ubi cum persarum exercitu Marathonam se contulisset: euertendam atticam esse censebat: cum hac simul & gręciam uniuersam: eam eius aduentus quidem nec iusta: sed uti apparet. Cum Darium totius Asie non caperet magnitudo: molestę ferebat nisi & Europam insuper occupasset: unde per miltiadem deuicti cum datore ipso & principe & debellati sunt medi: fuere nanq; tam multi eo prælio cesi: ut Athenienses ferant nonnulli: antequam ad bellum inirent: pro interfectis hostibus parem Hircorum numerum se Dianę immolaturos comminatos fuisse: & in eam necessitatem redactos ut deficientibus hircis cum nequirent non compotes fieri nec promissa persoluere: uel capras insuper immolarint nec tamen ad numerum has suffecisse. Xerses præterea ille & magnus: cum suis mirandis eodem modo deuictus. a. græcis est: siue quia insolens esset & nebulo: & subacturus uenerit: qui nil deliquissent: multitudini dumtaxat cõfisus armorumq; apparatibus: rectiore consilio non admodum utebatur. Sed iuste pieq; Athenienses fecerunt: qui pro libertate pugnarent: & nihil pro uiribus omittendo quæ in rem essent: & consultarent & gererent/Lacedæmoniis præterea Gylippi aduersus Athenienses trophęa. Niceæq; & Demostenis internitionem: & mala cætera quæ apud Syracusas perpessi hi fuerant: num ob aliam ob causam facta fuisse comperturus est quispiam nisi ex temeritate & iniustitia: quod enim sibi in aliena Athenienses uolebant: qui hostibus ommissis qui pro foribus essent q̃ lõgissime a domo ut ducarent exercitus: & pro Sicilia assequenda iactura afficerẽtur possent

Victoria narsetis.

Votũ Atheniensium. Nota uotum

quispiam & eiusmodi alias temeritates & iniustitię origines recensere & queadmodum hec auctoribus ipsis offecerint plurimum: Sed de his hactenus hoc bello peracto: debellatisq; Francis cum tēpus iam esset ut in patriam se quisq; reciperet: Romani suis qui in bello ceciderant pro eorum more rituq; sepultis: lectisq; exoccisis: hostibus spoliis facto insuper ingenti armorum cumulo: & eorum pmia omni auersa direptisq; rebus cęteris: ac preda onusti: peana canentes: leti & alacres coronatiq; ante pręfectum ordine incedentes Romam uenerunt: Poterat circa Capuam quisq; campos spectare cruore ac sanie diutius inundasse: & proximum flumen excessisse iam ripas quia ultra q̄ ferre posset hostium cadaueribus repleret/ Mihi uero ex incolis quidam nōnulla elegia recitauit in urnam insculpta lapideam: sub casilini fluminis ripas locatam: quę huiusmodi sunt/ A quas Casilini fluminis mortuis grauatas suscepit tyrreni maris littus qn̄ Francorum gentem occidit Ausonius ensis: ubi misero hec gessit morem Bultino/ Felix etiam iste fluctus: & erit Barbarico pro tropheo diutine eructās sanguinem: id epigrāmam siue in uero lapide fuerit insculptum: siue alias utcūq; celebre sit ad me peruenit haud tamen diffido fuisse hoc modo: inscriptum: erat nimirum eorum forte in monumento: nec sane ingratum qui in ea congressione & bello fuere: Interea Romanis renuntiatur quēadmodum Venetię cum Leuthario suisq; omnibus actum fuisset: unde cum ciues ipsi tū & exercitus tripudia passim & panegyricos ludos pre uoluptate agebant: perinde nihil his esset hostile de cętero occursurum: sed futurum ut pacifice imposterum & per quietem ducerent uitam: quando quidem ubiq; deperditis Italię inuasoribus: minus putarent alios se de integro inuasuros: & uulgo quidem hoc animo hi agitabant ut qui uera cōtemplari haud sat nossent: sed delitiis inuoluti ad uoluptatem oīa & pro arbitrio iudicarent: Narseti uero ex ęquo omnia meditanti: ut rerum imperiti & plane desipientes hi uidebantur: qui non ultra necessarium ducerent alios sibi subeundos esse labores: sed ad uitę mollitiem potius relabēdum: reliquebatur ergo: ut arbitror: pro Vini ut amphora: scutum & cassidem darent: adeo hi superuacanea & inutilia in posterum arma fere rebantur/ Narses tamen qui decenter cuncta calleret: iterato sibi cum Francis suscipiendum omnino bellum existimabat unde quam maxime uerebantur ne Romanorum ocium iners corrumperent aios ita ut si rursum

esset in

esset in aciem prodeundum: segnitie marcentes pericula declinaret: quod sane haud longe post erat futurum idcirco statim exercitu conuocato ad cõtinentiam & fortitudinem militum aĩos transferendum: insolentiãq; ĩmodicam pręcidendam Orationem huiusmodi pręcipuam habuit & elegantem. Qui temere & nõ alias quondam fęlicitatis participarũt non indecenter hos duxerim ad rerum imperitiam declinare: insuetudineq; perterreri: & tunc maxime cum de improuiso: & pręter dignitatem se aliqd offerat: uos uero o uiri q̃ excusationem aut prętextum oppositurí iã estis: siquis uos forsitan inconstantię & leuitatis insimularit: num illud dicturi quia nũc primum uictoriã degustastis: nõ antehac uincere assueti. Vos tñ Totyllam Teiam que pręfectos: & uniuersam Gotthicam nationem q̃ lõgissime propulsastis: nũc uero supra uires fortũam periclitamini: Quenã enim felicitatis magnitudo cũ Romana poterit gloria comparari: est sane nobis innatum & patrium hostes continenter peruincere: uincite ergo & nõ minus q̃ uestra ad uincendum dignitas postulat nec pręter decus: rez experientiam imminutam pręstare: hoz nanq; uos decorum participes facti iam estis/non ex ocio aut uoluptatibus: sed labore continuo & sudore & in adeũdis piculis studio & exercitatione. Quocirca insistẽdum his erit qbus antea insueuistis: nec solum oportet pręsentibus delectari: sed futura prospicere: ut uel ea pari felicitate sequantur: Ista uero haudquaq̃ cõsiderãtibus: nec firmior erit rez prosperitas: sed fortuna in contrarium uersa: ut sepe alias contigit mox imutabit: Et Frãci ipsi ex his quę sunt recens perpessi uobis sint documẽto: qbus deuictis nõ iniuria uos gloriamini hi nãq; eoz rebus recte agentibus: in insolẽtiam uersi: bellum aduersum nos susceperunt: cũ nil preuiderent q̃ falli spes solet. Sunt eni sua potius temeritate q̃ nostris armis deperditi: Indecoz igitur uos uiros Romanos: his ipsis affici malis: qbus & Barbari & non magis sapientia hos superare q̃ robore: nõ enim qs uestrum existimet nihil imposterum hostile nos inuasurum. Vniuersis iam hostibus trucidatis: qd' sane & si ita se habeat haud tñ Idcirco mores sunt immutandi: nec decus pristinum omittendum/accedit etiam quod uestrę opinioni pręsentium rerum naturam conuenire posse comperturus est nemo. Francorum nanq; id genus: & ui hominum ingẽti habundat: & late diffunditur in rebusq; bellicis est probe exercitatũ istorum pars quedam & paucula: quos uicimus sunt adeo ut illorum iactura

Oratio Narsetis ad uictores militis.

non istos petterreat:sed in iram potius concitarit: Vnde haudquaq̄ futurum est ut quiescant:uel acceptam iniuriam ut tacitam ferant sed maiores in nos ductaturi sunt copias:& bellum haud longe post illaturi: Nūc itaq; si id fore uidetur reiecta secordia ad bella gerenda acrius longe q̄ antehac animos renouate:& eo magis quo lōge maiora q̄ pręterita fuerint: futura sint expectanda:uobis nāq; ita agentibus:si illi q̄ primum irruperint paratos aggredientur & eo in statu:ut ad cogitandum quę in rem sint nulla mora indigeatis quod si forte cessauerint/nā dictum esse utrūq; uelim: nostra sunt tñ in tuto mansura:& q̄ optime uidebimini uobis rebusq; uestris cōsuluisse his Narses Romanos cōmonefecit:cepit mox omnem exercitum pudor:furoris pristini penitentem:quo factum est:ut negligentia prorsus eiecta:& depulsis:quæ praue iam senserant ad patrię consuetudinis decus redierint. Gotthorum autem agmen ad hominum milia septē bellicosoꝝ qui plerisq; in locis Frācos bello adiuuarant cum Romanos crederent haudquaq̄ se missos factuꝛos:sed non longe post incursuros cō festim in capsum oppidum se receperunt:erat sane ualidus hic & munitissimus locus:ut in edito & pręcipiti situs:pręcisisq; undiq; & extantibus saxis protenditur:ita ut hostibus sit haud facile peruius: huc Gotthi cum se recepissent:in tuto se fore rebantur:nō enim his quoq̄ pacto animo inerat:Romanis se dedere/sed totis iuribus impugnare:si qui forte contra se irent:& hos quidem uir Barbarus cōcitabat:eorum dux factus Raguares huic nomen:haud tamen Gotthicę gentis:nimirum qui brito esset: Vnica natio britones sunt:sed alioquin uir acer is erat ut Vafer:& utcunq; ui res iā nactus agmini p̄erat:reouandi aduersus Romanos hūc bellū cupido icesserat ut ex eo celeber fieret. Extēplo itaq; Narses cū uniuerso exercitu ad hos oppugnādum ꝑcessit cūq; minime posset castello ex incursu appropinquare:& loco nollet difficili bellū is gerere:in obsidionę mox circūsedit:dispositis circūquaq; custodiis:ne qd inueheret̄ neue quo libitū esset illi abscederēt. Ex his tñ haud magno afficiebant̄ Barbari detrimēto cū ī oppidū necessaria oīa & magnā uim pecudū iā antea īportassent: sed alioqn moleste ferebāt Romāoꝝ obsidionē idecorūq; fore rebant̄ si mo tā ibi hi diutius traherēt & ipsi in mediocri p̄sidio coercerent̄ eruptiōes tñ crebras hi faciebāt:si inde possent Romanos ꝑpellere: sed nihil me moratu dignum gessere. Interea transacta iam hyeme & uere incipiente: Barbarorum

Capsū opp.

Raguares.

Barbarorum prefectus colloquendum de presentibus rebus cum Narsete necessarium duxit permissum itaqꝫ ut cum paucis ad destinatum colloqo locū ueniret:ubi eo cōuentum plerisqꝫ de rebus disceptatione iā facta ubi Narses iactari iam & insolescere Barbarum uidit:& magnificis uerbis nimium sua efferre:cōuentum mox soluit deceteroqꝫ ne se adiret prohibuit illumqꝫ ad suos re infecta dimisit in sua & priori conditione mansurum. Tum Barbarus ubi in collem euasit:nec lōge ab oppidi muris abesset:grauiter ferens quod nihil sibi pro spe successisset:sensim & clam arcum intēdit & in hostem uersus sagittam in Narsetem immisit:qua alio spem preter delata:& neminem offendente: consecuta est statim Barbari hominis nequitiam pena. Si quidem qui circa Narsetem tunc temporis erant satellites:illis ob audatiam ira succensi:uerberatis sagittis letali uulnere miserum affecere quo enim pacto non erat id perpessurus qui tam audax facinus & tam nequiter admisisset:uix itaqꝫ ille in castellum per suos relatus:& biduo uiuens inglorius e uita excessit:& hunc Barbarus habuit temeritatis & perfidie exitum : hoc mortuo Gotthi non enim de cætero se obsidionem laturos existimabant:Narsetem præcibus fatigarunt ut fide data incolumes se abire permitteret quare iureiurando firmata: seipsos & oppidum tradidere. Tunc Narses integros omnes seruauit: & quia facturum se ita iurauerat : nec equum fore decerneret uictos crudelius trucidari:nec tamen iterato res innouarent byzantium omnes ad Imperatorem transmisit. Dum hec agerentur. Theudiualdus adolescens qui Francis Italiæ proximis imperitabat:ut supra diximus: miserrime iam ex humanis excesserat : morbo quo afficiebatur confectus Chelsiuerdum uero Clotariumqꝫ:ut generis propinquitate quam proximos : ad hereditatem leges uocabant hos inter tam grauis contentio nata:ut non multum abesset quin tota natio deleretur Chelsi uerdus grandis iam natu erat senioqꝫ & egritudine tenebatur:atqꝫ adeo : ut emaceratum haberet & tabidum corpus liberos mares nullos susceperat : qui sibi essent in Imperio successuri : sed ad filias rediisset hereditas . Lotharius uero ad huc ualidior erat : & non multum etate prouectus: sed rugare tamen primum ei facies ceperat Iuuenes huic filii erant: & ad omne facinus promptiores : & qui rem aggredi iam incepissent apertiusqꝫ inter se consultarent patriqꝫ identidem dicerent haudquaq̄ Theudiualdi bona esse per se ommit

Cōtētio iter duces frācoꝝ

Lotharius

tenda:presertim:cum uel chil diuerti ipsius imperium :qa exacte ætatis iā sit:ad se suosq; liberos esset haud longe post recasurum : haud tñ spes eos fefellit:nam senex ille sua sponte his regno cessit:uerebatᶜ nimirum:ut arbitror:alterius uires:& declinare inimicitias cupiebat:ipse tamē paulopost uita excessit:unde Francorum Imperium ad clotharium integre statim puenit:Italorum itaq; Francorumq; res ita se tunc habuere Tempestate hac ipsa maturis iam frugibus byzantii & aliis plerisq; in locis terra :uehementius mouit:atq; adeo ut ciuitates quam multe tam insulares q̄ continētis derepente quassate euerterentur habitatoresq; funditus interierint: unde berytos ciuitas illa pulcherrima phenicie maximumq; ornamentum prorsus de honestata prostratur:& inclita illa & celeberrima mira uarietate antehac edificia corruere:ita ut præter pauimenta nihil fere sit reliquum factum: Multi mortales ut incolæ ita & peregrini ruentium edificiorum mole oppressi occubuere:haud secus & iuuenes alienigenæ quidam & sane ingenui & q̄ optime eruditi:qui predíscendarum legum de causa & Romanorum ea in urbe commorabātur:cui id patrium erat: & perinde munus præcipuum legum apud se ut haberet studia constituta:hac ciuitate deleta qui leges docebant: & cladi superfuere: Sidonem propinquam urbem se transtulerunt:quousq; beriton ex edificata iterato iam staret:instaurata tamen haudquaquam prioris specimen prebet:tametsi recognosci sat queat pristinam illam hanc esse beriton:per id temporis & inuasta illa Alexandriæ urbe:que ad Nilum flumen est sita:sensus quidam eius turbinis fuit breuis tamen & pauculus:nec omnibus cognitus:unde incolæ oēs & præcipue iam etate prouectiores:pro ingenti miraculo quod contigit habuere:cum ibi ante hac nunq̄ terræ hic motus fuerit:pre formidine tñ oēs re mira & subita cōsternati in publicū se effundebant & me simul q ibi tunc legū & eruditionis gratia aderam:& si parui motus terror inuasit & eo magis quia mecum tacitus cogitarem Alexandrie edificia nec firmiora esse: nec satis ampla:nec posse uel ad breue commota subsistere:nimirum cum extenuata hec sint:& sub uno lapidum contextu extructa qui timor haud sane superuacaneus uidebatur: cum uel uiri literatissimi eodem pauore nō præterirę adeo concussionis de cā:q̄ futurę detinebanᶜ: hi nāq; exhalatiōis q̄sdam esse asseuerabāt inflatiores qdā & siccas: istra terrę cōcauitates coercitas:& quia non facile euaporēt:in interiorem terrę has partem uiolentius

Magnus terręmotus.

Berytos corruit.

Beryti legum romanarum studia.

Alexandria terremotum sensit.

Alexandria terremotibus carere solet

Causa terrę motus.

lentius conuoluta uniuersa superstantia cõmouere quousq; tandem impetu uiolento compressionis in apertum ferantur:hi preterea qui pro rege natura ista edisserunt egypti terram affirmant suapte natura nil posse: ut humilem quidem & planam nec confragrosam:inflari spiritibus: eosdẽq; pre eius fragilitate crebrius eructare:si hos forte admiserit:Sed cum opinatio ista:& si non forte iniquior esse deprehenderet:arguebatur tñ haud satis habere iam firmitatis unde nõ iniuria ceteri uerebantur:nec in contrarium ut aiunt his cederet titulus & in discrimine forent:ut non solũ egiochum Iouem experirentur:sed & terram quatiẽtem Neptunũ/ Sed siqua forte egypti pars quatiatur:profecto nõ deerunt: q eius motus & causam satis percalleant:nec alie defuture sunt rationes:qbus que de terre uapori bus hi senserint confirmentur:mihi uero uidentur quantum homini spe ctare licet argumentis freto:ut recondita internoscat:nõ oino a uerisimili decẽtiq; hi aberrare a uero tñ q̃ maxime:Qui.n.ad uere nouerit: qspiã q̃ minus uideat & supna esse sat cõstet:Nos uero cõtenti erimus si cognitione eousq; prouehimur:ut non ignoremus diuino quodam ex potiori consilio fuisse omnia instituta sed nature principia simul & motus:& singulorum que fiũt causas has cõtẽplari & ratiõe quadam scrutari:& si nõ omnino inutile haud tñ ingratũ fore existimãdum est:at opinari & pro indubitato habere quemadmodum attingi que uera sunt possint: uereor ut insolentia ea res sit:& rudior longe q̃ duplex sit ignorantia: Sed de his satis: & iam redeat unde digressa paululum oratio est:Eodẽ igitur tpe & Choi insule in egei maris terminis site:terræ motu concussæ pars minima quædam seruata est/cœtera solo prostrata uariis nãq; & fidem fere excedentibus affecta est malis:mare si qdẽ in imẽsum euectũ prima littori edificia mersit,pstrauitq; cũ hoibus ipsis & rebus:tũ magnitudo ebulliẽtiũ fluctuũ hisq; in altũ euectis ubi redire in se nõ poterãt uertices uniuersa ,ptinus diruendo sternebat ciues uero:& incole oẽs siue in tẽpla hi cõfugissent siue domi manerẽt:siue ali bi in unũ coiissent:seruatis paucis:interiere mihi nãq; ex Alexãdria byzantium tunc tpis nauiganti & in eã insulã forte delato (est nãq; in eo trãsmissu sita)miserum id spectaculũ fuit:atq; adeo ut uerbis explicari haud sat possit:nã ciuitas ois i terræ cumulũ & sane imẽsũ redacta iã erat/lapides dispsi passi iacebãt:itẽq; & colũnæ diffractæ tignaq; pcisa & pulueris uis tãta & supne deferebat ut aerẽ sic obscuraret:ut ne uel publi

Egyptus cur terremotib. caret.

Cos isula terræ motu concussa.

ca loca & uie iternosci facile posset domus tñ ppauce itegre stabāt: nō cal ce &lapide uel eiusmodi mateiia structe:sed crudo puroq & argillaceo la tere fabricate p rari homines cōparebant & ei merorem prę se ferentes & summissis in terram capitibus:ut qui de uita iam desperassent:& qđ ad cę tera mala accesserat:dulces & potabiles aque sua & puriore natura priuatę salsiores iam redditę erant & impotabilem cętera uero ita solo prostrata ut ciuitai ad ornamētum nil reliquū eēt: pręter:inditum illud asclepiadū: nomen & qđ de hippocrate incolę gloriant̄. Ista igitur cōmiserari nō alie num ab humana natura uidet̄. mirari uero atq adeo perterreri : hominū foret uetera haud satis callentium:& qui nec plane intelligant loca ista in feriora suapte natura uaria in se mala continenter suscipere : quādoqdem & sepe alias quōdam:sic terrę motu ciuitates deletę penitus sint:ut ueteri bus colonis ammissis : p alios fuerint habitatores deniq restitutę. Trallis ciuitas olim in Asia quę chora nūc dicit̄ iuxta flumen meādrum sita pa phlagonum quondam Colonia fuit:hęc Augusti Cęsaris tempore terre motu quassata euersaq funditus est:ita ut ei nil integrum relinqueretur; hoc modo calamitosius ciuitate iacente:hominem re qppiam ferunt : ex his qui suo labore terram excolunt Cheremon illi erat nomen magnū in modū eius ex casu męrore affectum:cum non diutius illius ruinā tulisset: rem sane miseram & incredibilem peregisse quādoquidem nec longitūdi ne uie nec rei magnitudine quā esset a principe petiturus:nec piculis sub eundis absterritus pręsertim cum esset pro incerta fortuna domestica reli cturus:a ceptis hic destitit uel aliud quicq̄:ut homines solent animo agita bat:quo sententiam immutaret cum illi Romam eundum tunc esset: sed cantabrioq circa mare Oceanū petenda loca/eo nāq Augustus cōtēderat gentes alias debellaturus:ut illi q̄ iam contigissent renūtiaret:unde impe ratoris aīum dicunt ita persuadēdo cepisse:ut protinus septem delectis ex Vrbe consularibus & primoribus uiris iussisq cum magna ui hoīum in Coloniā ire terręmotu excussam tradita his īgēti pecunia: Vrbem iterato extruxerit:ita ut uel ad id tpis exedificatę forma seruetur : nunc itaq eius Vrbis ciues haudquaq̄ pelasgi ut olim decętero sunt:sed Romani potius nuncupandi:tametsi uocis sonus:in gręcum sit & hunc atticum uersus. q enim aliter fieri id poterat cum finitimi ionum sint : hęc autem ita se ha buisse argumento sunt ciuitatis annales : nec secus & titulus quem ipse equidem

Trallis terrę motu cōcussa

De cheremone.

equidem cum eo forte me contulissem:perlegi:& in agello quodam urbi
propinquo:unde oriundus erat Cheremon.Sidirus est loco nomen Ara (Cheremonis statua)
erat & uetustissima collocata:in qua olim uti apparet Cheremonis statua
insidebat/nũc tñ in ea nil prorsus uidetᷓ impositum. Erat preterea elegion
arę adhuc his uerbis insculptum fracta terręmotu iam patria, Chantabriã
cheremõ mox aduolauit,aduolutus pedibus gloriosam excitauit,Trallim,
olim sic uocitatam,pro qbus hanc illi statuam fecere ꝓpinqui:ut arę meri
to astructam hanc referant gratiam.Trallianoꝝ res hoc pacto habuisse se
creditur haud secus & alias in Asia ciuitates/ut ionicas: ita & eolidas p id
temporis q̄ multa fuisse ex terrę concussione perpessas sat cõstat:sed ea mi
hi nunc omittenda:& prosequenda quę dicere ceperamus:ad persarumq̧
prelia cum Romanis in Lazico agro eodem hoc tpe gesta ptranscũdum:
nam ĩter Romanos & psas iampridem maxima sunt bella inita: ita ut cre
bris incursiõibus alternis agros popularentur & deuastarent: nunc repen
tinos machinãdo insultus:nunc copioso exercitu in aciem apertius ꝓdeũ
docita ut & si pauloante fecisse inducias uiderentur:haud tamen omnino
oino pacifici erãt:neq̧ ubiq̧ bella cessabant:nisi oriẽtem uersus & circa ar
menię fines:ubi utrisq̧ sancita pax erat & firmior circa cholcos uero prę
lia gerebantᷓ Lazi quõdam cholchi dicebantᷓ;& hos illos esse perspicuum Lazi cholchi
est:deq̧ his ambigit nemo:q phassidem fluuiũ & caucasum montem ad
uertat:& accolas effuse his circũiectos ferũt aũt cholchos egyptioꝝ fuisse
coloniã:siqdem longe prius quã Iasonis & eoꝝ eo nauigatio fieret: & an
teq̃ assyrii potirentᷓ imperio anteq̧ Nini & Semiramidis tpa Sestrostrem
quempiam tradunt ęgyptiorum regem: ingenti suorum coacto exercitus
uniuersam Asiam peruagatum. Vbi eam euertit: ad id loci uenisse eodẽ
q̧ reliquisse agminum partem:unde cholcorum id genus deriuet id ipm
Diodorus Siculus asserit:& alii milites q res gestas ueteꝝ cõscripserũt: hi
igitur siue Lazi siue cholchii:siue ęgyptii in aliena locati:nostra ętate bel
lis undiq̧ diuexantur:& multa ipsi iniere certamina eorumq̧ de causa op
pida nonnulla solo ęquata sunt chosroi nanq̧ persarum regi opportu
nioribus quibusdam ea e regione cholchorum locis pręoccupatis : haud
quaquam est uisum semel armis patta relinquere:sed potius cholchiis quę
reliqua essent surripere:animo inerat.Iustinianus aũt Romanorum tunc
Imperator Gobazem Lazorum regem gentemq̧ oẽm ut sibi obedientem

atq; beniuolam ita & de Deo secum eadem sentientem: ut uolēti cuiq; di
ripiendam iam proderet: nec ferendum quidem: nec ęquum fore cēsebat/
Sed longe magis enitebatur uniuersis ut uiribus hostes inde propelleret:
Ac illud animo agitabat atq; adeo uerebatur: ne si bello forte uincerent p
sę: regionemq; omnem sue facerent ditionis: nihil his foret impedimēto
quo minus in Euxinum pontum: intrepide nauigent/ interioraq; omnia
Imperii Romani percurrant: unde ingentes & bellicosissimas copias circa
colchos constituit hisq; & duces pręfecit q̄ optimos: Bessas nimirum Mar
tinusq; & Buzes eas ductabant: Viri ut summi: ita & bello exercitatissimi
cum his & Iustinum germanicum iuuenem admodum misit: sed rei belli
ce non imperitum: Nunc uero que Mermeroes persarum pręfectus antehac
gesserit: cum de his ad id usq; loci Procopius rethor satis perscripserit pter
eunda uident: sed cum pręsentis historię hinc mihi initiū sum desumptu
rus: decentius erunt quę subsequuntur his coaptanda/ Muchirisim itaq; p
fect⁹ psarum mermeroes & Coataisim oppida petit: ea mēte ut locorum difficul
tate mutata: se infra phalidēamnem reciperet: ut re subita Romanis per
terrefactis temptaret si qua posset castella in potestatem redigere: quod tñ
cum palam incederet: & in hostem ueniret fieri nō poterat/ Martinus nā
q; pręfectus cum suo exercitu ad telesim stationem habebat: est aūt telesis
oppidum ualidum qdem & munitissimum ibiq; saltus diligentissime asse
uerabat: erat preterea locus ille aditu difficilis: & qui e proximo peti non
posset: nā & pręruptę illi sunt rupes & saxa undequaq; pręcisa inuicēq; in
seipsa uergentia ita ut angustissimam subiectam semitā redderēt: aliūdeq;
oppidum nisi hac adiri nō poterat: nam & circumiecti campi palustres ni
mium sunt & limosi ex altera parte densiores siluę arbustaq; extātia ut uel
expedito nulli hac pateat iter: ne dum armatis agminibus: Romani uero
cum laboris nil intermitterent: sicubi forte locum immunitū & puium in
uenissent: stipitibus & saxis reficiebant: & enixe huic operi insudabant/ In
terea Mermeroes meditabundus & dubius hisce in rebus quid opus facto
nam eēt: cum diu secum uersaret: subiit animum cogitatio: quod si utcūq;
Romanorum pręsidium solueret: & sensim propelleret: nō omnino esse nō
se pfecturum quę ad demoliēdum clausum iter parasset: nā hostibus sal
tus cōtinentissime insidētibus fieri nō posse existimabat ut hos superaret: &
illos puinceret sed si forte abscessissent id solū reliqt: ut locorum iniqtatibus
mederetur

Mermeroes persarum Rex.

Telesis

mederetur & difficiles itinerum aditus ut peruios redderet: quod utiq; nō impossibile factu fore rebatur. Sperabat nāq; nauante multitudine operā & pręcisa materia repurgatisq; saltibus: & excussis sublatisq; demum obici bus nō difficulter se transiturum: uerum ut iam perficeret quę animo agi tarat hanc excogitauit fallaciam graui & insanabili morbo se teneri dissi mulauit: cuius ut impotens mox lecto decubuit: & perinde grauiter ferēs hunc casum flebiliter querebatur: huius rei fama totum peruasit exercitū pręfectum grauiter ęgrotare atq; adeo ut in proximo illi sit moriendū: Id tñ ut in re erat haudquaq̄ his ceditum est qui quęstui haberent suorū pro ditionem & hostibus occulte omnia aperirent quę gererent: sed pręfectus quid sibi uellet pertinacissime occulebat atq; adeo ut ne ad amicissimos quosq; illud peruenerit: nam qui Romanis id rei significarunt: adita & so la in uulgus fama facile fallebātur & Romani ipsi facilius his fidem pręstabant: neq; adeo nuntiis mouebanturq̄ quia sic fore peruellent unde re missa fortiore illa & diligenti cura segnius custodias faciebāt paucis post diebus Mermeroem obisse mortem his nuntiatur. Nam interea in domi cilio quodam sic delituerat: ut uel apud familiarissimos qui rei dissimula te essent nil conscii/mortis suę opinio uicerit. Tum demum Romanis su peruacaneum fore est uisum ad saltus tutandos multum de cętero uigila re: uel labores suscipere: unde relictis quos iam obstruxerant locis & simul in his insudatis operibus omnem solertiam in segnitiem commutarunt: quandoquidem noctibus sōnos ęquando: locis immorando amęniori bus nec exploratores pręmitterent: nec quę in rem essent exequerentur: ni mirum quia persas existimarent ut antehac rei bellicę imperitos in se nūq̄ ituros: sed ab se procul potius abituros his omnibus Mermeroes cognitis rem aliquandiu dissimulatam pręter spem omnium patefacit: ac persis ui sendum se talem prębet qualis antehac fuerat confestimq; copiis oibus q̄ ta potuit celeritate motis itinerum difficultatibus: ut antea cogitarat per q̄ bene dispositis oppido appropinquauit & iam proximus erat Romanis pro rei miraculo animo cōsternatis: nimirum cum de improuiso oppressi tutari se minime possent: Tūc igitur Martinus deserere prius locū decreuit q̄d se mermeroes penitus prauasisset & ingēti malo quos dephēdisset Ro manos afficeret. Quo.n. hi pacto cū ppauci eēnt tātā hostiū multitudinē sustinuissent: & nō statim obruti potius deperissent hac itaq; arte deuicti

Actus Mermeroes.

a Barbaris:turpiter discessione facta Romani ad suos se receperunt: q cū Bessa & Iustino tunc essent haud longe a Tilefe positis in campo castris nā inde septem stadiis aberant:quo in loco praeter uenales ollas nihil ope ris exercetur e qbus & loco est inditum nomen:nā ollaria dicūt latini:nos chitropolia: Sed cū ad exercitus q̄ multi fuga prerepta Martinū iā pręue nissent denūtiassentq̧ hostium celerem & futurū aduentum: seq̧ in tuto iam recepissent:pręfecti omnes cōmuni cōsilio decreuerunt hostes expectā dos ibidem esse:instruendasq̧ acies:& his strenue obsistendum si progre di pergant. Erat inter duces exercitus uir sane clarissimus Theodorus:qui Zānis genere sed apud Romanos nutritus Barbaricos mores quos e pa tria cęperat iam plane depositos:dexteritate quadam ornauerat. Is igr̄ suo cū agmine nō.n.minori numero q̄ hoīum quingentoꝝ & sue gentis hūc milites sequebanť circa telesim stationem habebat per Martinum iam iussus ne prius inde absecederet q̄ hostes uidisset iam irrupisse & quoad fie ri posset numerum imaginando complecteretť:ac demū cognosceret quid nā his uirium: qd ue animi esset. Tum ille ut ad oīa audax & industrius erat:iussa exequebatur:& hostium copias infra pręsidium adesse iam con spicatus:satis gnarus:nō eotenus staturum hostem: sed bellandi peupidū fore:confestim loco abscessit:in ipso itinere:cum Romanos nō paucos de pręhēdisset:nō recta ad Chitropolia cōtendentes:uti erat iniunctum: sed in Lazorum domicilia impetu facto:ordeum & alia id genus diripientes: ut eos abduceret nitebatur & istorum temeritati obuiam iter:qui plane ne scirent quibusnam in malis tunc essent:itaq̧ qui gule erant non admodū dediti:nec oīno deperditi hoīes:ubi potiora moniti didicissent. Theodo rum mox sequebantur:& sensim se referebat. Interea per se de improuiso supuenerūt:& Romanoꝝ nōnullos militū ex insperato obtrūcant cęteri cursu citato in fugā uersi abibāt. De repēteq̧ in suoꝝ castra cū trepidatōe & eiulatu irrūpūt:atq̧ adeo ut oēs re subita pauefacti:& pręformidine tu multuati pręter modū Sic trepidi cōsurrexerint ut uno agmine castris ex cederēt. Tūc pręfecti nōdum.n.instruxerūt copias ueriti ne sibi & īparatis insisterēt Barbari spreta priori sentētia: nō.n.in re trepida qd acturi iam eēnt offerebať quādoqdem de pn̄tibus cōsultare nec tp̄s ip̄m permicteret presertim oībus aīo cōsternatis:motis confestim e campo castris coa ctisq̧ in unū iā copiis instrenue incōpositiq̧ ac pro arbitrio ferebanť: & a cōti nēte c ursu

nēte c ursu

nente cursu non prius histitere q̄ ad insulam peruenissent abest aūt hec a Tilese insula qnq3summū presanges nam tantum uiç pstrenui illi una die emensi sunt:& fuga celerrima:Presanges aūt:ut Herodoto/& Xenofonti uidetur triginta stadia sunt iuxta Iudeos uero & Persas uno/& uiginti sta diis terminatur:& ipm id sentiunt Lazi &iure aut arbitrorinā &apud hos baiuli ubi singulos presanges pertransieret:& onera quç gestant deponūt: &ipsi parumper qescunt aliis inferendo uicissim onere succedentibus idq3 quotiens factitant eodem spatio itinerā metiunt & interrumpunt:ui cūq3 tū presanges dicatur:stadiis centū & quinquaginta disiungitur hçc ab op pido insula. Est aūt huius insule locus placide imunitus & peruius: am nibq3 aquis fluentibus circūactus:siquidē fasis & deconus flumina e Cau caso monte desiunctim fluentia & a principio magno distantia interuallo locoq3 cogente situ:sensim proxima fiunt adeo ut ab inuicē nō longe ferā tur:in ea intercapedine molientibus fossam Romanis:& fasidis aquis in doconi alueū demum transfusis:ex ea insulç parte quç in orientē uergit amnes utriq3 in unum coeūt:&locum cingunt proinde rursum cum uario di uersoq3 cursu se insinuando inflectūt:haud sane parua terraq3 spatia cōple ctuntur:descendendo uero ad occidentem solem & prolabendo sponte cō ueniunt & cōmiscentur ita ut omne qd ab his intercipitur insula fiat:hic igr coeuntes Romani immorabant Mermeroes uero ubi ad ollaria tandē puenit absentiū hostiū cum obiectis et cōtumeliis irrisa diu ignauia statuit non ultra sibi progrediendū nec inuadendā insulā esse:quādoquidē i ho stili nec tātis exercitibus sūministrare necessaria posset nec alias obsidionē parare:uñ retro ad Telesim:& eas locoq3 iniquitates redeundū haud quaq̄ censebat:itaq3 paruis nauigiis ad id ipsum paratis cratibus pluribusq3 supim positis fasidis ripas consternit rugitoq3 &ponte perinde facto intrepide & nemine obsistente exercitum tra icit: & psas qdem quos in Onogori lo cauerat oppido:qd ipse in loco Archepoli circūiecto aduersus Romanos ut propugnaculū struxerat magno ut aīo:essent hortatur & aliud huic prç sidiū addit omnibusq3 ibi quoad fieri potuit cōmunitisq3:retrorse ad Cō taisim & Mochirisim castella recepit: tū derepente morbo correptus gra uissimo:maiori exercitus parte & ualidissima:suis ibi rebus relicta prçsidio se in Hiberia transtulit: ad urbemq3 Mischitā id urbi nomen uix tñ dela tus cū uim morbi pati nō posset: i uero tūc demū Mermeroes obiit mortē.

Mermorois obitus, & laus.

Vir satie apud persas:ut prestantissimus ita & honoris apud suos plurimũ consecutus ualebat nãq; maximum in modũ cõsilio reiq; bellicę peritissimus erat:& animi prestabat his magnitudine Nimirũ & si effetę etatis iã esset & iãpridem duobus pedibus captus:nec uehi equo iam posset in laboribus tñ haud secus/ac robustissimus iuuenis uersabat͂:neq; hos quidẽ refugiebat:sed impetu facto prodibat in aciẽ:ita ut hostes turbaret:suosq; ut fortiter facerent admoneret:hortando/iubendoq;/quę in rẽ essent q̃ optime disponebat/referebatq; laudis plurimũ hostes uincendo:unde perspici potest nõ magis corporis robor q̃ cõsilio & prudentia bella geri. Tũ c demũ Mermorois demortuũ corpus q circa se erant elatũ & extra urbem de

Persarum sepeliendi ritus

stinato in loco depositũ:solũ nudũq; reliquerunt:canibus simul & auibus uel eiusmodi cęteris obscęnis/& Sarcouoris aĩantibus laniandum/& absũmendum:hunc ex lege seruant per sę sepulturę ritũ nudata ut canibus ossa per campos dispersa iaceant uelint:apud hos nãq; in arcam urnã ue mortuos condere uel terra obruere:haud quaq̃ fas est. Cadauer uero ad quod nõ statim dilacerandũ aduolent aues:aut canes accedant:hominis fuisse affirmant qui inquinatis moribus fuerit iniquiorisq; animi & dignus plane qui in barathrum detrudatur in prauiq; demonis ditionẽ ut ueniat/& propinqui mortuũ tũc maxime deflent:ut cui nil putẽt spei reliquum eẽ: nec parcę melioris participes fore qd si q̃ celerrime mortuus deuoretur: beatum hunc & fęlicem dicunt:huiusq; aĩam:& demirantur:q̃ maxime:& deo simile faciunt & dignam omnino quę in campos elysios deferatur:accedit ẽt quod si obscuriores quidã & infimę sortis dũ in terra rem militarem exercent grauissimo morbo acrius urgeant:ut uel spirantes adhuc/& sobrios efferant:& quodã depositis loco:panis frustrũ & aquam baculũq; iuxta apponant:ut q̃diu cibũ poterunt degustare:& uiriũ aliquid his relinquatur eo se baculo a beluis tueãt͂:& cõuiuas hoc abigant ad se uenientes/sin uero uel spirantes ad huc uis morbi puincerit atq; adeo ut manus mouere nil queant:tũ miseros illos & semimortuos:incipientesq; aĩam exhalare: Aues canesq; deuorant & uitę spem demunt:siqua tunc forte fuisset qui uero ea ex ęgritudine conualescunt:& se demũ receperint/haud secus uisi aliis sunt/ut in tragędicis fit tabernaculis ac tñbrarũ/e/foribus pdiissent:& extenuati prũsuorisq; colore alienato:obuiis timorem incuterent unde uniuersi hos auersant͂:& pinde omnium sceleratissimos cõfestim defugiunt

defugiunt & tanq̃ apud inferos ad huc forte agentes declinant:nec pristinis & consuetis ad uitam muneribus frui prius hos sumũt:q̃ per magos admissa in se inquinatio expurgetur q̃ perinde ex mortis expectatiõe cõtraxerant & quasi ut uiuere possent potestatem recipiant. Liquet sane humanas & singulas nationes eas leges sanctiores ceteris ducere & potiores:quibus diu insueuerunt atq; adeo ut si quid preter illarum instituta geratur fugiendum his esse & plane ridiculum uideatur:& eiusmodi demum ut prorsus nil fidei faciat:adinuente sunt tñ mortalibus diuerse quidem pro legibus suis tutandis rationes & causę partim forsitan ueriores/partim quę ad persuadendum sic ualeant comparatæ. Vnde nec mirum arbitror fore si per sę suorum morum & uitę consuetudinis redditis rationibus:suos ad nitantur arguere pręstare ceteris ritus:& sane admiratione ingenti afficior: uetustissimos eius terræ habitatores:siue Assirii: siue Chaldei: siue Mędi hi fuerint:non eadem cum Persis istis sensisse:siquidem circa Niniuem urbem Babilloniæq; terras:& mediam tumuli extant arcęq; ad huc permanent obsirmatæ:quibus prisci illi & mortui recõduntur:ita ut nõ alienos sed nostros uideantur ritus seruare qd siue cadauera: siue cineres græcorũ more exustos illa contineant haud tñ cum his aliquid habent quæ persæ hi factitant similitudinis:nec solum in sepulturis/& mortuis:sed ne & nuptiarum quidem & rebus uenereis flagitiosissimis ritibus:proquibus pręsentes & huius temporis persæ:sceleratius/ac deperdite luxuriantur:qui nõ solum cum sororibus suis & consobrinis impudenter congrediuntur: sed cum filiabus uel genitores(prolisscelus)miscerentur: & quod omniũ est impiissimum(o natura/o leges)cum matribus filii. Persis aũt fuisse nup id sceleris adinuentũ:ex eo qd narraturi mox sumus nosse qs poterit:ferũt quondam magnam Semiramidem illam:& Assyriam fuisse eo temeritatis euectam:ut cũ Ninyo filio habere congressũ uoluerit/iuuenemq; pertẽtasse hũcq; renuentem concubitũ:remq; per moleste ferentem pergentem ad facinus matrem protinus occidisse patrareq; id maluisse q̃ scelus committere. Non enim si id lege permittebatſ:nimiũ duxerim ad id crudelitatis uenisse. Sed qd est opus nimiũ uetusta repetere? Pauloante q̃ Macedones tantas res gererent:& Persæ destruerent Artaxersem Darii ferũt Parisatidem matrem cũ eodem malo afficereſ:quo & Semiramis & secũ rem hbere procuperet hũc quãq̃ necasse sed eiecisse iracũdius & propulsasse:

Zoroaster

quia nec piũ id eẽt/nec patriũ/nec in uita hominũ cõsuetũ sed huius tẽporis persæ priscos mores omnes fere omisere: & perinde iam euerterunt alienisq; legibus tanq̃ adulterinis utunť: ex Zoroastri desumptis Orimasdei disciplinis. Is aũt Zoroaster siue Zarades: nã duplici uocitať cognomen: quo tpe in principatu floruerit. & tulerit leges: satis clare internosci nõ potest Persæ nãq; nr̃æ huius etatis Hidaspei tpibus: simpliciter tñ hũc fuisse affirmãt: ita ut in ambiguo sit nec plane satis dignosci queat: utrũ Darii pater an alius q̃spiam is fuerit Idaspes. Sed quouis ille floruerit tpe magister tñ & Persis fuit: & magici sceleris adinuentor: q Prisco sacroꝝ ritu mutato promiscuas quasdam & uarias opiniones induxit. Siquidem uetustiores illi Iouem Saturnũ/& huiusmodi cæteros apud Græcos quondam p celebres ut deos uenerabantur: cũ alioquin cognomenta minus seruarent: nam Iouem Bellum dicebant. Herculem Sandem Anaitida Venerem/& alios item aliter uocitabant: quemadmodũ Berosus Babillonius & Athenocles Simmachus/q Assyrioꝝ Mędeorũq; res antiquissimas conscripsere: historiæ prodũt: nũc uero maiorẽ in partem cũ Manicheis Persæ cõueniũt & in eo p̃cipue q̃ duo illi/& prima inducunt principia / alteꝝ q̃dẽ ut bonũ ita & optima queq; parturiens: alteꝝ q̃d penitus utrisq; his aduersetur: nomina uero istis imponũt/& barbara: & pro eoꝝ lingua composita bonũ nãq; siue deũ siue & creatorem Hornusdatim dicunt Arimanes per nitioso ac pessimo demoni ẽ apud hos nomẽ Festum aũt oĩum apud se celeberrimũ: q̃d uitioꝝ uocãt interitũ peragunt in quo & serpentiũ/pleraq; & quoꝝ uis aĩantiũ quę fera & solitaria sũt interficiũt: & magicis offerũt: pinde insignẽ aliq̃d pietatis/& argumẽtũ: hac uia se arbitranť ei q̃d bonũ dicũt gratã operã insudare molestiã uero & pnitiẽ Arimani illi inferre/uenerant aũt q̃ maxime aquã atq; adeo: ut ne hac q̃dẽ faciẽ abluant: nec eam quoq; pedo attinhant: siue potandi g̃ra siue arbores irrigandi siue ut alias cũq;. Quinẽt deos alios plerosq; hi nũcupant & Græco ritu propitianť: utunť præterea sacrificiis/purgationibus/oraculisq; & his q̃dẽ Gręcoꝝ more porro ignis his pretiosus uideť & plane sanctissimus: unde in ędiculis q̃busdã ut sacris/semotisq; ignem hũc magi perẽnem seruant eundemq; dũ intenti custodiũt: archana peragunt sacra/& de futuris interrogant hæc aũt instituta siue a Caldęo: siue a quouis hominũ genere cęperint: nõ.n. multis hęc congruũt ita tñ hi sentiũt: & pertinacius hanc tenent opinionem/e/

Manicheoꝝ & Persaꝝ duo principia.

Hornusdatim & Arimanes.

Festum Persaꝝ uitioꝝ interitum uocatum

Perennis Magoꝝ ignis

plurimis

plurimis nationibus haustam: quo fit ut q̃ uarie composita sit & sane id mihi nõ ab re factũ uidetur: nõ dũ enim aliam rem plubicã uidi in species uarias formasq; mutatã quæ diu consisteret: sed quoniã multarũ gentiũ do minatũ: hi admiserunt iccirco & una specie legum cognitionẽ nũc seruant primos oium Syrios ferunt uniuersam Asiam occupasse/præter Indos/ qui supra Gangem siti sũt fluuiũ. Nam Ninus uidetur tũc primũ hic impe trum obfirmasse post hũc Semiramis illa & huius deinceps posteritas om nis ad usq; belum decortari cognomento in quo Semiramidis & regnũ hbbuit finem/& genus Belitaras deinde quidam sic uocitatus plantarum quodam insertor & regiorũ hortorũ mgrĩ: mirũ sibi in modũ imperium uẽ dicauit: ad suosq; bene plantatum transmisit: quemadmodũ Bion & Ale xander scripsere: ita ut adusq; Sardanapalũ: ut idem affirmant: successio ista peruenerit: sub quo hebescente iam principatu Arbaces medus/& Belesis Babillonius ab Assyriis rege deperdito sublatũ ad Medos transtulerũt im periũ cũ ãni mille: sexq; & trecenti: aut paulo pusculũ pertransissent eo ex tẽ pore quo Ninus tũ primũ eas res tenuit: Sic. n. Ctisias Gnidius eui & Dio dorus Siculus assentit de his tpibus scripsit. Medi deinde sic rursũ hoc po titi impio sũt: ut ita oĩa p hoꝝ legib⁹ statuerẽt: deinde p ãnos trecẽtos his in principatu agẽtibus: Cyrus Cambisi Astiage deuicto ad psas traduxit impiũ/q. n. nõ id erat facturus: cũ psa is eẽt & psis insuetus: p gestoq; cũ Astiage bello oderit Medos: ubi uero & Persici reges p ãnos ducẽtos addi tis octo & uiginti regnassent uel istoꝝ deniq; regnũ defluxit peregrino exer citu &/a/rege alienigẽa dissolitũ: siqdẽ Alexãder Philippi Dario Arsami iã iterfecto uniuersa Perside i potestatẽ redacta: ad Macedonicos moris res transiere. Nã adeo rebus q̃ maximis gestis hic ualuit ut uel eius post mor tem Macedones uiri talienã & peregri[illegible] tenuerint/& ad multũ pro uecti uirium sint: & sane crediderim [illegible]dam præceptę apud homines de Alexandro opinionis: uel ad id temporis fuisse hos regnaturos: nisi in ter se inuicem dissidendo: atq; ut in se ipsos ita & in Romanos exercitus comparando plura habendi ducti cupiditate: suas ipsimet uires soluissent: quo factũ est ut non d cætero capi non posse sint finitimis uisi: tamen si non minori hi tempore: uel summum annis septem minusq̃ Medi re gnauerint: unde his tamdiu potitis imperio Parthorum gens alterius ditionis iamdiu facta: nec olim admodum celebris: Macedone regno

Semiramidis regnum in Belo habuit finem.

Belitaras Belo regnum suscipit qd in Sardanapalo finiuit.

Cyrus.

Alexander.

Arsace
Artabanus
Alexander Mammea
Artaxares Persa
Magi unde tantum honorem adepti sunt.
Semerdes Magus.
Magophonij dies.
Artaxaris Genealogia.

priuarunt ipsiq; Asiæ totius præter Aegyptum imperium susceperunt Arsace tum primũ defectionis auctore: unde eius uel posteri Arsacides dicti: inter Arsacem & Artabanum regem: ãni ducenti intercessere: eodem aũt tempore quottes Græcorum per Alexandrũ mãmeam adolescentem ministrabant: & Chosrois apud nos cæpit genus regnare ex quo pręfecto instituta & mores qui apud Persas ad id temporis obseruantur: ortũ cępere perinde prime stabilimenta siquidem Artaxares quidam uir Persa: inglorius i primis & obscurissimus alias tñ factis sat potẽs & sane industrius petidoneusq; posse constituta mouere: & obturbare pacata: coniuratorũ manumax facta Artabanũ regem obtrũcat: & Tyara regio insigni sibi imposita: Parthorũq; uiribus debilitatis: denuo Persis pristinum regnũ restituit: erat is sane ex magica arte sacrorum peritus de seq; archana confecit: unde & magorum gens omnis ex eo ualidior facta & insolens: iãpridem id nominis seruat haud dum tñ ad id honoris fastigium in quo nunc sunt: uenerant: neq; eo licentiæ prouehebantur: sed plerunq; principibus contẽptui erant quod utiq; ex eo apertius liquet: non enim Persæ qui circa Darium erant Semerde quodam & mago post Cambyssem Cyri imperiũ subtrahente: id factum calamitatis loco duxissent Semerdemq; obtrunchassent & alios tanti facinoris conscios: quia haud quaq̃ fas esse existimassent: magos homines regiæ insulentes sellæ ornari: unde his obtruncatis tantopere eam cedem nullius momenti facere: atq; adeo nec scelus ex ea se admisisse rebantur: sed dignum potius memoratur patrasse se facinus: ut eius seditionis ob gratiam impatrateq; cedis memoriam: festos quosdam & celebres statuarint dies: quos Magofonios nũcuparũt: & sacrificia fecerint ob uictoriam diis: nũc uero magos huius temporis Persæ & honorant q̃ maxime: & uenerantur: ut quoq; consilio publica omnia & præditionibus administrentur: seorsũq; qd q̃sq; præmii pro re bñ gesta promereatur qd ue supplicii q flagitiũ fecerit: præsidendo & cognoscendo decernũt: nec sane Persis uel legitimũ aliqd fore uel ęquũ uidebitur/qd magorũ non sit sententia confirmatũ/ferũt quondam Artaxatis matrem Paneco cuidam nupsisse imfimę sortis uiro: & coriariam exercenti: q tamen desiderũ decursus calleret: & sciẽtissimus eẽt p̃ q̃ facile posse futura pspicere: apd huc semel sanũ õmpiã & militarẽ p Caduseorũ agrũ iter hñtẽ: in tuguriũ diuertisse tũc & paucesũ piud uatẽ: utcũq; hospitis semen & maximũ fore & celeberrimũ

puidentem

preuidentem:& euasurum quandoq; ad summam fęlicitatem: affectum primo merore fuisse:ac flebiliter questum:quod sibi nec filia essat:nec soror:nec fęmineum deniq; aliquid quod se propinquitate cōtingeret ut cū Sāno illo & hospite necessitudine iungeretur. Sic demū illi & noctu uxore deposita thono cessisse spreta perstrenue uerecundia & breui cum nora futura & optima cōmutata fortuna quo ex nocturno congressu Artaxarem notum:sub paueco[q]; educatum ad iuuenilesq; ānos prouenctum fortissime sibi imperium comparasse:unde inter Sānum/Pauecūq; ortam fuisse contentionem:dum eoꝶ quisq; iam uellet puerum ex se filium dici:& uirum tandem in id conuenisset:ut puer Paueci filius diceretur:sed alioquin ex Sanni semine ortus:hoc pacto dum Artaxaris genealogiam repetunt p se uera fuisse quę de eo traduntur affirmant:ut in regum suoꝶ annalibus litteris prodita. Nos uero posteroꝶ oīum nomina qui post hunc in imperio successerunt: paulopost explicamus nec secus & q̄diu eorum quisq; regnauerit quod tamen ad id temporis est ab his intermissum qui ānales cōscripserant:nec magnifecerunt ista perquirere:nam qui de imperatoribus Romanis scripsere a Romulo:siue cum altius repetunt:ab Aenea Anchisę filio initium sumūt:& ad Anastasium usq; Iustinumq; seniorem illos recensetur, Persarum uero reges hos ipsos dico qui post delectos Parthos regnarunt haud ęque annis sua serie explicatis prouestigando enumerarunt scriptores: cum fieri sic decuisset: mihi tamen de regibus istis & perficis ipsorum ax scriptis: tertiora omnia & uera collecta accuratius sunt: & reor equidem presenti historię plurimum conuenire: istorum omniū meminisse: itaq; cum opus fore existimauerim hęc suo locū cōmemorabo: tamen si istorum nomina uaria sint:& ea quidem barbarica recensenda: & quorundam pleraq; qui memoratu dignum nil gesserint sed illud in presentia: ut res apertius pateant:& plurimum cōferant:sum dicturus: trecentorum & und uiginti ānorum: ad annum huoc usq; quintū Chosrois imperii: finem adesse quo & bella in agro Cholchico gerebant:& Mermeroes est suo fato defunctus Iustiniani uero Romanorum imperatoris ānis octo & uiginti. Nunc aūt ubi de Chosroe per pauca explicarim cōfestim ad ea me referā quę narrare iā cępi. Nō.n. hūc p se solū ultraq̄ decet laudibus ferūt & demirāt̄ sed Romanoꝶ pleriq;:ut eloquētię studiosū & q anrę philosophię summā puenerit notionē:& gręca opa i psicā lingua

Conuis eloquētia.

nonnulla transtulerit: addunt tñ & stagiretem idest uini amphorã longe melius ppotasse q̃ rethor peanicus olori pscripserit fabulã: quẽ et Platoicis imbutũ dogmatibus tradunt: atq; adeo: ut ne Timeus hunc quidem pręteteat tã & si lineari speculatione diuariet: & naturę rimet motus: nec Phędron ipse/neq; Giorgias uel dilogorũ auctor alius quisq̃: ut Parmẽides: & cęteri item qbus uaria sententiarũ profunditate sunt multa cõscripta: ipse uero nõ egregie adeo hũc eruditũ fuisse existimauerim: ut summã disciplinarũ teneret. Qui.n. fieri id poterat: uerã illã & liberã ut ueterũ nominũ pnuntiationẽ ita & rebus ipsis maxime cõgruentẽ linguã q̃dam ut agrestis & rudior & a musis penitus aliena seruaret: quo in q̃ pacto uit regio fastu ex immodicis adulationibus abineũte ętate illectus/ac uiuendi consuetudinẽ nactus supra modũ barbaricam: & q bella semp & acies aio agitarit: exerceri in his poterat disciplinis: ex hisq; sibi fructus aliqd uedicare. Q d si qs ideirco hunc laudet qa cũ rex esset & pl'a tantarũq; gentiũ & maximarũ rerũ curã haberet: utcũq; tñ degustare artes lr̃aria noluisset ex eaq; ut gloriã ita & animi capere uoluptatem profecto & ipse hunc laudarẽ: perinde pręteris barbaris admirandũ. Sed qui hunc nimiũ sapientẽ appellant: & quasi philosophos cęteros pręstitisset oĩum artiũ disciplinarumq; causas nosse affirmant: & qualem fortasse peripatetici maxime eruditũ pręsiniunt deprehenderetur/is haud dubie nihil prorsus ea quę uera sũt puidisset: sed uulgi dũtaxat famã sectari. Vir qdam genere Syrus Vranius uocitatus dum Bysanzii uersaretur artem qdem medicã profitebat: sed Aristotelicę disciplinę prorsus ignarus nil deniq; uera cognitione tenebat: fremebundus tñ & insolens q̃ multa se p callere iactabat & cum forte inter cętus hominum uersaretur: ut erat suapte natura cõtentiosior sæpe ẽt pro regiis porticibus ipsis astabat plerũq; in librariorum tabernis & uenalitiis assidebat: & ad hominũ turmas se eodem cogentium: uerba magnifica perinde mirabundus & stupidus factitabat consueta q̃dam de deo longis uerborũ ambagibus: his qui se circunsisterent postulantibus qualis nam scilicet esset natura quæ nam substantia: utrum afficiatur/utrum curæ sit experse & alia quedã eiusmodi q uero ista patebant ne grãmaticũ q̃dẽ adisse unq̃ crederere: nec uitã forte rectiorem egisse: proinde putent hi facile aliqd esse & plane promptissimum: aut cuiq; peruium quod uulgo fertur pedem porrige & theologiã attinge: cũ hanc cõstet rem esse & probatã & inexplicabilem

Vranius.

De Theologia.

cabilem & longe superiorem:q̃ ut eam assequi cogitatio queat imperitoꝝ q ignorãdo hanc demirentᷓ / Sunt nãq; q uesperi ex ipsa statim ebrietate & crapula impudiciciisq; q̃ multa ablaterent deq; excellẽtissimis rebus illis diuinisq; questionibus sermones indecẽter inceptent: & in eiusmodi nugando delirent:& haud secus ac q alam ludunt rixeantur: hisce in rebus princi patum nactus Vrãnius perinde homericus ille: Thersites alios arguebat extraheretq; in longum sermones minime desistebat & si alias de Deo haud satis recte sentiret:nec sane disceptationem sinebat iamdiu occeptam:ordine saltem suo procedere:sed apertiora potius con fundebat & quesitę rei propulsabat inuentionem. Volebat hic forsitan Platonis pyronem:Sextũq; deniq; imitari & eoꝝ more responsiones ut fierent: ut finis esset nil obturbari:quia id animo pręsumptum iam esset: nihil esse penitus constitutum. Sed platonica ista haud satis ille didicerat:ni forte alicũde uenatus perpauca collegisset quibus posset ineruditos iã fallere & quẽ admodum litteraꝝ erat is re ignarus:ita & bonorum morum oĩum expers istiusmodi cũ esset uranius ad psas se cõtulit:per Aretonithum persam & regius tunc oratorem ut cothurnus & nebulo ductus:nimirum qui ea sibi ornamẽta stolide uẽdicasset:qbus oĩno careret:palliũq; protinus induit quod disciplinarum magistri gestare apud nos solent:sic itaq; obstipa superbaq; facie chosroem adiuit:tum ille inopinato miraculo pcitus: & sacrum aliquid esse imaginatus:suspicatusq; uerum hunc esse philosophum nam & ita apud persas uocitabatur:eundem hunc & libens uid.t:ac benigne suscepit:Magos deinde ad se conuocatos cum nouo philosopho ut sermones conferrent constituit: deq; rerum ortu naturaq; ut disceptatio haberetur iniunxit:& utrum id omne quod uisitur finem sit habiturum: namue unum esse omnium rerum principium putandum putandum sit Tum Vranius:quod ad rem faceret nil oportune respondens: ut q nec responsurum quidem se a principio cogitarat: Sola audacia & dicacitate: ut ingorgia & socrates:inter ignaros ignarus peruicit: quo factum est ut uanus ille & demens regem sicceperit:ut non solum pecunia ab eo sit & non parua donatus: sed regiae mensae admissus & eo honore dignatus ut rex ipse & prior:paterã huic p̃libarit:qđ utiq; nõdũ ĩ alios factitasset:& iureiurãdo dixerit:alias nũq̃ se talẽ uiꝝ uidisset:ametsi ãte hac sũmos iuero uidisset phosq; hinc ad se cõcessissent:nã pauloãte Adamascius Syrus:

Nota.

Adamascius Syrus.

Eulamius phryx. Priscianus Lydus.

Simplicius.

Hermias phoenix

Diogenes phoenix.

Isidorus Gazeus.

Simpliciusq e cilitia: & Eulamius fryga: Prisanusq Lydus: Hermias prę terea: & Diogenes ex phenicia: Isidorusq Gazeus in psiã se ad regẽ hũc uisendũ cõtulerãt: q oẽs facile hac nr̃a ętate oĩum erant philosophantium principes: hi qdem cũ minus placerẽt quę de Deo Romani rectius sentiũt & multorũ relatu psuasi iam essent: persarũ instituta & mores cęteris longe prestare: in Persiam ad regem ut in ea uicturi una concesserunt: & eo libentius quod regẽ in primis iustissimũ cõtinẽtissimũq eẽ acceperant & qualẽ uult Plato: ut philosophia sit cũ impio iuncta: subditos uero pollere uirtutibus: qñqdem nec fures apud hos eẽnt: neq ꝑdones: nec deniq q iniustiora cętera facerẽt: atq adeo ut ꝑtiosissima queq uel in solitudine quauis relicta: q forte inuenerit: haudquaq̃ sit sublaturus: sed relinquẽti ut cũq dño integra oĩa ad usq reditũ maneãt: ubi tñ eo est tãdem puentum cum oĩa aliter longe ac ipsi acceperãt sese hẽre iam cõperissent: & oẽm scelerũ apud hos spẽm exerceri ipsiq hec molestissime ferrẽt: inconstantię & leuitatis se statim insimularũt: & mutati loci cępit hos pęnitere: unde & si chosroes eos & beniuolẽtia ꝓsequeret: & apud se manerẽt ꝓcibus fatigasset: cõfestim tñ ad pristina loca/e/qbus excesserãt se receperũt extimãtes lõge sibi potius fore: initis mox Romanorũ confinibus mortem: si ad forte cõtingat obire: q̃ apud ꝑsas morãdo maiora sibi pręmia compare. Sic demũ oẽs ad pristinas sedes reducti Barbarica detestabant hospitia. Sed cũ interea iter hi facerẽt: mirãdum qddam his ferũt & dignũ memoria contigisse nã cũ in agrũ quẽdã & pscũ philosophi diuertissent hoĩs eiectũ cadauer uiderũt recẽs demortui ihumatũ: tũ hi legis Barbarice prauitatẽ cõmiserati: quãdoqdem nec par fore existimarẽt: ut uel in ꝑtem aliquã natura iniuriã pateret/ Cadauer illud p seruos elatũ terra ut licuit obruerũt: nocte uero his qescentibus unus qdam eo ex comitatu: nõ.n.nomen sat calleo: obuersari sibi spẽm uidit hoĩs senioris: sibiq incogniti: alias tñ grauis & uenerãdi: & q philosophię studẽti: ut pallio: ita & barba ꝓmissiore nihil esset absimilis: sibiq perinde iubendo: monẽdoq huiusmodi inclamasse: noli in humatũ humare: ꝑmitte canibus lacerãdũ/ Terra uniuersorũ matris corruptorẽ hoiem suscipit. Tũ ille q̃ primum prę formidine exporrectus: aliis somniũ statim renũtiauit/ At illi tũ primũ dubii aĩi erant: quonã esset id somniũ euasurũ: ante lucano aũt tpe surgentes progrediunt: quo erat iter occeptũ: agrũ eũdem carpẽdo: cogẽte ad id loci situ: in quo pridie mortui

Somnium

mortui Cadauer suffoderant:nudum illum iterato inueniunt:in agri su-
perficie iacentem tanq̄ sponte sua in apertū remittente terra:nec tolerante:
non abestiis absūmptū seruare:illi igit̃ rei miraculo obstupefacti:iter pro-
sequebant̃ amisso humanitatis officio quod sibi ex lege iniungebat̃/somi
niū tamen cū interea sermonibus agitarent:ex eo facile fatebant̃:penas lue
re Persas pro impudico & materno concubitu:eoq̄ & insepultos manere
& non iniuria p canes dilacerari. Cosroes igr̃ & si tantoꝝ philosophorū
periculū fecerat : Vranium tamen longe plurimum:& mirabatur & beni
uolentia prosecutus est:cuius rei causam insitam puto humanę naturę qua
ducimur omnes:ut nostra nostriq̄ simillima gratiora ducamus: & plane
omnium maxima reputemus:declinemus tamen quod est alienū:& si præ
stantius sit. Cosrois igr̃ erga Vraniū beniuolentiæ:argumento lr̃æ sunt &
gratissimæ per eum ad hunc post eius ad nos reditū missæ:inqbus Vra-
nium preceptorē appellat:quo factum est:ut Vranius iste nō ultra uideret̃
ferendus:ex regia amicitia iam insolens factus:atq̄ adeo:ut ęque in Sym-
posiis/atq̄ conuentibus his uerbis uniuersos obtunderet:q̄ se honorasset
Chosroes quod apud hūc pleraq̄ disputasset:ita ut sinisterior longe stre-
nuus ad nos se receperit:q̄ antea fuerit:perinde ac eius rei duntaxat de cau
sa:tantum sit nostræ emensus sed alioquin ut mendacissimus est &per ridi
culus eum sępe barbarum hunc laudasset mulier q̄ maxime persuasit. Cho
sroem esse apprime eruditum:& sane ex usu euenire id solet:ut qui ad om
nes accedant & res miras atq̄ adeo forte absurdiores:intenti hianteſq̄ au-
diant:haud difficulter per eum fallantur:qui & sua iactare sit solitus:& ad
gratiā:aliena perinde ingentia explicare:cū minus intelligat̃ qualis nā sit
qui uel sua uel alienas laudes canat & quotus sit ille qui laudatur uel cu-
ius rei gratia laudetur:Sed in exercitibus comparādis exornandisq̄ armis
& bellandi exercitatione quadam assidua inter forsitan Chosroem qs de-
miret̃:ut q hec prę ignominia labori succumbat:nec senectutis debilitate:
in eloquentia uero & philosophia talis erit extistimandus qualis esse non
indecenter arguitur:qui & amicus & auditor Vranii sit.

LIBER TERTIVS.

QVAE APVD PERSAS Legitima sunt & uaria quędam uitæ & consuetudinis immutatio : & alia quæuis quę de Chosroe eiusq; gente dicenda esse necessario duximus:&si prolixius forte sunt explicata:ita ut a superioribus non multum dependeant : haud tamen uel superuacanea uidebuntur uel inutilia : sed ad nostram opinionem:delectationem cum utilitate complexa : ipse uero perq̃ maxime uellem:si in me foret:& id plurimi facerem:musis ut aiūt gratias immiscere : tamet si alio me distrahunt curæ : nec uolens quidem uel sequar uel subeam circūagentem necessitatem nam & scribendi id munus: opus sane ęgregium : ut lyra bœtica dixerit:occupationibus quibusuis excelentius:præter o:ceptum mihi detritumq; iter exigitur:non enim mihi fas est in his uitam ut ducam quæ maximū in modum oblectant : siquidem cum maxime opus foret:ut imitationis gratia Priscorum illorum & sapientiū scripta repeterem:& per ocium lectitarem:ut uniuersa quæ ubiq; litteris prodita sunt & in rem facerent scrutata diligētius nossem:omniūq; his rebus intentum & solitū cæteris curis haberem:ipse uero alit longe facere cogor:nam in porticibus regiis libellosq; multos forensium causaꝝ & negotioꝝ repletos:amane ad occidentē solem contemplor & uerso:& obstrepentibus aliis nimiū grauor:& angor rursum nisi & obstrepant:ut q ne queam sine labore atq; molestia necessariis satis expleri:sed neq; hoc pacto qd ad me attinet sum relicturus:nec plāe ab inceptis desistam:quoad mea hæc me cupiditas duxerit:In forte q̃spiam mihi succenseat perinde maiora q̃ uires sint cupienti:& in dolio ut aiunt:regula opanti:qd si enim mea scripta adulterina i uero & leuia uidebunt:& perinde ex aio prodeuntia i multa distrato:me tñ forsitan obletabor ut solent canentium qdam īsua uissimi. Verūtamen ne decętero ad alia item atq; alia eundo trasgrediendo : i rem uidear idecoram deferri:iam mihi resumenda certamina sunt:& ad preposita redeundum. Tunc igr̃ cum Chosroi esset renunciatū : mortē obiisse Mermeroe:dolore ut decuit pro accepto iam detrimento affectus maxime angebat:unde ne i Lazico agro exercitus duce orbati siue pręsidie essent/Nagoragan protinus pręfectum creauit:uirum sane & eloquentem & celeberrimum:qui cōmeatibus præparatis ad exercitum se conferebat

Auctoris studia.

Prouerbium

Nagoragas expeditioni præficitur.

dum hæc

dum hęc interea agerentur: mira quędam & plane nefanda in agro Cholchico obtigere: nam postq̃ Romani:ut diximus:ignominiosissimam fugam inierant: rebus ipsis in partem hostibus & in predam relictis: Gubazes Lazorum tunc imperator: cum minus ferendum acceptum dedecus duceret:ueritus ne in maius delictum res ea prodiret: Iustiniano mox singula detulit:præfectos maxime causatus & eorum dementiæ quod accidisset ascribens: Bessam tamen acrius incusauit: post hunc Martinum & Rusticum ex Galatha oriundus is erat:&Græcus:in exercitu uero nec ducis nec præfecti munere fungebatur: nec miles quidem: quęstor alioquin & ręgiæ pecuniæ custos:haud tamen earum quæ militibus in stipendium pendebantur:nam alteri erat cura hæc demandata: sed quæ ex imperatoris grario ad exercitum his & in præmium mittebantur: qui insigne aliquod facinus in bello gessissent: qua ex re non obscurus is erat: sed prepotens factus:atq; adeo ut archanorum esset inter cęteros particeps: ita ut firmitatis tum plurimum & fidei principum dicta uiderentur habere: cum illi placerent: Iustinianus uero & si Besse antea succensebat:quia petram præsidium;ante Mermerois aduentum in potestatem ceedactum ammiserat: cum/e/regione Hiberiæ fauces omnes fuissent huic ex præfecturæ officio obstruendæ:loci pręsertim adiuuante natura: & Lazici agri montes inuii barbaris faciendi. Id tamen prę ignauia facere intermisit sed tempus in cassum terens ciuitates obibat suæ traditas potestati:quorum omnium imperatoe nihil oblitus/& recentibus malefactis facile persuasus Bessam confestim exauctoratum:priuatumq; omnibus bonis in Asbascos exterminauit:ibi tandiu mansurum quoad de eo aliud decerneretur: Martino aũt & si erat infensior:permissit tamen præfecturæ primatum:ita ut inter Pęfectos primus is esset & secundum locum Iustinus teneret:post hunc Buzes deinceps item & cęteri sigillatim subsequerentur: Martinus tamen & Rusticus uel antehac Gubazi erant infensiores: cum eoq; inimicitię intercesserant grauiores:ita tamen ut adhuc latitarent: ex inuidia alioquin haud longe antea cępte præq; assidua & inconsiderata suspitione maximum in modum excreuerant unde quicquid per Gubazem gerebatur:ex affecti animi libidine scrutebantur/& cum nimium ex odio hi angeretur renocatam molestiam confirmabant/Gubazes igitur illorum in se aniaduersa maliuolentia/uicem ut redderet uerbis incensendo prouectus

Rustici auctoritas

ignauiæ illos & insolentiæ sæpe insimularat:ut quibus curæ nil essent quæ gerenda necessario uiderentur:atq; adeo ut uel in ipsis symposiis uel forte conuentibus odisse hos præ se tulerit:unde nec oratores finitimarum gentium hos ut adirent is permittebat. Quæ sane cum hi minime ferrent & ex delatis pauloante aduersum se ad imperatorē criminibus iam satis callerent:non hunc desiturum de cætero se criminari:ut cumq; forte deliquerint:mutuo inter se inibant consilia:quemadmodum Gubazem procul ab se propulsarent: & in præsenti ex eo pœnas exigerent: & in futurum hunc minus in formidarent: Vbi igitur diu est inter hos consultatum ei stetere sententiæ non prius Gubazem obtruncare q̄ imperatorē temprassent: Mittunt itaq; Bisanzium Ioannem Rustici fratrem imperatori qui nunciaret Gubazem Persarum partes tutari fuisse deprehensum / Ioannes itaq; seorsum imperatorem alloquitur:& Gubazem defectionis insimulat abiturumq; mox dicit ad Persas: seq; his paulopost ac sua anima proditurum: nisi ex templo coerceatur: Imperator igitur rei absurditate obstupefactus: non dum tamen ita rem fore omnino crediderat: age inquit curate ad nos ille ut ueniat: tum Ioannes ueritus ne illo adueniente detegerentur insidiæ quid ergo subdit: si sponte is ueniendum non duxerit: num erit cogendus ut ueniat: Imperator itaq; cum nostræ sit is ditionis respondit: quauis est arte mittendus Ioannes uero ad ea subiecit: si coactus abstiterit: quid deinceps agendum: quid aliud inquit: nisi ut quæ pati tyranni solent: ea hinc patiatur: & pessimis deperdatur modis: nil ergo Ioannes ait ei erit uerendum: qui hunc obtruncauerit: minime inquit: si obsistendo / & minus optemperando ut hostis dispereat: hæc fere eadem imperator ad præfectos perscripsit: Ioannes uero cum satis hæc fore ad ea quæ ab imperatore quæsierat: duceret: rursum se Cholchos cum litteris recepit quibus perlectis Martinus & Rusticus instructum accentius dolum comperientes: ad patrandum facinus protinus processerunt Iustino itaq; & Buze ad se conuocatis: consilio occultato ad Gubazem esse dicūt quam celerrime contendendum:cum eoq; consultandum quo pacto ad Vnogorim Persas inuaderent:tum illi his præstita fide:una iter arripuerunt:sequebatur hos pars non magna exercitus: Gubazes uero ubi ad se ita præfectos cognouit: hostile nil superspicatus circa Colim Amnem his obuiam miser incautus qdem & fidens procedit

cū paucis

cum paucis: & his quidem inermibus: nec ad bellum paratis: cur enim non ita uenisset ad amicos & familiares ac terræ custodes: & qui se ac sua a peregrinis hostibus liberassent: itaq; omnes ubi in unum conuentum est: equis ad huc insidentes inter se differebant quemadmodum esset res presens administranda. Tum Rusticus age inquit: O Gubazes cura nobis aduersus Persas euntibus opẽ simul ut feras: & laborem insumas: Persis namq; Onogorim insidentibus Iudeorum uidetur: tamdiu ut permittatur: intrepide ut nostra possideant: presertim cum pauci sint & imbelles. Tum Gubazes uobis inquit o strenui hac erit in re pręcipue contendendum: qui soli eorum quæ proxime obtingere causam præbuistis: nam si in rebus gerendis capti non ea desidia fuissetis: & animi pusillitate: haud quaquam hoc tempore nostris ceruicibus præsidium id immineret: neq; ignobiliter adeo/fideq; fugam capessetis: nec demum eorum aliqd accidisset: quæ minus decerent: nunc itaq; o uiri optimi si gloriæ amatores uos esse fatemini & animo principe non indigno nunc gloriamini recuperanda sunt uobis quæ per negligentiam ammisistis: ipse uero nec uos antea sequor: nec prius bellum sum initurus: quam ea uos omnia in integrum sarciatis: quæ iam deliquistis. Tũc Ioannes perinde quæ responderat Gubazes: satis iam essent ad premeditate defectionis & tyrannidis argumentum: ut fuerat antea malorum pręnuntius: euaginato clam pugione Gubazi pectus mox ferit: sed non lætale illi influxerat uulnus: tum Gubazes: ut erat eques & apposito forte pede: equi ceruicibus insidebat: protinus corruit: non adeo: ut reor: ex manu inflicta iam plaga: quam re subita consternatus interea dum solo is uolutatur: dum assurgere nititur: asstitit Rustici iussu confestim Satelles & Ense caput diuerberando Gubazem confestin obtruncat: Iustinus uero & Buzes pro re gesta angebantur quam maxime: & ęgerrime id scelus ferebant: quieti tamen mansere: imperatorem rati prudenter eam licentiam repressurum. Lazorum tamen exercitus omnis pertubatione ingenti affectus: acriter adeo ob regem ammissum indignabatur: ut neq; se intermiscere Romanis in posterum uellet: nec bella gereret: sed mortui interea pro eorum ritu procuratis funeribus: tanquam sine bello futuri: a Romanis secesserant: ut qui graui affectos se contumelia crederent: & patriam ammisisse iam dignitatem & se/

Gubazes insidiis confectus cedit.

Lazorũ gens

ne Lazorum gens maxima est: & natura inflatior est: nam & in alios imperium habent: qui pari magnitudine præstent: ueteriq; Cholcorũ nomine iactabundi supra q̃ decens est gloriant̃: & forte nõ temere admodũ: siquidem inter gentes quæ sub alieno imperio sint constitutæ: nusquam equidem nationem aliam uiderim inclytam adeo atq; fęlicem & amplissimis diuitiis subditorumq; multitudine celebrem oportunioribus insuper locis: necessariarumq; rerum abũdatia & optimorum deniq; morum ornatu & dexteritate tam nobilem: Istorum maiores Cholchii illi & prisci habitatores: prius qdem maritimorum bonorũ erant prorsus ignari: ut apd quos nõ antea fuisset celebre aliquod fanũ quam ad se Argonautæ peruenissent: sed huius temporis Cholchii sedulo nauigant: & mercaturæ referũt lucra: quo fit ut nullo pacto sint barbari: nec sane barbare uiuũt: sed ad cultiorem uiuendi modum se transtulerũt: pro Romanorum assidua cõsuetudine: ita ut siqs ęneis pedibus tauros demat: & prudentium e terra gigantũ: & alia pleraq; portentosa & fidem uix faciẽtia: quæ Eitis cuiusdam poemate iactitant̃ proculdubio comperturus pręsentia sis: longe plurimũ prioribus potiora: istiusmodi itaq; Lazi isti cum sint: non iniuria se intolleranda quędam perpessos arbitrabantur: ut q suo essent imperatore nulla ratione priuati. Martino interea ad id concitante: confestim Romani uniuersis uiribus ducebantur: Persas ad Onogorim præsidium inuasuri: Onogoris uero hic locus ab antiquo id cognomenti sortitus est. Vnnogurι namq; antea fuerat: q & Onoguri dicebantur & qa cum Cholchiis prælio decertassent: deuictiq; sint: in eius rei memoriam: & trophei insignum: id loco inditum nomen: nunc uero apud multos nõ id nominis tenet: siquidem cum beatissimi Stephani quem pro optima Christianorum opinione omnium primum ob Christi nomẽ certamen iniisse & ab aduersariis obrutum lapidibus ferũt: eodem templum inędificatum fuisset: eius ex nomine uocitari & locum instituerunt: nobis uero nil fore impedimento existimauerim: si ad loci cognitionem uetustissima/& sua appellatione utemur/nam & historiæ longe magis id nominis conuenit/Romanorum igitur copiæ omnes ad iter se pręparabant/ut Onogorim statim contenderẽt nam & sceleris auctores in id incumbebant/spei iam pleni dirnere se præsidium posse hac uia fore credebãt. Imperatorem/uel si id rescisceret doli

De diuo Stephano.

quem ipse

quem ipsi sceleratius commisissent:ut sibi non acrius succenseret:præfecti igitur omnes cum uniuerso exercitus i Archepolis campo:castri iam com munitis:testudines:uineas balistasq & alia tormētorum genera machinabantur. Est autem testudo uiminibus intertexta:concamerataq:& in tecti spetiem facta firmior qdem præ densitate & ipso curuamine eodem contextu latera habet ad solum usq demissa & protegentia subeūtes:ne a latere feriantur:coria de super undequaq superiniecta:& obfirmata integūt machinam:ut maiori sint munimento:sagitarumq &iaculorum ictus excutiāt intus milites sūt in tuto delitescentes:q machinam trahūt:& quacūq uolūt deportant:ubi uero uel turri uel mœnibus hæc applicatur tūc maiori ex parte milites adiacentem terram amoliūtur:qua frequenter auecta fūdamenta mox nudant:uectibus deinde & dolabris continenter in cussis:ędificium quatiūt:& demum demoliūtur. Interea uero per Iustini Satellites Persa uir quidam comprehenditur:qui circa præsidium uagabatur:is in castra confestim delatus:quęstione habita cogitur uera profari & sibi quid nellent hostes edicere: Tortus itaq Achoragan dixit in Hiberiam iam peruenisse se autem missum: ut qui in pręsidio essent bona spe confirmaret significeretq & præfectu ocyus affuturum: referebat prætera & Persas qui ad Muchirisim essent & Cotaisim collocati: dixisse non longe pōst & se suppetias aduenturos: cum certiores essent de Romanorum in se aduentu iam facti: his uerbis quęstione extortis: Romani de rebus pręsentibus sedulo consultabant: sed Buzes eius sententiæ erat: ut cum uniuerso exercitu hostibus in se aduentantibus mox obuiam irent: quibus erat necesse propter paucitatem deuictis ut id sequeretur: ut Persæ qui in pręsidio essent iam destituti quam primum se dederent: quod si uel forte obstiterint: paruo hos momento deperdi posse rebatur: placebant hæc dicta Vligago Erullorum præfecto: unde is usurpatum prouerbium:& si barbarum & parui momenti: utile tamen: & alicuius energiæ identidem prædicabat: primum abigendas apes esse deinde & mel subtrahendum: tum Rusticus: ut audax iam & in olentior factus perindeq ex nefario scelere fremens: & cum Martino per flagitium inita concordia: Buzem & si optime consulentem: infestius & contumeliose coarguebat: ut minus

Testudo q̄lis

Prouerbium

quæ in rem forent animo agitante: sed longe potius fore asseuerabat: ut superuacaneo labore axercitum minus defatigarent: sed e uestigio applicarent præsidios copias: quibus id dirui facile possit & auxilia aduentantia preuenire ac pauco his obuiam mittere: qui eos morentur: ne forte & improuiso in se impetum facerent: Buzis tum ut pro rei natura: ita & optima belligerandi arte: longe melius consilium erat: & facta simul cum securitate præbebat. Sed cum omnis multitudo patrati sceleris ut particeps facta scelesti facinoris auctores & principes sequeretur: deterior & plane inutilis sententia uicit: ut extempo hi luerent pœnas: in Persas igitur qui ex Muchiride ueniebant equites sex centi mittuntur: quos Dabragezas & Vsigardus ductabant barbari genere: Romanorum tamen Cohortium duces cæteri omnes cum ipsi præfectis præsidium statim operam nauando aggrediuntur: nam machinis & operibus confestim ad motis portas amoliri temptabant: mœniaqꝫ celeriter obeundo: undiqꝫ tela in hostem iaculabantur: Persæ uero: nam & hi quidem ex propugnaculis excurrentes: utcunqꝫ licebat sese exinstantibus tuebantur: Crebrius sagittando: exterioraqꝫ defendendo: linteos namqꝫ & culcitras ex summo suspenderat quibus & ictus hebetiores reddebant: & ubi primum inflicti essent inuoluebantur: Summa itaqꝫ cum diligentia & animi promptitudine bellum utrinqꝫ & inuicem gerebatur: & spectari iam poterat acie magis quam obsidione de summa rerum decerni: tantus ex utraqꝫ parte tumultus excitabatur: & in rebus gerendis ardor & ostentatio his quidem pro salute pugnantibus ut non mediocri instante discrimine: illis enixe iam facientibus: Indecorum admodum uideretur: si re infecta in presenti abscederent & iterato esset ad hos redeundum: uel nō statim presidium caperent: & huius propinquitate Archepolim liberarent: Persæ interea ad equitum tria milia & bellicosi: acie instructa ex Cotaise Muchiriseqꝫ mouerunt: Onogorim petituri: hi cum incautius forte progrederent: perinde hostile nil ueriti: in Drauagezem & Vsigardum præfectos derepente incidunt: quos hi ex insperato turbatos extemplo infugam uerterūt q̄ re Romanis renūtiata audātius ex re bn̄ gesta & mox impetu facto de præsidio pēdētia uela subtrahere: & pinde oia direpturi: & hostibus ifugā actis ac nemie repugnāte: passim p muros dissicere:

Dum hæc

Dum hæc peragūtur: equites illi qui suis auxilio ueniebant:ubi certiores sunt facti non uniuersum Romanorum exercitum:quod prius credide/rāt in se irrupisse:sed per paucos quosdam tanquam exploratores potius/quam bellatores reliquos esse confestim se se in hostes barbarico/& maxi/mo ululatu ex fuga conuertunt/quorum cū impetum/& subitam rei im/mutationem Romani minus tulissent: retrocedere statim coguntur & magna celeritate fugam capessere insectantibus quam proxime Persis: atque adeo ut una deferentur:cum his hostes ut caperent:illi ut fugiendo a uaderentur n iterentur:quo factum est ut tam insectantes quam fugien/tes ad Romanorū alia castra mixti peruenerint:ubi tumultu uti par erat: protinus exercito Romanorum copiæ omnes contempta obsidione & proxima præsidii euersione nil magnifacta:cum præfectis ipsis abibant:& præcipites adeo: ut ne tam diu sint fugam morati quoad saltem rescisce/rent quid nam esset quoad gerebatur:quot ue hi forent a quibus tam tur/piter fugarentur sed euersim deferebantur:perinde Limphatici & pauore subito perciti tumoltuabantur: Persæ uero audentiores iam facti acrius Romanos insectabantur:accenserat & præsidiarii militis manus:qui cum ex edito quæ gererentur spectasset:ex præsidio mox prodeundo suis se im miscuerat:unde alterna exhortatione hostes in fugam apertius compulere: quo factum est:ut Romanorum iam equitatus facile extra iactum sagit/tarum: effuso cursu ueheretur:pedibus tamen quam multi cadebant in Cithari fluminis ponte nimium coarctati: unde transeundum omnino his erat:ubi cum præ loci angustiis euadere non multi possent:concutien/do se inuicem alternisq; compellendo: inundas partim precipitabantur: partim cum retro se uerterent:ut qua uenerant redituri:in manus hostium uentitabatur:& erant passim mala malis immixta & sane nil ambigo fuis/se ad internitionem omnes casuros: ni Buzes præfectus uociferantibus & ingemiscentibus suis cognita periculi magnitudine:se cum familiaribus copiis conuertisset: ac barbaris obsistendo sensim insectationem interci/disset:quousq; sui ponte transgresso in tuto ubi & cęteri constitissent:nam & ad alia castra quæ proximæ Archepolim metati iam fuerant: nemo se nec nimis qdem a fuga recepit: sed præ formidine hæc pretergressi in in/tima loca i columes pro fugerūt:relictis omnibus q̄ i castra fuerant:antea Persę importata:siue uictui necessaria:siue alia & cariora maiorisq; precii;

unde non solum gloriosam & superbam / sed uberem & lucrosam hosti bus uictoriam concessere / qui cum campos hominibus uacuos compe/ rissent / solitis munitionibus & omnibus quæ intus esset in prędam acti/ Læti & alacres redierunt/& prioribus sunt locis potiti/uerumtamen cur non perspicuum fuerit diutinam iram pro sanguinem tam impie fuso Romanorum copias fefellisse/ne ea quæ in rem essent/uiderent cum peio ra sibi consuluissent/siquidem cum ad hominum quinquaginta milia es/ sent a milibus tribus Persarum fugati tam ignauiter sint:& cum magna suorum iactura:cum alioquin & hi qui fedi essent facinoris autores & san guine se inquinauerint:haud longe post pęnas dederunt ut in progressu sumus explicaturi:hyeme igitur iam subeunte per castella atq; pręsidia uniuersus exercitus dispergebantur:ut cuiq; erat ubi iam hibernaret iniun ctum. Interea uero Cholcorum res in ambiguo erant:& magnum in mo dum obturbabantur: cum principes omnes dubii animi essent:quorum nam fierent aut quorsum se uerterent:unde & in quosdam sub Caucaso monte secessus: in occulto gente uniuersa coacta:ne Romanis de quibus consultaretur:notiora forsitan fierent: in concilio propositum est: utrum esset ad Persas deficiendum an de cętero apud Romanos manendum. Tum multa ī utramq; partem dici iam cępta/aliis itaq; aliis indiuersa hor tantibus confusius & turbulentes concilium inibatur:cum nemo uel pro/ deret nomen:uel quid diceretur intelligere apertius posset. Tunc uero qui inter hos potētissimi erant:multitudini ī dicto silentio edixerūt. Vt q dice re aliqd uellet ex ordine confestim prodiret:& agenda q̄ uiderent differe/ ret:quicūq; is esset uir/ itaq; perfacundus quidam:cui nomen Eetes erat: perq̄ grauissime præ cęteris omnibus quod contigisset ferebat:cum alias esset Romanis infensior:& Persis semper accederet:unde & eo magis cau/ sæ ęquitate abusus:in maius semper rem gestam extolleret:& præter modū ad nitebatur:nec pręsentibus in rebus opus consulto fore dictabat:sed ad defectionem ex templo progrediendum: obstantibus aliis & affirmanti/ bus: haud quaq̄ prius esse de tota uita deliberandum: quam sibi matu/ tius consuleretur quid nam sit factu potius uisum. Eetes demum ubi in medium & turbulentius prosiluisset: tanquam in liberi populi con/ cione: orationem habuit & hanc luculentam: erat nanq; suapte na/ tura ad dicendum hic promptior: q̄ barbarorum ferat consuetudo: & qui ex

L. milia atri/ bus milibus fugantur.

Eetes.

qui ex sententiis uideretur : naturæ dexteritate ex arte loqui dicere : itaq; hoc modo exorsus est : Si uerbis nos qui offendissent Romani uerbis itē & nos in eos agendum existimaremus: nūc uero tolerari quo pacto id po/test: cum ipsi quibusuis nos & grauissimis malis affecerint : nobis uero id temporis ad reddendam uicem oportune oblatum : differendo & con/sultando iam defluat : neq; enim affirmari id potest : & si hostes hi sunt haud tamen re ipsa hostiliter in nos se gessisse istos deprehendi : nam & coniectura id percipi poterat: si modo uel animo id uolutassent: & sane qui si re gestam uelint pro certo iam confirmare : haud quaq̄ argumenta sunt ei commemoranda: quibus insidiæ latens patescerent: Gubazes no/ster ille & tantus tam misere nuper deperditus est: ac quiuis posset /e/ tur/ba neglectior homo deperdi: euanuit Cholchorum uetus dignitas illa: nec de cętero nobis: ut aliis imperamus est annitendum: sed gratiæ loco haben dum: si modo liceat ab his non multū imminui: quos olim in potestate ha buimus. Quo igitur pacto non absurdum maxime id uideatur: si seden/do nunc de his consultemus: quibus nostra coerceantur: & utrum Roma/ni amici an inimici habendi sint iudicemus. Enimuero uos esse non ne/scios decet: Romanorum audaciam non eotenus staturam: quod si patratū id crimen nos his relinquamus: haudquaq̄ a ceptis desituri hi sunt : sed uel quietos impudentius perdent : sunt namq; nescio quo pacto nimium in subditos audentes : & assueti quo ni sibi gesserint morem : contemne/re : habent isti & imperatorem nequissimum & quem plurimum iuuent assidua rerum præsentium commutatio quo factum est ut ex templo cę/dis sit scelus admissum : illo quidem superbe iubente : his promptius iussa administrantibus. Et iam prorsus euertimur : cum nec priores ipsi iniuriam intulerimus nec alias odia intercesserint: sed ea qua prius nitebantur consuetudine: teneri hi ad id tp̄us uident̄: nam omniū scelestissima cō miserunt: ut qui tam subito credulitate odio furiis sint: & eiusmodi cęteris ingngitati: haud tñ istiusmodi Persaꝝ sūt mores. Sed plurimū differūt hos nāq; qbus cū amicitiam semel conciliarūt cōseruare firmius adnitūt̄ & iram in hostes tamdiu exercent: q̄diu sunt hostes: sed uellem equidem pristinas Cholchoꝝ rei publicæ nūc uires adesse: ita ut nec peregrinis & ad uentitiis quoq; pacto pręsidiis indigeret sed in oēs de se tam bello q̄ pace sufficeret uerūtñ ubi uel tp̄oꝝ uarietate uel aduersante fortuna: uel utrisq;

simul ingentibus:ad id tandem impotentię uenimus:ut sub aliorum ditione nunc simul longe potius Persas duxerim adeundos q & molestiores uidētur:& erga suos se beniuolos exhibent:& firmius tenent:qđ semel sanxerunt:hac uia & de hostibus certiorem uictoriam referemus:qa non omnīno impunitū id facimus relinquetur:& in posterum:quæ profutura sunt sic compabimus:ut in tuto constituant:nā isti q uersutis sunt & subdolis moribus:& falsam præ se ferunt benignitatē uerbisq; ex arte delinientibus credulos fallūt:in utiles proculdubio sunt:his tñ de cętero uti nos minime poterūt:quandoquidem intercedentibus inimicitiis:nulla nobis cū his sit futura consuetudo:sed seorsum erimus & palam disiuncti qđ si nos forte oppugnare temptauerint:ubi omnino cū Persis & Lazis his sit ineundū certamē:& in hostili pręsertim:profecto nostrorum nec primū qdem hi impetū ferāt:nā & nup uniuersis eductis in pręliū copiis:ubi cū tantula Persarum parte manus conseruissent in fugam turpissimā uersi/& ingenti accepta clade pręcipites abierantq; adeo ut uel ad id tpus ex accellerato itinere spirirū trahant:& cū omnibus sint imminute:sola celeritate se insectātes uicerūt:cuius rei pspicuam & promptissimam causam:eorum ignauiam fuisse qs dixerit:& praua cōsilia istiusmodi dedecora familiaria pfecto his sūt & innata:ad quorum naturæ ingenita mala patratū ad recēs scelus accessit:& infortunū duplicauit:siquidem a prouidentia illa diuina ob admissum flagitiū exciderunt:uictoria nāq; non armis adeo ac pietate parat:non enim eorum bonitatis illius & sūmę pręsidio frui:prauos quosdam & nefarios uiros:ut de nec istorum qdem si sapimus habenda ratio est:quibus:nec bona mens insit:& plane sit ille infensior q uniuersis afferre salutē queat:Qđ aūt facile nobis res sint processurę cōducturæq; plurimū ac deo sint ipsi acceptiores: ex factis potius liquet q̃ uerbis:quin potius nec iniuriā uidebimur intulisse:nec quoq̃ pacto perfidię arguemur persępe nos:& si ante hac affecti per Romanos contumelia simus:in officio tum permanendū censuimus:fore uanissimum iudicantes leuiterando & quibusuis decausis inmaturi:uel si forte grauissime fuerint:& tollerabiles tñ non omnino absurde:At ingētia detrimenta & insanabilia pati continenterq; & sine molestia ferre: req; nulla uel indecenti uel absurdissima cōmoueri nō sapientis esse asseuerauerim:sed calamitosi & timidi:& eius deniq; qui sub imperitię nominate desidiam in rebus publicis uelent:hoc uero cedis facinore nullum atrocius

duxerim

duxerim:uſpiam gentium fuiſſe patratum:neq; antehac factũ uideri poſſe unde nec illud qdem per nos cõtemnend um:qbus omnino futuꝶ igno/miniæ eſt ſi imperatoris uidebimur nil reminiſci:uel occiſoribus eblandiri Si enim liceret nunc ei adeſſe quibuſuis modis nos increparet:&acrius no ſtram animi incuſaret ignauiam:iſti uero omnium ſceleſtiſſimi pro com/miſſo in regem tam atroci facinore eius in terris nunc immorantur: e qui bus pauloante eiecti ſunt.Sed quoniam neq; affuturus eſt ille: neq; apud nos uerba facturus. Vos tamen hunc uirum animis ueſtris uerſate:ac pe/rinde in hoc noſtro conuentu aſtantem cogitando & imaginando conſpi cite:intuemini oſtentantem exceptum ſub pectore uulnus: & caput:orã temq; ſuæ gentis homines de hoſtibus pœnas ut exigatur:pro inde qs uos tolerabiles ducat aut collaudet dubios tandiu & conſultantes: utrum par ſit a Cholchiis ut Gubazes id conſequatur:ut ſcilicet ſui miſereantur:no/bis uero uerendum erit:ſi deo placet:ne defectionis perinde, in decenti ani: dum interea extimeſcimus:patrati ſceleris participes ſimus:ſi mortuo ſu/mendas pęnas relinqmus:quin potius:uel ex eo perfidiæ arguemur ſi eius dum taxat ex uita noſtram erga ſe metiendo beniuolentiam:illius memo ria perfruamur:nam rebus proſpere ſuccedentibus:maioris dementiæ fue rit precognita uelle iterato perdiſcere rebus uero aduerſa fortuna delatis: inutile duxerim:non protinus ſe caſibus coaptare:eſt namq; firmitas om/nis in his iudicanda quæ ratione nitãtur:præſentibus uero inſiſtere:haud quaq̃ ſemper eſt laudabile:niſi accedat cũ rebus ipſis & ſapiẽtia.Cũ aũt il/lud contigerit ea ut nos contemnamus quæ opus eſt meminiſſe:& minus decentibus in hærendum ducamus'q ad priora acceſſerit & ſemel contem pta magis eſt incuſandus:q̃ q ſe ad alia transferat.Si itaq; Perſæ his auditis & cognitis nos iure admittant & tueant:cum bonitate hi & animi magni tudine præſtent:& peridonei ſint finitimoꝶ poſſe animos contemplari:& terram hanc nr̃am tam maxime opportunam exercituſq; hos ipſos ſatis per calleant:quos facile multis pecuniis potiores hi duxerint:& eo magis quo & uolentes in ſocietatem ſint admiſſuri:Quid aliud iubet preter id cogi/tare niſi ut q̃ primum rẽ ipſam aggrediamur:&quod diu animo agitamus hoc pacto & laudem conſequemur nõ mediocrem:& ęqora quedam ſu/mus facturi & ad utilitatem inuenta.Hæc ubi Eetes deniq; perorauit: ex templo multitudo omnis elata:magnis clamoribus concitabatur:nec ſecus

ac die eadem ad defectionem ituri:tametsi nec Persas q̄dem ea de re certio res fecissent:nec alios suis in locis cōstituissent:p quos res tanta occuleret̃: & prohibūt Romani sise fore oppugnataum uenirēt:nec futura cętera his erāt p̄meditata:nec plane preuisum quo eis essent ceptū id opus deniq̧ eua suꝝ:uñ cōfusi oēs & sine ordine ferebant̃:& sane id omni multitudini na tura insitū est ut reꝝ nouitate:& imutatione lętet̃: Cholchii tñ acerrime cōcitabant̃:nō solū & barbare:sed q̄a equiorem sibi defectiōis causam oblatā esse arbitrabant̃:itaq̧ Eetis orationē q̄ maximi faciebant & mirabant̃. his igr̃ ita tumultuātibus:uir q̄dam Pharazes nomine:q apud Cholchios & auctoritate ualebat/& gr̃a:prudēsq̧ q̄dem & popularis:istoꝝ impetū re tardauit:ardoremq̧ fregit:deprecatus ne prius ad facta prodirēt q̄ se audissent pauca dissertuꝝ:uix tandem sui ob uerecūdiam his psuasis:& suo loco manētibus Pharazes ipse in medium prodeūdo uerba istius modi fecit.

Nota multitudinis.

Oratio Pharazis.

Laus eloquētiæ.

Iustiora quędam perpessi estis/o/Cholchii q ui quadā excultæ &nimiū ex intumescentis orationis estis iam animis obturbati:Est sane eloquētia ipsa res quædam difficilis oppugnatu:quipe quæ uniuersos mortales & cape & per terrefacere queat:& eos præcipue q haud dum fuerint q̄d de se oratio ualeat periclitati:sed nō omnino prudenti hęc animo:& ex reꝝ pendēti iudicio nō peruicibilis est:nolina igitur uos quæ per Eetem sūt explicata oblectent:Considerantes sola temeritate & cōsuetudine hæc fidem fecisse: Sed nosse nos uelim:quod si uel grata hęc uobis admodū uideant̃:deligi tñ ex alia posse quę lōge sint his potiora:& q̄bus persuaderi uobis facilius liceat:illud uero deceptionis perspicuū uobis sit argumentū:q̧ q falsa uelit persuadere:maiori quodam uerboꝝ ornatu:& uarietate is indiget:unde delinimētis utat̃:q̄bus desipientes pelliceat:eundē & ipsi imodū Eetæ deceptiunculas perponēte & si alias allicibiles quasdā & plane obsurdiores haud quaq̄ nostis per unū hūc uos seduci & falli:nā & si aliud nihil:illud tñ in prōptu positū quis inuenerit fallacię argumentū:nā i orationis principio alliud q̄dam exorsus est longe plurimū ab his alienū quę in pręsentia agimus siq̄dem perinde uobis omnibus quæ obtigerūt nil esse grama asserentibus nec eā cędē ut iniustā absurdāq̧ incusantibus &illud dūtaxat cōsiderātib⁹ uū deliquissent q Buzem occiderint:hos q̄dem criminari iam desiit cū aloquio:de his quæ cognita sūt q̄ plurimis ęgit:Tpe ut ab hominandos fore:hos duxerim & infelices &quos lubens uiderim morte deperdi oium atrocissimas

atrocissima:nec percussores solũ & q illatis manibus cedem fecerũt:sed & cæteros oẽs:qui cum cohibere hos possent pro arbitrio tñ agere permisse rũt & eos in sup qbus sic uoluptati cedes hęc fuit:ut nõ plurimũ indolue rint:haud tñ & si ita afficior:ad Persas ire perdiet:neq; id eã in partẽ qs ex perit perinde pars sit & ęquitatẽ ipsam id:ubi cõgruens subsequat̃:ut si alii neqter egerint:& nobis necesse sit patrias leges relinquere:& nõ potius eorundem odisse pfidiam:sed insimilem opinionẽ cõcedere. Nũc uero quãdoquidem qd semel euenit peractũq; ẽ:quominus effectũ sit:naturã haud quaq̃ admiserit:cauẽdum erit omnino:ne forte dũ periram & animo conceptam molestiã cõsultando obliuiscimur nr̃si iudiciũ confundamus omissa potiorũ inuentione:sed eotenus subtrahenda hęc est animi perturbatione uideamur id facimus neglexisse:& rebus ipsis in posterũ ita ,puideamus ut q̃ optime cõstituat̃. At q despiẽtiũ ẽ malis ,ptentis continenter indoluisse & angi. Sapiẽtium uero temerarios fortunę casus præ nosse:& rerũ uicissitudine nil cõmouerit:nec cũ his simul qbus priuati iã sumus uel futurorũ spem oẽm amittere:Sed Eetes iste tã bonus cõsultor:& si antehac cũ Persis sentiret:ad hos q; uos simul trãsferre cupidior sit:,pinde pueros nos nititur pauescere:cũ Romanos dixit nõ his deinceps staturos q̃ iã ausi sint sed maiora nobis exhibituros negocia:& imperatorẽ nouarũ esse rerũ percupidũ:eũq; ut Buzes occideret̃ mãdasse:ut iampridẽ id ,pcuratũ decretũq; fuerit:& eiusmodi narrans effert laudibus Persas & demirat̃ psuasurũ se ratus:ut infensissimis natura hominibus ultro in seruitutẽ nos cõcedamus:uolentesq; ad hos desciscamus:ad id nãq; eius ois cõtendit orõ ipsumq; id & sidiu parturit/nũc machinat̃:eius ut cogitata factis tam ad exitũ proueniat:& dũ temere:indiscussisq; rebus ad ea uos cõcitat:cõsultãdi ordinẽ cõfundit & turbat:ad idq; qd in utile est demũ traducit:Cõsultatio nãq; semper precedere cõsueuit:obscuraq; & ambigua opportune castigat:ubi uero mox cõsultando qd sit agẽdum aperte dignoscatur: tũc demũ est ut ad sit necesse:& cõsequi uelle & ,pp̃tare q̃ placita sũt. Iste uero:ex Epilogo exordiũ facit:& prius eligit decernitq; quã rem aptius cõtemplet̃. Quod igitur ex cõsilio sequet̃ utilitatis si eã q̃ prius sũt decernẽda postremo astituat̃:uobis itaq; o uiri Cholchii pręoccupatis re aliq; aĩs finẽq; unũ aliquẽ iã destinatũ cõsideratibus:ad ea q̃ in rẽ faciãt & cõquirẽda & cõsultãda ,pderundũ ẽt. possũt nãq; nescio quo pacto uiolari rerũ euẽtus:& ad animi uoluptatẽ tra

duci:cũ contra ut fieret decẽtius esset:ut eas in res simplex quędã & libera cogitatio ita ímitteretᷣ:ut casus maturius decernẽdo:ad ea deniq̃ peruenirẽt q̃ ꝓfutura oĩbus essent:sic itaq̃ cõsultantibus nobis ꝓtinus uideretᷣ: neq̃ ex Romanis agminibus:neq̃ ex oĩum pͣfectoꝝ cõsensu: & eo minus nec impatoris Romani Gubazi cõparatas fuisse insidias siq̃dem apud hos celeberrimum sit & plane indubitatum. Rusticum & Martinum nr̃o regi ob eius fęlicitatẽ magnope inuidisse:nõ & in uoluntariã pͣcipitasse infęlicitatẽ cum satis cõstet pͣfectos alios nullã his opẽ in nefario scelere attulisse: sed prę se potius rẽ ęgre tulisse:quocirca iniquum pariter atq̃ inutile duxerim ut uno quodam uel altero delinquẽte in oẽs simus & cõmunes leges iniuriã illaturi:quas utiq̃ p nos obseruãdas statuimus:rẽ publicãq̃ uniuersam & cõuersationẽ diutinã & p amicã ꝑdituri nunc simus & demum tã leniter euersuri:uel eos in sup ꝑdidisse coarguimur:q has terras tuenᷣ:discrimināq̃ &multa susceperint:ut ipsi tot bonis affecti uiuere tutius ualeamus:& quod omnium impiissimum foret:ut rectiorẽ ad Dei cultum opinionem: ita & sacroꝝ & archanoꝝ uideamur nr̃ationẽ spͣuisse q.n.nõ id agere nos irrideamur:si ad eos q Deo sunt infensissimi cõcesserimus. Q d' si ꝓhibituri nos fuerint:ne ĩ nr̃o hoc cultu de cætero maneamus:in suũq̃ forte auerterint:q d ea re esset grauius toleratu:quãdoq dẽ uel uiuẽtibus nobis esset mors obeunda. Quid.n.ex eo esset emolumẽti furuꝝ:si Persidẽ uniuersã ita ut dixerim:cõsecuturi animę iactura afficeremur. Qui si forte uel nr̃is nos ritibus uiuere sint pmissuri:haud tñ stabili bn̄iuolẽtia ꝓsequẽtur:sed falsi & simulata:& necessitate admensa:q.n.uaria senserint uersari simul nil possunt & sane nec timore intercedẽte:nec bn̄ficio duce fides i his stabilis manet:ni forte eadẽ & rectius senserint/sic.n.nobis & cognatione iungerẽtur &fide:sin uero defore hęc uiderenᷣ nomine tenus familiaritatẽ ptenderent:factis uero alienissimos se exhiberẽt. Sed q̃ uã bonoꝝ spe ducti ad Persas sumus nos trãsituri:q utcunq̃ nobis futuri sunt hostes:nec plus aliq̃d sumus ab his habituri q̃ nunc habeamus:nisi q eo facilius affici p hos iactura & maiore quadam poterimus:quo ex occulto possit minus caueri:q̃ ex apto. Sed cõcedatᷣ neq̃ iniquũ fore id facinus nec indecoꝝ:si ad hos desciscamus:fateamur pͣterea Persaꝝ mores & stabiles esse/& fidos/& q semp in pactis & cõtentionibus ꝑseuerent:uelim ẽt nihil sint nobis impedimento futuri. At uirium nobis satis non erit:quo.n.pacto ad alios sumus nos

concessuri:

concessuri: Romanis instantibus tanta hominũ copia fortissimorũ: & tot peritissimis prefectis illas ductantibus: uel quominus nõ nõ pęnas denique luituri: cũ Persę ipsi q nobis opem essent forsitã allaturi procul hinc i Hiberia cõmorent: Romani uero q nos affecturi supliciis sint: terras has oẽs iã occuparint: & nras inhabitent ciuitates. Porro uir iste pstrenuus: nec nrũ qdem impetũ Romanos dixit laturos: cuius rei in argumentũ his utit q pauloante in bello his obtigerunt: sed qs nã ignoret belli uicissitudines nõ certa necessitate accidere: nec eosq nunc forte fallunt: eadẽ semp sortiri fortunã sed aliter longe: ut pleraque euenire: siqdẽ cõpertum iã sit: ad uictos sæpe redire uictoriã & calamitosos fortunã plerũque iuuare: nõ igr uobis ẽ supra q̃ deceat his cõfidendũ: Qui Romanis sit cõsuetũ in oibus certaminibus uincinã si ea solũ de causa sũt hi supati: qa q̃ in rem essent nõ recte satis cõsuluissent: cauendũ nobis ẽ potius istorũ exẽplo: & ex paruis cõsiliis p̃cauẽda pericula: nõ.n. sat liquet utrũ hos satis tã facile supaturi par: nãque est q prius iam deliquere: ut experiẽtia moniti quę uitando his sint decętero nõ ignorent: & olim neglecta: futuris in rebus adhibita diligentia sarciant. Quod si his deus infensior est qa tam paruum admiserint facinus: & iccirco his malis afficiunt: q opus & uos deo adesse & opam simul insumere: petinde haud quaq̃ de se satis is ualeat quę ęquiora sũt exercere sed nra ad id exequendũ indigeat opera: cęteris uero qd relinquet impietatis: si pietatis apud nos pręcipuũ bonũ nõ honoratius sit ad Persas deficiendo futurũ: quod sane uel qescentibus nobis decenter opitulat: sed nemo urm mortuũ producat in mediũ Gubazem uerbis perinde instrenue admodũ & flebiliter queritãtem ac suos dũ se cesum ostentat orantem: ut sui misereant: quod utique prauis/ignauisque aĩs potius forsitan cõgruit: nõ.n. regi & Lazorũ pręcipue: & Gubazi ipsi deplorãda hęc fuerint: nam si nunc ille adesset: profecto ut dei uir amantissimus prudensque isthusmodi uos uelle insimularet: iuberetque bono aio esse: nec amolliri ut seruitiorũ more fugã capesseritis qn potius Cholchica illa & libera resumpta iã aio fortitudine: occurrendum esse calamitatibus duceret: neque ad facinus turpius aliquod p̃deũdum: & patriis indignũ legibus sed p̃sentibus insistendũ rebus: parendũque & bene sperandum haudquaq̃ deum Lazorũ gentem patifacturum proinde quo pacto nõ absurdum id fuerit: ut is q uiolenta morte occubuit tam decenter hęc censeat: nos uero q erga hunc beniuolentiam forte dissimula-

mus aliter longe ac ipse sentiat:sentiamus:Sed uereor eqdem ne ea & sola decausa:qa hęc animo agitauimus quam maxima simus supplitia subituri:nam si dubiis in rebus speq; ambigua:ad Persas defectioně animo uersaremus esset uel id forte molestius in re; tanta; motu a fortuna dependere. Sed licuisset forsitan eos qui ad Persas deficiendum esse prędixerant intrepide obiurgare:uerum cum unde quaq; aperte id malum esse arguit:quo pacto non hi digni odio sint:q in eã cogitationě ĩduxerint: quemadmodũ igr̃ uobis sit ab his desistendum mediocriter iam explicauimus:nũc uero quæ gesta sunt ut imperatori renuntient decerno:ut q̃ iustissime sceleris puniat autores. Qui si ille id agere animo inerit:desinẽt tãdẽ aduersus Romanos nostra iam odia:& cũ his rursum & bella gerere:& in expeditionem ne poterimus ac pristinę consuetudinis participes fieri. Sin minus:erit tunc denuo cõsultandũ utrum alio diuertere cõferat:si ita egeritis:nec mortui regis oblitos nos fuisse cõstabit:nec petulãter potiusq̃ prudenter res nr̃as gessisse. His dictis Cholchii in aliã sunt sententiã nersi ad idq; pręcipue ea iducti formidine ne:si ad Persas desciscerent:paterent simul diuini & optimi cultus iacturã:Postq̃ igr̃ Phartazi sentẽtia uicit:ex tẽplo ex gẽte primores qdã & nobiles: Iustinano impatori q̃ i Gubazẽ patrata iã essent renuntiarũt:oẽmq; illi fallaciã apuere & sedulo cõfirmarũt:nec illũ cũ psis sensisse:nec dep̄hẽsũ fuisse aduersus Romãos alliqd cõsultasse: sed mortis eã sibi fuisse occasioně/ q a Martinũ & Rusticũ eorũq; simul familiares i delitiis potius degẽtes q̃ gerẽtes bella/& plerisq; i reb⁹ p desidiã delinquẽtes ignauiæ coarguisset/nec iniuria his succenseret/uñ & illos eã i Gubazẽ criminationẽ nõ solũ cõmentos fuisse sed uel inoxiũ obtrũcasse/orabãt igr̃ ut defũcti iã aię id saltẽ grę fieret/ut tm̃ id facinus nõ impune omitteret/sibiq; nouũ iperatorẽ pręficeret/nõ pegrinũ uel aduẽticium quẽpiã/sed Zatẽ Gubazis germanũ frẽm & iuniorẽ q tũc forte Bizantii uersabat/demũ ut leges his patriæ seruarent ex regioq; & prisco genere princi-

Athanasius. pes. Iustinianus igr̃ ubi ęqora eẽ postulata sunt iussa. Athanasiũ protinus iussit/cõsultissimũ uiru/& priorẽ locũ i cõsilio nactũ/ad exercitũ ire/& patrati iam sceleris ueritate inspecta/p Romanis legibus noxios cõdẽnaret/ubi eo puentũ est: Rusticũ Apsarũtham oppidũ cõfestim trãsmisit/ubi i carcerẽ detrusus asseruabat/Ioãni uero q & iperatorẽ deceperat & cedẽ patrarat/cum se clam subtraxisset & fuga sibi salutem parere niteretur/ex inspe-

rato

rato obuiam fit Mettianus regius miles q ad ipsum id mittebatᶜ: ut ea i te Athanasio ministraret/facturosq̧ is iudicasset/is itaq̧ Ioānem cōprehensū &ex fuga retractū ad Athanasium duxit:quem ille eundem ad locū deduci Apsarūtham iniuxit/i arctoq̧ & cōpedibus asseruari/quousq̧ ad uniuersa causa decerneretᶜ: Vere aūt incipiente Nachoragas Muchirisim uenit:exitusq̧ diligenter cogebat:& pręparabat quę ad bellū fore necessaria ducerettihaud secus & Romani cū ad insulam undiq̧ cōuenirent:suis rebus ꝓspiciebant:ita ut factu prius nihil existimarent q̄ ut ordinē bello seruarent. Interea tñ desonti bus uti par erat:decernebatᶜ, iamq̧ &Zates una cū Sotirico pręfecto a Bizantio ad castra puenerat:paterno regno & simul insignibus ab Impatore:ut erat ex prisca cōsuetudine institutū:receptis:Quę utiq̧ erant:corona aurea pręciosis distincta lapidibus:uestis deurata oblongaq̧: rubei calcei:mitraq̧ item auro & lapillis diuariata. Clamydē uero porfireā haudquā fas erat Lazoꝝ regē gestare:sed albam dū taxat:haud tñ admodū cōmunem & tritam:inmedio tñ auro utrinq̧ intertextam/& splendidā fimbriæ uero pendulis & pręciosis lapidibus sūt:& alio apparatu insignes. Zatem igr̄ psua iam incedentem regia stola ornatū q̄ primū pręfecti & Romanus exercitus oīs excipientes efferentesq̧ laudibus armati/ornatiq̧ & equis inuecti pręibant Lazi deinceps lętiores iā redditi:uix tandem dolore deposito:hūc sequebantᶜ:tubęq̧ clāgentes dulcē elidebāt sonū:signaq̧ erecta deferebantᶜ:& erat sane hęc pompa ut barbara:clara nimis & elegās & amplior longe q̄ Lazici regni dignitas ferret. Zates igr̄ in regno iam cōstitutus singula suo ordine disponebat:& gentē omnem pro suo exornabat arbitrio:utq̧ mos patrius cōsulebat. Sotiricus uero pręfectis destinatū mox iter aggressus:argentū ab impatore collatū secum ferebat:quod ex initę societatis cōiunctione:iter finitimos erat barbaros partiturus:cōsuetū iā pridē i ānos his singulos tribui. Seq̄bantᶜ hūc ex filiis duo maiores nat ut Philagrius/Romulusq̧ ut domo ꝓfecti:labori isuescēdo:decēter istruerētᶜ nā utriq̧ iā ad ętatis florē puenerāt:ita ut laboris essent nō impotētes:ex tribus quos hic susceperat liberis:Tertius Eustratius relictus Bizantii fuerat:cū puer admodū eēt:&si alias corpore ualidus. Sotiric⁹ itaq̧ i Massiniāoꝝ agrū puenit:q uti q̧ sub Cholchoꝝ sūt ditione:nec secus atq̧ apsilii:&si lingua ab his alieni & legibus:ac magis sub boreā siti:& ad oriētē solē paululum uersi:hunc ubi eo est uentū mox cogitatio subit: ꝑsidium quoddam in

Insignia Regis Lazoꝝ.

Buchium. Lazorum confinio situm: quod Buchium incolę uocant: alanis ea ratiõe ut proderet: ut gentiũ oratores quæ longius habitarent eodem conuenientes tributa deferrẽt/nec d cętero foret necesse ut q pecũias detulisset/subiectos circũiret Caucaso mõti fines/nec ipse ire ad barbaros cogeret. Qua re cognita Missiniãi siue his forte subiecta/uiros duos e suis Chadiũ & Thiãnẽ sane facundos: ad pręfectũ misere: quo iuxta pręsidiũ illud stationẽ habẽte cõuento: eoq cõfirmata ualidius suspitione: nõ iuste inqrunt agis Sotirice nr̃a nãq uel aufert: uolentibus aliis: ut id exeq possent: haud quaq̃ esset ptt permittendũ: nedũ ipse id agere uelis: q si a nostris abstinere nõ libet: age hinc cõfestim abscedito & in alienũ hinc ubi cõmoraturus: neq. n. tibi defectura sũt necessaria: qppe quę ipsi mox deferimus: hic nullo pacto traxeris morã: nõ. n. ipsi laturi iam sumus te diutius hic immorãtem: utcũq fueris alia iter atq alia causatus: hos itaq tã licenter dicere ausos: haud quaq̃ pręfectus ferendos ratus: ut Cholchoꝝ subditus uiris aduersus Romanos q & Cholchos in ditione haberent & magistratus pręcipue: tm̃ audaciæ esset sequẽtibus se nõnullis iniungit: ut fustibus quos forte: secũ ad tã rẽ detulissent Missiniãoꝝ oratores pcuterẽt: tũ illi iussi ĩtrepide inruũt semineces q illos ad sua dimitiũt: qbus pactis Sotiricus ab his nihil hostile de cętero ue ritus: sed domesticoꝝ potius seruitioꝝ in morẽ plagis eos affectos fuisse rã tus: eodem in loco mansit: In sequẽti aũt nocte Sotiricus intrepidus qdem & sine uigiliis qescebat: sic itẽ & filii/satellitesq/& familiares cęteri oẽs: siue liberi siue serui: eadẽ negligentia tenebanť perinde nõ in hostile iã cõstitissent. Missiniani interea cũ acceptã nil prorsus iniuriã ferrent: armis q̃ opti me pręmuniti: domiciliũ cõfestim inuadunt: ubi pręfectus iã obdormierat extemploq serius proxime accubantibus obtruncatis & tumultu uti par erat iã excitato: maloꝝ iã iminuentium sensus ad Sotiricũ ipsum/& cęteros q circa se erãt puenerat: tũc subito excitati & lecto se illi proripere somno ad huc degrauati: nec satis exc ti repugnare: nec tamen ab ingruentibus tueri se poterant: cum partim ueste oblonga mox prępediti ab incessu coercerentur: partim ad arma capienda peruenerent: uix prælio attemptato: cum bellandi spetiẽ potius q̃ præ se bellũ tulissent: miserrime erranbũdi di uagabanť: ut i tenebris dubii & parietes ĩuadentes: ac prorsus obliti ubi nã arma deposuissent: partim uero cũ deniq capenť: spe omni amissa nihil in hostes machinabanť: sed cõploratione facta uociferabanť enixius cũ nihil

haberent

haberent quo se tuerentur:sic itaq; obstupefactos cum barbari inuasissent extemplo Sotiricũ ipsum obtruncant:cum eoq; simul & liberos:cęterosq; oẽs occidunt:ni forte p portã impetu facto qs euasisset:uel ut alias cũq; de litescendo sibi salutẽ peperit hęc cũ scelesti illi patrassent:mortuos spoliabãt direptis simul cũ impatoris pecunia:& rebus cęteris eodẽ delatis:tãq̃ ueris hostibus nõ amicis & ducibus interfectis: Verũ ubi pacta cũ tãta hęc cedes & cũ indignatio iraq; cecidit:& exsatiata cupiditas sedari iã cępat:cũ demũ intellexissent quãtas iã excitauerint turbas:agitabant aĩo & satis callebãt:q̃lem iactassent iã aleã & Romanos q̃ pxime de se pęnas sumpturos:nec fo re quoq̃ se pacto ut ferãt:apte demũ a Romãis ad Persas desciscũt:ad hosq; legatos postulatũ miserunt se ut suscipent:& ut subiectis psidio essent: quare pfectis renuntiata:& si Missianis iã essent ĩfensiores & rẽ grauiter ferẽtẽt:derepẽte tñ in eos aĩaduertere:maiori ingruẽte nessitate:nil poterãt ?iã .n.Nachoragan Persarũ pfectus uirorũ fortiũ milia sexaginta i Romanos duxauerat:& ad insulã iter habebat:ubi Martinus Iustinusq; cũ uniuerso coacto exercitu stationẽ habebãt:adiũctis auxiliariis copiis:quarũ pars Vnnorũ milites erant mercede cõductę pars sabiri ad hominũ milia duo:quos Balmachi Cupilsesq; & Lager ducebãt:uiri sane apud hos celeberrimi. Sabyri tñ circa Archepolim:& ea e regione cãpos Martini iussu castra habebant:ut hostes:nã illac erãt p transituri:q̃cunq; possent iactura afficerẽt:difficiliusq; his & infestũ redderent iter. Nachoragan uero ubi Sabyros ibi ad id cõstitutos fuisse accepit:ex Delimnitis auxiliariis hominũ tria milia delecta in hos extẽplo inmisit:iniuxitq; ut erat his insolẽs:atq; adeo iactabũdus ut oẽs statim delerẽt:ne forte sibi cũ acie decerneret ut i terga hñtes insidias machinaturi relinq̃rent. Dilimnitarũ aũt maxima oium natio ẽ:q i fra pigritũ flum ea incolunt loca:& maximũ inmodũ bellicosissima sagittã di tñ nõ satis pita:ut sũt Mędorũ plerĩq;:Lãceas nãq; & Sarissas hi gestant: ensemq; pendentẽ ab humero:Pugionẽ pterea breuiorẽ lęuo bracchio circũ ligatũ:scutis plerĩq; muniũt:dixeris sane neq; leuis oino armaturę:hos milites ẽẽ:neq; armis nimiũ degrauatos:nec q pede collato plia inire q̃ant quippe q & longinquo & iaculant & e pximo bella manib⁹ gerunt satis idonei & inacie impetum facere; & impulsione condensatos perrumpere cuneos; admotumq; agiles casibus se coaptare; & e loco inferiore in eminentẽ excurrere sic loca opportuniora preoccupãt & uelocissime cũ

Nota.
Dilimnitæ.

opus:In fugā accipiūt:insistūtq; acrius hostiū tergis ubi hos in fugā euerte rint:uñ dū oēm belli speciē ptractatā exercitatāq; hñt hostibus maiorē in modum officiunt ut iāpridē cū psis bella gerere assueti haud tñ ut subditi in expeditionē re cogunt:nimię q suis legibus uiuāt & libertate fruant: nec eius nature sint:ut aquouis hominū possint pcibus duci.Istoꝝ igr̄ dilimnitaꝝ ps qdā cū iā primū aduespasceret aduersus Sabiros:ut his erat inūctum pdibat:fore satius recti:qescētes inuadere/& eo tpe hos posse facilius cedi & sane reor nō falsa spe ductos fuisse nisi fortuna icautos fefellisset:his nāq; aduersus Sabyros tendētibus/uir qdā & Cholchus nocte cōcubia & sub obscura i solitudine obuiā ex inspato offert:quē statim cōprehēsum ut ad Sabiros ducerēt cogūt:tū ille iussa pmptius exeqndo/hos pcedebat:sed ubi primū dēsiorē siluā ē nactus:sēsim subsedit latitādoq; seqntes se subterfugit:& cursu citato ab Sabyros puēit:quos cū negligēti' qescētes stertētesq; dephendisset ingēti edita uoce.O miseri inqt uobis iā pcūdū ē: his demū uix excitabo & reuocatis ad uigilātiā hostes in ppinquo adesse denunciat tū illi tumultuosius surgunt:seq; armis circundāt & extra uallū pipiunt pni hinc īde diuisi se clā in insidias locāt aditu sine custodiis in castra relicto & casis itē desertis siluestri nr̄a structis.Delimnitę igr̄ multos iā calles locoꝝ inscitia emēsi ubi sub obscuro adhuc ad Sabyroꝝ castra tandē peruenissent in ea mox audacter & cū suo ingēti malo irrūpunt:ingressi uero ubi nec crepitus qdem nec uox audit pinde hostes eoꝝ aduētu nil psensissent:nec experrecti iā forēt i latibula sensim inq; tuguria iaculabant ut dormiētes obtruncaturi & iā pfecisse rē se oēm arbitrabant Sabyri īterea ex insidiis utrinq; existunt & impetu facto hos de improuiso inuadunt:tū illi re subita cōsternati & aliter lōge ac ipsi spassent iā circūacti dū qd agēdū his eēt haud satis cōstaret pturbabāt/neq;.n.angusto i loco coactis fuga facilis erat/nec hostes sat poterāt internasse ut in bello nocturno & trepidi/passim ergo p Sabyros cedunt cū tētato uix plio se tuerent:uñ i castris hoīes ex his octingentis occubuere:cęteri uix euadētes dispsi tñ & palantes capiebāt nesciī quo se cōferētr:ita ut cū sępe fugā capessisse sint nisi eodē rursus i loco circūacti iuoluerēt i hostesq; denuo icidebāt.Hoc pacto nox ea trāsacta:cū iā uero diluculārt & apparēte iā die Dillimnitaꝝ si q forte euaserāt p notos calles adpsaꝝ castra q̄ cōcitatissime cōtēdebāt sabyris sp i terga i stātibus.Babas i terim Romanoꝝ quorundā pfectus:q iā pridē in Chol-

Babas.

chidem

chidem fuerant in prçsidiū collocati cū p id tempotis Archepoli p noctã asset: & p eam noctē undequaq̃ circūsonuissent clamoribus aures: ubi ptimū diluceuisset & sol montiū uerticibus affulxisset quæ gesta fuerant apte puidit & cū Sabyros spectaret Delmnitas ad huc insectari cōfestim ex oppido suo & pūti cū agnime decucurrit & nō exiguā ex his partē occidit: atq̨ ado ut tanta ex multitudine uix mille ad Nacoragan se præfectū recepint: qui ubi ea quæ recens tēptauerat aliter euenisse cognouit: extēplo se ad insulā cōtulit & iuxta Romanos castru metatus Martinū ad se i colloqum ut ue niret exciuit: ubi uero corā astiterūt o Martine inquit cū tantū ingenio/& sapientia ualeas/& apud Romanos potentissimus sis nū ne iā uis meū ac tuū impatorē labore & odio liberare cū hos sciueris tā diu sua mutuo de uastare: igr̄ si tibi nūc aio sedet in grām nobiscū redire & fçdera iūgere: age Trapezūtiū Ponticā urbē traducas exercitū nos uero hic manebimus Per sçsic fiet ut pfidos alternosq̨ internūcios pacē celerius in eamus/qd̄ si haud sponte exercitū hinc asportaueris intelligas te necessitate hinc/& ui abi turū: nā certissimā uictoriā habeo: & ea haud difficilius q̃ te ista obducor a nullū ostēdēs quē manu gestabat: ad hçc Martinus subiecit mihi uero pax & peroptabiles est & maximi fit: offerētiq̨ tibi & cōfirmāti nō deero/ sed longe melius facturos ista nos dixerim si mox in Hiberiā exercitus ipse tra duxeris/ego me ad Muchirisim referam/sic sane rebus his nr̄is recte & bre uiter cōsulet. De his aūt q̃ ad uictoriā ptinent liceat tibi ut lubet uerbis iactari & insolescere proq̨ uilibus & partu facillimis ducere ipse uero asseue rim dei arbitrio expēdi uictoriā: neq̨ ad insolentissimos quosq̨ illam acce dere: sed ad eos dū taxat ad quos cōditor ille rerū/& moderator ire adnuerit Hæc Martinus cū pstrenue iustissimeq̨ respondisset posus barbati insolen tiā pace infecta abscessit seq̨ ad insulā cōtulit: Nacagoran uero ad exercitū rediit & cū eodē nō diutius duceret imorandū Phasin oppidū repetere aio agitabat eoq̨ ad bellū Romanos excire: nā facile expugnari id psidiū posse arbitrabatr̄: ut qd̄ e lignis esset çdificatū & subiectos cāpos exçquatos & patētiores hrēt ac peridoneos in qbus ipse castra metari posset. Quemad modū aūt sit Phasis oppidū sitū multis ut reor pspicuū ē utq̨ ex amne no men accepit q̃ primo pfluēte & circa se i euxinū inmictēte pontū nā extre mo in littore/& fluminis exitu positūid oppidū ē distat aūt insula ad sūmū stadiis centum in occidentem solē. Nacoragan igr̄ lembis quoq̨ plaustris Phasis opp.

& noctu deuexerat in flumen extemplo imissis de improuiso de sup pōte cōtabulato firmatoq; totū exercitum insciis Romanis traiecit. Huic uero inerat animo ad eam oppidi partem copias ducere quæ ad austrū uergit: unde fluminis uertices haud quaq̃ sibi impedimēto forent: quin de repēte applicare se mœnibus posset. Nā ānis pars quędam in arctoų defluit: tēditq; pars uero circa orientē cōfragoso ex littore: in mare defert. Et īsula longo interuallo relicta in anteriora prouehitur: Romani itaq; uix demū ex abūdanti multitudie hostium cognita trāsitione trepidi reų suarų tumultuabantur: & maximi faciebant: hostes posse ad oppidū præuenire: euestigio nanq; cū triacōturis triremes quæ forte in portu his aderant armatis cōplent & secūdo fluminis adiuuante cursu concitatissime deferūt. Iam uero Nachoragan ad locū q circa oppidū & insulam intermedius erat peruenerat & uniuersam illam uort cū latitudinem lignis lembisq; obstruxerat: tetro Elephantoų apposita multitudine quantū his licuit pro ingenti corporis mole succedere qd' sane classis Romana longius contēplata/confestim Remuleo cessim abibat: aduersoq; fluminis impetu quoaduiros sufficerāt remigando & enitēdo reduces oēs se receperet: duobus tm̄ amissis nauigiis Epibatis uacuis. Nam homines q naues has defensuri cōuehebant: tm uidas se audatius dedere præcipites & pro maiore & certo discrimine qd' minus erat protinus elegerūt: & id subire potius maluere q̃ fortunæ incertitudinem periclitari unde leuissime in aquas desiliendo immersi & loci plurimū sub natantes uix demū sūt ad suos delati: Romani itaq; Buze pfecto in insula cū exercitu suo relicto curam ei oīum permiserūt: ut dubiis rebus ut opus foret succūreret: cęteri uero medio flumine traiicie̅tes per cōtinentē trāsuerso itinere: ne eadē & ipsi q̃ hostes irēt progrederent ad oppidum Phasidem ueniunt & portas ingressi q̃ primū pręfecti custodiā inter se mgniū partiūtur: nō. n. uiribus pares Persis se fore arbitrabantur si pede collato acie decernere niterent. Primus igitur Iustinus ipse suo cū agmine supiori i parte & in mare uergente locatur; Paulo Longius & Martinus Præfectus astabat & huius copiæ oēs Mediū aūt Aggilas tenebat q Aurisus hastatis peltatisq; pęrat/Theodorus deinceps q Zānos ductabat armatos: posthūc Philomathius quē isauri fūditores iaculatoresq; sequebāt haud Procul ab his Longobardorū Erullorumq; portio posita incustodia erat utrosq; Gibrus ductabat; Muri uero pars reliqua Eois erat agminibus curę sub Valeriano

Epibatæ

sub Valeriano præfecto tunc constitutis hunc in modum in præsidio tutâ do ex ordine astabat Romanus exercitus erat aût ex anteriori oppidi parte lorica ualidissime facta ita ut cõfestim inde obsistere primis hostiû îcursio nibus Romani possent:& ꝓpugnaculi locô mœnibus inhærere:qbus & nô in iuria ut ligno constructis haud satis cõsiderent & alias præuetustate nô nulla îparte labentibus ipsi deinde fossam late patentẽ effodiendo oppido circũducunt & aqs complent atqȝ adeo ut supra fossæ labra excrescerent & his pali occultarent̃ in ea defixi ei cõspissati nimiȝ cum paludem quã pu ti l lum mare uocitant incolæ:& in Euxinũ pontũ fluxu defert̃ in eam fos- surã hi diuertissent:onerarias preterea mire magnitudinis naues î ipsis flu ctibus inqȝ Phasidis fluminis exitu q̃ ꝓxime oppidũ anchoris obfirmarũt ita ut sublatis alte dolonibus suspensas gestarent acates ad summũ usqȝ ma li euectas q̃ utiqȝ magno interuallo turres oppidi superarẽt subirentqȝ de super milites astabant & nautæ simul q audacia plurimum &bello ualebât his arcus erât & fundæ tormentaqȝ q̃ his procul imposita deturbarent/iam antea ad id præparata erant &naues his aliæ pflumen dispositæ & ad utrũqȝ aderât latus simili munimento instructæ ut utrinqȝ hostes aptissimis ictî ꝓ pulsarent̃ si appropinquare munitiôibus cupent:cæterũ ne naues he aquo uis hostiũ detrimento affici î flumine possent Dattagetas uir qdã &huma nus elmigerus q primores ordines ducerent p ꝑfectos iubent̃ ut speculato ria nauigia & biprocas decẽ suis e turmis armatis complerent flumenqȝ ui gilantius tuerent̃ tũc illi transitus oẽs î medio nũc fluminis cursu nũc circa ripas adnauigando circũspectabât:interea ridiculũ qppiã & uolupe accidit ut in bello & acie iã instructa pgratũ in Romanoꝝ triacôturis supra iã me moratis hominibus uacuis & p Persas exceptis medii erant & î flumine fu nibus ad palũ deligatis se côtinebât primo aût uespe his qescentibus ꝑni- mia:fluminis rapiditate & naues simul se ob grauedinẽ subtrahente distra- ctis iã funibus uincula unius subito disrũpuntur hâc solutã & liberã uprti ces statim excipiẽtes quũ neqȝ remigio teneret̃:nec gubernaculis alio îuerti posset/q̃ celerime flumine secundo de uectã ad Romanos qbus Dabrace- zes ꝑerat deferunt q ex inspato oblatã cõspicati uenationẽ uolẽtes qdem & alacres acceperunt:& fortunæ gratulabant̃ qꝗcum ea nauis uacua ab se re cessisset hominibus ad se repleta redissetdum hæc agent̃ Nachoragan cũ oîbus uiribus e castris mouit & oppido appropinquabat:sagittisqȝ summa

præsidii petere animo inerat/& Romanorum periculum facere utrum exi re obuiam uellent:hac uia se apertissime cognituros rebat̃:quemadmodum sibi decætero esset belli ratio ineunda Persæ itaq; ubi ad sagittę iactũ uene runt:ut assolent q̃ primũ in hostes sagittas emittunt unde cum ex Romanis non pauci uulnerent̃/partim obsistebant bellando/partim bello mox excedebãt. Aggilas uero & Philomatius & eorum ex chohortibus uir fere du centi tametsi p Martinum præfectũ antea iussi:q; suo ut loco manerent:e tutoq; præliaret̃:ex ea porta quæ his proxima erat q̃ celerrime euolarũt:in hostesq; ferebant̃. Theodorus tamen Zãnici agminis pręfectus repressit q dem primum istorum tunc impetum:& increpita petulantia intercidit postq̃ uero haud satis parebant:& ipse simul & si nõ sponte:cũ cæteris ferebatur ne timoris argueretur:& hoc solo rectioris præ se cõsilii decorẽ tulit ;cum alioqn haud quaq̃ placerent quæ gererent̃:eorum tamẽ se participem fieri ut cũq; ferebat:quem uis res esset exitũ habitura:& sane in ea cõgressione ad unum oẽs occubuissent:nisi rectior aliqua ex deo cõfirmata sententia his saluti fuisset/iam.n.& Dilimnitæ q ea forte e regione cõstiterant Phalãge facta & hostium spreta paucitate hos sensim operiendo suscipiebãt:ubi uero iã propius affuere:extemplo hi cornua paulatim insinuãtes: uniuersos obducunt:infraq; circulũ unum & ualidissimũ cogunt:tunc ferme Romanis undiq; circũactis in hostes qd agerent:nihil de cætero succurrebat:unũ tñ peroptabile his uidebat̃:sed factu prope modũ incredibile:ut p medios hostes euaderent:unde cuneo facto:in unumq; coeuntes oppositis telis in hostem impetũ faciunt q e regione urbis in acie locum tenebat:tum Persę ubi Romanos uidere ingente in se impressione ut desperata salute deferri hominibus morti iã destinatis & omnia ut in extremo periculo audẽtibus euadendi locum dedere sic itaq; cedentibus Persis Romani ubi iam euasissẽt p q̃ libenter iterato se ĩ fra męnia recepere:eo nimirum hi discriminis ue nerant:cum re alia nulla uictoriam rettulissent nisi qa petissent ex fuga salutem:Persæ interea iam diu gestandis oneribus fatigati fossam implerũt atq; adeo:ut quod interruptũ disiunctũq; contra fuerat exęquatum iã ita& peruium esset:ut milites oppidũ oppugnaturi : machinas omnes quibus urbes delentur traducere & męnibus admouere iam facile possent:tametsi plus temporis in his contriuissent quam tantum operantium multitudinẽ decuisset/haud tamen quæ in obsidionem sat forent sumministrabant li

gnorum

gnorum pręſertim non pręſenti materia quam utiq; e procul diſtantibus ſiluis cedere deferreq; cogebantur:nam Romani iampridem agros oppido circuniectos igne immiſſo incenderãt:& cætera ſimul ea iter habẽtium diuerſoria:ſiue propinquiora alia domicilia deuaſtarũt:ne ex his hoſtes im promptu materiam nacte:facilius opera machinarentur: ea igitur die nil aliud geſtum memoratu dignum nocte autem in ſequenti: Nachoragan cum omnibus copiis ſe in caſtra recepit Martini interea dum ſuorum uellet animos cõfirmare: & hoſtem terrere uniuerſumq; Romanorũ coegiſſet exercitum:ut de pręſentibus aliqd conſulturus ſuperuenit uir qdam id.n.ipſe fuerat ãtea machinatus:haud ſat cognitus puluere circũſperſus:ita ut dignoſci facile poſſet/longius iter emenſum ad ſe aduentaſſe:q diceret ex Bizantio ſe ſtatim ueniſſe: literaſq; ad exercitũ ab imperatore deferre. Pręfectus itaq; hunc cum humaniſſime ſuſcepiſſet litteraꝝ uincula uniuerſo aſtante exercitu ſoluit:eaſq; non tacitus legit:ſed uoce tam edita:ut audire omnes facile poſſent:Quę autem ſcribebãtur:hæc erant. Miſimus ad te exercitum nõ eo inferiore q apud te eſt:q; ſi numero uos hoſtes excedãt haud tamen tantũ uos ſunt multitudine ſuperaturi quãtum ipſi hos fortitudine:quo fit ut omnino id ſit occurſurum ut uel paucitas ipſa uel numeros itas ęque ſe habeãt:uerũtamen ne hoſtes multitudine gloriẽtur alterũ hũc exercitum accipe gloriæ & oſtentationis potius gratias q̃ neceſſario ad te miſſum: Eſtoti ergo fidenti iam animo & rebus gerendis incũbite. Nos uero quæ uobis uſui ſunt futura neglecturi nil ſumus:nuntius uero cum mox rogaretur ubi nam nouus iſte exercitus eſſet:reſpondit nõ lõgius ſtadiis octoginta abeſſe:ſeq; circa Neognũ flumen hũc reliqſſe ſtationem habentem:tũ Martinus iracũdiam facie pręferens ſimulatam habeãt retroq̃ celerrime inqt & domũ iam redeant:nõ enim hos unq̃ permiſerim huc ad nos ueniant:eſſet nãq; id permoleſtum cum hi uiri iamdiu ſub me militauerint:& maximis ſint multos iam ãnos affecti laboribus:& cũ hoſte ſæpius acie decertarint: nunc uero haud procul ſint ut hoſtes propulſent atq; adeo ut ultima palma ornẽtur:alii poſtmodum nec neceſſarii qdem: ut nũc ſuppetias ueniant & uix dum periculis deguſtatis parem cum meis hiſce & ueteranis militibus referant gloriam: ac demum cofecto bello impoſitus finis nouis his aſcribatur:& quod omnium iniquius foret & præmia ęqua portione ſurripiant. Velim tñ illos eodem ut maneant loco:

Pulcrũ Martini ſtratogemma.

quousq; ad iter se pararent:satis naq; nobis est uirium:ut q̃ optime finiẽ bellum possimus his dictis ad multitudinẽ se statim cõuertens:nũ & uobis inquit / o / milites eadem ista uidentur : at illi clamoribus præfecti sententiam comprobantes : iusta esset uociferabantur : quæ ipse in præsenti consuluisset. Quo factum ut hi fidentiores sint redditi : perinde nõ alieno indigerent præsidio:hos tamen pręcipue pręde spes mouit:& quod nõ longe post crederẽt se omnia ut deletis:iam hostibus aspertaturos:& nil aliud curæ haberẽt:q̃ quo pacto prędas inter se partirẽtur. Martini itaq; ex sententia id utrũq; euenit:siqdem ea fama in uulgus elapsa:& quaq; iam diuagata:uel ad ipsos demũ Persas peruenit exercitũ alteꝝ Romanorũ ad Neognum flumen uenisse:in propinquoq; fore ut alteri se statim exercitui iungat:quo circa defixerat Persas cũ admiratione pauoꝝ q̃ maxime ueritas ne siti tã multis attritis laboribus cũ recenti florenteq; hoste dimicãdum iã esset/Nachoragan uero nulla interposita mora mediocrem quandã equitũ turmam ex agmine uniuerso Persarum:ad eum saltũ transmisit unde rebatur ut fama deceptus hostes per transituros. Equites uero ubi eo est demũ peruentũ studio&uigilantia in re prorsus superuacanea utebantur.siqdem locis opportunioribus occupatis:occulti hostiũ aduentũ operiebantur q uenturi nõ erãt:& ea mente:ut i eos temere forsitan progredientes : de improuiso impetum facerent:ut eoꝝ tamdiu interpellarent uię celeritatẽ quo ad obsidionẽ hostes in oppido uincerentur:qua ex re haud modice Persis uires & in cassũ decesserant. Nachoragan itaq; raptim & castris educto exercitu eos pręuenić iam cupidus q affecturi nusqiam essent superbe admodum aduersus Romanos processit : aporteq; fremens & minabundus se se iureiurando ad egit:eodem die urbem cum homonibus crematurũ:oblitus sicuti apparebat præ insolentia fanaticus homo:utrum ad bellum procederet:rem sane dubiã & incerti euentus : & quod momenta reciperet in utrãq; partẽ repentia alternasq; uices:& quod omnium maxime e diuina quadam & superna necessitate penderet:ac nihil esset uel minimum quidẽ in hac uita mortali qd eodẽ semp statu permaneat. Sed nationes hominum infinite ciuitatesq; multæ uitaq; mortalium uniuersa:eodem:ita ut dicam cursu feruntur & perturbantur:& de summa ꝝ omnium spes ipsa concutitur. Nachoragan uero eo superbiæ efferebatur:ut uel opera facientibus & ministris:qui per siluas dispersi lignandi de causa uel pro bellicis parandis operibus

dis operibus arbores precidebant iniunxit:ut ubi primum elatum pro
spicerent fumum:scirent omnes moenia se inuasisse potitúq; oppido:itaq;
operę protinus quod in manibus esset:relicto citato cursu adse uenirent:&
faces sūmitterentur:oia igne comprehēsa mox cōflagrarent:hęc iactabūde
locutus prodibat:ut Phasim oppidū aggrederet̃ interea uero Iustinianū:
nō.n.Nachoragan de improuiso affutuꝝ putabat cogitatio subiit:& diui
nitus qdem ut reor:téplum quoddam sanctissimum & apud Christianos
haud dubie per magnificū sacrificandi gra adeundi:haud procul ab urbe
situm:delectis itaq;:ex uniuerso exercitu eqtum milibus quoq; fortissimis&
bellicosissimis uiris haud ex secus instructis armatisq; ac acie esset mox de
certádum processit:frequētibus signis & militari cętero apparatu & ferme
tūc accidit:ut nec Persæ hos ab euntes pręuiderint:neq; illos inse aduentá
tis:sed alia ducti:Męnia de improuiso aggrediunt̃:&i his oppugnādis ma
iori longe q̃ priore aduentu sagittaꝝ sunt copia usi atq; adeo ut Romanis
iá obturbatis q̃ primū uiderent̃ oppidum direpturi:nā & sagittę densiores
eminus ferebant̃&sup his crebriores alię itē atq; alię:&ita ut cęlū ipsū qđ
intermediū erat sagittaꝝ pręděsitate obtegeret̃ diceret qspiam ingēti mor
bo abūdantiq; grandini nimio & uiolentissimo immixtę uento:pstrepen
tiq; has similes ferri:Persaꝝ interea pars quędam machinationes męnibus
applicabat sagittas pars alia ardentes euerberabat:testudinem alii subeūtes
muros securibus inuadebant:ut q ex ligno constarent:& facile cederét alii
fundaméta subruere nitebantur:& ad Basim infimam peruenire:& eo pa
cto euertere ac lacerare quod compactū coagmentatūq; fuerat:Romani ue
ro i turribus & propugnaculis stantes promptissime oppugnādo:hostibus
obsistebant:ut qui experientia ipsa & factis pręse se tunc ferre maxime uel
lent:nō alia uirtū accessione se indigere:qua in re Martini dissimulatio illa
& profuisse plurimum & ualuisse est uisa:tunc.n.omnes indesinenter ope
rá in sudare:&ad defensionem nil prorsus reliquū facere:telisq; superne &
ex eminenti demissis hostes cōuulnerare:ut quę in multitudinem & eam
qdem inermem acciderent grauius:nec incassum ferrentur/saxaq; ingentia
in subiectam testudinem emuris prouoluere:quę texturam omnem depri
merent:nec secus & minores alii fundis Persarum capita scutaq; perfringe
re atq; adeo ut hostes uiolentius deturbando męnibus appropinquare nil
sineret.Qui uero suspensis acatibus ut spe iam diximus superstabant̃ sagit

tis partim & crebrioribus: ut ex ędito missis detrimenti plurimum hostibus inferebant: machinas partim peritissime contractabant hastilia præterea pennata quedam ad id fabricata magna cum uiolentia excussa procul deferebantur: ita ut barbarorum non paucos iam incursuros: & adhuc aduentantes: cum ipsis equis de improuiso: & longo ex interuallo ita transfigerent ut subito prosternerentur: tum clamor ingens efferri & utrinq; classicum tubæ insonare melos Persæq; item tympanis tonitum edere: & ululatu ingenti territandi ob gratiam strepere: ad hæc & equorum fremitus accedebat: umbonum pulsationes: & thoracum fracturę quæ omnia uariũ quendam & ferum contexerant sonitum. Iustino interea a templo iam redeunti: ex ipso tumultu & armorum concussione q̃ gererentur innotuere: unde equitatu statim conuerso: & ordine suo quodam instructo: iussisq; antesignanis ut signa erigerent: uniuersos operã ut nauarent hortatus: suos certiores mox fecit: non sine diuino nutu ex oppido se excessisse: sed hostes ut re subita territos obsidione adduceret: itaq; progressi parumper Persas Męnibus insultare iam conspicati confestim simul omnes impetu facto & clamore ingenti edito: in eam hostium partem incurrunt: quæ ad mare stabat instructa: & ex ea namq; & ipsi regione aduenerant: sudibus partim sarissisq;: ensibus alii quod obuium offerebatur sternebant iamq; indensiores hostium acies penetratum: uiolentiusq; impressio facta: umbonibus hos illosue impellendo: conspissatum & continentem hostium ordinem perfregerunt. Tunc Persæ hunc illum esse exercitum suspicati: quem iam intellexerant affuturum: & iccirco tamdiu detulisse ut aperte demum & oportune in se uentitaret: tumultuati iam & turbati & suomet agmine confusius impediti: sensim: iam retrocedere: & in fugam moueri iam ceperant Quibus rebus magno ex interuallo Dilimnite animaduersis: nam ad mediam hi muri partem preliabantur: paucis ibi in speciem relictis: cum uniuersis copiis suis ut opem & laborantibus ferrent: citatiore cursu tendebant quorum paucitatem contemplatus Aggillas Theodorusq; qui ut supra iam diximus inter Romanos: ordines ducerent: cum agmine satis munito ex oppido proruunt: adeõq; hos partim obtruncant: partim insectari non desinunt qui euadendo excesserant: Dilimnite uero qui ad męnia oppugnanda relicti per suos fuerunt quo statu res essent iam [illegible] contemplati

contemplatititaquam laborantibus Persis & ipsi auxilium allaturi: hærentes & dubii utram in partem se uerterent: cum & obuiam ire Romanis uellent: fore tamen satius rati celerius sui opitulandum: studio quodam indiligenti & temerario: cursuq; nimio ferebantur: itaq; ut turpem fugam iniisse potius uiderentur quam uelle aliis insultare: cum alias tamen iccirco procurrere ut suis præsidio essent: sed trepidationis plus longe quam iræ his inerat Persæ uero cum Dilimnitas uidissent trepidanter adeo & sine ordine procedentes: præter fugam nil aliud esse eius rei causam rati: nimirum cum haud quaquam eos ad tantum dedecus perueniisse putarent: nisi magnum aliquod & incredibile his instaret discrimen: tunc demum & ipsi terga hostibus dare & ingnobiliter dissipari & precogitata iam fuga apertius ferri: Persis itaq; effuse iam fugientibus: Dilimnite & ipsi fuge se comites his addidere: & uná cursum tenebant: ut qui suos iam fefellissent: & ipsi tunc ab his fallerentur: his itaq; ita peractis ex oppido magna uis Romanorum mox prodeundo: exercitusq; extrema carpendo semper & obtruncando clariorem longe hostibus discessum fecere: & cum alii aliunde irrumperent: aduersus adhuc resistentes inunumq; coentes: pugnando elaborabant nam leuum hostium cornu aperte iam inclinauerat: solutumq; erat & profligatum: in dextero uero ordine suo instructi: fortissime repugnabant siquidem presidii loco elefanti opponebantur: qui ubi in medium prorupissent: Romanorum sicubi forte consisterat: aciem obturbabant & sagittarii qui his uehebantur magno detrimento afficiebant: in se impetum facerent nimirum qui elati in altitudinem essent: & ex eminenti tela considerativs iacerent: ad hoc accedebat q; equitum turmas decurrendo facile inuadebant & peditibus ipsis armis insignibus communitis essent infestiores iam enim ea ex parte Romani infugam iam inclinantes: per eas belluas agebantur: Martini uero satelles quidam Ognaris illi erat nomen: in angustissimo sic coartatus: inde euadere haud libere posset: ut iam sui desperans: perinde fortunam periclitatus Elefantorum quendam intrepide se impetentem in supercilium magna ui lance ferit spiculumq; illi ita impegit defixitq;: ut hastæ reliquum quod iam extitisset afronte penderet tum ille uulnere ipso exce-

Persæ fugant'

pto tremuloq; & uibrante circa oculum telo : turbatus in suos conuersus deferebatur resiliensq; & circũactus : nunc promuscidem ueluti stimulum agitando Persarum q̃multos percuciebat:& in altum iaculabaturin longumq; hunc porrigendo asperũ ferumq; stridorem & crepitum edebat:& protinus superstantes Persas excussos sternere & obtritos occidere:quo factum est:ut Persarũ agmen prorsus is fuderit:equos praeterea ad quos proxime accessisset:terrebat dentibusq; precidebat : uel lacerabat qd forte prehensasset:itaq; eiulatus & tumultus omnia complebantur:equi si quidem ex tetro belluę insolitoq; odore pauefacti:habenis cõtineri nil poterãt:sed ungulis alte elatis:cũ in pedes se erexissent:insidentes decutiebãt: moxq; per medium agmen soluti passim saltuq; delati:frementesq; uagabantur.Sed multi mortales mutua cõcussione & alterno compulsu:elisis in uicem singulos singulis fuga praecedere cõtendentibus fato defungebant: eo igr̃ ubi iam magnitudinis Persarũ euecta trepidatio est:omnes q ex oppido:hostis gratia insectandi excesserant:& siq; forte intus reliqui erãt:Phalange facta & fronte ipsa q̃ ualidissime scutis munita hostes inuadunt adhuc trepidantes:illi uero ut recens defatigati cum Romanorum imperiũ minus tulissent fugę se celerius permiserũt:nullo seruato iam ordine quo uel fugiendo tutari se ab insistentibus possent sed Palantes ut cuiq; succedebat/diuersi abibant/ Nachoragan uero nam & hũc quidem rei gestę miraculo defixerat stupore citato cursu retro ad suos deferebat:uniuersis flagello quod manu gestabat significans iubensq; ut concitatius fugerent : quod tamen iampridem hi/& sedulo factitabant sic illi iactantiae malum in contrarium recidit:Romani interim haud quaquam prius ab hoste uel insectando uel obtruncando desistunt quam Martinus praefectus ubi satis iam se habere uictoriae duceret / sub tubae clangore exercitum reuocasset/& ardor iam deniq; refrixisset/at Persae uix tandem ad sua castra se contulerunt : non minori quam decem milium bellicosissimorum uirorum in eo bello iactura facta:Romani demum ubi ab insequendis hostibus in Phasim oppidum se receperunt testudines omnes & caetera Persarum tormenta/circa muros relicta protinus incenderũt:unde ingẽti excitata flãma cũ Persę q in siluis materiã cederẽt:ministri simul & q onera deportabãt uisso longe serpẽte in altũ fumo/in aereq; mobili trepidatione & insublime euecto extemplo miseri ad oppidum concesserunt : ea ducti opinione ut

credderent

crederent quod Nachoragan tacitatat mœnia conflagare unde effuso cur-
su deferebantur ueriti ut equidem reor ne agendę rei tps se preteriret &am
nia prius incineres collaberent:q̄; eodem se ipsi conferrent ubi uero eo est
uentum ad unū omnes a Romanis comprehensi protinus obtrūcant pin
de hac sola de causa aduenissent/occisa sūt itaq; ad hominū milia duo tot
sane uiris operi faciundo dūtaxat itentis & rei bellicæ iperitis ut q nunq̄ i
acīe processissent:repentini exitu & temerarii Nachoragan ille causa fuitq
ea his stolide iperasset ubi igr̃ hæc obtigere:Romani qdem spei iam pleni
posse i posteꝝ se barbaros supant̃ si forte hi alia belli fortunā tēptassent:re
cēsito exercitu nō ultra hoīes e suis ducētos hoc bello cecidisse cōpiebant
quos decentissime humatos demirabantur:& ob animi promptitudinę ex
tollebantut q uiri fortes fuisse arguerentur spoliis deinde exprostratis ho-
stibus lectis amoꝝ aliarūq; reꝝ qbus illi exornabāt̃ ingens cumulus fuit
nō.n.scuta dūtaxat thoracasue & pharetras eoꝝ q ceciderant:qdā gestabāt
sed aureos ēt circa collū torques & ex auribus pendentia ornamēta ac eius-
modi cętera effęminatoꝝ uaria & superuacanea opa/qbus Mędoꝝ primo
res pręcipue decorantur ut spectatiores cęteris sint/& a uulgaribus aliis/ac
infimę sortis hoībus noscitent̃. Nachoragan aūt qa ei necessaria defecissēt
& iā hyems appropinquabat uidebant̃ qdem adhuc belli pcupidus haud
tū ad id se preparabat/nec factis quod uisus ē uelle exequebat̃:sed Dilim-
nitaꝝ agmine olenicum circa Romanoꝝ stationem dimisso qd fidem pe
rinde faceret se mox aduentuꝝ extemplo cū omnibus copiis Cothaisim:&
Muchytisim uersus lentius iter habebat:itaq; cū ad multū uię iam proces-
sissent:tum demū & Dilimnitæ solutis ordinibus leuissime absce serūt:q p
pe q ad res uacuas semp inanesq; mitterent̃:& si alias ualidiores sint & prę
celeres aberat pręterea & Persaꝝ eqtum turma quæ p Nachoragan i saltū
ad Neogniū flumen ut diximus ob Martini dissimulationem iam fuerat
destinata. Hi igr̃ cognita suoꝝ fuga & Romanoꝝ uictoria:& istorū q̄ eius
loci possessione occultis mox callibus publicis a uiis remotis ad Muchyti
sim se receperūt:certaminū qdem expertes:fugę tū & ignominię participes
facti Nachoragan uero ubi uniuersus iam exercitus cōuenisset/eqtatus ro
bore eodem relicto Ilarchaꝗ; & præfecto Hualseze uiro sane apud Persas
clarissimo in Hiberiam cū paucis rediit, ea in regione Hibernaturus.

LIBER QVARTVS

DVM INTEREA Ad hanc Romanis uictoriam bellum cum Persis gestũ iã euasit:& pinde rebus idutię eẽnt armis iam qescentibus i qͣstionem mox uenit audax illud i Gubazẽ facinus. Athanasius igr̃ ad id delegatus altiore throno decẽter isedit ueste idutus q̃ ciuiũ Romani primores utũtur magistratu fungentiũ huic aderãt uiri & scribere uelocius docti & lr̃as cursim plegere cũ his simul & administri graues qdã & seueriores & sciẽtissimi iforo iudiciali uafredinis circũstabãt:& tonãti uoce p̃cones lictoresq; magistratibus assueti: his p missũ ut ferrea uincula: collarios circulos/cõpedesq;:& huiusmõi cętera ad torquendũ hoĩes istrumẽta secũ deferrẽt/& sane mihi Iustinianus impator ipse: uidet̃ nec indecẽter nec temere sed sapiẽtissime cõtẽplatus q̃ usui mortalibus forẽt. Iudiciũ hoc pacto ꝓcedere ea de cã iniũxisse: ut nõ solũ barbari hoĩes maiori qdã dignatõe & reuerẽtia traditas sibi Romanas leges demirarẽt̃: sub ipsisq; pati impiũ isuescerẽt ueꝝ ẽt ut si Gubazes descisse ad psas uoluisse deprehẽderet̃ iure posset is cesus uideri:& Colchii de cętero nil an gerent̃: nec pinde rẽ grauẽ ppessi moleste id ferrẽt: tũ & hi q eodẽ patrassẽt si falso Gubazẽ argumentat̃ defectiõis insimulasse ita eẽnt afficiẽdi & cõdẽnandi ut p̃cone se comitãtis p hoĩum cętus circũacti exitiali gladio astãtibus uniuersis capite plecterent̃: futuꝝ eẽt ut rei exitus p barbaros magni fieret/& duplicata simul & aucta his uiderent̃ supplicia: Satis. n. Impator callebat ꝙ si seorsũ & repẽtius moreq; Barbarico Rusticũ Ioãnemq; iterfici iniũxisset Colchios oio existimaturos fuisse haud q̃q̃ sufficiẽter acceptã iniuriã deberi hoc pacto posse/nec decẽtes delicti pęnas hos pepẽdisse sed iudiciale foꝝ si suo exordine maneat cõstitutũ ita ut utrinq; cõtradictiõe & litibus decertet̃: ministris iudiciariis ultro citroq; cursitãtib' reis actoribusq; corã astitutis ita ut rogati respũdeãt cõparẽte iudiciũ maiestate & grauibus sentẽtiis auditis & qd orribilius ẽ i exitiũ sępe ꝓnũciatis ꝑfecto maius aliqd Barbaris uisũ id iri existimabat:& qd admissi facinoris excederet merita nimiꝝ cũ iudiciaria hęc istitutio uel ipso Bizãtii ciues & si cõtinẽter i ea exercita pterrefacit & plerũq; nõ satis sui cõpotes reddit/ne dũ barbaros hoẽs & taliũ isuetos uñ nil ãbigã Romãas has leges imo & Atticissimas uel adusq; Caucasũ ꝓdisse. Rusticus demũ Ioãnesq; ꝑducti e carcer̃ iudici adleuã ut rei

Iudicium de nece Gubazis

astabant

astabāt utrinq; accusatōes aderāt Cholchiorū sapiētissimi Gręceq; loq iāprī dē īstrućti orabāt i primis Impatoris epl'am i mediū recitari:q ātea Ioānes de his reb⁹ ad p̄fećtos detulerat qd utiq; & Athanasio iudici placuit & ut ex his q̄spiam adhęc īstitutis epistolam magna uoce perlegeret/quę istiusmodi est. Incredibile qdem & absurdum uidetur quod nobis renunciatū est/Gubazem.s.uoluisse patriis ritibus derelićtis & qui secū iam pridem de diuinitate unum & sentiunt & fatentur. Romanis dico & suis ducibus. destitutis ad infensissimos & alienissimos uelle desciſſere & qui de deo aliter longe ac ipsi nos sentiūt presertim quū nil prorsus molestius sit a nobis p pessus: uerūtamen cum satis intelligamus humana omnia mutabilia & labentia esse & cū ipsa rerū incidentium uarietate naturā etiam circunferri/nō omnino diffidendum etiam renuntiatis censuimus/nec cōmutandū quo minus quę huic sūt aut alteri cuiq̄ praue cōsulta uel hoc tp̄e caueamus ni forte curas nobis relinquere supuacuas & cogitationes uelimus ambiguas cū incertior adhuc rerū exitus maneat tā & si alienū qdem & turbulentum maxime sit cū nō oibus possit fides firmior adhiberi suspitione semp & timore repleri uel exhis qdem q familiarissimi sint: sed alioqn & si id ī omnibus uincat/sequamur & ipsi naturā & relatis nil fidei demus: sed ne qd sęue crudeliterq; ī Gubazē p nos forte agat' neue nō pinde decētius remolescamus: sed euitemus ut potius utrinq; futurā forsitā penitudīnē rećte cō sultū nobis est iussū & qd mediū teneat ut uir ille se ad nos cōferat: mititte itaq; cū siue uolentē siue inuitū/qd si ubi id uos ille cognouerit obsistat tū & uobis se cōprehendentibus siue trahētibus uenturū se neget qd istic secū erit p facile siue ꝓpulset aut obuiā eat siue utcūq; ī uos manus extulerit qū quidē rei p̄meditatę argumēta nobis thęc forēt. Et uos īfensissimi hostis loco hūc habetote: & si qs hūc huiusmōi audētē occiderit: merito cęsū cēlebimus eritq; id facinus patrāti īpune: nec homicidii sed pimet': sed periū erit ac si tyrannū occiderit laudandus. Hac igr̄ impatoris epistola eiusmodi demādante pfećta mox Colchii uiri q ad accusandū parati erant qūqdem iudices ita decreuerāt ut priores hi dicerēt ita exorsi sūt/satis iā ēt scelus id iudices qd hī ausi sūt uel nobis tacentibus acerrimis hos suppliciis subdere sed qm̄ nostris legibus uisum est oportere de petētibus maximisq; criminibus haud quaq̄ sententiam ferri nisi prius quæ gesta sunt sermonibus agitent'. Accedimus iā q̄ fa ćta sūt narraturi hoc paćto nobis qd lege cautū ē.

Epistola Iustiniani.

absoluet:si ea q̄ dicturi iam sumus simpliciter & sine arte nūc explicamus & sane hęc haud quaq̄ talia sūt q̄ sceleris q̄ant magnitudinē pscrutari:uerū q̄ nā his excusatio relinquet:q uirū ut uobis amicū familiarē & sociū eiusdem uitę eorūdē & fędeꝝ ita & de deo uobiscū una q̄ optime sentiētem & omnia q uobis cōsuetissima sūt assecutū ipudenter adeo obtrūcarint dep̄hēsiq; sūt quādoqdem & hostibus p gratā rē fecerint:aduersum uos inimicitias exercuisse impator/o/iudices iā interfectus genere nō ignobilis erat sed uirtutis studiosissimus:& Romanoꝝ partes lōge acrius tuebatur q̄ parricidę isti & scelerati:euersæ iā Cholchioꝝ res sunt & penitus defluxere sed uerius resp.ipsa & si pars q̄dam ipsi nos sumus nō perexigua huic subditorum & uobis sane deperiit nostraꝝ reꝝ cōstans habitus ille & ad id tp̄is inoffensus ac uirium nō paꝝ decessit urq; pn̄s iste uiuendi modus non undequaq; integer est sed paululū iminutus nec adhuc decenter cōstitisse uidet̄ sed contra arguitur ratio nominis cognomentum mentiri cum sua:sit integritate priuatus cū itaq; istoꝝ delictores urē ita se hn̄t haud tn̄ oportere affirmant quod Persę patratū iam sit & si pergraue admodum uideat̄ ut ipsi nunc aduertatis sed mentem ipsam scrutandā adeūdamq; esse qua gesta res sit & obscurioribus argumentis nō nullis.i.satis decentibus uos incedēdo aīs uestris ut potius cōfingatis maximū uobis ide bn̄ficiū accessisse q̄ ex iacturę pspicuitate quę utiq; re ipsa & factis ostendit̄ credere ea malitis his hi argutiolis priusq̄ in iudiciū uenisset iactatis uulgatisq; multos se fallere arbitrabantur Si igit̄/o/iudices in his certaminibus isti hęc addant q̄ apd̄ eos hn̄tur q plane intelligāt haud quaq̄ par fore tam apertā & expeditam iniuriam pręmittere & incertis qbusdam potius de causis falli & his frustra dissimulatus nō.n.ferendū id est ut hi apte fatendo se hoīem occidisse portentosa nunc narrent̄ plīn.s. utilitatis uestris publicis rebus fuisse ea ex cæde allatuꝝ quo nā pacto sibi ipsis cōtraria sunt nūc isti cōfirmaturi uel q̄ fieri id queat ut factū id dum graue absurdūq; nuncupamus mentem ipsā mox laudemus qua patratum id sit p rei publicę quę in rem forent pręmeditatā.n.uero utilitas hæc & iustitia disiunctæ ab inuicem iam pridem fuere pro in ęquitia qdem & ęquitas nec iungi inter se possunt nec cōmisceri q̄ si nuda istoꝝ puestiganda cogitatio uel ex ea qdē hi & prauę mētis fuisse & pessimi ingenii arguerent̄:ut q Persis gratificari uoluerint uñ nec Romani sunt carnifices iste merito nuncupandi nec ut eiusdem gentis oibus

beniuolę

beniuolę cum his ducenda sint uita neq; ut admodum infestissimis qñqui
dem sunt cōmuni naturæ lege seiuncti nedum a nostra & scripta aduersa
rii nimirum & alieni ex opere sunt nō ex loci distantia internoscēde qui.n.
quæ hostibus placeant promptius exequatur iure pro hoste habendus est
siue presens is sit siue unam militiam faciat siue suæ genti fuerit q̄ proxi
mus sed dictum forsitan sūt neq; amicū neq; imperatorem se obtruncasse
sed hostem potius & tyrānum & q Persarum rebus studeret:eo uesaniæ hi
peruenerunt ut ad Persas defectionis insimulent mortuum : ita nec mi
sero illi relinquitur ut malis eximi uel mortuus queat nūc uero proditiōis
fit reus tam&si ubi uictor euaserit nihil maloꝝ sit de cętero habiturus:quæ
nam.n.siue apud uos siue apud barbaros lex accusationem collaudarit quę
post iudiciū fiet:hi nāq; accusato res & iudices facti & hostes indicta causa
omnia simul nil delinquenti supplicia intulerūt quæ uero tyrāno & eūdē
nato subeūda fuissent/nūc itaq; prodeunt se ut defendāt q effectum in iu
ria criminant̄ tam & si eos oportuisset si criminationibus iam satis fidebāt
utpriusq̄ obiecta refellerēt qcq̄d iuris in hūc habuissent protinus cōfirma
re &primū in iudiciū traheret:uero nūc criminādo rursum & incusarēt.Nā
si permissum id omnibus fuerit cur ipsi carnifices istos nō occidamus si li
ceat nobis in iudicium forte deductis ut his facto defunctis quæ antea de
liquissent referre & hac uia emti iure nos cōtra peccasse qñqdem priores
ipsi pro re neqter gesta affecti molestia nō iniuria i hos uindicaturi essemus
hoc pacto alterationes deceter procederēt sed neq; nobis id audendū nec
alteri cuiq̄ si pro patriis fuerit institutus uiuēdum/Agendū si cuiq; liceat
eos qbus cū inimicitiæ intercedāt subito obtrūcare idq; sępius factum uel
in infinitū permitteretur quempiam audere quo nam pacto & uobis lice
ret intrepide sentētias:ferre &tutius cōfirmare/quum pro arbitrio quos ue
lint interficiant omnes & Interficiātur &inuicem insidiis uti impune cō
fidāt uel quomodo adepturi uos quempiam estis in quem supplicia infer
re possitis quin potius gens tota ad internitionem peribit preteptura; est
quæstionis & tempus eoꝝ proculdubio prauitas q se se quotidiana impu
gnatione deperdāt:sed cur inquit molestum id fuerit si homine uno &hoc
proditore deperdito cęteri omnes q nobis sūt fęderibus sotietateq; iūcti cō
tinentiores reddātur:enimuero exproditoꝝ interitu uel si infiniti dispereāt
si nihil aliud interfectoribus afferatur utilitatis istiusmodi tū ut e medio

prorsus tollantur de se satis ad alioꝝ cõmodũ ualẽt at si proditione nulla deprehẽsa occidat᷑ temere uir precipuus aliquis & tormentis afficiat᷑ proinꝫ ineo facinore apte deprehẽsus quo pacto socii poterũt cõtinentiores iã sed di quo inquã pacto nõ isti potius cõuẽtiones dissoluãt si sceleris participes fuisse uos duxerint:id sedulo animo agitãtes qd si erga familiares & coniũctissimos caritatis atqꝫ iustitię fueritis prorsus exptes in alienigenas & pegrinos sero uos stabiles fore nec eos nisi incidẽte necessitate de cętero cognitu ros/nobis tñ sat cõstat nec eius uos cõsilii participasse neqꝫ qd his dũtaxat insedit scelus i omne Romanoꝝ genus iã peruasuꝝ neqꝫ nr̃am de uobis cõceptam opinionẽ ꝗ fideles ex ur̃a cõsuetudine cõstantioresqꝫ sitis ęqssimarũqꝫ ut sit apud uos legũ eximius usus istoꝝ ẽ malignitas peruictura sed aliter lõge sentimus & ur̃um id iudiciariũ foꝝ p comuni gloria cõstitutũ uidemus:ut uniuersi intelligãt hoies haud q̃q̃ ur̃a uolũtate id factum ut tã grauia & uiolenta Chokhii paterent᷑/sed nũc forte in ambiguum multitudinis sentẽtię distrahunt᷑ &in incertũ ferunt᷑ q̃ sũt cuiqꝫ uisa ex uestro tñ iudicio qd ab hoc & uulgari lõge plurimũ differt/o/iudices pspicuum fiet nõ familiariũ proditores uos eẽ sed peccantiũ castigatores hi uero &si uerba uident᷑ in sui defensionẽ fecisse satis tñ coargunt᷑ se se incusasse&scelerisabsurditatẽ fatenᷓ siqdem impatoris epistolã pręfectis iniungit᷑ Gubazem ad se Bizantiũ mitterent & primũ psuasionibus agerẽt proinꝫ si dicto minus pareret ut cogerẽt nõ tñ prius necarẽt q̃ ad defectionẽ penitus descẽdisset seu in Romanos cepisset hostiliter agere:Hi uero cũ neqꝫ pręfectoꝝ munere fungerent᷑:nec alias istis pmitteret᷑ ut licẽtius & p arbitrio agerẽt cõfestim miseꝝ obtrũcarunt:haud quaq̃ prius ut Bizantiũ iret hortati uel mediocriter ut remittenti uim intulerunt nec tũ primũ hominẽ piclitati si quo forsitan mõ nõ iussis obseq auderet tam & si glorient᷑ q̃ maxime & iactare nil desinant impatoris mãdata se se peregisse cũ illius potius aspernẽtur sententiã ausi in primis falso Gubazẽ incursure & de se facere quo a rectioribus eẽnt impatoris alienissima & qd cęteris erat absurdius nec pręfecti ipsis epľã oñderũt ut perceptis quę scriberent᷑ satius faciẽda decernerẽt quo igr̃ pacto istoꝝ audaciã nõ quauis pnitie &qbusuis suppliciis lõge superiorẽ qs duxerit liquet sane nulli hominũ iferendam esse iniuriam idqꝫ & fugiendũ & uetitũ iam pridẽ fuisse pręsertim cũ amicus sit & beniuolus q a proximis impugnatur & iniuriam patitur:quis.n.nostrum pro Persaꝝ

diutu

diuitiis sua omnia offerentium erga uos pristinam inmutauit beniuolen-
tiā qsCosrois Persaꝝ regis nō est amicitiā aspernatus &circa ei sat licuisset
in omnem fęlicitatē procedere erga uos amorem i minuit,qs i q̄ cum sua
loca per Persas diu opprimerenť uestris adhuc cōtantibus auxiliis a uobis
desciuit & ita ut subito ad ipsa Caucasi montis miranda transiret & nō po
tius tulerit i belluę morē uitā hic ducere:q̄ hostiū liberalitate admissa:post
reditum:domi in delitiis uiuere.Quis demū erat q uri ob gratiam minus
reformidaret quę uis grauissima pati Gubazes nimiꝝ o leges o iura : q ad
Persas deficit:q tyrānidem cepit:& Romanoꝝ res prodidit : a Rustico &
Ioāne abiectissimis qdem:&perditissimis uiris uir regius est ille occisus:sed
haudquaq̄ oportuit tam subito hūc per istos disperditū iri : sed p publicos
potius RomanoꝝCholchiorūq; magistratus maturius cōdemnatus:p im
peratorem deniq;ut cęteroꝝ quauis de causa maximū sint penas promeri
tas lueret. V eꝝ cū nulla his esset tanti sceleris iusta causa committendi:sed
odia potius absurdiora quędā & ex iuidia nata:ad id hos mali prouexerint
nō iniuria rectis consiliis prudentibusq; cogitatis:& utilitatis cognitiōi nil
temporis reliquere : sola his audacia liuorq; : licentiæ plurimū exhibebant
& quod diu animis agitauerant :cum deniq; parturissent sic temere sūt exe
cuti:ut nec presentis temporis obseruarent necessitatem:nec quoq̄ pacto cō
ceperint animo tanto iguente Romanis bello prudentius uiri officiū fo
re:ut uel peregrinas & nō dum cognitas nationes beniuolentia sibi & hu-
manitate conciliarent:hi uero uel iam pridem familiarissimos hostes Ro-
manis ut reddant q̄ maximi faciunt:& iam ad id istiperuenerant:nā & ho-
stibus cessimus:& aduersus amātissimos olim cōsilia inibať : terra Persaꝝ
erat:& iam patrias leges apertius apud nos euanuisse contigerat & cętera
inerant quęcūq; factionum sunt & discidioꝝ indicia:cum itaq; hęc om-
nia sic re ipsa processerint:& peracta iam sint:resq; nobis tam prorsus deflu
xerint:requisita quedam sunt his supplicia iferenda nam si nos in Roma-
nos fidem seruauimus:& i hac permanendo stabiles sumus:haud tū/o/ iu
dices par esse censemus ut nostræ benignitatis fructum hireferant uel mi
noribus pęnis afficiantur q̄ facinoris natura deposcit. Postq̄ accusatores
iustiusmodi criminatiōibus usi dicēdi finem fecere Cholchioꝝ turmę au-
dire qdem quæ dicebantur haud sat poterant:sed cognitis postea quæ pro
ducta per suos i concilium fuerant:uel ipse qdem certando operā animi

promptitudine insuadere gestuq corporis ipso & militibus identidem cir cūferri & sic animo affici ut qd ipse sentirent qd ue cōmiserarent prę se facile ferrēt: Dum interea iudices in dicto silentio iuicem cōsultando tacito rem incusaret cōdemnarentq atq adeo grauiter ferrēt nō statim reos pdi tum iri: Sed alioqn hos hortarent i eoꝝ defensionem q̄ uellent ut dicerent Cholchioꝝ multitudo processit i mediū & apertius clamitando fremebāt ita ut i apertum uoces iam ederentur Cholchii tñ q ad incusandum destinati astabant: manibus significando: suos tumultuantes cohibuerunt: unde silentio fcō: in mediū Rusticus cū Ioāne germano productus uerba huiusmodi fecit/fortuna nobis iudices nostroꝝ consilioꝝ exitum subito imutauit & plane incontrariū uertit: nā cū necesse fuisse reꝝ p nos gestaꝝ ut magnitudine frueremur: nūc uero ut mortis rei: dicturi iā cām uobis astar sed suauissimū id nobis certū uidet & glorię plenū: siqdem omnibus hoc modo perspicuū fiet nos solum egregium id facimus peregisse: ut hominem tyrannum & proditorem icciro occideremus: ut imperatoris nostri res integrę forent: ita ut si uel mors nobis sit obeunda suscepturi ut non ingratam & uolentes quidem hanc simus ac uoluntarium id effecturi: quod angit: cogitoq & moriemur: optimum mortis hunc commeatum & letitię habituri quod satis callemus Romanos adhuc in Cholchos habentes imperium nos relicturos & nundum illud ab his fuisse per alienos subtractum: Qui si apud Persas dicenda nobis causa esset negaturi omnino essemus quæ fecisse arguimur extimescendaq essent certiora iudicia timore perculsi in ambiguo forsitan uersaremur: quibus nam uerbis utendum esset apud iudicasses pre cipue immanissimos: & egerrime ob id quod patratum esset ferentes: si spe fallerentur: Romano uero iudicium gubernante qua nam de causa fumus quod fecimus negaturi: quid pręterea ea excusaturi: quibus & nos affecti beneficio estis cum tyrannum occidimus: non enim inclitum illud & imperatorium nomen illi reddendum qui ex rebus ipsis ab ipso hoc nomen sit alienissimus uisus: tametsi accusatores isti ingenti uoce apud uos proclamarint indignum facimus fuisse nos ausos qui imperatorem necarimus: non enim ex purpura seu quouis amiculo & extrinsecus quę uisuntur aliis ornamentis: id regium nomen est cuiq̄ tribuendum sed ei qui æquitatem exerceat: nec decentia aspernetur: & cupiditates his solum rebus emetiatur quæ animi stabiliunt sapientiam si

Rustici uerba.

 enim

enim ipsi uitum hũc occidendo iniustam rem ausi sumus æquior futu=
ram esset in nos criminatio meritoq; & uiolenti & insolentes p Cholchios
nũc diceremur/sin uero suis ex moribus procul is a regiis hisce officiis abe
rat ita ut nec moderati quicq̃ nec pensi per eum consuleretur nisi ut clam
in nos Persas deduceret: & his hæc proderet loca: cur non potius his ęgre
gie factis imminentis mali tempus erat pręueniendum quam regiam sto=
lam uerendo sub hostium ditionem uenire: enimuero q periculum sibi
aliunde premeditatum pręnouerit: cum protinus queat insidias declina=
re: & presens utcũq; propulsare discrimen: ut imposterum occursuris con
siderantius queat se coaptare: profecto maiori seuitiæ ascribetur: si tum
primum tormenta ingesserit: & non potius sua sit potestate contentus:
qua contra possit cum uellit malum inferre: at ubi consilia sint ad rem ip=
sam deducta & ad opem ferendam nihil sit temporis reliquum: sed e ue=
stigio sint omnia peritura: & cum omnium communi salute dematur
etiam huius spes omnis recuperandę: hic nimirum sapientibus celeritas
est preligenda: ac ne qd indecentius patiantur mox procurandum si igi=
tur nũc isti irrumpant accusatores inquinatũ scelus fędamq; cedem iden=
tidem clamitantes & eiusmodi nuncupationibus id factum decantent &
in rem gestam enixe nitantur intẽdere / uestrum erit /o/ iudices eos ad me
moriam reuocare & contemplari qui priore eiusmodi causas obtulere qui
bus ipsi per nos rem gestam inuasimus & facti ex ęquitate animi bonita=
tem pernoscere: quandoquidem plerisq; in locis per ciuitates uagos quos=
dam & perditos homines siue fures spectamus siue alios q grauiora quæ=
dam admiserunt facinora & hos qdem capite plecti illis uero pedes præci
di haud tamen factum id incusamus & si sit in humanissimũ uisum nec
pręsidibus ipsis qui ea supplicia inferũt succensemus nec perinde crudeles/
scelestos / ac infelices hos dicimus sed priora illorum scelera animo agitan=
tes ad memoriam reuocando pro commissis pęnas hos luere credimus/
perinde ea oblectemur crudelitati si modo dicenda crudelitas est quid er=
go commissimus sceleris hominem necauimus nobis infensum / tam & si
inimicitiarum accusatores id nomen aptius patiendo non ei tantum qui
longo tantum sit interuallo se penitus astruant conuenire/sed cuius ho=
minũ & si eiusdem sint nationis quæ hostes faciũt facere adnitatur & no=
bis item ut optima ac uerissima hæc pbat͛ sententia ut quæ rei ipsius natu=

ram perspexerit cum itaq; utrisq; nostrũ id placeat age dum hostem fuisse Gubazẽ/& prodito utamur argumẽto qñqdem huic ĩ nitẽdo iure is cesus uidebr̃/uniuersa hęc nãq; barbarica natio & si Romão℞ sit ditioni subiecta aio ab his tñ alienissimo q̃ procul abest:& legũ ordine degrauata:ad res nouãdas/tumultusq; excitãdos:suapte natura defert̃:suoq; more & libere uiuer̃ his haud dubie pq̃ suauissimũ ẽẽt:nec cuiq̃ subdine ĩprobitatis pęnas subirẽt:uñ cũ id asseq nequeãt:alia tñ hi nationes quę hisdẽ secũ uel ritibus iuuãt & q̃ ꝑxime sint:ut sibi adiũgant q̃ maxime studẽt:Quo uitio: & si apte Gubazes tenebat̃ qa & barbarus natus & cõmuni hoc gẽti pfidię morbo tũc laboraret:eo ẽst tandẽ aduersũ nos liuoris euectus ut nõ decętero duceret qd aĩo inerat occultandũ:qn potius accelerare/& re ipsa iã odia exeq prauo fixa iãpridẽ ingenio:ac male dissimulata:siqdem ĩsudantibus nobis &qd uis discriminũ attrectãtibus:nec pmittẽtibus hosti qppiã ex uoto ꝑcedere:ipse tñ domi manẽdum cũ suis iã duxerat:& a laboribus ꝑcul abesse malebat:cũ alioqn & diligẽtius obseruaret & pcontaret̃ certaminũ motus quo loci essent:tum siqd Romanis fuisset bello egregie gestũ:exq; uictoria qd certioris fuisset:& ue re glorię partũ cõfestim is ĩsensissimi animi ꝑdita uanitate:& obtrectare adnitebat̃:& pinde parui momẽti facer̃ ex rebus gestis laudẽ cõparatã;uanũ rei principiũ:ac uanissimũ iter euentũ iactitans fore nec nr̃a id qdẽ uirtute fcm̃:sed fortunæ temeritate:Q d si forte spẽ p̃ter aliqd minus ꝑspere gerebat̃:q.n. id fieri potest ut res humanæ nõ plerũq; ĩ cõtraria aduersaq; deuoluant̃:uel eodẽ ut semp statu ꝑcedãt:tũ is ueluti prõptior qspiã re℞ gesta℞ cẽsor fortuna ipsa piñ ĩnoxia statim omissa tanq̃ exps illa ut eius casus fuisset qd haud satis ꝑbe p nos gerebat̃ p̃ animi pusillitate debilitate ue manu & cõsultationibus stolide factis euenisse id decernebat nõ fortũę temeritate uel incõstãtia nec huiusmodi cętera quo℞ cõtumeliosius nos arguebat hostiũ ascribebat fortũę q̃ nos supassent/uñ cũ nihil tacitũ ferret nõ solũ psa℞ exercitibus notiora hęc faciebat qbus oẽm opa℥ ĩsudaret/sed uel ĩ Hiberiã usq; ad Alanos suano℞q; nationes & cęteros barbaros q & ultra caucasũ ĩcolũt loca uel alios item atq; alios q abhis lõgo sint ĩteruallo & ultimos habitẽt terra℞ fines nũtios dimittebat q ferme significaret Romãos bello ĩualidos a barbaris duictos dbellatosq; ẽẽ:& sane hu⁹ rei ob grã nũtios trãsmitter̃ nũ q̃ desisset si mõ cõtinẽter id facer̃ potuisset qd utiq; studiũ nõ solũ ad Romão℞ is efferẽdã ignominiã

cepera

cepat & si magnū id erat īsēsi animi argumētū sed aliud qddā & lōge mai⁹ elaborādo machinabaẽ nimiꝝ q eā famā q̄ d impatore Romāo apud bar baras gētes pōicit qd potētissimus sit tropheisq & plurimis pditus ut i par tē dissolueret iccirco aīum intēdisset ut barbaras gētes & si uiriū Romāoꝝ admiratiōe simul & formidine captas audētiores fidētioresq redderet nūc igr̄ hostis erit & iure q̄ ista faciat nūcupādus/an amicus potius & bñuolus Impator sociusq & fęderibus inctus siue ut aliasc̄ūq denominaẽ accusato res hi glorientẽ tā & si id nomē utrisq si cōmuniter tribuaẽ: haud tñ aliter amicus discernt ab hoste q̄at nisi ex icidentiū reꝝ euētu & utrū recte an ali ter effectus aīo sitsi igr̄ Gubazes nr̄am uictoriā ęgre tulisse arguiẽ & iocū ditate effectus si qd ipsi forte deliqmus cur aduersus Romanos leges Bar bari isti iclāmāt qbus i hos aīaduertere cōsueuimus atq adeo ut has forte sustulerint cū reipu. firmitatē i partē obturbāt demoliūẽ & uastātised si ui deẽ q̄ dici decētius possent/nūc omittamus & reꝝ dūtaxat contēplemus ex perient iam/quonam nos illa sit traductura: tenebaẽ a Persis pręsidiū Ono gotis ex Archepolis circūiecto agro adempta/ & erat quidem intoleran dum id dedecus hostilem exercitum infra nostrorum locorum conspe ctū tam ualide cōsedisse uicerat in pręfectorū consilio⁹ea sententia ut in hos cū uiribus uniuersis ireẽ euerteretq siue saltē depelleretẽ: qd ibi reliquū esset exercitus diu iā collocatū/Erāt qdem nobis Cholchioꝝ p necessarię copię ut non modo pro sua eoꝝ locoꝝ peritia plus aliqd quam hi q eius regionis sunt imperiti ad communem utilitatem excogitarent sed ut bellātibus no bis aduersus armatos & e munitionibus propugnātes uel in Persas et q es sent e Muchirisīde aduēturi auxilio forēt & simul obuia irēt qd tū igr̄ hisce i rebus pfectis agēdū fuisset: nimiꝝ pcario gētis ab duce Lazoꝝ deposcēdū auxiliū erat: factaq petitiōis mox ęqtate i belli societatē ea gēs asciscēda p cati sunt itaq & rei ipsius aperuere necessitatē ille tum ut qui pro indubita to imperatorē se duceret pinde ac fas sibi iā eēt p arbitrio uiuere nec milita re qdem nobiscū uolebat nec ad psidiū expugnandū cōtēdere atq adeo ut ne adesse qdem tūc tolleraret nec pertinaciam deprecari suam nec ad negā dū saltem aliquem pretextū moliri creditu facilem sed prefectorū reiiciebat petitiones grauius longe & plane acerbius quam mercennarii & subo liti hominis dignitas pateretur: Ad hęc in prefectos odium accedebat/& ho stiliter illis conuiciabaẽ perinde strenue factum id duceret & ipēratore sat

dignum qu etiam nomine singulos compellãdo iam diu pr̨emeditatus & fidés criminatiõibus nõ īcessabat deinde cũctandũ fuisset uel egregiũ opus diutius differendũ & castigationes ab eo expectãdę maiores uel impatoris epistola depromẽda cuius hic iussu B zantiũ iret q siue ītertis ne breuius q dem iter facere nostri grã uellet sed qua nam arte ad impatorem trãsmitte hic poterat hõ q tantope nobis esse infensior occepisset/nisi cũ infinitis & turbulẽtissimis seditionibus ac ciuiũ cede & opa quadã ad Persas defectõe cũ haud q̄q̄ ut hostis impudẽtissimus & uim oĩo facturos dictis eẽt obsecu turus & eius gẽs ciuia ad seditiones sit prõptior tũ qa suapte natura ad res optime cõstitutas more barbarico cõmouendas & obturandas ferat᷑ tũ ẽt qa ī ꝓximos sheãt q se tueant᷑ uñ & nos principes seditõis sublato tantaꝗ calamitatũ miseriam tãta facilitate sedauimus ut nũc aptius credi nõ possit qd erat oĩo futuꝝ:nõ itaq iudices hi nunc eplãm ꝓferãt neq icci rco nos deprimãt qa quę ī ea pscriberẽtur sectati nil simus id nãq q haud satis pa teret ut Gũbazi eẽt Bizantii ad impatorem eũdum profecto piclitatio erat &tẽptatio q̃dam iure cõposita utrũ spõte is iussa subiret:ubi uero facile no bis eius animi puicacia cognita est & cõtentio q̃ñdoqdẽ id qd minus eẽt repudiaret quo pacto nobis nõ ad maiora erat ꝓgrediẽdũ & nõ e uestigio ad eũ finẽ mos cõcedendũ ad quẽ multis intercedẽtibus malis aliqñ tandẽ puenimus:nõ.n.is q tpis opportunitatẽ neglexerit / nec se rebus gerendis tũc statim accõmodent/licebit in pósteꝝ qd amissũ ẽ reuocare.Relinque-baт᷑ ergo uti apparet & accusatores isti fatent᷑ ut Gubazẽ ī iudiciũ euocarẽ & iocularia q̃dam excitarẽ certamina & uerboꝝ potius ut grauitatẽ & ele/gantiã q̃ regꝫ securitatẽ diligerẽ haud tñ pmisissent id Persę q pñtes iã eẽnt & rebus icumberent sed postq̃ Gubazes hostis esse & ꝓditor undequaq arguebat᷑ ad spemq erigebat᷑ tyrãnica qd interesse Cholchii putant siue p nos/siue p alios sit ís obtruncati:nõ.n. pfectis solum siue alias præpoten tibus necesse est ut bona mens innascatur/& plane insideat:sed cuius ho-minum qui eius uitę cõditionis/in qua sit cõstitutus cursumte ne neat de coremq:cupiat insudare & quod omnibus conferat: pro uiribus exequi. Quamobrẽ &si uani q̃dam &cõspuẽdi/apud uos iudicamur sũmę tñ erga impatorẽ fidei sumus/& mirifice Romanos nos colimus:uñ & q parare his īsidias uellẽt:quominus id facerãt coercebam*.Q d si aliud qd piã id pter dicẽdum erit:nosse nos uelim/o/iudices pulchrũ esse&ī uero ęqssimũ

facinus

facinus qd oportũe nos ausi sumus:nec sine Martini uolũtate patratũ. His poratis Athanasius nõ minus tũc primũ Rustici dicta:q̃ Cholchioꝝ:ut si millima ueri:admisit:ubi uero bis iã ea est dere cõsultatũ:diligẽtius & omnibus perscrutatis:cũ de proditione & tyrãnide factum nullã apte cõstaret quo deliqsse Gubazes deprehẽderet/sed iniuste potius uideret/& iniqter fuisse cõmissa cedes/nec p Romanoꝝ obprobriũ ad Onogorim cum his simul in expeditionẽ ituꝝ se Gubazem negauisse cõperiret sed qa p̃fectis esset ob militiã admissam ifensior prędelitiis nimiis & negligentia debilitatis cõfestim Athanasius qd de Martino dixerat Rusticus ꝙ eius uolũtate patratũ fuisset id facinus referendũ imperatori potius q̃ in presentia iudicãdum existimabat:His uero ut apte se cedẽ patrasse fatẽtibus ex scripto sẽtentiã itulit:qua iterfici iubebant & capite plecti. Tunc demum Rusticus & Ioãnes cõprehensi mulis impositi & publice circũacti maximum de se/& horrabile spectaculũ Cholchiis p̃buere/nã obstupefacti astabãt pręcone uoce ingẽte & apertius ꝓclamitãte monẽteq; leges ut uererent iniustaq; cede uel singuli absterent/ubi uero p̃cisa his capita sũt tũ oẽs decussa molestia e Gubazis mõte cõcepta i cõmiseratione sũt uersi & i his certũ oẽ solutũ piũ Cholchii Romanos rursum sũma beniuolẽtia proseq & pristinos renouare mores: his ita pactis Romanoꝝ exercitus p castella pręsidiaq; Hibernabat ut cuiq; erat iniunctũ/interea uiri qdam Misinianoꝝ primiores i Hiberniã ad Nacoragan Persaꝝ regẽ p̃fecti renũtiatis quæ i Sotiricũ ipsum egissent uera ꝓfectionis cã occultata querebant: ꝙ postq̃ Persaꝝ partes sectandas sibi delegerãt p Romanos & Cholchios cõtẽnerentur & iter abiectissimos habiti/deniq; sibi Romanoꝝ p̃fectũ Sotiricũ istituisse & uerbis qdem p̃tẽdere coꝝ se oppidũ uelle ut sociis inde auꝝ ipartiret: sed finẽ fore i suæ gẽtis pnitiem uñ i presenti liceret uel funditus his interiore uel Romanos p̃ueniẽdo ex audaci facinore apud nõnullos sibi gloriã uẽdicare hoc saltẽ pacto iminui uiuere tñ se ꝑ arbitrio malle & sua utcũq; expedire sit uisũ disponere delegisseq; potiora & q̃ magis humanis inhęreãt moribus alioꝝ siue cõuicia siue criminationes parui se ducere maximi tñ salutem Sotiricũ deinde fateri se obtrũcasse ut exactis ex eo pro illata iniuria pęnis ad se & Persas facta hoc pacto erga hos beniuolẽtię fide cũ gloriã maiori trãsirẽt Romanos tamen nõ desituros asseuerabant cum pro re gesta tũ defectionis ob causam ad Persas facta rem molestius ferre sed se q̃ celerrime iuasu

Sumitur supliciũ de Rustico & Ioanne

eos sublaturosque ubi eo cōcesserint uniuersos. Quo circa decētius fore ut q se suaque dederent/Rex ut benigne susciperet opemque ferret/eorūque locis prospiceret ut suę ditionis iā factis nec per neglegētiā gente nec paruam q dem neque obscurā & periclitant iri disperditū sineret/qppe que ad eius im periū nō parua sit futura utilitatis accessio/nam & peritos se belli esse faci le se compertiturum aiebant seque post Persis cum opus foret fortissime pugna turos suaque Regionem qa supra Colchos resideat peridoneam fore unde tāq̄/e/munitionibus i hos tuto fieri isultus queant. His Nacoragan audi tis, Misinianorum oratores per q̄ lubens excepit factamque ad se defectionem probauit fidētesque abire hos iussit ut in tempore Persica auxilia habituros/ hi itaque ubi ad suos reditū est singulis uti acta fuissent renūtiatis spei plēos hos faciūt uere aūt incipiēte Romani in unū cohactis iam exercitibus ad/ uersus Misinianos ducere statuūt / Buzes uero Iustinianusque ut i Insula maneāt constituūtur eas partes asseruaturi/& curæ ut his cætera forent ad hominū aūt triamilia eqtibus pedites itermixti ad bellū sūt missi iter quos

Maxentius. Thodorus. erant clarissimi uiri Maxentius Theodorusque Zānicarum copiarum præfecti utrique ut sæpe iam diximus bellicosi & ordinū duces & hos qdem i expe/ ditionem profectos subsecuturus haud longe post erat Martinus ut om/ nes simul ductare hi tñ interea ne i exercitate manerēt eius exercitus præ/ fecturam sūt nacti quoad his esset per agrū pacatū iter Barazes Armenius & Pharsantes Cholchius q nec laborum tolerantia/neque alia dignitate cęteris pręstarēt militibus sed nō nullis inferiores potius essent Lazorum pręfectus alter militū erat. Dux alter Cholchici imperatoris familiariū agminū haud tñ tm̄ his uel prudētię uel audacię inerat ut fidētius iubere pesseque Roma no exercitui possent: & Romanorum iā copię i Masinianorum agrū peruenerant & pgredi iā cupientibus impedimēto fuit Persicū agmen eodē cohactum: Persę nāque cū se Romanos ad bellum parare pscissent & aduersus Misinia nos ituros ex Hyberia motis & e castellis circa Muchirisim castris eodē quo & Romani tēdebāt agrū Misiniāorum ut mox desēsuri ita & allaturi his opē cū itaque circa Psillior psidia Romani stationē haberēt tps extrahere mite bant: quo ad ęstas exiret. Nā uelle tūc Persis simul & Misinianis obuiā ire nec commodū fore & falli se posse rebantur. Sic itaque utrinque exercitus qe/ scebant & in neutram partem progrediebantur: sed se iuicem asseruabant intentique expectabant siquis prior in se impetum faceret / aderant autem

Persiis

Persis Vnni Sabiriq; auxiliares & mercede conducti constat hanc gentem maximã esse & hominũ copia abundare belliq; studiosissimam ac rapinis admodũ deditam ac alieni percupidam: sed lucri auiditate & prędę spe nũc his nũc illis se se in belli societatẽ adiungũt & simul pericula subeũt ad alteriusq; partis hostes suos fallẽdo sępe pertrãseũt siqdem cũ Romanis pleruq; cum Persis sępe & mutuo in aciem prodeũt & certamina ineũt momẽtoq; temporis ad utrosq; exercitus alternis uesi stipẽdia faciũt nã & priore bello aduersus Persas p Romanis pugnarũt & Dilimnitarũ uim magnam noctu se inuadentem interfecerũt. Quo bello cõfecto pro cõuenta acceptaq; mercede a Romanis alio abierũt ita ut rursus q pauloante Romanis hostes acerrimi extitissent hi sequerent: siue iidem illi hi fuerint siue alii qdam Sabiros tñ fuisse sat cõstat: & eorũ ex gẽte q Persis auxilio mittebant: hoc itaq; Sabiriorũ ex agmine homines ad quingentos sub diuo cõsederãt & haud longe a cętero Persarũ exercitu statione habebãt: qd ubi Maxentio Theodoroq; cognitũ fuit & qd dearmati p negligẽtiam & in hostico solutius uiuerẽt: cõfestim in eos trecentorũ equitũ turmã duxerũt: uallo q; circũsesso nõ .n. plurimũ is eminebat: nisi quantũ extrinsecus hominis equo insidentis caput dũtaxat compareret: undequaq; & propinquo lanceis saxis sagittisq; & alio quouis armorũ genere qd manibus occurrisset barbaros cõfodiebant: Tũ illis plures esse q in uero erãt hos suspicantibus & simul re insperata perterritis: de se tuendi nulla animum cogitatio subiit: nec fugę qdem locus patebat: uallo muroq; circũactis ibi ergo ad unũ oẽs & passim cedunt: quadraginta & soli q hostes mirifice latuissent uix euasere / hi nãq; e muro quẽ reptando inscenderãt in alterã se partem pręcipitarunt in densioreq; / & proximã siluam delituere: quos tñ Romani cęteris cęsis insectando peruestigabant: his itaq; Persis renuntiatis: extemplo duũ miliũ eqtum turmã acie instructa in Romanos miserũt: illi tñ tanta multitudine in tempore declinata: iam factis contenti citatiore cursu retro in pręsidium ut profecti erant se receperunt: pro re quidem egregie gesta gloria elati mutua gratulatiõe efferebant: itã & si Maxẽtii ducis ob grãm grauiter angerent. Is nãq; una cũ cęteris dũ eos insectaret: q se i silua abdiderũt telo traiectus desperãtibus oĩbus salutẽ recepit. Iustinus interea suis & ducibus quẽpiã uuũ gñre Ehninzur huic nomẽ erat ex Insula cũ duob' milibus eqtũ ad Rhodopolim oppidũ misit: Rhodopolis uero Colchorũ quõdã oppidũ fuit a Persis

Sabiri. Rhodopolis

tamen tūc tenebat: p Mermeroē regē ātea captū & ualido p̄sidio obfirmatū quēadmodū aūt trāsacta ea res sit q̄nquidē Procopius rhetor de casatis perscripsit pretereo/eo igitur ubi est uentū prospera quedam iuuit fortuna. excesserat nāq; tum forte ex oppido Persarū presidium ad breue alibi permansurū incolarūq; multitudo ipsa diuersim diuagabit opportunitatē igr nactus Ehninzur sine ullo labore urbepotitus p eam ingressus discurrit & Persarū quos reliquos esse intus deprehendit. Occidione occidit/ciues uero ubi cognouit externo potius pauore q̄ sua perfidia cū Persis sensisse ut patriam incolerent cursum permisit & acceptis obsidibus omnia in tuto cōstituit hoc pacto Rhodopolis ad priorem statū redacta: patrias leges recepit & sub Romani imperatoris denuo ditionem cōcessit. Sed ea ęstate nil aliud actū memoratu dignū/hyeme uero iam appetente: Persę qdem sublatis castris ad Cotaisim in Hiberiam se receperunt: ut his ipsis in locis Hibernaturi auxilia detestati: quę Masinianis tulissent: nō .n. in ęquū esse cēsebant nec patrio more permissum: ut eo tempore ānis in tam lōginqua expeditione laborem attererent: Romani uero perinde obsidione iam liberati occeptū iter tenebāt: uerū ubi ad Tibelium: id presidio nomen iam peruenerūt: id nāq; Misiniaorū Apsiliorūq; agrū distermināt: superuenit Martinus q ceteras copias secū ducaret: & exercitu uniuerso disposito eodem cōsedit. Sed interea morbo & graui correptus: ademit qdē & interscidit sui met animi promptitudinē. Is siqdem ea hic mēte immorabat: ut in Cholchiū agrum & eius regionis castella paulo post rediturus: q uero relinquebant cum ad Masiniaos progrederētur a prioribus prefectis deducti primo quidem temptandos hos esse duxerunt: si forte uellēt ad bonam mentem redire: ac suis recognitis ducibus commissorū iam deniq; pęniteret: & redditis simul Sotirico ablatis pecuniis Romanis se dederēt: unde delectos Apsiliorū ex gente facundissimos uiros ad Misinianos oratores dimittunt. Misiniani uero tantum aberant: ut cęptam amitterēt crudelitatem: uel futuris officiis ut hanc compensarent: hisq; perinde ornarēt regē suarū absurditatē ut tanq̄ nefarii ac perditi homines ius gentiū aspernādo & cōculcando oratores confestim occiderint: uiros presertim Absilios eiusdem uitæ: eorundemq; morū finitimos præterea & eorū prorsus expertes quorū ipsi Romanos & Sotiricum incusassent presertim cum se amice beniuoleq; & quę in rem essent commonefacerent: nec molestius mandata referret: eo hi furoris

eucti

euecti ac tūc primum impia quedam ad orti: precipites decætero eisdē op-
pressi malis & maiori cū impietate deferebant̄ siqdem cognito Persaꝝ di
scessu: & disperati ex cōuentione pristina auxiliis: cōfisi tñ locoꝝ difficultati
bus ꝙ ea nec se adire aut transcēdere Romanos posse rebant̄. Deteriora q̄-
dam aggrediūtur. Est mons qdam urbi obiectus nō admodū eminēs ascē
su tñ accliui difficiliqꝫ abscisus undiqꝫ & plane abruptus imedio breuis q-
dam & nō multū attritus apparet callis expedito cuiq̄ uni uix peruius atqꝫ
adeo uti si unus aliqs eius mōtis summū fastigiū armatus insederit hostes
omnino sit transitu prohibituris: uel si coꝝ infinita sit multitudo: uel leues
qdam & agiles sint quales esse Isauros ferūt: huic itaqꝫ loco cōfisi inuiolen
tissimam quādam desperationem uenerūt. Romani uero patratum in ora
tores scelus ubi his primū renuntiat̄: ira cōmouebant̄. Sed dū interea bar
bari cūctarentur: & i monte nōdum pręsidi collocassent: pręueniēdo mox
hi uerticem occupant & nemine prohibēte: in planiora ex altera parte loca
ac late patētes campos descēdūt. Misiniani uero ea spe destituti: ex omnibus
pręsidiis rebus auectis & minus necessariis igne asumptis i unū se: qđ muni
tissimū uidebat̄ pręsidiū coegerūt: Zachar ab antiquo denominatū: sed fer
reum deinde illi cognomen est inditum qa & ualidissimū esset: & captu mi
nime opportunum. Dum hęc peraguntur Romanos: quosdā ad eqtes qua-
draginta prestantes tñ: ut q ordines ducerēt: cū seorsum a suis iter haberēt:
Misiniani mixti eqtibus pedites uiri sexcēti inuadūt: rati se omnes facile ne
caturos: cū illi uti belli peritiores: ubi in collem se receperunt opam se tuen
do nauabat̄: sic diu strenue & ancipiti morte pugnatum: Misinianis Ro-
manos eqtes circūuenire nitentibus: illis uero enixe adeo impetum in hos
facientibus; ut hostium nunc Phalangem irrumperēt / ac protinus profliga
rēt: nunc rursum cedendo se se in tutum reciperent. Sed cum interea ex edi
to mōte Romanoꝝ alię copię se ostendissent: dolō id agi barbari: & sibi pa
rari insidias suspicati: cōcitatissime statim se se in fugam dedere: Romanoꝝ
uere exercitus: iā. n. inter se uniuersi coierāt: hos insectatus: tergiis mox ho-
stium insistebat eorūqꝫ maximā partem occidit: atqꝫ adeo ut tāta ex multitu
dine octoginta dūtaxat in pręsidium se illud receperint: qđ utiqꝫ si eodem
impetu inuasissent Romani: trepidantibus adhuc ex his quæ acciderāt bar
baris: cum uniuersis capi tunc potuisse ni Lambigot & die eadem bellum fi
niri. Sed cum his nullus adesset præfectus q uel prostaret prudētia: uel ut-

Isauri.

ribus esset & factus clarus & pinde pares se ducerent oés:atq adeo ut núc se iuicem ignauię incusarent:núc uero alternis iuberét:& huiusmodi alia q̃ uel fecisse uel audisse hos dixerit qspiam: nam qdá & plane í glorii istoꝝ fuere conatus:ná cũ hi diuersa sentirét:diuersaq ité &singuli uellent:& nihil coꝝ qd uarii cupent p ageret graviter nimiꝫ qsq ferebat:nõ fieri qd sibi collibuisset negligenter & segnius ad rem gerendá prodibát:& acceptũ infortuniũ plerisq uolupe erat:ut & iactare apud ꝓximos possent &sua extollere & delicti causá fuisse id ṗter:nil aliud demostrare q̃ ꝙ suis iussis minus fuisset obtempatũ.Cũ in his uersarent̃ hi certaminibus q̃ ꝓcul ab hostibus:ut hos obsessuri castrametati sũt:uñ nec ut belli cõsuetudo deposcit: oriéte iá sole e stationibus prodeũtes hostibus insultabát: sed insignitié socordiáq relapsi:sup uacaneũ fore existimabát:diligéter aliqd&suo tpre exequi uelle:sed ṗponere qdem & nõ oportune í hosté ire:&celerius se ad stationes recipe.Quibus rebusMartinus iá cognitis ad hos hominé misit q uniuersis ṗesset:Capadocé genere:pfecture dignitate uim antea nobilem: Ioáne:illi fuerat inditũ nomé Dagan alias cognométo hũc uocitabant is ferme pauloante Cholchios fuerat p imperatoré tráſmissus & Rustico suo illo í munere statim suffectus:Itaq in Misinianos ubi demũ puentũ est cũ preesse uniuerso exercitui iá occepisset:omnibus exéplo circa presidiũ coactis agminibus id obsidere admittebat̃:& simul eos suadere:q extra ṗsidiũ essent:& omniá pro uiribus obturbare:barbaroꝝ aũt domicilia nõ intra circũactum erát pręsidio muꝝ:sed in ꝓximo scopulo quodá & porrectiore sita circa uero saxa abscisa abruptaq pręcipitia & í profũdum tendentia:uñ & locus aditu difficilis reddebat̃: pegrinisq & insuetis erát plane incognita quę eodé sũt oía ita ut uix incolę ipsi pro locoꝝ peritia ex angustissimo calle quodá & sublatente:ac maximo cũ labore uiam tenerét:descendũt tũ:& iterato sursum uersus cũ opus fuerit ob repũt:ad huius aũt loci radices in planicie ipsa:&loco patentiore fontes potabilis aquę sponte sua emergunt qbus potant̃ q arcem incolunt summam unde cum interdiu aquari per Romanos barbari prohiberent̃ noctu:aquam descẽdendo haustam asportabant: Vir igit̃ Isaurus quidam Ilius nomine q ea forte e regione custos erat appositus ubi primum nõ paruam Misinianoꝝ manum longe extra teruallo & nocte intempesta descendentem peruidit:ut aquam deferrent: ré tacitus tulit:abeuntes tñ occulte subsequt:& simul ascendit quousq ad

montis cacumen perueniens:loci situm quantum in tenebris licuit opti-
me contemplatus est nec ultra uiros decem ad aditũ asseruandum fuisse ap
positos:qbus omnibus cognitis descendens protinus pręfecto quæ uide/
rat singula explicauit:pręfectus uero eo ex nũtio gaudio ingenti affectus:
nocte insequenti:uiris centũ delectis ualidis qdem & audentibus ad aditũ
illũ emisit:ut & locum simul contemplarēt:& si res posceret impetum fa
cerent:his deinde in iunctum:ut ubi intuto iam cõstitissent:buccina signũ
darent:ut cęteris copiis muros repentius & sũma ui inuadentibus:utrinq;
hostes obturbarent : q uero ad id erant delecti Illiũ ducem in ascensum se
cuti & cohortati se mutuo euadebant/ubi uero ad mediũ est montis peruen
tũ : incensum uigilũ ignem apertissime conspicant : ipso uero q̃ proxime
decubantes:quoꝝ septem sopiti stertentesq; iacebant:unus dutaxat cubito
inixus:perinde excitus declinaret:nam & is capi somno iam cęperat:& capi
te inclinari:nec satis patebat quo nam euasurus iam esset : cum identidem
dormitando excuteret:interea Leontius qdam in Lubrico quodam ceno-
soq; loco interram prolapsus:clipeo diffracto defertur : unde crepitu : uti
par erat iam ędito existunt uigiles statim:exterritiq; & cubilibus:ad huc in
sidentes:nudatis gladiis:& capitibus circũactis quoquo uersus respiciebãt
haud sat tñ imaginari factũ id poterant:siquidem accẽsus & lucidus: ignis
uisum his interceperat:quominus possent q in obscuro se continebãt:aper
tius cõtueri crepit⁹ pteres quẽ dormitãtes exceperãt:nec clarius q̃ dẽ:nec q̃-
lis sermoꝝ fragorẽ significaret ab his poterat iterno sci:Romani uel aptius
oĩa intuebant:tñ ã gradu repressio tacite morabãt:haud secus ac terrę hẽntes
uocẽq; adeo cõtinebãt:ut ne hiscerẽt qdẽ:imotosq; pedes:uelut terrę impa
ctos eodẽ tenorẽ seruabant:siue hos sentib⁹ siue cautibus & saxis iposuissẽt:q
si haud ita se habuissẽt:sensusq; aliqs eoꝝ q̃ gererent ad uigiles puenisset:
futuꝝ oĩno erat:ut,p,hos idecliue puoluta saxoꝝ igentiũ mole:hi oẽs arce
terent q psidiũ iuasuri eo puenerãt:stabãt itaq; taciti imotiq; oẽs/atq;adeo
ut uel ipsum insup spm cõtinerẽt silẽtio plũm barbari aũt ubi nil graue eẽ
qd auribus accidisset existimarẽt:iterato i id qd his gratus erat/mox rela-
bunt libãtissimeq; decubãdo redormiunt.Romani itaq; in somnũ iam hos
iã resolutos cõfestim iuadunt/obtruncantq;/cum his simul / & semisom-
nem illum perinde illusũ/& compellatum occidũt : demum intrepide pro
deũtes ubi infrequentiora ædificiis loca diuersi effũdebantur:tuba mox cla

flicū cecineretq; ut primum Misniani auribus exceperūt/rei nouitate ob/ stupefacti:& eorū ignari quę tūc gerebāt:surgentes tū suos mutuo cōuenire coireq; simul:& aliūde alius ꝓsilire. Romani uero uel i foribus ipsis obuiā hiis prodeūdo:gladiisq; eos excipiendo:ingentē edidere cladē:cū partim e domibus proruētes:partim pręsentes nacti/partim paulopost affuturos cō trucidarent:ita ut nullū esset ei eius mali leuamen:uniuersis iam irruētibus magna pręterea uis fęminarū complotatione facta extra domos se se in pu blicū effūdebant/nec ab his tū Romani ira incensi manus deniq; abstine/ bāt:sed crudelissime & hæ necabant:una tū & elegantior quædam arden/ tes faces cū manu gestaret publice uagabat:quæ protinus telo i uetrē icta q̄ miserrime moribūda procubuit:e cuius manu ubi miles qdam faces extor sisset:circūiectis domiciliis ignē subiecit:quę cū eligno essent/& eiusmodi leui materia ædificata e uestigio conflagrarūt:flāmaq; adeo in sublime euecta ē: ut Asiliorū genti:& aliis/q longo tūc aberāt iteruallo:quæ gererent signi/ ficaret/tum barbari effusius iterire / & mortem occumbere qppe/q domi manebant/& cremabant simul:& ruinis contegebant: q uero e domo proruerent: in promptu gladiatorum pernicies ingruebat. Pueri præte/ rea multi flebiliter matres nomine uocitantes/mox rapti saxis partim incle mēter illisi discerpebant:partim uero p milites / & ludibūdos qdem /ex al to præcipitabant quos postea de loco inferiore subeūtes alii: erectis excep tos lanceis perforabāt:& forte haud q̄q̄ imerito Misnianorum genti gra/ uiter adeo succensebant. Romani tū qa occidissent Sotiricū:tū qa/& ora/ tores sceleratius uiolassēt: non tamen tantopere erat i teneros / & recentes natos/ac ea iniuria defendendūq paternę audacię/& ignari prorsus/& ex/ pertes fuissent. Sed nō impune Romanis id scelus fuit:siquidem nocte to ta in his malis transacta/cū delātū esse oppidū his uideret:debellatiq; Mi/ sniani uiri qngēti/& armis admodū communiti e pſidio prodeūtes de im prouiso Romanos adoriūtur: & q̄ multis affectos uulneribus uiolētius impellēdo i fugam uertūt: tū illi/ut i præcipiti acti & abūde conuulnera/ ti ægerrime se ad exercitū receperūt: nam istantibus hostibus telaq; igerē/ tibus cū præcipites agerent: i saxa cotesq; tibias/& crebrius offendēdo di lacerabant: atq; adeo ut ad scopulū reptare nulla de cætero subiret his ani/ mum cogitatio: muros tū ea ex parte qua expugnati facilius poterant in/ cadēdos esse: & fossam complendam Romanis uisum: unde & casus/Ty

 gutiisq;

guriisq; ꝙ ꝓxime structis: e tuto mœnia iã oppugnabãt: sagittisq;/& machinationib⁹ usi/qbus grauissimã his demũ obsidionẽ & plane itolerãdã efficerẽt barbari. uero & si laborĩ igẽti afficiebant & actius urgerẽt haud tñ uel coactati se se/& muros tueri desierãt: iã.n. ex his qdã ad alterã Romãoꝶ muñitionũ ptẽ testudinẽ importarẽt: ut omnia ad terrã ꝓstrarẽt: prius tñ ꝙ uallo appropinquarẽt: uel ĩ testudine penitus delituissẽt. Surranus uir qdam hister in quẽpiam hostiũ/& conspectiorẽ telũ itorsit: Letaleq; hoic uulnus iflexit eo cadẽte cõfestim cõcussa testudo ipsa iuertit: & alueo circũacto supinoq; retecti oẽs nũdatiq; sũt: quos Romani hastas eiaculati iterfecerũt. Vnus uero/q forte euaserat cũ ad ꝑsidiũ proxime peruenisset: portulam iã iã igressurus: sagitta ictus iteriit: cadẽsq; i limine iacuit ĩ interiorẽ partẽ porrectior: quare Misiniani animaduersa sinistrũ id futuroꝶ omen euitandũ sibi ꝙ maxime/ac detestandũ: ut arbitror rati: desparatisq; suis iam uiribus & Persici auxilii spe tandẽ deposita: cupidi pro ui Romanis illata metu demq; liberari proprias uires emẽsi: quod nec bello pares Romanis fore se ducerẽt: nec bellũ sustinere diutius possẽt: uix aliqñ tandẽ resipiscẽtes: ad Ioãnem oratores miserũt precatũ ne se pdere ad iternitionẽ iam uellet gẽtẽ ab antiquo obedientẽ: & eadẽ secũ de deo ꝙ optime sentientẽ i & quę qa prius affecta iniuriis sit ad id demũ descẽderit barbarica quadã demẽtia factũ ut Romanis obsisterẽt: haud tñ commiseratione/& uenia idignos omnino fore se affirmabãt/q tot mala ppessi/pęnisq; tã acerrimis/& tam multis affecti iam essent: ꝑsertim cũ circũiecta ꝑsidio loca incẽdio cõflagrarit uirorũq; nõ minus mille/& qĝgentoꝶ iacturam fecissent/& pubescẽtium/puerorũq;/uẽ & fęminaꝶ numeri amplioris: atq; adeo ut haud multũ defuerit: q̃n Misinianoꝶ gẽs sit prorsus sublata. Ioãnes uero animo p ꝙ luběti/& multis de causis istoꝶ ꝑces admisit: tũ qa ne diutius ĩ loco deserto ꝑ algidoq; cũ uniuerso exercitu periclitaret: tũ qa satis pęnaꝶ iã dederãt q ĩ se deliqssent: uñ acceptis obsidibus/& omni pecũia: q̃ ꝑfectus Sotiricus secũ detulerat recupata: imperatorisq; auro ĩpotestatẽ redacto: qd̃ utrisq; pfectoꝶ/proborũq; Nomismatum fuit octo & uiginti milium additis octingẽtis: ꝑdaq; multa honustus: pmisit rursum sua hi ut itrepide possiderẽt: uitãq; inoxiã uãdo: pristino more ut uiuerẽt: ipse demũ i Cholchiũ agrum reuertẽs/iclytum qdẽ/& gloria supbiẽtẽ: triginta hoibus dũtaxat desideratis: reduxit exercitum. Posthęc imperator Iustinianus Martino prius exauctorato Iustinum

Germanicũ copiis uniuersis q̃ apud Cholcos & Armeniã erãt/liberę pote statis/& solũ p̃fecit iã pridẽ.n.illi ad aĩo inerat:ne d cętero his imparet Martinus:q̃ i Gubazẽ insidiaɋ; nõ minima cã fuisse arguerent. Cõniuerat tñ ante hac aĩum:& rẽ plane dissimularat:aut q̃q̃ p idẽpis ratus principes eẽt uel cõcitãdos:uel loco mouẽdos rebus adhuc ea i regione turbatis & eo mi nus quo & is eẽt exercitib⁹ gratus:tũ q̃ bellicę rei peritissimus erat:tũ ẽt q̃ oportune/decẽterq̃ bello cũcta disponeret:cuius rei apprime gr̃a incolumẽ ad id tẽpus seruatũ fuisse nil ambigo. Nã alias cũ Ioãne/& Rustico mortẽ simul obisset. Nũc uero p̃ tropheoɋ; a se Partoɋ;/tectorisq̃ cõsilii reuerẽtia quo i ipso reɋ; gerẽdaɋ; discrimine utebat̃ depresso paulatim/ereptoq̃/de mũ p magno illo/supboq̃ impatorio nomine:titulõ q̃dẽ illi pmisit:dũ ati tñ in cęteros netuit/sed priuatã ĩniunxit ut duceret uitã. Pęnaɋ; se satis iam ratus ex eo p ignominiã exegisse:tã & si patrati i Gubazẽ sceleris fuisset hic particeps. Cũ itaq̃ p se q̃etius agerẽt/& haud secus res pacificę eẽnt ac si factę inducię intercederẽt:tũc demũ Iustinianus Martino e p̃fectura eiecto Iustinũ ut ppinq̃tate sibi/& genere cõiunctissimũ/ita & tũc tpis cõmuni oĩuɋ; opiniõe pcelebrẽ/Bizãtiũ ad se euocatũ/& copiis uniuersis p̃fecit Cholosq̃ remisit:ut oĩbus pspectũɋ;. Cũ itaq̃ Iustinus:p̃fectus iã oĩbus eẽt:nec p se ut acie decertaturi se ad bellũ pararẽt:neq̃ in hos Romani ductarẽt exercitus/sed tua utriq̃ custodiis tuerent̃:& quo ad possent cõsilia inuicẽ explorarẽt: & nulla pars bellãdi initiũ faceret:sed ultro/libẽterq̃ cõq̃sceret. Chosroes Persaɋ; rex ubi primũ q̃ ad Fasidẽ cõtigissent rescuit:& Nachoragan fuga ex acie excessisse ex Iberia ptinus euocatũ p patriis legib⁹ sęuũ i modũ excruciauit. Nõ.n.satis fore destinatũ duxit ignauię pęnã/& simplex aliq̃d mortis genus ut illi inferret/sed a ceruicibus cutẽ ad imos pedes detraxit: uniuersamq̃ ita ut & genitalia ipsa inuerterent̃/& cõparerẽt i utris morẽ cõflactã sup scopulũ quẽdã ut suspenderẽt suis iniunxit:miserabile uisu/& crudelissimũ facinus/q̃d sane Sauorẽ illũ q Chosroẽ in regno p̃cessit ausũ fuisse/& solũ existimo. Simillima tñ poeta q̃dã & Phrigius de Marsia celebriora fecit/q ubi de arte tibiis canendi cũ Apolline cõtendisset:uictus demũ p eius petulãtia uictori pęnas has dedit:ut ei detractum suspenderet̃ arbori coriũ:sed ista q̃dẽ poetaɋ; miracula sunt & fabulę ludrica:q̃ ut q̃ nec uera esse/nec decẽtia hi cõspicant̃/q̃d si Tibicinem dicãt Apollinem sciũ & ex arte decertatorẽ:atq̃ adeo ut post uictoriã sit ira euectus/ut idignas

quasdam

quasdã/ & furibundas iusto pęnas intulerit quonã pacto ex uetere hunc cõparentẽ tã i humanũ & nephariũ facinus oblectauit: hęc aũt tũ primum prisci cecinerunt poetę: & ab his iuniores excepta simul decantãt/ quos iter & Nõnus ille ex Pano urbe Aegyptia oriundus poeta inope suo quodã/ qd Dionisia nuncupauit pauca qdã de Apolline narrãs: nõ.n. pcedentiũ uerbo℞ sat meminit ita subsequtur: eo ex tpe quo Marsiã deum impugnãtẽ tibicinẽ redarguisti: coriũ arbori suspensum uentis inflat. Q d aũt Persa℞ regũ postremũ ad id scelus ex prisco/ & poetico illo pdierit: cũ nõ ãtea fuisset mortalibus cognitũ aptiora sũt argumẽta: & apud eos sat ualida/ q & uetustissima cõtẽplari: pcellent/ nec ad poeta℞ figmenta illa reiecerint. Sabores quondã uir iniustissimus fuit/ & humano sanguine cõtaminatus ira is ferme inflãmabatur/ & inseuitiã pnebat: ad parcendũ uero dandãq pecãtibus ueniã segnior erat/ utrũ uero id scelus in alios prius patrauit: nil habeo quo affirmari id aptũ queã: Quod aũt Valerianũ tunc Romano℞ imꝑatorẽ his cui fuerat p hunc bellũ illatũ uictũ ab se/ uiuũq captũ codẽ mõ excruciauit testis est ois historia: haud secus & priores illi futuri his rebus testimonio sunt/ q post deletos Parthos/ Persa℞ suscepe imꝑium. Artaxarses Saboresq reges utriq oĩum iniqssimi: sqdẽ alter ꝑprio dño obtruncato: ꝑ uim/ & tyrãnidẽ sibi imꝑium uendicauit/ alter uero qs a suppliciis grauioribus/ odiisq impiissimis regnãdi initiũ fecit. Sed cũ ex interssidentibus aliis itẽ/ atq aliis rursũ ad Artaxersẽm delata orõ sit: offert' impsenti occasio ea nũc absoluẽdi: q supradicturos nos eẽ ꝑmisimus/ & imꝑato℞ q subsequuti hos sunt meminisse. De Artaxerse uero qbus sit parentibus ortus/ qua d cã/ quoue mõ Cydarẽ insigne regiũ sumpserit: supra satis iã explicauimus: illud tñ adiecturi his sumus ãnis octo & triginta ad qngentos post magni Alexãdri Macedonis principatũ/ qternis post alternis Alexandri Mãmęę Artaxersis Persa℞/ quẽadmodũ diximus suscepit imꝑiũ i quo ãnos qndecim mẽsib' dẽtis duobus pegit. Huic i imꝑiũ Sabores ille succedit oĩum crudelissim' uixit hic unũ & triginta itegros ãnos/ & igẽtibus iacturis Romãos affecit inimi℞ q regẽ suũ necãdo: nil deniq sibi ad eã rẽ ipedimento fore pcogitarat. Is ferme imꝑium ꝑpagauit: nã & Mesapotanio℞ uastauit agrũ deiceps finitimos quosq Cilices/ Syros/ Capadoces/ usq puadẽs depplat' ẽ: & icredibilẽ his intulit cladẽ atq adeo ut abruptas illas & uacuas mõtiũ itercapedines ãfractusq cęso℞ repleuerit cadaueríb' cõplanauerit calles/ & lo

Nonnus Poeta.

Sabores Rex.

Valeriani supplicium

ca editiora iter se distātia:acpostmodum fertur sic equitasse/& puasisse/ac si mōtium fastigia in ifimo descēdissēt:Hūc igit̃ cū domū redisset/nec medio criter uteret̃ q̃ p impietatē parasset:ſ imodica elatū iā insolētia:haud lōge post ut supbire dsineret. Denathus Palmirin⁹ coegit uir qdē tū primū obscurus/&plane icogoitus & q ex illatis barbari calamitatibus:ex rebus q̃ aduersus hūc gestis ingētē retulit laudē:& plerisq; priscis historicis/ut dignus memoria nobilitatus ē. Mortuo deiñ Sobore huius filius Ormisdates regnū suscepit:uixitq; i eo breui admodū tpe. Post ānū siqdē unū&decimū diē:fato suo pfunctus is obiit mortem:nulla & re gesta/q merito tradi memorię posset. Posthūc Vraranes ānos tres cū obtinuisset impium eius filius patri nō absimile nomē sortitus:ānos sexdecim i regno pmāsit. Deinceps Vraranes tertius/mēse dumtaxat q̃tuor impium degustauit:Segānesnā ei cognomē erat:qd illi initum nō abrefuisse existimarim:nec temerẽ cū uetusti/&patrii moris participasse. Persaꝝ siqdē reges cū magnā aliq̃ nationē oppugnādo cępisset cēnicq; iā illoꝝ loci potiti:haud q̃q̃ de cętero uictos necabat:sed subactos depēdere tributa cogebāt:& loco inhabitarẽ:ac captū armis agrum excolere:primoribus dumtaxat gentis miserrime trucidatis:uñ &sępe noui principatus,& natōis ex nomine liberos uocitabāt:memorię uti apparet ꝑ trophęis iā partis/iactātię grā ubi itaq; Seganoꝝ gēs illa ab Vrarane huius pr̃e deuicta ē:uñ & filius ꝑ regia illa cōsuatudine Seganesna .i. Seganoꝝ Rex nuncupatus ē:hoc cōtestim depdito Narses im piuꝫ ānos septē/&mēses nouē tractauit:huic Misdates filius i principatu succedi tpr̃is hęres effectus:nō solum potētię:sed amoris ęq̃litatis/& spatii. Miret̃ nāq; id q̄spiam pr̃i/filioq;/ānos mēsesq; impii exactissime fuisse pares ad mensos. Hos Sobor rex subsequutus:lōgissimis tpr̃um spatiis potius im pio ē:cū tot ānos regnasset:quot ēt uixerit. Hūc mater adhuc uētre gestabat:&regii gñris successio ad regnū uocabat:q ex mr̃e hac nasceret̃:erat tñ dubius partus:marē ne paritura hęc eēt/an fęminā:t Vñ pricipes oēs/& Satrapę ꝑmia magicis uiris/ac dona exposuerũt:ut ea de re futura ꝑdicerēt/grauidā deiñ equā ꝑducūt i mediū partui ꝑximā/iusserēq; magos sup hac prius piculū facere/uaticinariq; qd:ūq; futuꝝ existimarēt/hoc pacto se paulopost cogniturus putabat:/quo ꝑcetiuẽ istoꝝ eēnt d eq̃ ꝑdictōes:ex hisq; posse se simul imagiari haud sec⁹ euasura/q̃ d hoie/&mar̃ futuroq; rege ꝑdicerēt:qd uero magi d eq̃ ꝑnūtiarit:nil habeo qd ꝑ certo affirmē:ſ alioqn sic oia euenire/uti ꝑdi

ctum iis

ctum iis fuerat:cū itaq̧/& cęteri cognouissent uaticinādi artē Magos opti-
me percallere præmiserūt:Reginæ q explicarent/quæ ipsi nō ignorarēt fu-
tura.Hi itaq̧ affirmantibus magis marē omnino fore/q partu edendus ꝓ
pediem esset:nulla interposita mora Cydarem Ventri imponūt/ex uix dū
conceptum regem pronūciant / & nomine internosci recens formatum his
placuit:quod utiq̧ organū eotenus iam suscepisset/ut & palpitaret iam sen
sim/& subsiliret/sic igitur quod naturę obscurum est/& incertūm:prore cer
tiore/indubitataq̧ hi opinando suscipiūt haud tñ spes eos fefellit:sed lon-
ge magis ad opinionem succedentibus rebus/quam opinati iam essent asse
cuti sūt quæ sperabant nasci: nanq̧ non longe post/&cū imperio Sabores
in eoq̧ & iuuenilem agit ætatem/& consenescit:nimiq̧ q septuagesimū an
num iam exegisset ubi ad quartū eius & uigesimū imperii annum Nisibes
ciuitas sub Persarū ditionem/quæ Romanorum fuisset peruenit. Iouinia-
no hāc imperatore prodente is nanq̧ in ipsis mediterraneis Persarū locis eo
rūdem ditionis/& iuris:Iuliano repente deperdito per milites exercitusq̧ Iouinianus Imp.
& cęteram multitudinem imperator mox declaratur/& quoniam nuper si
bi delatum fuisset imperium:perturbatis(uti par erat)iam rebus & in ho-
stili præcipue:haud quaquam in præsentia poterat lentius ut decuisset res
ipsas disponere præsertim ut inde abscedere cupidus ne in alienam moram
parumper diutius traheret:& ad sua q̄ primum rediret:ignominiose/& tur
piter cum Persis paciscitur:conuentionesq̧ facit:qbus uel ad id temporis ia
cturam non mediocrem Romana Resp.patitur/& nouis qbusdā terminis
Romanū retraxit imperiū:idq̧ cū porrectius esset:& ultra fuisset antea pro
pagatum/stolide intercidit/sed quoniam quæ per id temporis accidissent
plerisq̧ ex priscis scriptoribus literis comēdarunt haud quaq̄ mihi his im
morari ocium est/sed ad ea progrediamur quæ dicere cæpimus.Post Sabo
rem Artaxer germanus frater ut regni tum particeps quatuor ibi regnans
egisset annos emoritur : huius filius Sabor/& ipse dictus ānos quinq̧ regna
uit:totidem uero & geminatos:alteroq̧ adiecto Saboris filius Varanes q
& Cermasat a Cerma natione quadā ut dictū est supra ī potestatē redactā
haud secius dictus:ac Romāi assuenere/q ab Aphrica Aphricanū dixerūt
& Germanicum a Germania : & ex aliis item alios denominarunt . Post
hūc is Digertes filius suscipit principatum q & magnus apud Romanos
habetur / & celeberrimus / Archadius nanq̧ ferme iam moriens cum

Digiertis Persarum Regis laus.

more mortaliũ sua disponeret hoc usum custode ferũt Theodosii filii / & totius impii curatore / is sane uulgatior sermo p priscos posteris pditus / uel ad hãc tẽpesta: ẽ / ut apud doctos ita / & impitos sedulo circũfert : haud tñ uspiã literis cõmẽdatũ cõperimus / uel celebratũ: nec apud eos forte q d Archadii morte pleraq; hostorię traddiderũt nisi i Procopii Rhetoris scriptis nec sane miror hominẽ / q multa didicerit / & oẽm ut ita dicã collegit histo riã / uel id feñ cõmemorasse : alteri cuiq; prius forte elaboratũ / me uero / q minimã i partẽ hęc nouerim: haud quaq̃ eius narratio cęperit: sed illud eq de admiratione dignũ existimarim / qd cũ hæc Procopius narret: haud tamen simpliciter ut Persę cognita explicet: sed Archadium ipsum laudibus ferat quod optimo sit usus cõsilio: ait nãq; in cæteris eum haud quaq̃ satis ingeniosum fuisse in hoc solo & sapientem / & prudentissimũ usum : Mihi uero qui ia demiretur apparet nullam habuisse primi / & repentini con silii rationem : sed rei euentus. Quo enim pacto par erat homini alieno / ac barbaro / & nationis regibus infensissimæ: alienæq; opinionis / & mentis uiro: nec satis iam cognito: utrum ęquitatem / & fidem seruaret / quæ charissima sũt commendasse. Quod si nihil ille in infantem reliquit: sed huius imperium firmissime procurante se seruabat : præsertim cũ infans sub mã mis adhuc nutriret is Digertes potius ille benignitatis erit collaudandus / q̃ Archadius facti. De his uero ut senserit qsq; sententiam ferat Isdigertis igitur cũ unum / & uigesimum regnasset annos aduersus Romanos bel lum nũq̃ suscepit / neq; ullo hos unq̃ affecit molestia: sed beniuolus semper erga hos / & pacificus fuit: siue ita tulerit casus siue quia parceret puero com modibus ue liberos procreandi / & legibus. Hoc mortuo Vraranes filius cũ pręesset imperio: in Romanos qdem impetũ fecit: quem cũ Romanorum præfecti / q ad fines tuendos locati erãt amice / & remissius suscepissent: cõfe stim iter auertit: & se ad suos recepit sine ulla uel finitimorũ iniuria / uel illa ta agris iactura. Is cũ ãnos uiginti regnasset: ex filiis alteri impiũ tradidit cui deĩn cũ i regno ãno septẽdecim exegisset / & mẽses quaternos Perozes i re gno successit: uir sane audax admodũ / & bellicosus: animiq; magnitudine p stãs: & si cętera mẽte / & cogitatiõe haud sat cõstãs / & lõge plus audacia q̃ cõ silio pollẽs i expeditiõe aduersus Neptalitas iterũ: nec adeo hostiũ robor q̃ et temeritate nã cũ i hostili ut tuto pcederet huic curãdũ fuisset: puidẽdęq; simul / & pcauendę latentes insidię essent: hor tñ oblitus: in insidias statim

pręcipitauit

pręcipitauit:in scrobes năq;/&fossuras cadendo ingenti per campos spatio in capturam paratas:cũ uniuerso exercitu periit:uigesimo imperii ãno/uitamq; finiuit inglorius: ut ab unis turpiter debellatus Neptalitis uero gens ipsa unica est Valens huius germanus frater:deinde ad regnum euectus nihil est uisus:siue domi/siue bello memoria dignum fecisse/non solum qa mitior eẽt/&placidis moribus:&ad ĩpetus temerarios:inimicitiasq; obeu ndas nõ admodum prõptus:sed etiã qd haud diu supstes fuit:siqdẽ quaterni dumtaxat ãni huic decursi in impio fuerant. Interea uero Cauades Perozi/q Persicis agminibus pręerat:quammulta Romanis intulit bella:ac sępe de barbaris sibi finitimis uictoriam retulit:nihilq; temporis intermittebat qn turbis se & piclis inuolueret:uñ & i subditos sępe desęuiebat/& implacabilis erat:ita ut pturbare res optime cõstitutas sat posset/& ciuili in statu res inouare/ac cõsueta peruertere. Ferũt pręterea hunc legẽ tulisse:quauiris essent/& in cõmuni exposite fęminę:nõ tñ iuxta Socratis/Platonisq; instituta:& reconditas eo℞ in dictis commoditates:sed ut cuius ex lege liceret ad quamuis animus ferret ad cedere:priuatiq; thori participare:uel si alteri denupserit mulier/& in alternis esset hęc potestate:unde id sequebatur ut iure/& crebro ea in re peccare quis posset. Sed primoribus ipsis apertius id moleste ferentibus nec esse existimantibus id iniurię tolerandum:ea lex regi/& insidiarum/& exitii pręcipua causa fuit:siquidem conspiratione facta insurgentibus uniuersis principatu hic statim deponitur. Vndecimo postq̃ regnare cęperat ãno:& in obliuionis pręsidiũ trudit. Imperiũ uero ad Zambasem transfertur/& hunc Perozo progenitũ:alias tñ humanitate iustitiaq; pollere sat uisum:hoc pacto illi rebãtur recte sibi peracta iã oĩa:ut de cętero possent faciliter/& p delitias uiuere. Cauades uero:e pręsidio breui euadens:siue ut scribit Procopius: V xore ad id doli iuuante:ut quę uiri uitam pretulerit suę/ siue ut aliascũq;ad Neptalitas se contulit/imperatoreq; supplex addiuit:tũ ille ubi animo agitasset temerarios fortunę casus hũc per q̃ benigne suscepit. Hortatus ut bono animo esset:& demeret prius in se conceptam molestiam: imprimisq; eblandiendo / & quam optime admonendo / mensamq; opimam dubiam / & lautiorem cum charitatis dexteritatẽ quãdã appõẽdo:donandoq; ueste plucida/& ampliore:quę oĩa sũt ad uerã hospitalitatẽ pmptissima argumẽta:ad meliora deniq; sperandũ cõfirmat:& paulopost filiã hospiti ĩ uxorẽ despõdit/traditoq; ei exercitu

ad reditũ ualido remisit in patriam: ut obuios quosq̃ & resistẽtes dispderet ac pristinam recuperaret felicitatem. Verum arguatur longe alios plerũq̃ habere res ipsas euentus: ac sit hominibus uisum: id ipsum quemadmo-dum explicatum est contingit: & sane ad utrosq̃ & uarios fortunę hos impetus/motusq̃ longo interuallo distantes: cauadis uita expendebatur: & temporis spatio mediocri; quandoquidem ex pristino illo / & im-peratorio statu reus sit / & captiuus affectus: & ubi e carcere demum euasit fugitiuus / & mutata ueste redditus hostes / regisq̃ genere / & con iunctissimus: moxq̃ ad patris lares descendẽs sine labore / & piculis: haud secus regnũ recepit: ac nũq̃ amiserit/uacuũq̃ id/& se pinde opiens repit: Zã bases nãq̃ cui id traditum fuerat: uolẽs qdem regio huic throno cõcessit: & impium cẽsuit Persę relinquendũ: i quo quaternos ãnos cum uoluptate ui xisset: idq̃ renuere ex animi magnitudine: & sua cũ gloria maluit: & priuatã cum securitate uitã deligere: quo factũ est ut necessitatẽ ipsam optimũ pueni ret cõsilium. Cauades uero iterato potitus impio: ad priores/& undenos iã ãnos Monarchię i principatu alios triginta pmãsit: sed quę huic uel ãte hac uel in posterũ auidissent priscis / & sapiẽtibus i historię modum elaborata/ & pdita sunt quę uero uetustiores illi reliquerãt/& posteris transmittẽda es sent/ut cognitu necessaria/uel supioribus gestis per eum rebus facta opti-mum ducerẽ si adderent cęperit tñ nõnullos forsitan admiratio q̃ iisdẽ illis fere tẽpibus: tam apud Romanos/q̃ apud Persas p multa/& similia quędã acciderint/tanq̃ sponte sua in utraq̃ Rep. aduersus impatores sini-stra tunc quedã fortuna ingrueret/siqdẽ pauloante Zenon ille Hisaurus Romanorũ impator/q & Tarasis codicus uocitabat p Illum Basiliũ/Basi liscum/& Cononẽ in insidias pręcipitatus enissime ad id Berinę coadiu uante: ubi ex impio excidisset: eiectus exterminatusq̃ demum: tuis in Hisau riam abiens salutẽ inuenit. Postea uero in impium restitutus: Basilisco an nos duos Tyrãnidem exercente occiso: dempto illi in primis regio insigni rursum potitus impio: uniuersaq̃ moderando: nõ ad multum tẽpis cum re gnasset: uita excessit. Haud secus & nepos in occidente cum imparet simil-limis qdem est: sed longe maioribus inuersatus calamitatibus/ab Horeste elusus ex Italia profugit/regiamq̃ uestem/& trabeam semel depositam/de cętero nũq̃ resumpsit/sed inter priuatos uiuens occidit. Sic itaq̃ eo tempo-re reges / & principes temeraria quadam/& ãduersa fortuna immutabant/

si qui

ſiq uero cur hęc fiât quęſierint:rerę principia recōdita@ ſcrutati quācūq ut lubet ꝓferant cām/mihi uero ea ſūt repetēda/uñ primũ facta digreſſio eſt. Cauade itaq mortuo āno Iuſtiniāi impii quīto Choſroes apud nos maxi mus ille paternũ ſuſcepit impiũ/reſq eximias geſſit/q̄s rhetor Procopi⁹/& prior q̄dem hiſtorię demādauit:cętera uero q̄ ille ōmiſit ptim nobis ſūt explicata:ptim ſubſequēter explicabūt̃:quo ad tpum cōtinuatio ipſa exactiſſi me obſeruet̃. Sed illud ī pſentia dixerim p octo/& q̄draginta iā ānos q̄bus potitus impio ē/q̄ multas hũc rutiliſſe uictorias/& eo magnitudinis euaſiſ ſe ut nullus priorū apud pſas regū fuiſſe huic ſimilis cōpiat̃:ul̃ ſi cū ſingu lis eū q̄s cōferat/ne Cyrū dicā Cābiſi:huic parē facturus ſit:ſed ne Xerſem q̄dē ipm quē mare ferūt cōtabulaſſe/eqtabileq id rediddiſſe/& nauigabiles mōtes Choſroes itaq & ſi ſua magnitudine cęteros āteiuit uitę tñ ē exitū ut calamitoſū/& igloriā nactus ita/& alieniſſimū a ſui tpis principū fine. Is nāq cū interea circa Carduchios mōtes ęſtiuo tpe ī Thamanorū uico quo dā uitādi ęſtus ob grām/& ob locorū tēperiē ſecedēdo diuerſaret̃. Mauriti⁹ Pauli p Tiberiū Cōſtātini Romanorū impatorē oriētalib⁹ copiis pſſe iuſ ſus ī Arxianū agrū īcurſionē deī prouiſo fecit/q utiq cōtiguus erat/circūie ctis uico:ubi rex erat:Perſarū caſtellis:& agris ꝑtinus/& īttepide deuaſtatis Zirma flumine traiecto ī āteriora ꝓceſſit/& ꝓxima quęq deppl̃atus igne demū ſuccēdit. Cū is itaq armis igneq oīa puaſtaret Choſroes ipſe nō.no lōgius aberat q̄ ut ī altū euectā lateq diffuſā flāmā intueret̃:hoſtilis pinde incēdii inſuetus haud q̄q̄ eius ꝓſpectū tulit:uñ pudore ſimul ac formidine pcitus nec hoſtibus obuiā iuit:nec quoq̄ pacto iniuriā uindicauit:ſed ṗter modū ex ea clade dolorē īgēti pculſus:ac ſui prſus deſpans:morbo ſtatim īſanabili quodā corripit̃:uñ q̄ celerrime a p manus elatus ad Seleuchiā Cteſiphontē regiā fert̃:& ī fugę morē facta diſceſſiōe nō lōge poſt/uitā finiuit Choſrois mors. Ipe uero haud q̄q̄ ſatis ītelligo quonā mō orōnis dcurſus me cępit/q̄ ut eq dē reor rerū geſtarū admiratōe/& uoluptate ꝑuecta eo me petulantię duxit ut quæ in medio explicāda fuiſſent ōmiſſis externa q̄dā/& aliena memine rim:hūc igit̃ ubi mihi ſat conſtat quouſq ꝑuenerim/& uñ digreſſus ſim. His ṗtermiſſis ut ſuis locis poſtmodū diſcribēdis:ad ea me referā quę prio ra illa/& ſubſeq/&cū his cōnneri facile uidebāt̃:quādoq dē ſiue Perſarū ſuc ceſſiōes impatorū ſiue armorū numerū/& ſūmatim ut dicam:ſiue quodcūq dictorū me pollicitus ſum:ad finē pduxi:nil eqdem ambigā ut ueriora hæc me cōfirmaſſe:& in his pſcrutandis diligenter elaboraſſe:ut q̄ Archiuis/&

Perſicis libris deſumpſerim.Sergius nãq; interpres ille me dep̃cante ubi eo ad Perſas ſe cõtulit:ab his q̃bus Perſaꝝ annaliũ fuerat cuſtodia demãdata: petiit ſupplex:ut de regũ geſtis ſibi traderet monumẽta:& cãm ꝓtulit nõ alterius rei ob gratiã ea ſe uelle/niſi ut apud Romanos ẽt literis cõmendent̃ quę apud ſe cõdita eſſent:& magni momẽti facta:q̃ utiq; illi/& recte q̃dem petenti mox Sergio tradiderunt rẽ fore nõ inſuauẽ rati:ſed ſuis magis regibus ad gloriã conceſſurã ſi futuꝝ eẽt:ut uel apud Romanos nõ incognitũ foret quales ipſi/quantiq; fuiſſẽt:utq; apud ſe ſeruata gẽtis ſeries ſit. Sergi⁹ itaq;:ut nominibus ipſis ita & tp̃um interuallis/& ex his/q̃ p hos geſta fuiſſent oportunioribus q̃buſq; exceptis e Perſicaq; ĩ Gręcã linguã hornate traductis ad me oĩa/q̃ ab ſe depopoſcerã detulit/pmiſitq; ut cãm ad ueꝝ abſoluerẽ / ob quã ipſe a Perſis ea accepat monumẽta:q̃ iã ipſi ad finẽ pduximus. Erat nimiꝝ Sergius ille interp̃s oĩum p̃ſtantiſſimus/&quẽ Choſroes rex ipſe maximi faceret:q̃a ut ĩ Gręca ita &Perſica lingua/& in ea eſſe interpretandi arte facile princeps.De Cauade aũt rege ſiq̃ forte Procopius rhetor aliter edidit/nos tñ Perſaꝝ ſcripta ſequẽda potius duximus:&innitẽdũ quę in his ſcriptis produnt̃/nũc itaq; ibi tantũ laboris ad finẽ deduximus age iã ad cõtinuandã hiſtoriã redeamus/quã de rebus apud Lazos tũc geſtis occeptã iã intercedimus ut ad hęc ueniremus/Nachoragan igr̃ cum ob moꝝ ignobilitatẽ &turpẽ ĩ Hiberiã fugãtũ ob debellatũ p Romanos quẽ ipſe ductarat exercitũ crudeliſſime diſcruciatus ĩteriit Choſroes uero cũ aĩo agitaſſet haud quaq̃ ſe poſſe in Cholchico agro Romanis obſiſtere:uel mare ip̃m tenẽtibus.quo exercitibus neceſſaria trãſuectabant̃ : ut lõnge aliter ipſe ut lõgis deſertiſq; itineribus ita & p Baiulos homines:onerariaq; iumẽta ſũma difficultate p pauca cibaria mittere ſuis copiis cogeret̃.Decreuit nõ de cętero ſibi cũ Romanis bellandũ:ut itaq; pax nõ locis q̃buſdã/& ad breue pſcriberet̃:neue nõ diu eẽt ut impfectior pmãſura/& mutilata:ſed eodẽ tenor̃ ubiq; cõfirmaret̃:ad Iuſtinianũ oratorẽ Bizãtiũ mittit pſam uiꝝ ĩter cęteros facũdiſſimũ Zich illi erat nomẽq; ubi ad impatorẽ puenit:multis ultrocitroq; dictis in id deniq; cõuentũ ẽ:ut Romani/Perſęq; ea tenerẽt q̃ ĩ agro Lazoꝝ belli iur̃ cępiſſẽt:ſiue caſtella:ſiue p̃ſidia forẽt:neq; d his ĩ poſteꝝ certaret̃/niſi maius aliq̃d ĩteruenirẽt rei principiũ.Zich itaq; rebus ꝓ ſuo & oratoris officio hoc mõ pactis:ad ſua ſe cõtulit:hęc ubi exercitibus nunciant̃:ad multũ tp̃is q̃eti & ſine ullo ꝓſus bello manſere/&q̃d ſponte antehac fecerant:ex pactione fecit tũc protinus cõfirmatum.

LIBER QVINTVS.

DVM INTEREA Hæc nationes numero / ac magnitudine sua præstantes : armis ex conuento depositis : iam diu conquieuissent / atq; adeo ut nil prorsus in inuicem molirentur: Zannorum gens ea quæ sub nothum uentum in Euxino mari sub Trapezuntium incolit loca / & si sub Romanorum ditione tunc esset / eius tamen pars quedam maiorum suorum uestigiis insistebat/ut incontinenter / & perdite facere haud sat nosset / quidam tamen optimarum rerum constitutione ommissa prædonum in morem uiuebant / excurrendoq; circa pontum loca agros quidem populabantur / uiatoresq; iactura afficiebant / in Armeniamq; transgressi multi diripiebant / unde nihil his alienius erat / quam uertis cum hostibus bellum inire. Mittitur igitur ad eos Theodorus eiusdem nationis / & gentis : qui post Iustinum inter ceteros obtinebat Romanorum præfectos primatum & eorum locorum scientissimus esset / & unde nam fieri insultus possent ubi ue stationem firmari / & quemmadmodum peruestigandi hostes essent satis calleret/ cuius rei gratia per imperatorem is / & non iniuria iussus aduersus Zannos tendebat motis itaq; e Cholchico agro castris / cum uniuersis copiis extra Fasidem fluuium fines transgressus:occidente iam sole in penitissima tunc hostium loca descendit : castrisq; inter Theodoriadam urbem / & Zizeum locatis fossaq; exercitui circunducta : Zannorum partem / quæ perstitisset in amicitia / quietiorq; mansisset : neq; adhuc desciuisset muneribus ad se reuocando donabat : & his bene consultum fuisse gratulabatur : qui uero iam defecissent rupissentq; impudentius fœdera pœnis afficere mox debellando parabat. Illi uero nulla interposita mora ad Romanorum munitiones uenerunt : in proximum collem / eminentem / magna hominum coacta iam multitudine : in Romanos / & in dextrum latus iaculabantur / sagittasq; immittebant : ita ut ex improuisa illorum repentinaq; audacia uniuersus perturbarentur exercitus : multi tamen e castris in hostes promptissime ferebantur : sed incopositi / & nullo ordine procedentes :

nec tam diu morati ut in campi planiciem hostem pollicerent / sed uersis in Barbaros clypeis : & supra caput elapsis collis dorsum subire annitebanť/tunc Zāni edito frequenti impulsu lapides prouoluendo/excutiēdoq; tela facile hos reppullere:irruptioneq; facta ad homines quatraginta interfecerūt:& in fugam cæteros mox auertere/elati itaq; barbari pro re faciliter ex insperato gesta:q̄ proxime a Romanoꝝ munitionibus copias applicarūt:ibiq; fortiter & diu bellatū his i castra ut penetrarēt nitentibus:& uniuersos ut manu cōprehensos protinus inuolarēt illis ut in deorū ac turpius fore existimantibus nisi e uestigio hostes propulsent:uel hos fūditus pdant.Sed utriq; se inuicem cōpellendo/in nitēdoq; cōsertis iā manibus:nil prorsus pro animi magnitudine/memoria dignū gessere:sed pari marte iā diu decertabať/strepituq; multo:pmisto clamore oia complebanť nec cuius partis uictoria esset dignoscebať.Theodorus uero Romanoꝝ pfectus:ubi primū hostium animaduertit rei bellicę imperitiā/qđ in iquo loco/nec satis tuto pliarenť/nec multis ex partibus castris insisterēt sed unū in locū oēs iam inclinassent iussis q circa se erāt ut pro loco manerēt & hostes in faciē oppugnarent:e suis q̄ maximā partē ex occulto Decumanaq; porta in barbaros deuisuros emittit:quidā profecti ubi his in terga cōparuerūt clamore ingenti simul sublato:tubisq; in bellum cientibus confestim elisis:hostem turbarunt Zāni itaq; tunc aliud nihil uel circūspicere/uel sibi consultū malle q̄ p ignauiam fugam capessere quos statim fugientes insectati Romani:præformidine ementes iā redditos facillime obtruncabāt/ex his igr̄ duo milia ceciderunt:q reliq fuerant:diuersim palantes deferebanť.Theodorus itaq; uniuersa gente in potestatē redacta:iperatori q̄ gesta fuissent significauit:sciscitātiq; qd de his fieri placeret/ut his tributa imponerenť iniunxit:āñis singulis impositeꝝ persoluenda:ut ex his intelligerent se subditos fore/& uectigales/& sub iugum penitus missos:unde recēsiti mox omnes descriptiq;:tributi pensione degrauabanť:& eo ex tempore ad hanc nostram ætatem Romanis hi uectigal pendunt.Iustinianū uero impatorem ex omnibus rebus p suos egregie gestis hæc maxime oblectarūt.Siqdem i lege quadā e suis & priuatis ex legibus quas nouellas nos dicim⁹cū alias recenserēt iā partas uictorias:uel hui⁹ gētis pcipue meminit. hūc igr̄ habuit Zānoꝝ i solētia exitū/& Theodorus ad Eazoꝝ se loca recepit. Pauloante q̄ hęc gererenť iterato Bizantii uemēter adeo terra mouit

ut omnis

ut omnis fere collapsa ciuitas sit: hunc terrę motum & alter tantæ magni tudinis insecutus quantę ut reor nunq̃ ante hac fureat: nimirum qui sit ex æstuantibus aquis salientisq; terræ perseuerantia factus / & is sane eo horridior uidebatur quo & pleraq; periculosius occurrebant exierat nanq; Autūmni iam tempus / & pronominibus ex Romana consuetudine simposia peragebantur: frigus tnuc erat quale p id esse tempus decebat/ solq; in occiduū uergens in egicornū deferebat̃. Cū interea circa medię no ctis custodiā ciuibus altiore somno detētis: & iam qescentibus de repēte id malum inuasit/atq; adeo ut a fundamentis oīa quaterent̃: motusq; ipse: & si a principio statim uiolentissimus fuit: in mauis tñ cōtinenter ita ut alio itē atq; adito ad id in cremento in imensum euaderet: demū itaq; oībus ex citatis eiulatus undequaq; cōplorationesq; exaudiebant̃/& uox itē illa quę in eiusmodi malis afferre spōte ad deū solet: nā sonitus qdā grauis/ferusq; perinde tonanti e terra stridor fragorq; remittebant̃/remissisq; uentoꝶ tur bidines subseq ebant̃/& terrorē i geminabāt pauētibus/siquidē terrestres spiritus qdam fumosa nebula nescio quo pacto sursum uersus expulsus de seuiebat/ut turbulentior & sonorus: quo territi homines/ & pauore correp ti mente quadā torpidiore e domicilus se protruebant: tū publicę angustio resq; uiæ multitudine cōplebant̃/tāq̃ nō domi deperituri si eundū iā esset nā frequētia & continuata/connexaq; inuicē eius urbis ędificia sunt/atq; adeo ut uix locū sub diuo sitū apertumq; & omnino non adiacente ędifi cio altero uacuū reperiat quispiam. Sed alioquin cū ad superiora dirigerēt oculos: & utcunq; cœlum spectarent deumq; hoc pacto deprecarent̃ sum mitti timor animi omnis/& perturbatio deniq; sensim his uidebat̃/& pe rinde leuiter cadente niue irrigabant̃: algore iam degrauati/haud tamen uel ita affecti tecta iterato subibant ne forte sacras ædes inissent nōnulli: eodemq; prouoluti ex deo opem deposcerent. Videre tunc licuisset fœmi naꝶ uim maximam/nec infimę sortis/sed familię honoratissimę cū uiris si mul deferri/& turbæ intermisceri/omnemq; ordinem & pudorem confū/ di: nec cuiusuis cōditionis homines prę formidine sine ullo discrimine pro culcari. Dños prętera serui aspnabant̃ nec dicto parebāt: cū maiore quodā terrore uicti se in tēpla reciperēt/haud secus inferiores priuatiq; homines magistratus gerētibus sine ullo honoris respectu pmixti iā aderāt: ut ex cō muni omnibus incidente piculo uniuersi existimantibus se nō longe post

perituros. Frequentiores ea sunt nocte euersę domus/& pręsertim in regio
nebis arx regiũ est/q̃ multa pręterea/& incredibilia cõtigere. Nam alibi for
te siue lapide tecta: siue ligno ędificata: uelut renunciata compage hiantia
ab inuicem deuellebant/ita ut ether inde astraq; nil secus ac sub diuo con
spicerent: & mox simul iterato in pristinã compagem coibant: alibi uero
colũnę e superiori domilit loco firmius collocatę uiolẽtia ex ęstuantis mo
tus depulsę: & excutiebant: superuectęq; proximas domos/ad eas quę lon
gius aberant: ueluti fũda emissę euehebant: & fragore ingenti omnia conte
rebãt. Alibi uero horribiliora acciderant: sed alias sępe/& superioribus tpi
bus facta: & ut impostex fiat necesse est/quo adusq; terra hęc perstet/& hu
manę naturę peccata tunc tñ in maius omnia occurrerũt: nã & e turba ma
gna uis hominũ & obscuriorũ interiit: ex his uero q Senatorũ numero eẽnt
ascripti solus Anatolius periit uir sane consularis dignitatis honoratissi
mus: ad quod accedebat q imperatoris domus ut curam susceperat: sic &
bonorũ eẽt procurationem omnium nactus is itaq; cum suo & consueto le
ctulo conquiesceret marmoris iuxta se frustrũ in cubiculi ędificio fixũ asta
bat: pulchre ac decenter elaboratũ: qualia parietibus solent ad ornatũ & ostẽ
tationem nõ ad necessitatem p eos affigi q istiusmodi supuacaneis iniant
rebus & non admodũ necessariis ornamentis Ea igitur saxi moles pręter ce
rę nimio motu diffracta/laxataq; e pariete pulsa huic in caput cõcidit dor
mięti & plane contriuit/Anatolius uero tãta mole oppressus: ad id mõ suf
fecit ut grauiter: excordeq; in gemiscens eodem tñ in lecto procũberet mo
ribũdus/hęc noctu die aũt comparẽte p q̃ libenter se inuicẽ ciues contuebã
tur: cũ obuiã offerent amantissimi quinq; & familiarissimi cõplorationeq;
mutua cęterę se turbę insinuãtes alternisq; singuli pro data redditaq; ultro
salute/& si sui iam desperantes uoluptate afficiebant interea uero dũ Anato
lius ad sepulcrũ afferturẽ/plebe homines quidã ut fit: dictitare: nõ iniuria
eũ hoc mortis gener fuisse affectũ: qppe q & iniustissimus fuerit: p q̃ multis
multa subtraxerit: & facile cõfirmare: descriptas illas p eũ tabellas suppuni
ceas uestes hũc sibi demũ exitũ habuisse: quas sub pretextu in imperatorẽ be
niuolẽtię in domos fęliciũ frequẽter cõgesserat: p hac uia omnia sibi uẽdi
cassent: uiolassetq; impudẽtius simul p fregerit quę testamẽto mortui dele
gassent: abire inrem malam legibus iussis quę liberos uelint in paternę sub
stãtię hęreditatẽ succederẽ istiusmodi uulgus submurmurãdo tãti casus cõ

pertam

pertam habere se causam opinabatur: ipse uero quod affirmem nil habeo: cur illud acciderit: reēt nimis is terrę motus ut p optabilis ita & laude dignus: si a probis secerneret improbos: & hos qdem male depderet illis uero ut bene uellet/& indulgeret/sed cōcedamus hunc in iustiorē fuisse / at erant & alii in urbe q̃ plures huius simillimi/uel forte longe plurimū nequiores: & alioquin hic derepēte abreptus est: illi impunes mansere/nō itaq3 uel satis patere/uel facile esse id cognitu dixerim: cur Anatolius ex oībus unus sic uita excesserit/siquidem Plato maximū eos in modū miseros esse & infęlices affirmet q ubi uitā pessime duxerint peccatorū nō statim pœnas hic luant: siue mortis genere aliquo/uiolentę/siue ut aliascunq3 ex cruciati/sed hinc ita abscesserint quemadmodū est stigmatibus affecta seruitia cōmissorū facinorū liuoribus maculati neq3 hic saltem ut repurgarenť id retulerint lucri: Quod si concedatur felicior longe futurus ipse erat/q tūc simul cum cęteris morte afficereť q̃ q saluus euaserit. Sed hac de re sentiat qsq3 ut lubet ipse uero priora illa & intermissa resumpserim: tūc igitur/& deinceps dies q̃ plurimos terra mouit breuior tñ nec qualis tūc primū hic motus inuasit/ sed ualidus alioquin ut qui reliqua quę Bizantii essent cōcuteret/tū portēta/mox quędam & preditiones absurde in uulgus temere diuulgari/& mūdi hanc machinā prędicari q̃ cōcitatissime collapsuram/nebulones pręterea qdam/& deceptores/ueluti diuini quidā/& uates spōte sua circūire/& sibi ui sa prędicere terrores q3 multis incutere: qbus facile poterat ut antea territis persuaderi. Hi itaq3 siue in cassū furere/& prauo exagitari dęmone se simularent: grauissima quędam passim iactabant & tanq̃ ex adnata sibi prauorū demodū specie fuissent futura edocti deq3 suis admodū furiis iactarentur. Alii pręterea astrorū decursus figuras q3 aīo agitantes maiores calamitates: & perinde cōmunem rerū euersionē fore significabant/itaq3 terrere oēs pcellebanť & sane solet hominum istiusmodi & e turba examen: grauioribus semper in rebus ut pauefacti renasci quodāmō/& imutari/sed illorū utrūq3 id & recte mentitū est uaticiniū/erat nimirū ut puto pnecessarium impietatis reos hos fieri q talia somniarēt/& nullā deo relinquerent rerū congnitionem: eorū tñ nemo q affuissent sibi nō admodū formidolosus/terrore obstupescebat. Vñ & supplicationes publicę factę/Hymni q3 supplices uniuersis astantibus ad id unū coactis exaudiebanť/quin ēt quæ uerba tenus ātea laudassent: sed factis rarius cōfirmassent/tūc mira cū animi promptitudinę

exequebantur/æquitatem præterea uniuersi in suis cõmerciis præferebãt: ita ut uel principes ciuitatis lucri cupiditate reiecta & lege cãs iudicarẽtitũ alii item/& si potẽtes taciti secũ quiescere iustioraq; facere:& a turpissimis abstinere nõnulli uero immutato prorsus uiuẽdi more solitariam potius uitam/& in montibus ducere maluerint relictis honoribus pecuniisq; & eiusmodi cæteris quæ suauissima dicunt mortales:uel forte in sacras ædes/sacrosq; uiros collatis noctu præterea primores urbis publicas circũ uecti uias abunde cibis uestituq; miseros quosq;/& calamitosos donabant quoq; pleriq; ut corpore mutilati in terrã proiecti necessaria tũc forte emẽdicabant:Hæc ferme per tempus aliquod gesta/&q̃ diu recens timor incubuit postq̃ uero subleuari parũper discrimen est uisũ:cõfestim ad pristinã redierẽ pleriq; cõsuetudinẽ:dũ.n.necessitas urget:&formido ingruerit/quę rectiora sũt factu utcũq;/&leuiter degustamus.Tũc demũ de uentoq; exhalationibus q̃ multa ultro citroq; disceptari mox cæptũ/& inconuentibus ipsis Stagiretes qdã precipuus habebat.Is nanq; cũ de his pleraq; & affatim/ac rectius forte eloqueret: nunc terræ causas motus interpretabat/nũc qd ĩ uero eẽt minime puidebat.Nõnulli uero/ut Stagiretis cõfirmaturi opinionem:qd spiritus densior qdam & fumidus sub terræ concauitatibus coarctatus hos faciat motus/proposuere occepto sermoni/qd Archtemius q dã fuerat emachinatus:cui Tralles ciuitas patria fuit:ats uero machinatori mutationes:q linearẽ cõtẽplationẽ ad materiã traducẽdo:imitationes nõnullas:pinde idola req; existentiũ operat:Is itaq; machinationũ huiusmodi pitissim᷑ erat:ex mathematice artis summũ haud secus puenerat:ac eius germani frater Methrodorus grãmatice artẽ tenebat:ipse uero beatiorẽ hãc dixerim matrẽ:q̃ uariæ disciplinæ plenissimũ semẽ ediderit:hæc nãq; nõ solũ hos genuit:sed olimpiũ ẽt q se legũ exercitationẽ:&fori iudicialis contulit disciplinã.Post hũc Dioscoq; Alexandrũq;:utrosq; artis medicę pitissimos.Quoq; alter & Dioscorus ĩ patria suæ artis cõsideratius opa edocẽdo uixit:alter urbẽ ãtiquã honoratissime accit᷑ icoluit:Arthesmii tñ&Methrodori cũ gloria quaq; diuagaret:ad ipm demũ imperatorẽ puenit:uocati igit ubi se Bizantiũ cõtulerẽt:eodẽq; omni pacta:maximũ ĩ modum utriq; speciẽ præse uirtutis tulissent:celebritatẽ sibi & gloriã compararũt.Cũ alter tã magnos iuuenũ cœtus & sane nobilium erudiret &his ipsis pulcherrimam doctrinã impertiret ut ad eloquẽtiæ studium:desideriũ uniuersis iniecerit:

Causæ terræ motus.

Stagirites
Artemius.
Tralliani.
Methrodorus.
Olympius.
Dioscorus
Alexander

alter uero

alter uero ut in hac urbe:ita & aliis multis in locis mira q̃dam & plane in
gentia factitaret.Quæ utiq; & si silentio prætereant̃:huic tñ q̃ diu uixerit
admemorabilẽ sum gloriam suffectura:illud uero cuius ob gratiã huius ui
ri cõmemini:mox explicabit̃.Erat Bizantii Zenon qdam & rethor:alias
tñ ut clarus:ita & impatori notissimus.Is Antesmiũ quã proxime habita
bat:ita ut utrisq; iuncta esse domicilia uideret̃ hisdemq; finibus & canali
imo dimẽsa:tp̃is haud lõgo post interuallo inter hos difficilis altercatio na
ta:siue alterius & mathematici pspicacia ut ante hac insueta:sine nouo ex
ædificio qd' nimis in altũ proueheret̃:lumini cõtigue dom⁹ officeret:siue alia
quauis de cã:ut sæpe inter uicinos fit & pxime habitantes:lis necessario ori
tur Athemius cũ ab aduersario ut causas procurãe:dicendi arte p uinceret̃
& minus posset illius eloquẽtiæ:simili uerbaꝝ uel ui uel ornatu obsisteret
sua ex arte hũc ĩmodũ illati meroris uicem Zenoni reddidit.Domũ excel
sam habebat Zenon & ampliores:pulcrãq; & curiosius ac uario qdam or
natu extructam:in quam multos uisendi cenandiq; causa introducebat:&
hos amicissimos:eius domus pars inferior quedã:ad solũ:Athemii erat:ita
ut inter mediũ solariũ eẽt:& desuper tectũ:in inferiori igit̃ parte:& sua An
themius:Lebetes magnos aqua plenos p domus spatia diuersim disposuit
his ecorio fistulas exteriori exparte circũdedit:& latiores qdem:ut totũ le
betũ circulũ complecterent̃.Deinde in tube speciem illas sũmisit in altũ:ita
ut ex proportione sua desinerent:extremaq; fortiter ad tigna & tabulas of
firmauit defixitq;:ita ut conceptus his aer libere p eam uacuitatem euade
ret:solariq; ptingeret nudũ.Et ut erat necesse intra fistulas ipsas circũferet̃:
nec quoq̃ pacto efflueret.His itaq; ex occulto sic cõstitutis:sub lebetũ fũdũ
multũ ignis subiecit:ingentẽq; excitat flãmam.Tũc demum aqua subsiliẽ
te exęstuanteq;:uapor multus elatus p fistulas in altũ serpebat citus & den
sior:cũq; nõ haberet quo alio effũderet̃:p has reuolutus & angustia p̃ssus
uiolentior sursum uersus impellebat̃:ita ut cũ ad solariũ offendisset iterato
deorsum simili uiolẽtia deferet̃:qua reciprocatione sæpius facta:sic dom⁹ *Tremotus arte factus*
tota concussa est & cõmota:ut sensim hęc tremere & ligna stridere incipent
qua ex re q apud Zenonem forte tũc aderant:obturbati oẽs & tam graui
malo pterriti:diuinam implorantem opem:& cũ ingenti clamore se proti
nus in publicũ/e/domo proripuere:Vñ factũ ut cum paulopost ad regiã
se Zenõ cõferret:notos roga & it qd de terremotu recens facto sentirent:

nonne eoꝝ quiſq̄ extimuiſſet:tum illis meliora ut diceret impantibus : &
reſpondentibus nec factū eſſe nec fieri ſe cupet:eiq; inſup ſuccenſentibus q
talia ut fugienda:ita & ſiniſtra pinde portēta narraret:nihil habebat qd' ad
hæc cogitare ne dū reſponderet ſat poſſet:nimiꝝ q nec ſibi ipſi diffidere po
terat:& in his pcibus q̄ nup calleret:fuiſſe omnino facta:ſatis pudebat pti-
nacius & diu uelle cū tot uiris iugari:ita ſe incuſantibus. Hæc itaq; & pluri
bus repetebant:q uentoꝝ reflactiones:inflatioreſq; ſpiritus quatientis terre
originem dicerēt:Id ſedulo affirmantes:cū.n.machinatos ille eius terremo
tus cauſam cōgnouiſſet:& ipſe ſimile qdam effecit:arte imitatus naturam.
Mihi uero ſimilia ueri iſta uident:uel utcūq; elegantias ad inuenta:non tn̄
eoꝝ quæ inuero fiebant certiora ſigna uel argumenta. Ne enim qa catelli
minutuli iſti & militę:uel leuiſſimo quodā inceſſu ſolaria quatiunt:eā rē
huic qs ſimilē dixerit:uel hoc ſufficienti utet/is argumēto. Sed illa qdem
eius machinationis ludibria:nec uana omnino:nec inſuauia putanda ſūt.
Materiæ aūt defectus q̄rende ſimul decenter & cauſe ſunt:nec ſane id ſolū
Anthenius eſt in Zenonem machinatus:ſed huius pterea domum fulgo
ribus ſimul & tonāti fragore repleuit:is ſiqdem lapideū orbē inſpeculi ſpe
ciem comparatū:excauatūq; leniter ac ſolis oppoſitum radiis:ſplendore cō
plebat:moxq; in quos uellet inuertens:tn̄ his intorquebat fulgorē:ut ocu
loꝝ aciē hebetaret:& uiſum pſtringeret. Excogitauit pterea organoꝝ quo-
rūdam attritiones colliſioneſq;:ex hiſq; crepitus ſonoros quoſdam & uio-
lentos edebat:& plane tonantes:ac tanti fragoris ut ſenſus hominū pauefa
ceret:atq; adeo ut cum Zenon ipſi uix intelligeret:un̄ nam ea prodirēt:ad
impatoris pedes incōſpectu oīum ꝓuolutus:uiciniū Antheniū iprobitatis
& iniuſticię incuſarit:& ea animi cogitatione ut ira cōmotus ioculare qp-
piā eloqueret/& poetica q̄dam mox decātaret:aſtanteſq; ſenatu pinde irri/
dens ꝓclamitabat:haud q̄q̄ ſe ſolū & hominē:poſſe aduerſus fulminātē Io
uē:grauitonantēq;:ad hęc & terrā ipſā cōcutientē:pugnare. Et ſane ſunt nō
inuenuſta:quę ea ex arte ludrica fiunt haud tn̄ talia ut ex his uel imitari na
turā q̄as uel huic ea ſimillima reddere:ſed d his qſq; ꝓ arbitrio ſentiat mihi
uero ad ea q̄ narrare iam cępam redeundum. Per eam itaq; hyemē in his
malis ciuitas uerſabat:adeo ut ad plurimos dies terra uiſa ſit cōmoueri:& ſi
minus cōcuteret. Inſederat id hominū mentibus & ſuſpicio inerat:animi
cogitatus obturbās. Impator interea ędificio pleraq; quæ uel putrentia uel
debilia

debilia essent:uel forte prolapsa instaurarẽ adnitebatᷓ. Sed curæ illi præcipue fuit dei maximum illud & egregium templum:qd' antea ipse p populum quõdam incensum:conspicuũ & admirãdum iterato extruxerat:& ut pristi na magnitudine excellentius:ita & forme decore:& metallorũ uarietate or natat/contexerat q̃/cocto ex latere calceq;:ferro plerisq; in locis cõstrictũ & colligatũ:sine ullo tignorũ uel ruderũ usu:ne de cętero tam facile cõflagra ret. Anthemius uero cuius nup meminimus hoc templum machinabatur &extruebat:erat aũt in eo pars quędam testudinis &intermedia qdem quę cęteras superet ædificii partes:terremotu excussa:quã imperator longe fir mius exædificari curauit:& machinatores alii qdam formam prius inter se contemplati:quẽadmodum offensa pars ad integrũ reliquum se haberet: & quousq; offensio ipsa procederet:eam fastigii portionem quę in orientẽ & hesperiam uergeret suo in statu consistere p̃miserunt:quę uero arcturi no tiue/e/regione esset super concameratũ ędificiũ structa:introrsus paululum porrexerũt:sensimq; sic ampliarũt:ut cæteris ædificiis plurimum cõueniret: fateretur q; se in spectantibus ob rotũdũ laterum &ęquabilem dimensionẽ habere ut uia hac possent uacui uastitatem illam in angustum cogere:pusil lã q; oblongi portionẽ subtrahere. Quousq; undequaq; quadraret forma. His prohinde ita ædificatis de sup obfirmarũt qd' in medio extat:Siue ro tundũ imisperiũ fuerit siue utcũq; murarii id nũcupent fabri. Hunc itaq; inmodũ extructũ est tẽplum:rectius qdem &optime circũactum &undiq; quadrus: Angustius tñ & in acutũ porrectius:ac deniq; tale ut nõ tantopẽ spectatores ut quondã i sui admirationẽ cõuertat:sed ut lõge tutius ad oẽs subsultus euaserit. Sed satis multa de hoc templo sunt p nos explicata:quæ utiq; erãt cõmemoranda:nã uelle quæ in ea sũt admiratione digna:uerbis expromerẽ:sup uacaneũ forẽ apparet:nec huius opis p̃priũ:quod siqs forsitã uelit q procul hinc absit:haud secus ac si p̃sens contemplaretᷓ/aptius ea per nosse:legat Pauli Flori in exametris scripta:q primatũ apud impatorẽ hoc tp̃e inter eius terræ præsides tenet:& sicut generis gloria decoratᷓ:ita &a suis maioribus opem est amplissimas nactus:ad quæ tñ accedit/& eruditio & impensa eloquẽtiæ:opera:quibus maxime gloriatᷓ. Scripsit hic & alia plu ra poemata memoratu & laude digna:quæ uero de hoc templo perscripsit labore & arte referta eo magis uidenẽ:quo & mirabiliorem cõstat esse ma teriam. Apud hũc nãq; quemuix optimum collocati:templi compertutus

Paulus Florus.

es ordinem metallorũq; item naturas subtilissime conquisitas:uestibulũq; ipsum decentius qdem & necessariũ:magnitudinẽ pterea altitudinesq; & figuras in rectũ pductas:ac quęuis alia siue circularia:siue pendentia:siue porrectiora:huius ex uersibus nosse insup poteris sanctius illud sacellũ argẽto auroq; cõstare:& i misteria dũtaxat sepositũ:ptiosissimis rebus & mira uarietate ornatũ:& siqdẽ aliud eo in templo fuerit cognitiõe dignũ. Haud secius atq; hi noueris q crebris in ambulationibus oia spectãdo timentur.

Pestilentia

Eodẽ ãno uere iam ineũte derepente & iterato urbẽ pestilens morbus inuasit:& infinitã sustulit multitudinẽ:haud tñ prorsus cessauit:ex quo tũc primũ ãno Iustiniani impii quinto irrepere nrãm hanc regionẽ occepit. Interea uero alio item atq; alio diuersim ea pestis transgressa :Locis iam multis mutuo deuastatis : his q reliq Bizantii fuerant : ad breue qete data : tanq̃ ut reor/tũc statim eludens:iterato eodẽ se cõtulit:rata ut arbitror:citius inde se ascessisse q̃ decuit:interibant itaq; repentina morte q̃ multi tanq̃ apoplexię graui morbo correpti:q plurimũ resistebant:ad qntũ uix diem uita defungebant:morbi aũt recentioris species erat pristine similis. Febres siqdẽ ac egritudinem aliam intumescentem adiecte cõtinue:nõ ad diem durabant:nec mediocriter lassabant:sed solo eius intentu quẽ forte cepissent finebant. Nõ nulli uero nec febre preueniente:nec dolore ullo affecti : secretum dum facerẽt ut domi ita &publicis in locis sicubi id cõtigerat:procũbebant extẽplo examines facti:periñ mortẽ imprõptu haberẽt. Oĩs itaq; ętas passim iã interibat:& pubescẽs pcipue & florida:& in his mares q̃ maxime. Nã fœmine nõ admodũ simili morbo afficiebant. Qui uetustissima igr̃ Aegiptiorũ dicta:q ut iuxta Persas &supnorũ motus q̃ optime callent:tpum quorundã reuolutiones cũ infinito mũdo deferri affirmãt:nunc prosperas fœlicesq;:nunc aduersas & plane infaustas:esseq; psentem piodum sinistrorũ numero & pessimorũ. Hinc nãq; ubiq; bella uidemus conflari:& omnia deniq; cõmisceri. Quidam uero diuinã irã exitii moralibus esse cãm dicunt quę nõ i merito humani generis neqtias puniat:& hominum mulitudinẽ mutilãdo cõcidat:mihi uero utrãq; opinionẽ inqrere:&ueriorẽ decerne haud quaq̃ est hoc tpe adnitendum:cum id forte ignorẽ:uel si forte satis intelligã:necessarium tñ haud quaq̃ id uisum psentibus:de qbus dicẽdum est cõuenire. Nã si breui quę obtigere cõmemini:hoc solo historie legi ẽ inseruitum. Sup his aũt ciuitati & alia plerĩq; eodẽ tpe inciderũt tumultuosa

& turbida

sa & turbida : & nil minus quam ea quæ diximus per molesta. Sed quã lia fuerint explicaturi mox sumus : si prius & breuiter uetustiora quædam nos transegerimus. Vnni quondã circa lacũ Meotidẽ loca incoluere in ar- De Vnnis. ctũq; potius uersi ut barbarorũ & cęterę nationes quę quot infra Imeũ mõtem Asiam insident:hi oẽs & Scythe & Vnni uocitabant:seorsum tamen & per generationes:nã partim Cotrigori appellant partim Vltizuri partim Burugũdi/partim alias utcũq; patriũ illis est gentibus & consuetũ denominari. Hi itaq; Vnni longo post tpe in Europam subito traiecerũt:siue Ceruo Vt fert fama & in uero tũc primũ his duce facto : siue aliena quadã usi fortuna & lacus aquę quę in pontũ Euxinũ deferunt defectiores sint his interea uise:utcũq; tamẽ res se ipsa habuerit:ubi hi transmiserũt diu per aliẽnã uagati:de improuiso incursione facta ingentẽ iacturam locorum incolis intulerũt:atq; adeo ut primis illis depulsis habitatoribus : eas ipsi sedes tenuerũt:in qbus erant nõ diu alioqn permansuri sed funditus:ut aiũt:perdendi: Sed Vltizuri Burgũdiq; ad Leonis usq; tempora Romanorũ imperatoris celebres extitere:& robore prestaret sunt uisi. Nos uero huius ętatis homines:nulla istorum habemus cõgnitionem:nec habituri in posteris sumus:siue quia prorsus obsoluere & nusquam sunt:siue quia suis exciti sedibus:alio sunt & quã procul abducti. Eo itaq; anno quo pestilentissimũ morbum Bizantium diximus iuasisse. Vnnorum reliquiæ saluabantur:erantq; adhuc celebritate & nomine clari. Descendentes itaq; Vnni ad notum uẽtium haud longe ab histri fluminis ripis pro eorũ arbitrio considebant. Tũc igitur hyeme iam in eunte/huius fluminis aquæ:ut alias semper nimio pre algores magnã improfunditatem concrete obstrictæq; obduruerant : adeo ut peruię tam uiris essent quam equis iam redditæ Zabergan igitur Cotrigurorum Vnnorum præfectus magna cum hominum equorũq; multitudine dum per constrictos fluminis uortices nil secus ac terra iter haberet facillime in Romanis ditionis loca pertransit nimirum quæ deserta iam essent:& prodeunti sibi nihil impedimento fuisset. Quo factum est ut quã primum Mysiam Scytiamq; transgressus:in Traciam demum peruenerit quo ubi est uentũ : exercitus ptẽ in Gręciã ut de improuiso sine custodiis loca excurreret & popularetur dimisit. Et alias de inceps manus in Cheronesum Traciæ. Cheronesi uero pars quædam quæ in Eurum notũq; uergit ad meridianũ usq; cẽtrũ circa Elespõtũ porrigit:cuius fretũ Cheroẽsũ fere

omnẽ circũfluit:insinuatis littorum flexibus in angustiorem usq; continen tis partem ex in circunfertur quatragintaq; dum taxat stadiis coercetur: ne Cheronesum insulam faciat. In hoc igitur Isthmo porrectior in ædificatus est murus: in utrunq; mare productus. Interiorem in partem constitute sunt ciuitates nonnullæ Afradisias: Thescos tiberis: ab his quam lon gissime ut iuxta Isthmum & sinus littoreos sita: & apud poetas celeberrima Xestos ciuitas est: nec alia ut puto de causa: nisi ex illo heroum cetu: Leandriq; amore & morte: huic haud longe aliud quoddam adiacet castellum: perexiguum quidem & inuenustum: & nil penitus nactum quod uiuet. Calipolis ita denominatum: uicas tamen huic circuniectos: agri exornant: promotoria item & harborum copiosa uarietas: aquarumq; fluxus: terra irridua & plane fecundior: & ad necessaria omnia abunde ad modum suffectura. Tot itaq; Cheronesi castella tantaq; agrorum amplitudinem ita munitiones circumplectuntur ut adiri per hostes haud quaquam facile queant. Zambergan igitur spe bona depastus ad anima agitabat: ut si obiectum hunc caperet murum: & uersari in locis interioribus posset: uel mare simul impotestate protinus redacturum: ex eoq; somniabat affuturam sibi non paruam nauium copiam: quibus in Asiam esset perangustissimum illud & intermedium fretrum: q; nec aspe ris quidem sciinditur undis: summa facilitate & mox traiecturus: Abidoq; capta: & portorium simul decimarium illud protinus sublaturus. His itaq; uanis consiliis concitatus: in Cheronesum tantum exercitus misit: quantum ad id negocii satis fore existimabat. Ipse uero cum equitum milibus septem recta ire Constantinopolim pergit: agros depopulando: temptandoq; proxima quæq; castella: ita ut passim omnia pertubaret. Sed eius in has partes profectionis causa fuit: Barbarica iniusticia quædam & nimia habendi cupido: dissimulando tamen Vtrigotorum prætendebat & causabatur inimicitias. Siquidem Sandichlus quidam & Vndus suæ gentis præfectus erat: ut beniuolentissimus: ita & fœdere Romanis uinctus. Hunc nimirum Romanus imperator colebat: beniuolentiaq; & honore prosequebatur: & multis simul muneribus condonabat: Cutrigori igitur cum nihil huiusmodi essent rerum particips facti: sed omnino despicerent: & aptioribus afficerent potius cõtumeliis: Hũc comparandũ ẽẽ exercitũ censuerũt: ut & ipsi terrori ceteris essent

& sibi

& sibi perinde illatā iniuriā uindicarent: & digni iā uiderent: de qbus habe ri ratio posset: cū itaq; prodeuntibus his nemo obuiā iret: incursiones libere factitabant: & agros depopulati ingentē auerterēt pdā magna ui captiuoꝝ coacta: quos inter & fœminę q̄ mulię ut nobiles: ita & incōtinentissime cru delius trahebant: quę utiq; infœliciores eo maxime erant: quo & barbaroꝝ ministrare pfusę libidini cogebātur: quin etiā barbari hoīes plerisq; uel e sa crario abductis uim inferebant: quę a paruis iam pridē nuptiis renūtiassent & seculi uoluptatibus ac uitā ut degerēt: in remoto aliquo domicilio recō/ derent: deo ad supplicādū idoneo. Et id magnifacerent: ut semote oīno & libere a quouis hoīum cōtubernio/q̄ pcul abessent: qetiq; se solū pmitterēt erant pterea quę cū barbaroꝝ repudierent concubitus: uel partui pxime: si quę forte istiusmodi esse tūc contigisset: ita destrahebant: ut si necessitas ip sa pariendi ingrueret: in ipso intinere in propatulo fœtū mox ederent: nec uerecūdos possent partus dolores obtegere: uel hos urgentes significare un de uel editi plerūq; infantes canibus discerpendi: & auibus insolitudine re linquerent. Perinde icciro essent in lucem producti: & frustra qđ nati fue rant hi degustassent: rem sane calamitosam ut eo tandē res Romanoꝝ reda cte iā essent: ut uel incircūiectis regie urbis locis ad barbaris: & si p paucis qdē mala hęc inferent: qbus tū nō eotenus audacia finiebat: sed urbē uersus p grediendo: ad longos quos nūcupabāt muros: sed facile contulerunt: & præ sidiis quæ infra hos essent appropinquabant: iam enim præ uetustate & ne gligentia maioris præsidii dissolutum ceciderant edificium: tum Barbari ipsi uel stantes impartem aliquā muros haud secus ac sua intrepide distur babant: nec aliqd erat q hos coerceret: cum nullum eodem esset militare presidium collocatum: nec ulla ad defentionem tormēta: nec demum si forsitan affuissent qui ea tractare satis callerent: nō canum latratus audie batur: non hominum fremitus: & si non id dictu ridiculum sit tan quam porcorum inclaustris Romani exercitus interclusi manebant: tametsi uel eo numero essent: quo tunc primum & ueterum impera torum tempore recensebantur: & non in minimam partem redacti: haud quamq̄ sit tamen imperii magnitudini suffecturi: nam cum ad quinq; & quatriginta milia sexcentaq; bellicosissimorum uirorum: uires omnes apud Romanos tūc temporis cogerent: uix ad centū & quinquaginta nūc milia reddiguntur: quæ partim in italia partim in Lybia: partim in

Vide Barbaros, crudelitatem, impietatem.

Hispania:partim apud Cholcos:partim Alexãdrino i agro:& circa Thebê Aegypti erãt.Pauculi ꝑterea qdã i oriẽtẽ circa Persaꝝ terminos statiões ha bebãt.Nõ.n.multis hisce in locis ꝓuinctis fœderibus & affirmati innutiis opus erat.Sic itaq ad p exiguã partẽ redactę tot hoium copię sũt & princi pũ neglígẽtia interscisse Impator nãq ubi Italiã oẽs impotestatẽ redegerat & Lybiã cępit:totq &tã maxima cõfecit bella:primusq ut dixerim ita:Ro manoꝝ oium q Byzãtii impiũ tenuere:ut nomine ita & re ipsa libere pote statis eẽ impator arguit:& alia pleraq in ipsa iuuẽta & corpis robore gessit circa ipm deniq &postremũ uitę decursum:iã.n.senuerat:renuntiasse labo rat:ut inter se hostes armis decernerẽt. Vñ & donis nõnullos mulcebat:uel ea arte utcũq poterat repellebat:uel forte efficiebat ut sibi cõfiderent pluri mũ:uel suo ipsi discrimine bella gererent:quo fctm̃ ẽ ut exercitus ipsos &si desidia & bellãdi desuetudine diuturna corruptos:pinde nõ impostez ne cessarios negligeret:Vñ uel eodẽ tpe capti q secundũ in principatu locũ te nerẽt:&exercit⁹ regerent:a subditis uectigal exigendi curã suscepant:ex eoq exercitibus necessaria imeperiri:partim supbius stipẽdi fraudare partim tar dius longeq opus esset illud depender:uel eo utrũq depẽso:cõputationem fraudulenter &turpiter exercere.Scribis instãdo uel psoluta stipẽdia reuocã do:impudẽtius agere:idq pmii &dignitatis militib⁹ soluere:crimi natõesq alias itẽ atq alias & sępe inferre:cibarioꝝ partẽ subtrahere:& haud secus ac q in aquaꝝ defluxu refluxuq:nescio quo pacto uel stipẽdii partẽ q forte a gminibus depẽdissent:retro ad se uñ defluxerat:reuocarẽt:Hoc mõ ars ois belligerãdi:uel acie decernẽdi negligebat:ita ut partim cibi oppressi carẽtia. certamina ipsa relinquerẽt:in qbus diutissime coaluissent:partim alio se cõ ferrẽt:ut ad uitã aliã trãsitum:uñ in scorta aurigasq & hoies eiusmodi effe minatos ac delitiis deditos:ciuilesq i seditões dũtaxat inrẽptos &corpoꝝ cu rã:cõtentiosos furẽtes audaces:&in alia demũ minoris lõge momẽti:milita re stipẽdiũ assumebat:quo fctm̃ ẽ ut nõ solũ Tracia:sed uel ꝓxima regię ur bi loca:dserta iã adeo eẽnt:&sine ullis custodiis directa:ut Barbaris puia fie rẽt:&ad icursiones nimiũ oportuna:nã illi eo euaserãt insolẽtię : ut uel ad melãtiadẽ uicũ castra posuerint:quę a Bizantio ne centũ qdem &qtraginta stadiis abest : quẽ uicũ Athiras circũfluit ãnis q ferme exiguo ꝓgrediẽs spa tiom austrum uentũ sensim declinans in Propontidem : fluxũ eructat:ad cuius ripã ipso i exitu ꝓmotoriũ habet porrectius:cuius appellationẽ & flu men

men id retulit: hostibus itaq; tã pxime urbẽ stationẽ habentibus: ciuiũ mul titudo & timere tũ primũ & pauore pcelli: & īminentia mala nõ solũ; q̃lia eẽnt sed lõge maiora animo agitarẽ: sõniareq; obsidionẽ incẽdia: futuraq; ne cessarioꝶ carẽtiã: meniũ diruptiones: itaq; in ciuitatẽ in publicas uias fuge subito multitudinis factẽ: impulsionesq; mutuę: & pauores ut qdẽ ptrepidi ita & temerarii: pinde iã barbari in se ĩpetũ fecerint: in forũq; ex portaꝶ uio lento impulsu crepidus ingẽs iã edebat: atq; adeo ut nõ mõ plebeios & ob scurę sortis hoĩes timor inuaderet: sed magistratus oẽs & impator haud par ui q̃ acciderat faceret. Dehonestabant itaq; ipatoris ipsius pmissu sacra oĩa tẽpla extra Vrbẽ locata. Europeq;/e/regiõe litturisq; adiacẽtia loca: q̃ utiq; a Blacernis: id loco nomẽ initiũ sumunt: & in pontũ usq; Euxinũ porrecta sunt: & ad Vosporũ desinunt. Ex his itaq; oĩbus locis q̃ ptiosiora eẽnt obla tionũ cũ cętero apparatu his necessario: partim inuecta nauigiis: & interme dio traiecto freto in aduersũ littus incõtinentẽ mox deuehuntur: uideres tũc sacras nudatas edes: suo splẽdore sic & ornatu priuatas: pinde antea nũq̃ di catas: nec religiõis qcq̃ aut sanctitatis sortitas: sed ut nup fundatas: adeo aũt terribilia erãt: & ingẽtia illa discrimina: & tantopꝫ ut occursura oĩno animis ipsi⁹ cõceptarũt uel in syces moenia: chiseaq; portã: primores qdã pfectiq; & armatoꝶ uis magna ĩsederint: hostes oppugnaturi: si se forte inuaderẽt. Dũ interea ciuitas oĩs tumultuãdo maximũ ĩmodũ pturbaret: & Barbari haud quaq̃ pxima queq; depopulari intermisissent: Bellissarius clarissim⁹ olim p̃ fectus: & si psenectute ĩcuruitatẽ iã declinasset mittit tũ p impatorẽ ĩ hostes eo armoꝶ habitu circũactus: qbus a pueritia iã insueuerat: uñ & rerum p se quondam gestarum recordatio succurrebat: & ipse quidem de se mira ani mi promptitudine: iuuenis muniera exequebat: id nanq; ultimũ illi in uita certamen fuit: nec sane minorem ex eo retulit gloriam: q̃ ex Vandalis olim Gotthisq; deuictis. Siquidem maloꝶ pręteritoꝶ & futuroꝶ iam despera tio: ut conatus hosce maiores fore superbioresq; arguebant: ita & uictoriam periocundam. Bellissarius itaq; haud procul ab urbe progressus ad Chet tumecum: id loco nomen: positis castris summam p̃ se rei militari peritiam tulit: & maiora ausus est: q̃ eius canities ferret: erat nimiꝶ iam effete ætatis: debilitateq; uti par erat: non mediocri detinebat: haud tamen ad uidebat laboribus concessisse: nec alias uitæ percupidus: hunc uiri trecenti uel eo am plius numero sequebant: preliadi omnes: & q secum una non nullis certa

Bellisarius.

minibus antea:& strenue insudarant:cęteri turba erat in ermis & plane in bellis:& qui sola in experientia pro suauissimis pericula ducerent: Quippe qui uisendi gratia potius q̄ rei gerende in expeditionem iuissent:his pręsidio erat e proximis uicis agrestiū copia q per Barbaros deuastatis iam agris cum se quo alio uerterent nihil haberet: Ad Bellissariū agmine facto se mox contulerūt:tum ille in tempore agresti multitudine fretus patentiori fossa se suosq̧ circumegit:& exploratores crebrius emittebat: hostiū uires spectatum:ita ut quod poterat fieri:uel illo℞ exercitum recensérent:ac demum referent quæ ex his percepissent. Hūc ille immodum omnia secum uersando:ex sententia exequebantur:cū autem iam serum diei esset:& nox aduentasset:per campos ignes passim incendi iussit:ubi hos hostes spectassent:maiorem esse:exercitum crederent:cum hūc ex ignibus metirentur. Et sane ita esse sibi iam Barbari persuaserant: unde & formidine capti: taciti considebant. Haud tamen hisce fallacius:tanq̄ rei militaris prorsus ignari conquierūt:iam enim intellexerant Romano℞ adesse per exiguas manus: & sibi non bellū pares: Bellissarii tamen milites mira animi promptitudine tenebantur:hostesq̧ iam aspernati:uel si infiniti in se impetum facerent proprie uirtuti q̄ maxime confidebant:ut qui & Romani essent:& in magnis periculis suas uires periclitati:rei bellicæ studuissent. Quo℞ uiro℞ bel lissarius cū ut animi magnitudinē:ita & iactantiā percepisset:& qđ acrius longe q̄ oporteret instantibus periculis tam multū infremerent:ueritus ne dū i ipso uitę discrimine uersarent:& pede collato cū hoste manus cōsererent:defectiori forsitan sint:uel in nimium spei euecti effuse subirent:& pro arbitrio quo uellent ferrent/cū facilem qdem & placidi re℞ his uiderent euentus:& ne hęc euenirent cauendū ratus coacto mox i unū exercitu/ut iā iminente certamine/ pgressus imediū orōnē huiusmodi habuit. Nō eqdē uiri ut a timor ad cōfidentiā uos erecturus:qđ fieri āte certamen initū solet huc ad uos uenio p cōsuetudine uerba facturus/si quo forsitan mō Roma nos milites semp bello uersatos/& q ita ut dixerim/magna℞ gentiū res pu blicas euerterunt/nūc uero aduersus barbaros bella gesturos/uago hos qdē & Vnnos cotingeros/pinde formidinē adempturus cōmonefaciā:sed cū i uobis ut animi inesse multū pspexi/ita & audacię plurimū/& ultra q̄ dcet uos d nū efferri. Nō supuacāeū for existimaui/ueteris uře modestię & uos meminisse:siqdem qđ modū excedat ubiq̧ cauēdum ē sapiētibus:uel si in laude

Belisarij orō.

laude forte id sit cõfessum:& eotenus his gloriãdũ q ꝑ reb⁹ olim egregie gestis forsitã efferunt:quoad credulitas ipsa & confidẽtia:q̃ & spes ẽ:posse uos semp similia cõseq:ex animo ꝓpulsare prudẽtiã nequeant:uel se ad insolentiã ꝑrsus eueher:Enimuero q ad id ꝓuecti demẽsie sunt ut nec moderati qppiã audiꝛ nec pẽsi queãt:ꝑfecto uł ad deũ ipm oppugnãdũ sũt euasuri:Ad hęc illud cõsiderandũ qđ si barbari nr̃is sint uirib⁹ lõge iferiores:sꝫ alioqn multitudine supent:uł si id ꝙ utrinq abũdat scrutãdo nos expẽderemus i equũ:id quo excedit redigat:necessariũ sit:Cur nõ i deoꝝ fuerit uos pro pinquo ex apparatu:ad id petulantię & incontinentiæ peruenisse:ut nec tempus quidem nec ordinem nec temerarios fortunę casus magni nũc faciatis:nõ.n.reor corporis uiribus potiusq̃ recto iudicio:& ꝓuida cogitatiõe posse hostes puinci:Quo.n.pacto & ipse q ad id senectutis puenerim & belligerãdi iã tẽpus excessi:i acie uersari nũc & ꝑiculis possẽ:nisi cõsiliis ut cũcq ꝓbis cõsiderẽ:si igꝛ & senectutis infirmitatẽ:mẽs qdẽ ualidiorac decẽtiũ reꝝ pcupida fortiorẽ ꝓculdubio reddit:ad eaq excitat:& pagenda cõfirmat:ꝓuidẽtia quadã supplẽdo ętatis defectus:quo mõ nõ potius lõge adiuueritsi iuuẽili huic ueste ętati & corporis robori sit hęc affutura.nã minus ꝓsperos reꝝ euẽtus:q uel fortuna fiũt:uel manuũ debilitate atq ignauia:tutior forte & prudẽs aliq cogitatio:& q̃ coaptare se casibus nouerit:ĩ ea trãsferre q̃ expediãt poterit:& siqd peccatu ẽ cõfestim sarcietur:reꝝ ubi meus labat & facile fallit:ĩne ea q̃ i rẽ sint intertuoscat:si eoꝝ quę incõsultius fiũt q̃ eqd acciderit:ũ nã tibi desũpseris:qd sit saluti futuꝝ.& ꝑsens reuocaꝛ piculũ queat:si forte ꝑcipuũ illud qđ hęc oĩa pariat auertat:Sed subibit quẽpiã admiratio/nouũ me qdam cõmo ne faciẽdi milites genus ꝑ intẽpus ad id uenisse:cũ lõge pri⁹ erigẽda i uobis cõfidẽtia eẽt & animi ꝓmptitudo.At cõtra:hęc qdẽ ipse nũc subleuo:moneoq:& i dubios quosdã cogitatus imitto & segnes moras:ac spẽ ãbiguã facio:sed alioqn id mihi pio cundũ uidet:& ad sperandũ q̃ optime ducit:si cũ huiuscemodi uiris i bellũ cõcessero:qbus si id qã psuaderet:ut sibi audacie paululũ demãt:satis eloquẽs uideat. Velit aũt certiores uos factos:haud q̃q̃ fore ualidioribus uirib⁹:q̃ prudẽtia careãt optimos ascribẽdos eẽ conatus:& ꝓclara facinora:sed in cõsulte potius audacię ac petulãtię/& bene cõstitute cõsuetudinis euersioni.Animi itaq ꝓptõptitudo apud uos maneat ueliꝫ:& maximũ i modũ ut floreat:si mõ a mẽte castigata quadã & continenti/rebusq decentioribus pendeat / & audaciæ

quod nimiũ est/& intemeritatē uos ferat intercidat. Nō. n. socordiā timo/ remue infert cogitatōe uersare: quēadmodū pſentibus rebus utendū sit sed grauitatem & audentiā. Si. n. ubi demū q̄ pro futura sunt inotuerint: illud sequet̃ oīno: ut iure audere oīa queas: tanq̄ nō incipientē fortunā euectus: se uerum qs dixerit haud quaq̄ posse generosam naturā: q̄ nō iniuria cōmo uet̃: & labor i q̄ maxime optet cōtinenter insistere tā subito cogi suiolēter q̄ ad qetē & remissionē traduci: & ultra q̄ necessitas postulet: moras ptrahi: uel ipi intermittere oportuna cōsilia: pſertim cū eadē ipsa natura ea molestius ferat: qbus i nos barbari debacchant̃/q oīa impudēter & agūt & uastāt ita ut uel ad regiā ipsam urbē incursiones audeāt factitare. Sed habeāt ita se ista & experientia cōfirment̃: ut merito hostibus succēseatis: q abusi uestra patiētia sint. Sed facile eqdem fore sapiētibus duxerim animi iracūdiā: & p turbatōes frenare: cōtinereq̄ i obuios quosq̄ temerarios impetus: & salua dūtaxat ut dignitate: ita & animi magnitudine atq̄ cōstātia aduersantibus qbus obsistere. Nā ex hisce animi moribus: qcūq̄ rege sint delectū aliquē na cti his fuerit enixius i herendūq puri uerique ac decēsiores deniq̄ sint. Qui uero seorsum & icōtrariū euentū deuoluti ferūt̃: haud quaq̄ sēp utēdū est nisi quā diu icomodū cēserint. Sapiētiā igr̃ puriorē rē eē pbāq̄: nec ulla ex parte adulteratā nemo nō uerum fatebit̃: ex iracūdia uero qd̃ strenue fit: & qdem gl'a dignū: nimia tñ audacia fugiēda ē: nec prorsus conducit: quo circa ex ea ipsa q̄ potiora sunt deligēdo: & i rebus bene gerēdis intermi scēdo prudētiā. Imus sic audacter i hostes ut re nulla & necessariā paruifcā id solū intelligamus: eē nobis aduersus barbaros decertādū: q pdonū qdem in morē excursiones facere assueti: nec satis grauiter i acie decertar̃: uel im preliis ipsis diutius pdurar̃ prsus idocti: ubi primū statariū & se iuadentē i ac ē militē uiderint: ac suo ordine ductū extra munitōes/& nō ifra moenia se oppugnantē: pfecto mox sunt pristinā eoꝝ deposituri cōsuetudinē: cogē tur ut se nobis imisceāt: ac pede collato armis nobiscū decernāt: necessitate ipsa ad id instruēte. Nobis uero modestia fretis: patrii ritus ex usu ad rē gerēdā cōsultus pdeuntibus experiētia ipsa intelligēt diuturnā exercitationē & animi pmptitudinē fore cuiq̄ potiorē: q̄ repētini sint: & inuiis conatus: ubi hec Bellisarius perorauit: milites q̄ usui forent iterato edocti: & si suo ex pristino corpis uigore euiribus tenerent̃: plus tñ his modestie inerat q̄ ātea iactātis fuerat: & sane his animis hisdēq̄ istitutis plenos Lacedemōios autu

mē (ut

mē(ut maiora minoribus cōparē)quo circa Leonidā fuisse ad Thermopylas ferūt Xerse iā inuadēte:sed illi ad internitionē oēs interiere. Hoc solo strenue ac pbe fecisse cōperti:qđ nō turpiter &p ignauiā mortē occubuere:qppe q Persaꝝ q̄ multos ātea occidissent. At Romani q tunc sub Bellissario militabāt.Laconica pculdubio usi sunt audaciamā& hostes i fugā primo cōgressū pęnitus auerterūt.magna illis illata clade:cū ab his ipsi minime sint uel molestę uel magni momēti rei qppiā passi.Barbaroꝝ nāq ad duū miliū eqtū turma:cū tumultuosius & ingenti cū ululatu:aduersus Romanos iā aduētaret:& facile hostes se cōprehēsuros rati:de subito eoꝝ aduētu Bellissarius pspeculatores certior fact⁹ copias oēs his obuiā suas ex tēplo educit:occultās quoad poterat fieri:suoꝝ paucitatē:& delectis ęqtibus ducētis scutatis oībus hastatisq utrinq intra pximū nemus i insidias locat:qua hostes in se facturos incursionē existimabat.Premonitos ut ubi iubēdo his signū dedisset:existerēt oēs:barbaroꝝ phalāgē hastas in hos iaculādo iuaderēt:ut aliūde pssi & ipsi reprimerent:qbus futura erat in utilis multitudo:cū in angusto acies extēdi nō posset sed i se ipsa cōuolueret:itū Bellissarius agrestibus iussis:hostes aut altius inclamādo/deterrēdoq iret cōsequerent:iter suos medius cōstitit:ut ex apto hostiū excipet ipetus.Barbaris itaq hoc pacto pgredietibus i insidiaꝝ loca cū eoꝝ maxima pars peruenisset:suis ptinus his obuiā Bellissarius ipse eductis:ubi in cōspectū uenit.impetu facto fortissime hostes iuasit:subsecuti agrestes:&in bellis cętera multitudo ex hominū uaria colluuione cōflata:cū ingēti clamore:fustibusq ad id secū delatis quoꝝ ex mutua collisiōe sonoro crepitu facto:bellātibus suis animos faciebāt:tūc demū dato insidiatoribus signo/& hi ex insidiis de impuiso existunt & transuersā induunt aciē.Itaq utrinq feriūt Romani hosteis in medīū actos:ululatusq plurimus/& strepitus pariter maior lōge q̄ p belli magnitudine factus:tunc barbari cū undiq iaculis ferirent(id nāq Bellissari⁹ ita forē pcogitaret)in se ipsos ad glomerati pedē iā referebāt:& coangustati cōpressiq tueri se bellādo minime poterāt/siqdē nec sagittādi locus iis erat neq ob eqtando liceret excursiones crebrius facere:nec cornua ipsa quoq̄ pacto extēdere/nā orbe facto cōtineri haud secus circulo uidebant/ac magno essent exercitu circūuenti porro q atergo iā inbuerāt ingēti cū clamorē/ &crepitu his terrorē incusserāt.Puluis ꝑterea i sublime elatus/haud q̄q̄ his pmittebat eoꝝ ut numeꝝ q secū certarēt satis nosse/primus oium Bellissa-

rius ipse eoꝝ quos obuios habet q̃ multos obtrūcat/depulsosq̧ suo e latere hostes in fugā cōpellit/ꝓin̄ aliis itē/atq̧ aliis sibi iā insistētib⁹ barbari terga uertūt/& icōpositi palātecq̧ ferunt̃/nullis post se custodiis positis s3 ut cuiq̧ uisum fugā/capessunt. Romani uero acie istructa hos insectati carpēdo/postremos quosq̧ q i manus offerebant̃ obtruncāt/cędes magna in barbaros facta effuse iā fugiētes nā & eqs habenas ꝓrsus laxauerāt. Ad hęc & flagella equos urgētia accedebāt/atq̧ adeo ut cursu/& cōcitatōe equoꝝ celeritatē ꝑuerterē uiderent̃. Defecerat p̄terea barbaros p̄ timore ars illa q̃ exeq ꝓ eoꝝ cōsuetudiue q̃ maxime solēt/ut fugiēdo acrius lōge se isectātes oppugnēt/dū ex eqs i hostē mox uersi sagittas imittunt q̃s utiq̧ tunc uiolētius in quē destinarint infigūt/qđ sane eo facilius fit quo illi in ꝑsequetes recta & ex aduersos maximo impetu deferunt̃/& insectatores ipsi effuso cursu i arcus ꝓtēdo sagittis se induunt: & uulnera acriora excipiūt dū his obuiā eūt. Tūc tn̄ Vnnis arma iā oīa obtorpuerāt: & itractabilia uidebant̃ nec attēptare qdē ullā repugnan di artem mens erat. Barbaroꝝ igr̄ q̃drigenti ferē eō ꝑlio cecidere. Romanoꝝ nemo desideratus/pauci uulnerati. Zābergan Vnnoꝝ ꝑfectus uix tandē cū paucis a fuga se/& libens qdem i castra recepit/nā Romani eqs ab isectādo militibus/maxima his cā solutis fuere/nimiꝝ q si paulo acrius institissent occidiōe ꝓculdubio hostes ut metu ꝑculsos interfecturi fuissent/sed Barbari tā tumultuose/ac trepide se in munitōes recepant ut & cęteros q his in custodiā relicti erant maxime obturbarint/ratos iā iā & se ꝑditū iri ululatus & barbaricus ꝓtensior qdā exaudiebat̃/nā & desectas cultris facies lacerabant cōploratione more patrio facta/tū & Romani cū Bellisario sua mox repetunt/rebus spe potioribus gestis & disublatis extemplo e Melantiade castris retrorsum q̃ uenerant trepidi ferebant̃. Bellisarius itaq̧ & si utt ars bellica poposcisset abeuntes iā barbaros tergis insectando/& postremos ut metu ꝑculsos carpendo/maiori cede afficerē potuisset/ꝑsertim cū ifugę modū discessionē fecissent/ad urbē se tn̄ cū uictore exercitu nō libēs/sed imꝑatoris iussu recepit/quem populus uniuersus ex fama reꝝ tam egregie & recens gestaꝝ effusus obuiā cū urbē ineuntem spectassent: diuersim/& ꝑ cōuentus laudibus efferebant ut q saltem his ꝑ̄pepisset/sed magistratus plerosq̧/& principes ciuitatis ea pōpa offendit inuidia & liuore captos/uitiis ut fit/q̃ potiora sunt obtrectantibus. Bellisariū siqdem supbię incausabant ut gloria elatū/& si iā deflauentem populiq̧ fauorē/& beniuolentia ꝑinde

maiora

maiora quedā spantē /quoꝝ de eā q̄ celerrime rediisset/atq; adeo ut iuxta se nō integrā retulerit gloriā:nec ꝑ desudatis laborib⁹ debitis sit honoribus fretus:sed defluxisse iā illi uictorię pōpas iactabāt/uanaq; oīa reddita/&silētio pssa. Et sane hoc pacto maximoꝝ plerūq; aīoꝝ uis hebetatus:cū nec honoribus hi extollunť:nec digna factis recipiūt pmia sic ferme res publicæ ꝑ sapientū pditionibus defectiores reddunť in qbus ea sit &exercitia cōsuetudo ut nulli dignis deferanť honores/siue literaꝝ i disciplinis pstiterint q̄ dā siue:istiusmodi oportunius aliqd uel p necessariū laudabiliter gesserint. Vnni uero cū insectaturos se fore Romanos suspicarenť tumultuosiusq; lōgos quos nuncupāt muros iam excessissēt ubi Bellissariū reuocatū fuisse intellexerunt neq; alius qsq̄ his insultaret:leotius iter habebāt. Interea pars altera illa exercitus q̄ Cheronesum obsidebat:crebrius iā facto in muros insultu admotisq; scalis/& machinationibus aliis qbus urbes deleri solēt q̄ sę pissime a Romanis repellebanť:qbus germanus Orothei iunior admodū perat/& tūc primū pubescēs:q nō minus pitia militari pstabat q̄ animi magnitudine:Patria illi erat Illirica ciuitas Bederina uetusto noīe dcā:deiñ Iustiniana denoīata. Iustinianus nāq; qa ibi primū editus in lucē fuisset mirifice eā ornauit/& ex obscura prius nobilē pōstea fęlicē fecit:ac suū illi i partitus ē nom. Ea ex urbe germanus cū originē duceret nō iniuria miro quodā illius studio tenebať ex ea nāq; octauū & decimū ānum natus ad regiā urbē se cōtulit:ubi pq̄ diligentissime cultus cū literatoꝝ hoīum disciplinis sedulo uersabať & ad literarios ludos eū sępius latinę ēt eruditionis partē cōsecutus ē aliq̄:ueꝝ ubi ad pubescētis ętatis finē pueñit:missus i Cheronesū ē ut exercitui:q ibi tūc erat pesset:& eodē iuuētutis acumē illud &animi ꝓmptitudo/appetitusq; glorię decentioribus rebus & necessariis expleret nec ad temerarios motus uulgaresq; impetus q̄ primū uel discurreret uel ꝓsilirēt:uel equoꝝ coloribus distincta certamina inqbus iuuenes/si nō aliis his se portionibus applicāt:ut plurimū exerceanť facile humi serpāt necesse ē & obturbenť. Ad Cheronesū itaq; assidentibus Vnnis:& molestos se exhibentibus intercidere eoꝝ insultus i desinēter germanus/&i sui defentionē excogitare q̄scūq; posset in hostē insidias erat nimiꝝ de se & suapte natura sic prudētissimus:ut q̄ in rē essent facile nosset & si alias ætate ꝓuectiorib⁹ q̄ faciēda eēnt mouētibus facillime obseq̄bať:fidēq; his adhibebat:q antea multis laborib⁹ diligētiq; cura hostiū certamina aduertissent cū itaq; barba

Iustiniana ciuitas.

Germanus.

ris nihil oĩno relinqueret̃ qđ exeq possent nec ut de cętero męnia uel obsi derẽt uel expugnarent. Destinãt animis rẽ aliã ut audacẽ ita & generosam: & q̃ nõ minus se indiscrimine deduceret ptentare:eaq; uia uel Cheronesa primus occupar̃:uel demũ deserere/ac cõqescer̃:ad suosq; se rec̃pe cares. Hũ rundinum lõgitudinis ęque ac crassitustinis nõ mediocris ui magna coacta bisq; iuicẽ intertextis recteq; & uimine colligatis cruciatibus pinde cõpluri bus factis/pticisq; oblongis/tãq̃ trãstis sup iniectis media cratiũ extremaq; circũplexi hęc q̃ maioribus uinculis colligãdo:iuicẽ oẽm eã materiã cõmit tebãt cõstrictã ualidius cõpressamq; ita ut crates tres ad sũmũ ue q̃tuor naui culã unã cõficerent latitudine satis ãpla quę hoĩes q̃ternos excipet & tãti fũ di ut inuecta põdera firmiter & tuto deueheret:ne sui leuitate demergeret̃: istiusmodi nauigia centũ & qnquaginta breui sic fabricãt ut ad nauigandũ agiliores his eẽnt:quoꝝ formã sic cõstruunt partẽ ipsam anteriorẽ ĩ prę spe ciẽ leuius porrexere & recuruarũt:e lateribus uero utrinq; remigationẽ ma chinati sic sũt ut agi faciliter nauicula quęq; sex palmulis posset. Hũc itaq; in modũ ut licuit in tuto oĩbus cõstitutis classem hãc oẽm & Harundineã e regione hesperii litoris exeoq; q̃ supra urbẽ circũagit̃ sinu:occulte imittũt Hęc nauigia hoĩes sexcẽti ingressi paleaꝝ ingentẽ mox copiã in Harundi nũ cõmisuras intruddunt & rudi remigio in altũ a terra longius puehunt̃ optimis armis moniti ad opam nauãdã instabãt:hoc pacto rati mare retror sus euectos:facile se sinũ adnauigãdo supaturosq; in infimã muri partem porrigit̃:& intrepide domũ inituros se penitissima loca q̃ nullis essent mu nitionibus nisi freto Hęllespõtico circũacta. Quibus de rebus p explorato res certior factus germanus sat callens haud lõgius pcessurã Harundineã classem hostiũ irridebat temeritatẽ:uel potius ea oblectabant̃/ut q̃ sibi usui fore spabat extẽplo actuarias uiginti multiplici remigio manesi:& ipsas am phiproras:armatis cõplet/clypeos & arcus gestantibus/recuruasq; lãceas re migibus nauclerisq; intromissis muri interiorẽ in angulũ ueluti in insidias sic in recõdito collocauit:ut haud quaq̃ lõgius cõpararẽt. Barbari aũt ãterio re/postremaq; muri parte/& in litore pminente iam supata:in interiora de clinauerunt/ingẽtiq; aĩo/& maiore audacia deferebantur cum improuiso Romanoꝝ actuarie q̃s diximus naues cõparuerunt:obuiã his uenientes: uel aquaꝝ secundo defluxu has adiuuãte:obiectisq; pris iã descendẽtes:uio lentius harundineas naues iuadunt/quę primo statim ictu imẽ̃rę supinateq; ex ęstuanteq;

ex ęstuāteqꝫ solo ita inuoluebant̃:ut in tuto nulla cōsistēdi mergerent̃/partim in nauibus residerēt/q̄d nā sibi agēdū sub dubii:partim uel stātes q̄dē/ & si nō multū intumescētibus fluctibus obturbant̃/q utiqꝫ & si p exigui essent ad nauiū lēborūqꝫ motū harundinibus tn̄/ut uacuis ꝓfecto grauissimi. Nā/& sublimes frequēter euehebant̃/& incursantibus subleuare gurgitibus referebant̃ retrorsum quo fctm̄ ē ut ne tēptare q̄dē bellū barbari possent:ut q̄bus curę q̄dem uel studii nil aliud eēt q̄ ut cōsistere pedibus possēt & affirmari/his itaqꝫ tātope obturbatis/& hexitatibus Romani quocunqꝫ res posceret agibiliter occursando haud secus impulgiōibus nitebant̃/ac si pede collato dimicaret̃/hac arte q̄ multos mox supprimunt. Quippe q firmius ī actuariis nauibus initerent̃/& plerosqꝫ gladio feriētes obtrūcā ibarbaroꝝ uero nauigia quę ꝓcul abessent:neqꝫ ad se ꝓpius peruenissent:tela cōfestim immittunt:recuruatis ꝑfixa spiculis/q̄bus uinceas ꝓscindēdo restes dissoluūt. Tunc demum lassatis ab iuicem harundinibus/&dispsim aq̄s desup fluitātibus hinc ide ꝓpellebant̃. Vnni itaqꝫ ubi se iā defecisset quo sisterēt gradum e uestigio īprofundum demergebant̃/ut mortem mox obituri insueta potōe ingurgiti hoc pacto ad internitionē ad unū oēs despiere:nec q eq̄ eoꝝ supstes i cōtinentē euasit. Romanis uero lectis extēplo hostiū spoliis quęcūqꝫ p aq̄s delabebant̃:ad sua & priore loca reductis ingēti cū lętitia nauibus sūma iocunditate & uoluptate animi incredibili orātes ipsi & alacres uniuersum exercitū impleuerunt:uñ in unū coacti oēs utendū esse tpis oportunitate rebant̃/ex re bene gesta uel īposteꝝ ꝓfutura. Itaqꝫ paucis post diebus armis q̄ optime cōmunitati de improuiso e muro in hostes eruptōe facta reliq̄ inuadunt barbaroꝝ se obsistētiū multitudinē/adhuc ꝓrecenti acceptа calamitate mętentē & territā:& prior ipse germanus ut q ꝓ iuuenili nimiū/ac pubescēti ętate haud dū q̄ret naturę īpetū coercere:sed glię cupiditate effrenataqꝫ audacia plus lōge euectus q̄ prudentia in his necessaria & cōtinentia postularet:intrepide hostibus insistendo ꝓliabat̃ nō piti ꝑfecti ī morē incūbendo/iubendoqꝫ/sed militis potius:acie in media uersabat̃ uñ & in femore sagittę sic ictū excepit ut nō multū adfuerit qn curādum esset:ut a pugna abscederet:necessitas tn̄ incūbentiū reꝝ/& magnitudo ipsa incępit conatus dolorē uicit:ita ut nō prius opam de se nauādo/hortādoqꝫ suos desierit/q̄ ingentē iactutā hostib⁹ intulisset:multosqꝫ obtruncasset. Vbi uero pugnę finis ē fcūs intra munitōes Romāi se receperunt:nihil ignari/nec

tutum sibi/nec recte cõsultũ fore si cũ hostibus q multitudine pstitisset bel
la cominus gereret. Barbari uero/&naufragio facto:&Romanoꝝ in se eru
ptione excepta aio ancipiti erãt utrũ eadẽ die/& Cheronesi cãpis excederet
& ad Zabergan pfectũ/& eius egmina ut ad deuictos iã uicti se statim con
ferret quãdoqdem nec illi i Grçciã prius imissi memoratu dignũ qppiã ef
fecissent/nec secũ unã Isthmũ oppugnatũ uenissent:nec a principio ptrãsi
ssent Thermopylas ob impositũ ei loco Romanoꝝ psidiũ:nã ea hi erant e
Grçcia in Traciã ptransituri/ut ubi se cũ Tracibus cõiunxissent:tutius se in
inde ad sua oẽs recipent. Interea uero q circa Zabergan erãt nõ prius e grę
cia se recessuros iactabãt:q̃ queadmodũ Trigurę nationes illę/& barbarę/
& ipsi itẽ magnã pecuniaꝝ uim accepissent/& quos iure belli cepissẽt neces
sarii q̃ primũ redimerẽt:alias.n.obtrũcaturos se hos ad unũ oẽs cõminabãt
Sed impator his tm̃ auri misit:q̃tũ ad redimẽdos captiuos satis fore exhisti
mabat:ac ea de cã ut pacifici & sine maleficio suis extremis abscederẽt. Bar
bari uero inter captiuos&Sergiũ Bachi pfectũ restituere quẽ pauloañ ut ad
uersa fortuna usũ cepissẽt & barbari dmũ accepta pecũia apda uix abstinẽdo
ut demũ iã abituri pRomãoꝝ agrũ iter habebãt/receptis paulopost & aliis
copiis e grçcia adse aduẽtates cçteꝝurbis regię ciuib⁹ cõuẽtap ipatorẽ cũ bar
baris fcã piñ ignominiosa &plãe seruitia uidebãt:nec plãe exhistimabãt id
quoq̃ pacto ferẽdũ qđ barbari hoĩes ubi tã pxime urbẽ uenissẽt:ut deniq3 il
lusuri nõ ad iternionẽ fuisse depditas/s3 post tot illatas sibi iacturas/uł auꝝ
dono tulisse/tãq̃ priores ipsi affecti iniuria sint. Impatoris tñ sententia alia q̃
dã &lõge maiora cõspicabat/ut nõ lõge post ex uoto deniq3 euasura:siqdẽ
q prius se inculasset sic ciuibus psuasit:ut sui prudẽtiã simul & igeniũ mira
rent. Decreuerat nãq3 q̃ ais hac arte barbaricas gẽtes inter se ipsas discordes
efficere/& i testinis seditionibus debellare ut aũt qđ aio agitarat mox eueni
ret. Dũ interea Zabergan pfectus suo cũ agminine iter lẽtius faceret:ad Sã
dilchũ alteꝝ barbaroꝝ pfectũ:q sibi nõ solũ eẽt &fçder/&bñuolẽtia uinct⁹
sed mercedẽ cõductus i hãc sentẽtiã literas misit. Si nõ te fugit qđ nũp co
tingeri ad uersus nos aio agitarũt/& uolẽs qescis nõ i iuria ut tuã psidiã ita
&nos ipsos magnope miramurq tuũ erga nos aium haud recte pspexim⁹
& nrñm de te iudiciũ nõ frustra habuit:qđ si nõ dũ illud pdidicistis:&si ue
nia nõ indignus ui deber/ipm id tñ sic p te tuleris ignorasses:si de cçtero ha
ud q̃q̃ neglexeris. Cotingeri huc se cõtulerũt:nõ ea mẽte/ac studio/ut piñ
frustra

frustra suscepto itinere nõ nr̃a depopulãda cẽserẽt sed re ipsa significãtes lõ
ge nos falli q potioribus p̃termissis tibi magis cõsiderẽ maluerimus nõ.n.se
rẽdũ eẽ id arbitrant̃ siqs Cotrigoris pares se dixerit uel hos mediocriter aũ
ire:sed uix tñ latuti sũt/uel si maximo fateat̃ excellerẽ hos interuallo:& sane
nõ ãtea uagari p Thraciã desiere/q̃ oẽ id auri qd tibi singulis ãnis mercedis
grã elargiri soliti sumus:ipsi mox tulerint:tã & si nobis p q̃ facile fuerit fũ
ditus oẽs si mõ id libuisset depdere uel saltẽ uacuos ppulsare. Sed id utrũq3
õmisimus tuę uolũtati factuři piculũ/qd si i uero fortitudine/ac sapiẽtia ua
les/& te talẽ p̃stiteris/ut haud q̃q̃ pmittas ut tua sibi hi uẽdicẽt nil minus a
nobis es ipostez habituz nã ut hostes nũc ulcisearis opportunitas adest/&de
his relata uictoria ppriã ut mercedẽ recipias tãq̃ p Cotrigoros istos delatã
sin minus &tãta ad his affect̃ iniuria gescere malis timorẽ ut puto p culsus
& turpissima i segniciẽ labi tu qdẽ ostrenue priuatus pmio eris/&illi p nos
donabunt̃:relinque igr̃ si uideť suphiam/&disce potioribus subigi. Nõ.n.
ignoras fędera nobis eẽ ad hos trãsferẽda:q ãtehac tecũ/tuaq3 cũ gẽte cõiũ
xeramus. Stultũ qppe & supuacaneũ fuerit cũ uictis sentire ubi cõciliari ui
ctores possũt. His Sãnichlus literis p ĩterpretẽ recitatis rẽ grauiter tolit:&pla
ne furebat:frenareq3 irã uix poterat:sed eadẽ mox die a Cotrigoris qd i se
ad eo isanissent pęnas exacturus pcessit. Quo.n.pacto nõ ipsis & lr̃is ptur
bareť igenio barbar⁹/& de se isolẽs/ac lucri indesinẽter pcupidus suo is igr̃
moto exercitu primũ qdẽ de iprouiso hostiũ loca iuadit/& re subita q i his
resides fuerãt p terrefactis fęminaz uiz magnã/& pueroz captiuã adduxit
deiñ Cotrigoris e Thracia redeũtibus/& pauloañ Istrũ flumen transgressis
ex inspato se obuiã offert/multisq3 cesis pecunias simul q̃s ab impatorẽ acce
pant/& cęterã pdã his adimit q uero ex his euasere cũ ad suos se uix recepis
esent:cũ aliis coeũdo/&exercitu cõparato aduersus hostes i aciẽ pdeũt:uñ fa
ctũ ut eo ex tpe ininuicẽ uersi ualidius cõfirmatis inimicitiis nũc qdẽ insul
tus/mutuo facerẽt:nunc agerent:ĩpdas/nunc tãdiu acie decetarent quousq3
utrinq3 solutis debilitatis uiribis sic suis pesus exciti/sedibus sint/uel patriũ
illud/& unicumcognomentũ ãmiserint:& eo est calamitatis Vnnoz gens
oĩs redacta:ut uel eoz pars aliqua & dispersa aliis inseruitutem cõcesserint/
ut & in dñoz nomen suum deniq3 cõmutarint tantope p̃teritę impietatis
& scelez pęnę hos affecerẽ. Sed utriusq3 gentis ipostez subsecuta iternitio est
atq3 adeo ut generatõem hi pesus ãmiserint:Barbaroz itaq3 adhuc gliscen-

te seditione Bizantii renunciata fateri tunc omnes & apertissime peruidere per Imperatorem fuisse prouisum q̄ optime & per q̄ bene consultum quã-doquidem se inuicem deperdentibus Barbaris sine ullo armorum motu in utrunq; belli aduentum sua ipse spe fretus potitus uictoria sit nimirum cum quotidie Barbari laboribus insudantes & domesticis malis intenti haud quaq̄ de cetero aduersus Romanos ire animo agitabant: Nunc ue-ro ubi nam gentium sint plerisq; incognitum est.

FINIS.

LAVS DEO.

Registrum huius Operis.

A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L.M. Oẽs sunt terni/preter.M.qđ ẽ quaterno.

Impressum Romæ apud Iacobum Mazochium Romanæ Achademiæ Bibliopo. Anno. M. D. XVI. Die. XXIX. Mensis Februarii. Triumphante Diuo Leone. X. Pontifice Maximo. Anno eius Tertio.